Temeljni posvojni predikati u engleskom jeziku i njihovi hrvatski ekvivalenti

Šaravanja, Lidija

Doctoral thesis / Disertacija

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:843752

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Bog uzima, Bog daje…

Za vrijeme nastajanja ovoga rada Bog mi je davao u izobilju, ali mi je i oduzeo pet dragocjenih muških osoba koje nisu na ovome svijetu dočekale da dovršim.

Njima naslovom posvećujem svoj rad, zahvalna što sam ih imala:

DJEVOJKA OCU DAJE KNJIGU

SVEUČILIŠTE U OSIJEKU

FILOZOFSKI FAKULTET

Lidija Šaravanja

TEMELJNI POSVOJNI PREDIKATI U ENGLESKOM JEZIKU I NJIHOVI HRVATSKI EKVIVALENTI

Doktorska disertacija

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Tanja Gradečak–Erdeljić

Sumentor: prof. dr. sc. Branimir Belaj

Osijek, 2019

SADRŽAJ

1. Popis kratica, tablica, slikovnih prikaza, grafičih prikaza i shematskih prikaza

2. Teorijski okvir

2.1. Posvojnost

2.1.1. Otuđiva i neotuđiva posvojnost

2.1.2. Značenjska polja

2.1.3. Heineova polja i događajne sheme

2.1.4. Gramatička klasifikacija posvojnosti

2.1.4.1. Atributna i predikatna posvojnost

2.1.4.2. Stassenova tipologija

2.1.5. Imati i biti

2.2. Temeljni posvojni glagoli

2.2.1. Belong

2.2.2. Get

2.2.3. Give

2.2.4. Own i possess

2.2.5. Take

3. Raščlamba

3.1. Uvod

3.1.1. Troetapni model

3.1.2. Polisemija

3.2. Metodologija

3.2.1. Odabir reprezentativnih glagola za raščlambu

3.2.2. Reprezentativni posvojni predikati

3.3. Argumentna struktura

3.3.1. Teorijska pozadina

3.3.2. Raspored argumenata i obavijesnost

3.3.3. Struktura argumenata iz građe

3.3.3.1. Give

3.3.3.1.1. Give i ekvivalentni predikati

3.3.3.1.2. Glagoli usmjereni na cilj i na izvor

3.3.3.1.3. Argumentna struktura predikata give i prijevodnih ekvivalenata

3.3.3.1.4. Dinamičnost

3.3.3.1.5. Obavijesna vrijednost

3.3.3.1.5.1. PK1 na inicijalnom položaju

3.3.3.1.5.2. PK2 na inicijalnom položaju

3.3.3.1.5.3. PN na inicijalnom položaju

3.3.3.1.6. Zaključak

3.3.3.2. Take

3.3.3.2.1. Take i ekvivalentni predikati

3.3.3.2.2. Glagoli usmjereni na cilj i na izvor

3.3.3.2.3. Argumentna struktura predikata take i prijevodnih ekvivalenata

3.3.3.2.4. Dinamičnost

3.3.3.2.5. Obavijesna vrijednost

3.3.3.2.6. Zaključak

3.3.3.3. Get

3.3.3.3.1. Get i ekvivalentni predikati

3.3.3.3.2. Glagoli usmjereni na cilj i na izvor

3.3.3.3.3. Argumentna struktura predikata get i prijevodnih ekvivalenata

3.3.3.3.4. Dinamičnost

3.3.3.3.5. Obavijesna vrijednost

3.3.3.3.6. Zaključak

3.3.3.4. Belong

3.3.3.4.1. Belong i ekvivalentni predikati

3.3.3.5. Possess

3.3.3.5.1. Possess i ekvivalentni predikati

3.3.3.5.2. Argumentna struktura predikata possess i prijevodnih ekvivalenata

3.3.3.6. Own

3.3.4. Pasiv

3.3.4.1. Komunikacijski razlozi uporabe

3.3.4.2. Morfosintaktička obilježja pasiva

3.3.4.3. Pasivne rečenice u građi

3.3.4.4. Argumentna struktura pasivnih rečenica

3.4. Dinamika sile

3.4.1. Teorijska pozadina

3.4.2. Dvodimenzionalni model

3.4.2.1. Dinamika sile glagola give

3.4.2.1.1. Glagoli usmjereni k cilju i glagoli usmjereni k izvoru

3.4.2.1.2. Argumentna struktura

3.4.2.1.3. Zaključak

3.4.2.2. Dinamika sile glagola take

3.4.2.2.1. Analiza primjera

3.4.2.2.2. Zaključak

3.4.2.3. Dinamika sile glagola get

3.4.2.3.1. Analiza primjera

3.4.2.3.2. Zaključak

3.4.2.4. Dinamika sile glagola own, possess i belong

3.4.3. Zaključak

4. Zaključak

5. Popis literature

Sažetak

Cilj je rada analizirati svojstva najčešće korištenih glagola (pored glagola *be* i *have*) koji izražavaju posvojnost u engleskome jeziku te ih usporediti s hrvatskim prijevodnim ekvivalentima. To su glagoli *take*, *get* i *give*. Osim navedenih, promatraju se i glagoli koji se svojim semantičkim značajkama ističu kao posvojni: *belong*, *own* i *possess*. Kako se navedeni glagoli razlikuju na više jezičnih razina i rezultati će njihove analize biti različiti.

Korpus se prikupio iz suvremenih književnih, znanstvenih, religijskih i pravnih tekstova na engleskom jeziku te se uspoređuje s prijevodima na hrvatskome. Iz usporednih razlika zaključuje se o razini sintaktičke i semantičke (ne)promjenjivosti engleskih predikata u odnosu na hrvatske, postojanosti argumentne strukture (*argument structure*), glagolskoga roda, obavijesne vrijednosti te dinamike sile (*force dynamics*) te na taj način o stabilnosti pojma posvojnosti u dvama jezicima.

Uvodni dio rada govori o pojmu posvojnosti kao univerzalnoj kategoriji te o njegovu statusu u jezikoslovnoj literaturi. Zasebno se spominju dosadašnja promišljanja autora koji su opisivali hrvatski jezik (jezik cilj) i engleski jezik (jezik izvor). Za razliku od opisa posvojnosti u engleskome jeziku, hrvatski je jezik rjeđe opisivan sa svojim posvojnim svojstvima, bilo da se radi o semantičkim ili sintaktičkim opisima. Među značajnim autorima koji su se bavili posvojnošću u hrvatskome jeziku jest Kuna (2012). Kuna je posvojnost u hrvatskom jeziku raščlanio na vanjsku i predikatnu te ju smjestio u univerzalni kontekst vodeći se sintaktičkim i semantičkim opažanjima. Nakon razgraničavanja posvojnih od egzistencijalnih i lokacijskih izraza radi se tipološka podjela (Stassen 2000) i podjela na značenjska polja (Heine 1997).

Analiza primjera iz građe sastoji se od međujezične analize argumentne strukture, opisa glagolskoga roda, obavijesne vrijednosti te dinamike sile predikatnih izraza u dvama jezicima. Kontrastivna se analiza obavlja paralelno, na korpusnim primjerima izvornih engleskih tekstova različitih stilova i njihovih prijevoda na hrvatski jezik. Preduvjet za razvidnu povezanost navedenih opisa dvaju jezika jest tipološko određenje reda riječi SVO (*subject – verb – object* 'subjekt – glagol – objekt'). Temeljem zajedničke tipološke pripadnosti povezuju se sintaktička, semantička i pragmatička svojstva te se prati dinamika sile reprezentativno posvojnih predikatnih izraza.

Ključne riječi

posvojnost, posjednik, posjedovano, etapni model, argumentna struktura, glagolski rod, obavijesna vrijednost, dinamika sile

1. Popis kratica, tablica, slikovnih prikaza, grafičih prikaza i shematskih prikaza

Kratice:

drugi posjednik

eng – engleski jezik

GUC- glagol usmjeren na cilj

GUI – glagol usmjeren na izvor

hrv – hrvatski jezik

IO – izravni objekt

JC – jezik cilj

JI – jezik izvor

NO – neizravni objekt

PK - posjednik

PK1 – prvi posjednik

PK1Sneizr (hrv - aktiv) – prvi posjednik je neizrečeni subjekt (u hrvatskim aktivnim rečenicama)

PK2 – drugi posjednik

PK2NO – D drugi posjednik je neizravni objekt u dativu

PK2PS – drugi posjednik je prijedložna skupina

PK2s – drugi posjednik je subjekt

PK2S neizr – drugi posjednik je neizrečeni subjekt

PN - posjedovano

PNIO – posjedovano je izravni objekt

PNneizr – posjedovano je neizrečeni objekt

PNNO-G – posjedovano je neizravni objekt u genitivu

PNPS – posjedovano je prijedložna skupina

PNs – posjedovano je subjekt

S - subjekt

Tablice:

Tablica 1. Prijevodni ekvivalenti u građi

Tablica 2. Vibergova podjela po dinamičnosti

Tablica 3. Udio u ukupnoj građi

Tablica 4. Argumentna struktura temeljnih posvojnih glagola

Tablica 5. Ekvivalenti predikata give iz građe

Tablica 6. Raspored i prijenos argumenata iz jezika izvora u jezik cilj

Tablica 7. Dinamičnost u posvojnim rečenicama s *give* u jeziku izvoru i jeziku cilju

Tablica 8. Linearni slijed argumenata u rečenicama s *give* u dvama jezicima

Tablica 9. Argumenti na inicijalnom položaju u posvojnim rečenicama s *give*

Tablica 10. Ekvivalenti glagola *take* iz građe

Tablica 11. Raspored i prijenos argumenata iz jezika izvora u jezik cilj

Tablica 12. Dinamičnost u posvojnim rečenicama s *take* u jeziku izvoru i jeziku cilju

Tablica 13. Linearni slijed argumenata u rečenicama s *take* u dvama jezicima

Tablica 14. Argumenti na inicijalnom položaju u posvojnim rečenicama s *take*

Tablica 15. Ekvivalenti predikata *get* iz građe

Tablica 16. Raspored i prijenos argumenata iz jezika izvora u jezik cilj

Tablica 17. Linearni slijed argumenata u rečenicama s *get* u dvama jezicima

Tablica 18. Dinamičnost u posvojnim rečenicama s *get* u jeziku izvoru i jeziku cilju

Tablica 19. Argumenti na inicijalnom položaju u posvojnim rečenicama s *get*

Tablica 20. Raspored i prijenos argumenata iz jezika izvora u jezik cilj

Tablica 21. Dinamičnost u posvojnim rečenicama s *possess* u jeziku izvoru i jeziku cilju

Tablica 22. Ekvivalenti predikata *possess* iz građe

Tablica 23. Raspored i prijenos argumenata iz jezika izvora u jezik cilj

Tablica 24. Linearni slijed argumenata u rečenicama s *possess* u dvama jezicima

Tablica 25. Argumenti na inicijalnom položaju u posvojnim rečenicama s *possess*

Tablica 26. Raspored i prijenos argumenata iz jezika izvora u jezik cilj

Tablica 26. Pojavnost pasiva u JI te korelata u JC

Tablica 27. Strukture predikata *give* i ekvivalentne strukture

Tablica 28. Strukture predikata *take* i ekvivalentne strukture

Tablica 29. Strukture predikata *own* i ekvivalentne strukture

Tablica 30. Strukture predikata possess i ekvivalentne strukture

Tablica 31. Vibergovo razlaganje radnje kod glagola *take*

Tablica 32. Vibergovo razlaganje radnje kod predikata *give*

Tablica 33. Razlika među trima tipovima predikata

Tablica 34. Pregled shematskih i slikovnih prikaza po tipovima posvojnih predikata

Slikovni prikazi:

Slikovni prikaz 1. Djevojka ocu daje knjigu

Slikovni prikaz 2. Croftovo jednodimenzionalno razlaganje događaja

Slikovni prikaz 3. Croftova shema dvodimenzionalnog prikaza događaja

Slikovni prikaz 4. Newmanov osnovni prikaz predikata tipa *dati*

Slikovni prikaz 5. Tipični tijek energije predikata *give*

Slikovni prikaz 6. Tijek energije predikata *give* u pasivu sa slijedom elemenata PK2-PN

Slikovni prikaz 7. Tijek energije predikata *give* u pasivu sa slijedom elemenata PN-PK2

Slikovni prikaz 8. Tijek energije predikata *give* sa slijedom elemenata PK1-PN

Slikovni prikaz 9. Tijek energije predikata *give* s ostvarenim PK1

Slikovni prikaz 10. Tijek energije predikata *give* s ostvarenim PK2

Slikovni prikaz 11. Tijek energije predikata *give* s ostvarenim PN-om

Slikovni prikaz 12. Tijek energije tipične rečenice s predikatom *take*

Slikovni prikaz 13. Tijek energije predikata *take* s ostvarenim PN-om

Slikovni prikaz 14. Tijek energije predikata *take* sa slijedom elemenata PN-PK1

Slikovni prikaz 15. Tijek energije predikata *take* sa slijedom elemenata PK2-PN-PK1

Slikovni prikaz 16. Tijek energije predikata *take* s ostvarenim PK2

Slikovni prikaz 17. Tijek energije tipične rečenice s predikatom *get*

Grafički prikazi:

Grafički prikaz 1. Udio glagola u građi

Grafički prikaz 2. Broj posvojnih i neposvojnih glagola u građi

Grafički prikaz 3. Međusobni odnos reprezentativno posvojnih predikata iz građe

Shematski prikazi:

Shematski prikaz 1. Newmanov prikaz dinamike sile glagola give

Shematski prikaz 2. Dinamika sile predikata *give*

Shematski prikaz 3. Newmanov shematski prikaz dinamike sile predikata *take*

Shematski prikaz 4. Dinamika sile predikata *take*

Shematski prikaz 5. Dinamika sile predikata *take* s ostvarenim PK1

Shematski prikaz 6. Newmanov prikaz dinamike sile predikata *receive*

Shematski prikaz 7. Dinamika sile predikata *get*

Shematski prikaz 8. Posjednici u trima tipovima predikata

2. Teorijski okvir

2.1. Posvojnost

Od najranije dobi potreba za posjedovanjem i osjećaj vlasništva spadaju u osnovna ljudska iskustva koja nerijetko motiviraju određena postupanja te sudjeluju u stvaranju osobnosti. Čovjekovo poimanje imanja nečega ili nekoga može se promatrati u svjetlu dihotomije posjedovanje – lišavanje, koja se može unazad pratiti sve do pitanja smrtnosti, tvrdi Rochart (2014). Bez svijesti o mogućnosti lišavanja (imovine, života itd.) ne bismo ulagali trud u zadržavanje onoga što imamo, a posjedovanje ne bi imalo tako veliku ulogu u našim životima. Vidljivo je to i u jeziku koji se razvija u vremenu i prostoru te teče zajedno s razvojem civilizacije, kulture, tehničkih i materijalnih dostignuća. Njih se dotiču sinkronijska i dijakronijska istraživanja različitih znanstvenih grana i disciplina. Razvoj posjeda i vlasništva uvelike je utjecao na rast društva ponajprije u gospodarskom i političkom smislu. Znakovito je stoga i sve što se događa u jeziku kada se govori o navedenim pojmovima jer jezik odražava izvanjski svijet (za taj je pojam izvorni Wittgensteinov izraz *Language as a Mirror of the World*) i zadovoljava komunikacijske potrebe govornika. Posvojnost, koja obuhvaća posjed(ovanje) i vlasništvo, nije jednoobrazna društvena ni jezična kategorija. Ona je različito ostvarena s obzirom na geografske, povijesne, kulturološke, gospodarske i političke osobitosti određenoga društva, odnosno jezika. Spoznavanje i tumačenje te kategorije unutar jezikoslovnih proučavanja i izvan njih nije jedinstveno. U jeziku se raspravlja o njezinoj univerzalnosti te semantičkoj, sintaktičkoj i pragmatičkoj naravi. Pogled je na posvojnost u dosadašnjoj literaturi dvojak u odnosu prema univerzalnosti. Kako se pojmovi vlasništva i posjedovanja razlikuju na razini društvenih uređenja i na jezičnim razinama, postavlja se pitanje je li to univerzalna kategorija ili je izvedena iz nekog drugog temeljnog koncepta. U jezikoslovlju postoje različita promišljanja. Tako primjerice Heine (1997) tvrdi kako je za očekivati da u svim jezicima na svijetu postoje odgovarajući konvencionalizirani izrazi posvojnosti, ali kako postoje i brojni problemi u lingvističkom bavljenju njima. Langacker (2003) spominje posvojnost kao jedan od univerzalnih kognitivno–lingvističkih fenomena koji

se, zajedno s izražavanjem predikatnih odnosa, srodničkih odnosa ili metonimije oslanjaju na pojam odnosa referencijalnih točaka kao temeljnih elemenata u konceptualnoj organizaciji jezičnih pojmova. Da je posvojnost univerzalna kategorija, smatra i Kuna (2012) promatrajući posvojnost s onomasiološkog stajališta kao univerzalnu kategoriju te razmatra načine na koje jezik ostvaruje njezine semantičke i kognitivne sadržaje. S druge strane Miller i Johnson–Laird (1976) navode kako čak cijela društva ne poimaju posvojnost eksplicitno te ona stoga ne može biti dio njihova mentalnog leksikona, nego je dijelom konvencija i društvenoga ponašanja.

Čini se kako je intuitivno uočavanje odnosa posvojnosti među entitetima jedini univerzalan način prepoznavanja i polazište u razumijevanju posvojnih izraza. Tako uočeni odnosi mogu se razlikovati s obzirom na prirodu posvojnoga odnosa između dvaju relevantnih entiteta – posjednika i posjedovanog.[1] *posjednik, posjedovatelj…)*Na temelju sintaktičko – semantičkih svojstava te se izraze najčešće razlikuje po tome nalaze li se posjednik i posjedovano unutar jedne imenske skupine ili izvan nje, odnosno jesu li ili nisu dijelom argumentne strukture jednoga predikata. U hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi nema većeg broja sustavnih radova o posvojnosti. Kučanda (1996) je pisao o posvojnim konstrukcijama s dativom, no u svom radu ne spominje podjelu na skupine sa zajedničkim sintaktičko-semantičkim svojstvima. Mićanović (2001) razlikuje atributne i predikatne izraze; atributnima (za koje tvrdi da su izvedeni iz predikatnih izraza) pripisuje općenito značenje, dok predikatne smatra eksplicitnim izrazima sa specifičnim značenjem. Šarić (2002) također piše o posvojnome dativu koji prepoznaje kao vrstu atributne posvojnosti te propitkuje izražava li dativ posvojnost ili neki složeniji sadržaj. Da je posvojnost semantička kategorija ostvarena sintaktičkim sredstvima tvrdi Hudeček (2006) te navodi razine na kojima se ona izriče: leksiko-gramatička, tvorbena, morfološka i sintaktička. Među načinima izricanja posvojnosti na sintaktičkoj razini Hudeček navodi prijedložne izraze, posvojne skupine i rečenice, atributnu i predikativnu posvojnost itd. Kuna (2012), osim atributnih i predikatnih, opisuje i vanjske posvojne izraze u kojima su imenske skupine (posjednik i posjedovano) razdvojene na rečeničnoj razini. Na engleskom je jeziku objavljeno znatno više radova koji se bave engleskim jezikom, drugim jezicima ili jezičnom tipologijom. Uobičajena je podjela na atributnu (*attributive*), predikatnu (*predicative*) i vanjsku posvojnost (*external possession*), no nerijetko se nazivlje razlikuje ili postoji više od jednoga naziva za određeni pojam. Heine (1997) je posvojne konstrukcije podijelio na atributne,

[1] U literaturi o posvojnosti na hrvatskom jeziku prisutno je nekoliko naziva za subjekt posjedovanja – *posjednik, posvojnik, posjedovatelj* te *posesum/possessum* i odgovarajući nazivi za objekt posjedovanja – *posjedovano, posjedovanik* te *posesum/possessum* (Kuna, 2012:13). Engleski su nazivi *Possessor* i *Possessee* te iz latinskog preuzeti nazivi *Possessor* i *Possessum*.

predikatne i specifikaciju posjednika/posjedovanog[2] iz koje proizlazi podizanje posjednika (*possessor ascension/raising/promotion*), što je jedan od izraza koji se rabe za vanjsku posvojnost. Na sličan način posvojne konstrukcije u tri skupine dijele i Herslund i Baron (2001): atributne, predikatne te konstrukcije vanjske posvojnosti koje još nazivaju *podizanjem posjednika*. Taylor (2000) posvojne konstrukcije dijeli na prednominalne (*prenominal*), pronominalne (*pronominal*), predikativne (*predicative*) i postnominalne (*postnominal*). U svojoj podjeli Taylor razlaže samo posvojne izraze s atributnim posvojnikom, a podjela je motivirana mjestom na kojemu posjednik stoji u odnosu na posjedovano.[3] Perniss i Zeshan (2008) razlikuju atributne, koje još nazivaju imenskima (*nominal*), od predikatnih, koje nazivaju i glagolskim izrazima (*verbal*). Podjelu na atributnu, predikatnu i vanjsku posvojnost primjenjuje i Stassen (2009). Izraze vanjske posvojnosti (još ih naziva i *podizanjem posjednika*) izuzima iz temeljite raščlambe te dodaje kako kodiranje takvih izraza podliježe zamjetnim međujezičnim varijacijama.[4]

Rječnička tumačenja pojma posvojnosti (*possession*)[5] nisu dovoljna autorima koji se tim pojmom bave kako u engleskom i u hrvatskome jeziku tako i u ostalim proučavanim jezicima. Stoga je precizna, a ujedno i dovoljno široka definicija postala izazovom mnogim jezikoslovcima. Očekivano je njihovo slaganje oko potrebe za razlučivanjem prototipne posvojnosti od rubne, odnosno apstraktne ili nežive otuđive. Tako primjerice postoje kriteriji koje su postavili različiti autori, a imaju dovoljno zajedničkoga da predoče prototip posvojnoga odnosa, no ne i da ga strogo definiraju. Imajući na umu zasebne skupine svojstava prototipne posvojnosti koje su odredili Seiler, Heine te Taylor, ovdje će se izdvojiti neki zajednički kriteriji koji će u radu poslužiti kao približni kriteriji prototipne, odnosno reprezentativne posvojnosti (v. 3.2.1.2.). Seiler (1983:4) tvrdi kako lingvistička posvojnost sadrži odnos između dviju tvari (*substances*); posjednika, koji je konkretan, ljudski i posjedovanoga. Posjednik ima posjedovano u svojoj blizini ili njime upravlja. Heine (1997:39) navodi kako je prototipnoj posvojnosti svojstven ljudski posjednik (*Possessor*), konkretna posjedovana stvar (*Possessee*), činjenica da se posjednik može koristiti posjedovanim, da su ta dva entiteta prostorno bliska te da njihov odnos nema vremenskoga ograničenja. Taylor (2000: 340) navodi nešto više aspekata

[2] Vidi Heine (1997:163)

[3] Vidi u Taylor (2012:315)

[4] Među ostalim autorima koji razlikuju tri vrste: atributnu, predikatnu te vanjsku posvojnost, ovdje će se spomenuti McGregor (2009), Dixon i Aikhenwald (2012) te Mazzitelli (2015).

[5] Za potrebe rada rabljeni su sljedeći rječnici: Rječnik hrvatskoga jezika (2000), Oxford Advanced Learner's Dictionary (1999), Cambridge Dictionary of American English (2000), Merriam–Webster's Online Dictionary, 11th Edition (2008), Collins English Dictionary (2012), Macmillian Dictionary (2010) te *The Free Dictionary by FARLEX (2009)*

posvojnoga odnosa, koji u potpunosti ostvareni čine izraz prototipnim: posjednik je konkretno ljudsko biće; posjedovano je neživi, obično konkretni fizički predmet; odnos među njima je isključiv, što znači da za svako posjedovano postoji samo jedan posjednik, a jedan posjednik može imati neograničen broj posjedovanih. Nadalje, posjednik može neometano upravljati posjedovanim koje ima komercijalnu ili sentimentalnu vrijednost te se može steći ili može promijeniti vlasnika; odnos je dugoročan, a dva su entiteta prostorno bliska. Ako su u izrazu neki od navedenih aspekata izostavljeni, tvrdi Taylor, izraz se udaljava od prototipnoga. Naime sva se tri autora slažu kako je u prototipnoj posvojnosti posjednik ljudsko biće, posjedovano jest konkretan entitet, posjednik može raspolagati posjedovanim ili ga kontrolirati,[6] odnos je dugoročne prirode te da postoji prostorna povezanost između posjednika i posjedovanoga. Promišljajući na sličan način o prototipu posvojnosti u engleskome jeziku, Baron i Herslund (2001:11) navode vlasništvo (*ownership*)[7] kao središnji pojam kojemu je s jedne strane neotuđiva posvojnost u odnosu između dijela i cjeline (*part-whole relationship*), a s druge strane raspoloživost (*availability*). Postoje i drukčija promišljanja o tome kojim je odnosima mjesto u središtu domene. Tako primjerice Aikhenvald i Dixon (2012:40) tvrde da se prototipna posvojnost prije svega odnosi na dijelove tijela te odnose između cjeline i njezinih dijelova, što se u suštini razlikuje od prethodno navedenih autora prema kojima se taj odnos intuitivno tumači kao vlasnički (*ownership*). Langackerovo (2000, 2002, 2009) promišljanje obuhvaća ta dva stajališta; on smatra da je domena posvojnosti policentrična, a sastoji se ne samo od odnosa vlasništva već i od odnosa cjeline i dijela te rodbinskih odnosa. Razvidno je kako, unatoč zajedničkoj potrebi za razlučivanjem prototipne od rubne posvojnosti, ne postoji ujednačen skup kriterija koji bi određeni odnos tumačio središnjim, no postoje smjernice u vidu promišljanja temeljenih na primjerima različitih proučavanih jezika.

Kada se o posvojnosti govori šire od okvira prototipa, valja spomenuti promišljanja o nastanku toga pojma iz domene lokacijskih izraza. Već je rečeno da je prostorna povezanost posjednika i posjedovanog jedan od središnjih aspekata te kako taj odnos ima i određenu vremensku stabilnost. Neki autori, prepoznavajući posvojnost kao dio lokacijske domene, smatraju kako je upravo ta povezanost izvorište posvojnoga odnosa između dvaju entiteta. Ideju da je posvojnost

[6] Stassen (2009:14) govori o pojmu kontrole u posvojnosti: ' …the major possessive construction in the Australian language Kayardild can be explicated as follows: 'X [the possessor] can expect Y [the possessee] to be in the same place as X when X wants, and X can do with Y what X wants.' Thus, basically, the notion of 'control' can be described in terms of 'power'.'

[7] Autori navode tri glagola koja se u engleskom jeziku ne koriste za druga značenja osim posvojnoga; *own* 'imati, posjedovati', *possess* 'posjedovati' i *belong* 'pripadati'. Ti glagoli ne mogu izražavati drukčije odnose osim vlasničkoga za razliku od ostalih glagola posvojnoga značenja (poput *imati* i *biti*) te se zbog toga svojstva, tvrde autori, nalaze u središtu domene posvojnosti.

dio lokacijske domene, bila ona nekakva posebnost ili metaforički proširak, zastupaju autori različitih jezikoslovnih usmjerenja: komparativni lingvisti poput Benvenistea (1960), predstavnici padežne gramatike poput Lyonsa (1968) te Andersona (1971), tipološki lingvisti poput Lockera (1954), Clark (1978) i Lizottea (1983) te neki generativni gramatičari (primjerice Freeze 1992) itd. Oni smatraju kako odnos između posjednika i posjedovanoga proizlazi iz njihova lokacijskoga odnosa koji ne uključuje uvijek prostornu komponentu na izravan, konkretan način, nego je ona često apstraktna. Formalni dokaz tomu može se pronaći u različitim nesrodnim jezicima u kojima se lokacijski izrazi podudaraju s posvojnima. Kako bi potvrdio povezanost dvaju domena, Stassen (2009:12) podastire primjere iz četiriju nesrodnih jezika[8] u kojima se lokacijski odnos ujedno može tumačiti i kao posvojni. Tim se primjerima mogu pridodati i oni iz ruskoga[9] i hrvatskog jezika, primjerice takvi koji se sastoje od prijedloga *u* + genitiv,[10] kako se vidi u primjerima 1(a–b).

1) a. ruski jezik: U menja est' mnogo knjig. (Kuna 2012:159)

b. hrvatski jezik: U njega je fina i osjetljiva ruka... (Kuna 2012:112)

Unatoč nedvojbenoj značenjskoj i formalnoj povezanosti dviju navedenih kategorija u nekim jezicima njihov je odnos teško definirati i shematizirati. Naime tvrdnja kako je posvojnost dio apstraktne lokacije zahtijeva određena ograničenja. Tako Lyons i Clark nude rješenje za kategorizaciju izraza koji se istovremeno mogu formalno tumačiti posvojnima i lokacijskima. Oni uvode razlikovni kriterij 'živosti' *animacy*: Clark (1978:89) o tome kaže:

> I argue that the possessor in ... possessive constructions is simply an animate place. The object possessed is located in space, just as the object designed in existential or locative sentences. In possessive constructions, the place happens to be an animate being, such that a + Animate Loc becomes a Pr [possessor].

Drugim riječima, lokacijski izrazi u kojima se neka stvar nalazi *na živome mjestu* jesu izrazi posvojnosti gdje je posjedovano stvar, a posjednik mjesto na kojemu se ona nalazi. Prema takvomu bi se reduktivnom stavu moglo zaključiti kako je lokacija pojam nadređen posvojnosti, međutim čak i u jezicima u kojima se podudaraju posvojni s lokacijskim izrazima postoje

[8] Riječ je o jezicima khalkha, hausa, fidžijski i sango.

[9] Arylova (2013:14) piše o takvim konstrkcijama nazivajući ih antikozativnima (*anticausative*): '…there is a predicative possession construction in Russian that makes use of the reflexive form of *imet*' 'have' and the u-possessor…I refer to it as the *anticausative* possessive.' Arylova daje sljedeći primjer: *U menja imetsja masina*. 'I have a car.'

[10] Za ostale konstrukcije u hrvatskome jeziku koje dijele posvojno i lokacijsko tumačenje vidi: Kuna (2012.)

dodatna ograničenja. Stassen (2009) i Heine (1997:7) se slažu da je posvojnost konceptualno povezana s lokalizmom, no smatraju kako te dvije domene valja zasebno promatrati. Stassen (2009:13) tvrdi:

> On the other hand, however, it must be admitted that the parallelism between locational and possessive encoding is certainly not universal. There are quite a few languages in which the relation between these two encodings is not visible. Notably, this is the case in languages such as English, in which the encoding of possession features a non-locational, transitive *have*-verb. Some 'reductionist' authors have sought away around this objection by arguing that have-encoding for possessive constructions is a 'superficial' phenomenon, and that even *have*-constructions are basically locational…'

Stassen pored kriterija živosti navodi i kriterij dugotrajnosti[11] koji lokacijske izraze može razlikovati od posvojnih. Čak i kada se ta dva kriterija (živost i dugotrajnost) promatraju u okvirima jezika koji paralelno i/ili identično kodiraju lokacijske i posvojne izraze, oni nisu primjenjivi na svim primjerima. Tham (2009:12) navodi primjer engleskih prijedloga *behind* 'iza' i *beside* 'pored' obrazlažući kako se i lokacijski izrazi sa *živim mjestom* uvijek mogu potencijalno tumačiti lokacijom, a ne samo posvojnošću: '…even in languages where PSRs are encoded by a locative case and the PSR interpretation is the only one possible for an animate-denoting nominal marked by this case, true animate locations are always available for expressing such spatial relations as BEHIND, BESIDE etc.' Vidljivo je to i u gramatici jezika poput ruskoga i hrvatskog u kojima poredak riječi može odlučiti o interpretaciji izraza. U konstrukcijama (2a–b) posjedovano prethodi posjedniku, no bez obzira na njihovu sličnost s izrazima pod (1a–b), tumači ih se kao lokacijske. Vlasnički odnos može biti tek u pozadini, no bez dodatnih jezičnih ili izvanjezičnih informacija sugovornik ih neće percipirati.

2) a. mašina u menja
   b. Novac je u Marka. (Kuna 2012: 57)

Iako se može činiti da je lokacija pojam nadređen posvojnosti, nisu svi posvojni izrazi ujedno i lokacijski. Te se dvije domene preklapaju, ali niti jedna u potpunosti ne uključuje drugu. Semantičke je argumente za takvu tvrdnju dala Seliverstova (2004) tumačeći odnos lokacije i posvojnosti trima vrstama 'protezanja' *spreading*. Preklapanje dviju domena postoji samo kod onih posvojnih izraza koji se odnose na fizičku kontrolu posjednika nad posjedovanim jer su u

[11] Taylor (2000:202) kao jedan od kriterija prototipne posvojnosti navodi dugotrajnost te pojašnjava kako ona podrazumijeva odnos koji se mjeri u mjesecima i godinama radije negoli u minutama i sekundama.

tom slučaju ta dva entiteta bliska u fizičkom prostoru. U ostalim slučajevima[12] koje autorica navodi tumačenje je metaforičko, a posjednik predstavlja apstraktni prostor u kojemu se posjedovano nalazi.

Iz ovog kratkog uvida u lingvistički koncept posvojnosti može se zaključiti kako je riječ o intuitivno pojmljivoj kategoriji[13] koju je za sada nemoguće jedinstveno definirati. Prilikom proučavanja različitih jezičnih skupina nastala su promišljanja o prototipnim svojstvima toga koncepta, no ona se razlikuju čak i među autorima koji su proučavali iste jezične skupine. Međutim ako se usporedi pet parametara pomoću kojih se određuje prototip posvojnosti (posjednik, posjedovano, njihov odnos, prostor i vrijeme), može se promatrati gdje su ti kriteriji bliski, a gdje se razilaze te u kojoj mjeri. Naime pojednostavljeno bi se moglo reći kako se većina slaže da je prototipni posjednik konkretan i ljudski, da je posjedovano konkretna stvar te da ta dva entiteta dugoročno dijele blizak fizički prostor. Najočitija su razilaženja u tumačenju odnosa između posjednika i posjedovanog. Autori poput Taylora i Seilera prototipni odnos posvojnosti smatraju odnosom vlasništva u kojemu posjednik koristi posjedovano, upravlja njime ili ga kontrolira. Kako je spomenuto, Aikhenvald i Dixon te Langacker vlasničkomu dodaju odnos dio – cjelina (poput tijela i dijelova tijela) te rodbinske odnose. Time osim fizičkoga prostora, kao kriterij prototipa priznaju i metaforički u slučaju rodbinskih odnosa.

2.1.1. Otuđiva i neotuđiva posvojnost

[12] Protezanje se prema Seliverstovoj (2004:578–579) može odvijati na tri načina ovisno o vrsti odnosa između posjednika i posjedovanog. Prvi je način da se polje utjecaja (*force field*) posjednika proteže preko posjedovanoga u fizičkom, moralnom i pravnom smislu, primjerice „ugovor je u mojim rukama“ ili „ona posjeduje tu zgradu“. Drugi je način da se posjednik proteže preko posjedovanoga fizički ili funkcionalno, kao cjelina upotpunjena dijelovima, na primjer „srce je dio moga tijela“ i „on je moj prijatelj“. Treći način odnosi se na situaciju kada posjedovano utjelovljuje neki element posjednika, odnosno sadržava osobinu koja ga s njim povezuje, primjerice „njegov prijatelj“ ili „njegov neprijatelj“.

[13] Stassen (2009:14) u razumijevanje i definiranje pojma posvojnosti dodaje parametar semantičke intuitivnosti koja podrazumijeva kontrolu jednog sudionika nad drugim:

> I hold that, in order to explicate the pre-theoretical notion of 'belonging', sameness of location is a necessary ingredient, but that it is not the only one. … in addition to spatial unity, the notion of possession is defined by a second parameter which cannot be reduced to spatio-temporal notions. This second parameter is meant to account for the semantic intuition that, in cases of possession, the relation between the two participating entities is necessarily asymmetrical, in that the role, or the status, of the two participants in the relation is fundamentally different. This difference can be captured by invoking the cognitive/ semantic notion of control, which has been proven to be fruitful in the analysis of a number of different grammatical constructions.

Posvojnost je kategorija podatna za različite klasifikacije inherentnih joj dijelova i svojstava. Razlikovati se mogu zasebna svojstva posjednika i posjedovanoga, njihov odnos, gramatička i semantička obilježja posvojnih izraza itd. Razlika između otuđive i neotuđive posvojnosti osobito je često proučavana u svim poznatim jezičnim skupinama. Heine (1997:10) na engleskom jeziku navodi različite, rjeđe rabljene nazive za ta dva pojma koji se mogu naći u literaturi; neotuđiva posvojnost naziva se još *intimate* 'intimna', *inherent* 'inherentna', *inseparable* 'nerazdvojiva' te *abnormal* 'abnormalna'. Drugi nazivi za otuđivu posvojnost jesu *non–intimate* 'neintimna', *accidental* 'slučajna', *transferable* 'prenosiva' te *normal* 'normalna'. Nazivlje može površno naznačiti semantičku narav tih dvaju pojmova, odnosno govori kako neotuđiva posvojnost sadržava odnose u kojima se posjedovano ne može normalno, na prirodan način odvojiti, otuđiti od posjednika, dok otuđiva posvojnost uključuje širok raspon drukčijih vrsta odnosa među njima. Većina se autora slaže da otuđiva posvojnost predstavlja prototipnu vrstu posvojnosti[14] jer odgovara ranije spomenutim kriterijima – ona se tipično odnosi na fizičko vlasništvo, uključuje prostornu povezanost, vremensku stabilnost te ljudskoga posjednika koji ima određenu kontrolu nad posjedovanim.[15] Nadalje, kako tvrdi Taylor (2000: 202) , 'the possessor has the right to make use of the possessee; other people can make use of the possessee only with the permission of the possessor.' te dodaje kako se vlasništvo nad posjedovanim regulira transakcijama poput kupovine, nasljeđivanja i donacije. Neotuđiva posvojnost uži je, zatvoren skup u odnosu na otuđivu. Ona primarno uključuje dijelove tijela i rodbinske odnose (Stassen, 2009:16), gdje se posjednika ne može na prirodan, normalan način lišiti posjedovanoga. Heine (1997:10) daje detaljniji popis neotuđivih odnosa u kojemu se, osim navedenih rodbinskih odnosa i dijelova tijela, nalaze i relacijski prostorni koncepti (vrh, dno, rub itd.), dijelovi stvari (grana, ručka itd.), tjelesna i mentalna stanja (snaga, strah itd.) te nominalizirana ustrojstva u kojima je posjedovano glagolska imenica (njegovo pjevanje, sadnja banana itd.).

U nekim se jezicima podjela na otuđivu i neotuđivu posvojnost i gramatički očituje. Najčešće se tada događa da samo izrazi otuđive posvojnosti bivaju formalno obilježeni, dok su izrazi za neotuđivu posvojnost neobilježeni, tj. obilježeni su nultim morfemom (Heine 1997:12). Tako gramatikalizirana razlika čini vrstu posvojnosti lako prepoznatljivom unutar jednoga jezika, no međujezičnom usporedbom utvrdilo se kako različiti jezici neotuđivost tumače i ostvaruju na različite načine. Koncepti koji se smatraju i obilježavaju neotuđivima u tim jezicima nisu isti,

[14] Vidi (Taylor 2000: 204; Heine 1997: 5; Stassen 2009:16)

[15] Vidi Stassen (2009:15)

odnosno previše su različiti, kako tvrde Chappell i McGregor (1989), pa je nemoguće univerzalno kategorizirati otuđivost kao svojstvo posvojnosti. Diem (1986) čak tvrdi da dihotomija otuđivost/neotuđivost nije leksički utemeljena, nego se zasniva na odnosu između posjednika i posjedovanog koji se dokazuje gramatičkim sredstvima poput podizanja posjednika. Za svoju tvrdnju dokaze podastire na primjerima iz njemačkog jezika u kojemu neargumentni posjednik postaje dijelom argumentne strukture kao izravni ili neizravni objekt (*Mein Hund hat Karls Knee geleckt. / Mein Hund hat Karl das Knee geleckt. / Mein Hund hat Karl am Knee gelect*). Vrlo se lako podizanje posjednika u njemačkom jeziku može usporediti s podizanjem u hrvatskome. I u hrvatskom jeziku genitivni atribut u strukturi koja se smatra osnovnom, poput strukture u (3a), prelazi u neizravni, odnosno izravni objekt, što se vidi iz primjera (3b–c). Posjedovano je u tim slučajevima izravni objekt u (3b) te neobvezna adverbijalna dopuna u (3c).

3) a. Pas je polizao Karlovo koljeno.
   b. Pas je polizao Karlu koljeno.
   c. Pas je polizao Karla po koljenu.

Neotuđivost i u engleskom jeziku ima odraza u strukturi. Naime osim što neotuđivost dopušta podizanje posjednika,[16] Kimball (1973:263) navodi kako neotuđivo posjedovane imenice ne mogu postojati neovisno o svome posjedniku te se ne mogu zamijeniti ličnim (*definite*) zamjenicama. Heine (1997:14–15) kao primjer dihotomije otuđivost/neotuđivost, gramatikalizirane na razini imenske skupine, navodi oceanske jezike te napominje njezinu semantički motiviranu narav. Heine navodi četiri morfološka uvjeta za obilježavanje posvojnih kategorija poput otuđivosti i neotuđivosti:

> Another way of marking possessive categories like inalienable, alienable etc., is by means of morphology, as is the case perhaps most clearly in the possessive classifier systems of Oceanic languages. Generalizations that have been proposed on these systems include the following…
> (i) If a language has only one possessive classifier than the only function of the classifier is to mark the possession as alienable.
> (ii) If a language has two possessive classifiers then these consist of an Alimentary and a General one.

[16] Voeltz (1976) tvrdi kako otuđivost nije relevantna međulingvistička kategorija za razliku od odnosa dio–cjelina, koji se može konkretno formalno utvrditi. On navodi primjer *I touched John on the cheek* te ga uspoređuje s primjerima **I touched John on the chair* i **I touched John on the sister* zaključujući kako je posjedovano na mjestu lokacijske dopune moguće samo u svojstvu neotuđivoga.

(iii) If a language has three possessive classifiers, the categories distinguished are Food, Drink and General.
(iv) If a language has a fourth possessive classifier in addition then the category expressed by it is Valued Possession.

Brojni su primjeri jezika s različitom formalnom i semantičkom kategorizacijom otuđivosti. Zajedničko im je razlučivanje tih dvaju vrsta odnosa, no univerzalno pravilo nije moguće izlučiti zbog jezičnih, kulturoloških, gospodarskih i inih društvenih različitosti. Da je riječ o povijesno i kulturno uvjetovanoj podjeli[17] na otuđivu i neotuđivu posvojnost, dokazuju jezici, odnosno uređenja u kojima se kupiti mogu i ljudi (različiti oblici ropstva) te takva društva u kojima je vlasništvo nad zemljom nepojmljiv koncept.

2.1.2. Značenjska polja

Već je rečeno da je prema brojnim autorima otuđiva posvojnost, takva koja se odnosi na vlasništvo, središnja domena značenjskog polja posvojnosti (Heine 1997, Baron and Herslund 2001, Stassen 2009). Njoj suprotstavljena domena neotuđivih odnosa ne pokriva u potpunosti ostatak značenjskoga polja, pa je potrebno raščlaniti ostale vrste odnosa sadržanih u tom polju. Na primjeru podjele koju su napravili Miller i Johnson–Laird (1976:562) te primjera u hrvatskome jeziku pokušat će se dati kratak uvid u to složeno pitanje u kojemu se nerijetko isprepleću semantičke i gramatičke značajke. Navedeni autori razlikuju sljedeće domene: *inherentna posvojnost* 'inherent Possession', *slučajna posvojnost* 'accidental Possession', *fizička posvojnost* 'physical Possession' te *neotuđiva posvojnost* 'inalienable Possession'. Pod neotuđivu posvojnost navedeni autori svrstavaju rodbinske te odnose između dijela i cjeline, kako se vidi na primjeru (4a), dok inherentnom posvojnošću, prikazane u primjeru (4b), smatraju odnose koji uključuju vlasništvo temeljeno pravnim regulativama, što se uvelike podudara sa središnjim, tj. prototipnim značenjem lingvističkoga pojma posvojnosti. Druge dvije vrste odnosa također podrazumijevaju otuđivost, no isključuju pravnu domenu vlasništva, odnosno imovine. Fizička posvojnost sadrži posjednika koji u određenom trenutku može upravljati posjedovanim i koristiti se njime jer mu se nalazi u neposrednoj blizini, kako se vidi u primjeru (4c). Kod slučajne posvojnosti fizička blizina nije nužan preduvjet za mogućnost uporabe posjedovanog, kao što je razvidno u (4d). U engleskom je jeziku prilično jasna

[17] „Razdvajanje otuđive od neotuđive posvojnosti nastaje isključivo u čovjekovoj sferi te je ona rezultat povijesnog razvoja." (Kuna, 2012:23)

rječnička razlika između pravno reguliranoga vlasništva (*ownership*) i posvojnosti koja se odnosi na kontrolu, ali ne mora uključivati vlasništvo (*possession*[18]). Tako oponirana dva izraza ne postoje u hrvatskome jeziku, točnije, nedostaje ekvivalent nelingvističkom izrazu *possession*. U nastavku (4a–d) su rečenicama na hrvatskom jeziku oprimjerena posvojna polja kako su ih podijelili Miller i Johnson–Laird.

4) a. Imamo dvije ruke i dvije noge. Ana ima jednog sina.
b. Ona više ne posjeduje tu kuću. Dražen obrađuje vlastitu zemlju.
c. Sjedni za moj stol, naručit ćemo kavu! Imam olovku koju si mi posudila.
d. Posudila sam njegov kišobran, ali je ostao kod kuće.

2.1.3. Heineova polja i događajne sheme

Vođen međulingvističkim opažanjima te uočavajući obrasce, Heine (1997) dodatno razrađuje klasifikaciju prema semantičkim osobinama posjednika i posjedovanog u morfološki prepoznatljivim posvojnim konstrukcijama. Heineova (1997: 33–34) podjela na sedam polja u odnosu na dosadašnju podjelu Millera i Johnson–Lairda uvodi pojam *apstraktne posvojnosti* 'abstract possession' te kao relevantnu uočava razliku između *nežive neotuđive 'inanimate inalienable*' i *nežive otuđive posvojnosti* 'inanimate alienable possession' koje promatra zasebno od neotuđivoga posvojnog polja. Sličnosti s podjelom koju su načinili Miller i Johnson–Laird vidljiva je u polju fizičke, privremene (slučajne) i stalne (inherentne) posvojnosti. Iako Heineovih sedam posvojnih polja ne pokriva sve postojeće posvojne konstrukcije,[19] to su polja koja se najčešće povezuju s morfologijom posvojnosti te će se zbog svoje relevantnost ovdje navesti:

1. Fizička – sadržava odnose u kojima su posjednik i posjedovano fizički bliski, no ne moraju biti povezani pravnim regulativama. Primjer kojim Heine (1997: 34) ilustrira to polje jest: *I want to fill in this form; do you have a pen?* 'Htjela bih ispuniti ovaj obrazac; imaš li olovku?'

2. Privremena – predstavlja slučajnu posvojnost, tj. trenutačnu kontrolu nad posjedovanim. Također isključuje vlasništvo. Heineov primjer jest: *I have a car that I*

[18] Više o razlici između *own* i *possess* vidi u 2.4.3.2.4.

[19] Langacker (1994; 1995), primjerice, razlikuje osamnaest vrsta odnosa izraženih genitivnim atributom u engleskom jeziku.

use to go to the office but it belongs to Judy. 'Imam auto kojim idem u ured, ali on pripada Judy.'

3. Stalna – središnji je odnos u značenjskom polju posvojnosti, pretpostavlja vlasništvo jednoga posjednika nad posjedovanim u vremenskom trajanju bez očekivanih ograničenja. Primjer je: *Judy has a car but I use it all the time*. 'Judy ima auto, ali ja ga stalno koristim.'

4. Neotuđiva – kako je ranije rečeno, Heine neotuđivima smatra odnose između tijela kao cjeline i njegovih dijelova te rodbinske veze.

5. Apstraktna – u apstraknome je polju posjedovano nevidljiv i neopipljiv koncept poput bolesti, osjećaja, psihološkog stanja (imati vremena, milosti itd.). U apstraktnu posvojnost Heine ubraja i odnose za koje bi se moglo reći kako su upravo suprotni posjedovanju jer podrazumijevaju izostanak nečega što bi se trebalo imati, kako se vidi u rečenici *I have a missing tooth*. 'Nedostaje mi zub./Nemam jedan zub.' U tom je primjeru očita razlika između engleskog i hrvatskoga jezika jer hrvatski jezik takve odnose ne izražava potvrdnim oblikom posvojnoga glagola.

6. Neživa neotuđiva – posjednik je neživ, a posjedovano je nerazdvojivi dio njega, kako Heine prikazuje u rečenici *My study has three windows*. 'Moja radna soba ima tri prozora.'

7. Neživa otuđiva – posjednik je neživ, a posjedovano je dio koji se može od njega odvojiti, kao što su vrane u rečenici *That tree has crows on it*. 'Na onom su drvetu vrane.'

U posljednjem se primjeru vidi srodnost posvojnih s egzistencijskim i lokacijskim izrazima. Razgraničavanje tih izraza jezikoslovna je tema bez definirajućih zaključaka, neovisno o jeziku ili jezicima koji su predmet proučavanja. Sličnost i razlike triju kategorija sagledavaju Kuna i Belaj (2013) promatrajući egzistencijalnost u odnosu na posvojnost i prostor. Najveća bliskost prostora, egzistencije i posvojnosti, kako tvrde navedeni autori, očituje se u konstrukcijama s glagolima *imati* i *biti*.

Lako je primijetiti kako mnoge raščlambe otvaraju nova pitanja kako o semantičkim tako i o sintaktičkim svojstvima pojma posvojnosti. Kako bi tu apstraktnu domenu prikazao pomoću jednostavnijih, konkretnih područja ljudskoga iskustva, Heine razvija sustav *Event schemas*[20]

[20] Izraz *schema* 'shema' potječe od Bartletta (1932), a osim u lingvistici koristi se i u psihologiji, antropologiji itd.

'događajnih shema'[21]. To čini koristeći se sredstvima kognitivne lingvistike – metaforizacijom i shematizacijom. Sustav događajnih shema razlaže posvojnost na jednostavnije[22] domene iz kojih je taj koncept izveden. Heine definira osam shema uočenih u većini posvojnih konstrukcija u proučavanim svjetskim jezicima. Opisuje ih formulama koje se sastoje od tri entiteta: X (posjednik), relacijski koncept (glagol) te Y (posjedovano).

1. Akcijska shema prikazana je formulom „X uzima Y". Na mjestu glagola *uzeti* u tim konstrukcijama mogu stajati i drugi glagoli radnje kojom se stječe posjed,[23] poput *zgrabiti* i *uhvatiti*, kao i nedinamični glagoli poput *imati, držati, vladati, dobiti* itd. Shema je to predikatne posvojnosti koja uključuje agensa, prijelazni glagol posvojnoga značenja te pacijensa radnje.

2. Lokacijsku shemu predstavlja formula „Y je smješten u/kod X". Strukture te sheme imaju posjedovano na mjestu subjekta, a posjednik je obično neobvezna adverbijalna dopuna, točnije, referira mjesto na kojemu se posjedovano nalazi. Glagoli su lokacijski, egzistencijalni ili sponski. Osnovna razlika između pravih lokacijskih i posvojnih lokacijskih izraza jest u odabiru posjednika; za posvojne je sintagme karakterističan živi posjednik, što smanjuje izglede za dvosmisleno tumačenje.

---

[21] Sheme predstavljaju jedan od središnjih pojmova kognitivne gramatike. Iako se principi po kojima se definiraju Heineove sheme primarno oslanjaju na semantička obilježja, postoje jasne poveznice sa shemama koje su definirali kognitivni gramatičari.

[22] Sheme sažimaju osobitosti većeg broja srodnih događaja i svojstvene su stereotipnim situacijama s kojima se ljudi opetovano susreću, kako tvrdi Heine (1997:46). Od jednostavnih se koncepata razlikuju po tomu što sadržavaju više od jednoga entiteta. Evo citat is The Oxford Handbook of CogLing, van de Auwera i Nuyts (2007:1083):

As such, Heine has adopted the cognitive linguistic notion of ''event schemas'' and has developed it into an influential ''explanatory tool'' for typological analysis. Perhaps the best illustration is his work on possession (Heine 1997b). One cross-linguistically frequent strategy to express that 'X possesses Y' is to say that 'Y is at X's place' or to use a construction that historically derives from the latter. Russian is a case in point.

(7) U menja kniga. at me book 'I have a book.'

'Y is at X's place' is the event schema. For Heine (1997b: 225), event schemas ''are part of the universal inventory of cognitive options to humans.'' As such, they as- sume a wider relevance than just a linguistic one: ''They appear to be but one man- ifestation of a more general cognitive mechanism that is recruited for understand- ing and transmitting experience'' (Heine 1997b: 222).

[23] Locker (1954:504) opisuje proces nastajanja obilježivača posvojnosti koji potječe od glagola kao što su *posjedovati*, *primiti* i *pronaći* te govori kako je to *victory of the notion of activity* 'pobjeda pojma aktivnosti'. U istom kontekstu spominje *verbal expression of the notion of 'have'* 'glagolski izraz pojma ''imati'', čime progovara o neodređenoj, nejasnoj značenjskoj naravi glagola *have* 'imati'.

3. Pratiteljska shema ima formulu „X je s Y“, što znači da je posjednik na mjestu subjekta, a posjedovano na mjestu komitativne dopune. U nekim se jezicima ta shema pojavljuje i u obliku „Y je s X“ (Creissels, 1979:132) i tada pripada konstrukcijama s glagolom *pripadati*[24] u kojima je posjedovano na mjestu subjekta. U europskim jezicima ta shema nema veliku ulogu u tvorbi predikatne posvojnost, no važan je izvor za atributne posvojne izraze poput *dječak s puno kose* te *kuća s dva prozora*.

4. Genitivna shema slijedi formulu „X-ov Y postoji“. Formula prikazuje da je posjednik genitivni atribut koji modificira posjedovano te da glagol ima egzistencijalno značenje. Locker (1954:502) tu shemu opisuje formulom *Mon X existe* ‘Moj X postoji’, a Stassen ju naziva *Adnominal Possessive* ‘adnominalnom posvojnošću’.

5. Ciljnoj je shemi formula „Y postoji za X“, iz čega proizlazi da X ima, tj. posjeduje Y. Glagol obično ima egzistencijalno ili lokacijsko značenje, posjedovano je gramatički subjekt, a posjednik je dativ / benefaktiv. Kuna (2012:66) daje primjer ciljne sheme u izrazu *sestrična momu mužu* te tumači kako je ona „…zapravo središte vanjske posvojnosti, a široko je rasprostranjena kao izvor za imati–konstrukcije te kao obrazac za pripadati–konstrukcije, ali i kao model za atributnu posvojnost…“.

6. Shema izvora za formulu ima „Y postoji iz/od X“. Posjedovano je na mjestu subjekta, a posjednik je formalno izrečen ablativom. U hrvatskom jeziku posjednik je često genitiv s prijedlogom *od* (*vrata od ormara*), u engleskom jeziku genitiv s prijedlozima *of, from,* ili *out of* (*walls of the building*).

7. Topik-shema se prikazuje formulom „Što se tiče X, Y postoji“. Posjednik se u toj shemi pojavljuje kao topik ili tema negdje na početku rečenice i nastoji se gramatički ostvariti kao subjekt. Rijetke su to konstrukcije s dva elementa u formalnoj ulozi subjekta koje služe kao izvor atributnoj posvojnosti. Ta shema nije potvrđena u europskim jezicima,[25] ona se pojavljuje u Aziji, Oceaniji te Sjevernoj i Južnoj Americi (Stassen, 2009:247).

8. Formula sheme izjednačavanja jest „Y je X–ov“. Kao i u genitivnoj shemi posjednik je morfološki obilježen genitivom, no razlikuju se po tomu što su u shemi izjednačavanja posjednik i posjedovano dva različita entiteta spojena sponskim glagolom. Ta je shema

[24] Vidi 2.4.3.2.1. o glagolu *pripadati*.

[25] Heine (1997:62) navodi primjer iz juto–astečkog jezika *né ne–cípatmal qál* 'ja moja košara smještena' što znači: ja imam košaru.

izvor konstrukcijama s glagolom *pripadati*, u kojima posjedovano zauzima mjesto subjekta, za razliku od genitivne sheme koja je izvor konstrukcijama s glagolom *imati*.

2.1.4. Gramatička klasifikacija posvojnosti

U prethodnim se poglavljima govorilo o osobinama pojma posvojnosti prije svega sa semantičkog stajališta te su se raščlanili određeni pristupi i određene vrste podjela značenjskih polja gledanih iz različitih perspektiva. U nastavku će se dodati pregled posvojnih izraza prema gramatičkim svojstvima cijeloga izraza. Kada se govori o enkodiranju posvojnih konstrukcija u literaturi se najčešće razlikuju dvije vrste:[26] atributna i predikatna. Atributne se konstrukcije nazivaju još i adnominalnima jer se ostvaruju na razini, tj. unutar imenske skupine i to najčešće na način da je posjednik u svojstvu atributa, a posvojni odnos nije izravno izrečen, nego je pretpostavljen. Unutarnja se predikatna posvojnost očitava na razini rečenice u kojoj predikat uspostavlja značenjski ostvaren posvojni odnos između posjednika i posjedovanog. Vanjska predikatna posvojnost odnosi se na izraze u kojima predikat, iako povezuje posjednika i posjedovano, ne realizira jasno posvojno značenje između njih, nego ga pretpostavlja, čime kombinira osobine unutarnjih posvojnih konstrukcija; atributne i predikatne, kako tvrde Baron i Herslund (2001:15):

> … such label covers the cases where the Possessor is not expressed in the same noun phrase as the Possessum, viz. as a genitival dependent of the Possessum, as in *She slapped Tom's face*, but is instead realised as an argument of the verb: *She slapped Tom in the face*. What we have is in a sense, something in between predicative and attributive possession: the external possessive construction shares with predicative possession, the feature that the possessive link between Possessor and Possessum is conveyed by a verb; but it shares with attributive possession, the feature that the possessive link is not asserted by a verb, but presupposed. The effect of the external construction is thus a promotion of the Possessor, which instead of being realised as a dependent of the Possessum becomes a primary clause member, cf. the label 'possessor ascension.

[26] Taylor (2000:315) pravi podjelu na skupine u kojima je posjednik pronominalan (*My car is old, but John's is new*. 'Moj je auto star, Johnov je nov.'), u kojima je posvojna skupina na predikatnom položaju (*This car is John's*. 'Ovaj je auto Johnov.'), te u kojima je posvojna skupina na postnominalnom mjestu u prijedložnoj skupini s prijedlogom *of* (*that perpetual gambling of his* 'to njegovo neprekidno kockanje').

2.1.4.1. Atributna i predikatna posvojnost

Iako je razlika između atributne i predikatne posvojnosti primarno sintaktičke naravi, znatne su razlike u obavijesnom ustrojstvu tih dviju vrsta konstrukcija. Kako je spomenuto u prethodnom odlomku, atributni posvojni izrazi za razliku od predikatnih ne sadrže podatke o vrsti odnosa između posjednika i posjedovanog, potvrđuju samo da je odnos postojeći. Kazuju to i različiti izvori koji se bave tom razlikom. Primjerice Heine (1997) tvrdi kako atributne sintagme pretpostavljaju posvojni odnos, ali ne daju obavijest o njemu te kako vremenska stabilnost koju sadrže sliči objektima više negoli događajima. Taylor (1999) u atributnim izrazima vidi vezu između dviju imenskih skupina, no tvrdi kako ona nije definirana. Herslund i Baron (2001) posvojni odnos između posjednika i posjedovanog smatraju pretpostavljenim te govore o polisemičnosti atributnih izraza. Stassen (2009) naglašava kako u atributnim izrazima posvojnost nije jasno izrečena, a odnos između posjednika i posjedovanog može biti ostvaren nizom različitih relacija.

Nadalje, i posjednik i posjedovano u atributnim sintagmama imaju istu informacijsku ulogu, odnosno obavijesnu vrijednost (v 3.3.2.) jer čine jednu imensku skupinu – ili su tema (dana informacija) ili rema (nova informacija).[27] Primjer koji slijedi prikazuje imensku skupinu *Majina kuća* kojoj su i posjednik (*Maja*) i posjedovano (*kuća*) sastavni dio. U (5a) oba entiteta zajedno predstavljaju danu, dok u (5b) u iskaz uvode novu informaciju.

5) a. *Majina kuća* je blizu rijeke.

b. Vidim *Majinu kuću*.

S druge strane, u izrazima predikatne posvojnosti nova i dana informacija sadržane su u dvjema različitim imenskim skupinama, a iskazivanje posvojnosti čini osnovnu informacijsku vrijednost rečenice, kako se vidi u primjeru (6).

6) Maja posjeduje kuću.

Primjeri (5–6) potvrđuju polisemnu narav atributnih konstrukcija u odnosu na primjere predikatne posvojnosti. Za razliku od odnosa između posjednika i posjedovanog u rečenici (6), odnos realiziran u (5) može se tumačiti na nekoliko načina ako nema dodatnog konteksta: Maja spomenutu kuću može zamišljati, planirati, nacrtati ju, dizajnirati ili kupiti. U svim je

[27] O nazivima *tema/rema* te *dano/novo* Katičić (2002:30) kaže sljedeće: 'Nazivima grčkoga podrijetla odgovarali bi dakle domaći *dano* i *novo*. Oni se lako mogu upotrebljavati u istom značenju. Tema i rema (dano i novo) tvore cjelinu određenu zalihošću i obaviješću.'

navedenim slučajevima moguće reći *Majina kuća*, no nije uvijek moguće reći *Maja posjeduje kuću*.

Predikatna posvojnost glavnom je temom ovoga rada. U nastavku (2.4.2.) će se, polazeći od Stassenova (2009) rada o predikatnim posvojnim konstrukcijama, prikazati neke njihove tipološke značajke. Nakon promatranja iz tipološke perspektive opisat će se predikatna posvojnost u engleskom i u hrvatskom jeziku.

2.1.4.2. Stassenova tipologija

Stassen (2009) svoju tipologiju predikatne posvojnosti temelji na komparativnoj i kontrastivnoj usporedbi dostupnih međulingvističkih podataka. Za razliku od Heinea koji unutar svojeg kognitivnog pristupa odabire semantičke kriterije pri raščlambi posvojnih izraza, Stassen (2009:59) svoje zaključke zasniva na formalnim, morfosintaktičkim kriterijima:

> I will start from the assumption that the encoding of the possessor and the possessee in terms of their grammatical function is the main, and in fact the only, criterion on which the typology of predicative possession has to be based. Hence, the types in the typology represent the variation among languages in the formal expression of these grammatical functions.

Razliku koju u tipologiji čine semantički i formalni pristup Stassen prikazuje primjerima iz estonskoga i kašmirskog jezika.[28] Prema Heineovoj tipologiji ti primjeri pripadaju različitim tipovima; primjer iz estonskoga s formulom „Y je smješten u / kod X“ dijelom je lokacijske sheme, dok se primjer iz kašmirskoga s formulom „Y postoji za X“ uvrštava u ciljnu shemu. Uočavajući kako je posjednik u oba jezika dio priložne skupine, Stassen tvrdi kako relevantan kriterij u tipologizaciji treba biti formalne naravi, te kako dva navedena primjera sadrže osobine jednoga tipa, a ne dva različita kako tumači kognitivna lingvistika.

Iako dijakronijske promjene u jeziku mogu u nekim slučajevima otežati tipologizaciju, uvažavajući dijakronijske procese gramatikalizacije Stassen određuje četiri tipa: lokacijske posjednike, komitativne posjednike (posjednike pratnje), topik-posjednike te posjednike tipa imati. Konstrukcije koje je nemoguće nedvojbeno tipologizirati jer sadrže značajke više od jednoga tipa, Stassen naziva hibridima.

---

[28] Estonski*: Isa–l on raamat* ‘Otac ima knjigu’; kašmirski: *Ši:la–s ču dod* ‘Shila ima mlijeko’.

1. Lokacijski posvojnici neprijelazne su strukture s lokacijskim ili egzistencijalnim glagolom na mjestu predikata. Značenje toga glagola površno odgovara značenju glagola *biti* (Stassen 2009: 49). Imenska skupina koja kodira posjedovano nalazi se na mjestu gramatičkoga subjekta, a posjednik je u kosom padežu, odnosno nalazi se unutar priložne skupine. Formula kojom Stassen definira morfosintaktički oblik lokacijskoga posjednika jest *Za posjednika, posjedovano postoji.*[29] Prema Stassenovim podacima ta je vrsta posjednika najčešća i najrasprostranjenija. Za primjer Stassen daje izraz s nultim predikatom *The house on the corner* 'kuća na uglu' te, koristeći se kognitivnim alatima, pojašnjava posjednika terminom *container* 'spremnik'. Naime ugao (posjednik) je veći prostor u kojemu je kuća (posjedovano) smještena.
2. Posvojnici pratnje, kao i lokacijski, sadrže lokacijski ili egzistencijalni predikat koji može biti ostvaren i nultim morfemom. Ono što ta dva tipa čini asimetričnima, jest gramatička uloga subjekta; suprotno od lokacijskih posjednika, posjednici u komitativnima stoje na mjestu subjekta, a posjedovano je u kosom padežu ili se nalazi unutar priložne skupine. Oblik kojim se taj tip opisuje jest *posjednik je/postoji za posjedovano,*[30] a primjer je koji Stassen podastire *The house with the green front door* 'Kuća sa zelenim ulaznim vratima'. U tom je primjeru kuća (posjednik) mjesto (*container*) na kojemu su vrata (posjedovano) smještena.
3. Posvojnici naziva *topik* slični su lokacijskim posvojnicima po tomu što sadrže lokacijski, odnosno egzistencijalni glagol, a posjedovano je na mjestu subjekta. Od njih se razlikuju po ulozi posjednika, koji u takvim konstrukcijama služi kao rečenični topik, odnosno daje semantički okvir, tj. pozadinu cijelom izrazu. Opisani su formulom: *što se tiče posjednika, posjedovano postoji.*[31] U engleskom jeziku posjednik može biti sadržan u izrazima poput *given X, as for X, with regard to X, speaking about X, as far as X is concerned*, a u hrvatskom jeziku to su izrazi poput: *što se tiče X, s obzirom na X, govoreći o X, za X, glede X* itd.
4. Posvojnici tipa *imati* sadrže prijelazni odnosno poluprijelazni glagol, za razliku od prethodno spomenuta tri tipa. Glagole koji pripadaju tom tipu Stassen naziva *imati*-glagolima zbog njihove sintaktičko-semantičke naravi. Naime ti glagoli nisu povezani lokacijom ili egzistencijom, nego s prijelaznom radnjom iz koje proizlazi Heineov kognitivni koncept akcijske sheme. U takvim je konstrukcijama posjednik agens, a

[29] At/to PR, (there) is/exists a PE
[30] Possessor is/exists with a Possessee, eng.
[31] (As for) PR, PE is/exists, eng.

posjedovano je pacijens. U najvećem broju jezika to znači da je posjednik kodiran gramatičkim subjektom, a posjedovano je izravan objekt koji trpi radnju. Prikazano je to formulom *posjednik ima posjedovano.*[32] Glagoli koji mogu stajati na mjestu predikata obično su glagoli s aktivnim značenjem stjecanja ili zadržavanja posvojnoga odnosa iz kojih proizlazi i sam glagol *imati*: *uzeti, uhvatiti držati* itd.

2.1.5. Imati i biti

Glagoli *imati* i *biti* neizostavni su elementi u brojnim opisima posvojnosti,[33] posebice kao dokaz njezine univerzalne naravi. U hrvatskom jeziku to su najučestaliji glagoli kada se izražavaju posvojni odnosi. S obzirom na egzistencijalni značenjski sadržaj glagola *biti*, očekivano je kako taj glagol zauzima značajno mjesto upravo u egzistencijalnim konstrukcijama, a česta mu je uporaba i u lokacijskim izrazima. Sličnost, odnosno srodnost tih dvaju konstrukcijskih tipova s posvojnima temelje ima u osnovnim ljudskim iskustvima vezanim za utvrđivanje identiteta i preživljavanje. Kada govori o univerzalnosti i ulozi tih dvaju glagola u lingvističkim opisima, Kuna (2012: 46) tumači: „Razlog je tomu možda i činjenica što se njima izražavaju bitne iskustvene činjenice kao što su smještenost u prostor, postojanje i posjedovanje te stoga i ne čudi što su oni i u filozofiji bivali promatrani kao esencijalni pojmovi…“. Važnost glagola *imati* ‘have’ ističe i Heine tvrdeći kako se tim glagolom ili genitivnim atributom mogu izraziti sva posvojna polja na engleskome jeziku. To s jedne strane govori o njihovoj neodjeljivosti od ideje posvojnosti, a s druge strane o inherentno neodređenoj naravi tih konstrukcija. O *have* kao laganom glagolu i njegovoj neodređenosti koja vodi ka polisemičnosti piše Gradečak-Erdeljić (2009:106):

> Kada se promatra odnos definicija za rječnički unos glagola *have*, može se uočiti prijelaz značenja njegovih tipičnih argumenata u službi izravnog objekta: od fizičkih stvari preko ljudi i ljudskih odnosa do posve apstraktnih pojmova poput osjećaja, misli, osobina.
> Glagolsko-imenske konstrukcije s *light* glagolom *have* također uključuju i neke od sljedećih primjera:

[32] PR has a PE, eng.

[33] Neki od autora koji su se bavili opisom glagola *have* ‘imati’ i *be* ‘biti’ su: Seliverstova (2004), Heine (1997), Herslund–Baron (2001), Benveniste i Marić (1977), Klimov (1972), Isačenko (1974), Lyons (1968), Nikiforidou (1991).

(5) ***have****: a bath/ a bite/ a chat/ a chew/ a cough/ a cry/ a cuddle/ a dance/ a drink/ a feel/ a gossip/ a jog/ a kick/ a kiss/ a laugh/ a lick/ a lie-down/ a listen/ a look/ a nibble/ a read/ a run/ a shave/ a shower/ a sip/ a smell/a smoke/ a sniff/ a suck/ a swim/ a taste/a think/ a throw/ a try/ a walk/ a wash/ a yaw*

Razlika u uporabi tih dvaju glagola postala je kriterijem za uspostavu jezične tipologije prema kojoj se jezici dijele na *habeo*–jezike i *esse*–jezike. U *habeo*–jezicima, poput engleskoga, njemačkog i francuskog, *imati* jest reprezentativni element predikatne posvojnosti, dok u *esse*–jezicima, kao što su finski, estonski te mađarski, kao reprezentativno posvojni prevladava glagol *biti*. U hrvatskom su jeziku oba glagola značajno zastupljena, pa se ne može govoriti o isključivoj pripadnosti jednomu od dvaju navedenih tipova. Iako je uporaba dvaju glagola podrobno opisana u slavenskim jezicima (Isačenko 1974, Bondarko 1996, Birtić 2001, Kordić 2002, Seliverstova 2004), promišljanja o njihovoj kategorizaciji prema spomenutim kriterijima nisu jedinstvena. Razlike u odabiru dominantnih posvojnih glagola između pojedinih jezika nisu samo unutarjezično motivirane; odraz je to društvenih i kulturnih posebnosti izvanjezične stvarnosti govornika.

2.2. Temeljni posvojni glagoli

Odličje je predikatne posvojnosti težnja k značenjskoj preciznosti ostvarenoj leksičkim sadržajem glagola. Glagolom se uspostavlja posvojna veza između dvaju entiteta, a posebnosti te veze određene su upravo njegovim semantičkim osobinama. Za potrebe rada izdvojit će se šest temeljnih posvojnih glagola rabljenih u engleskom jeziku i kontrastivno će se raščlaniti skupa s pripadajućim ekvivalentima u hrvatskome. Primarni kriteriji za odabir temeljnih glagola jesu učestalost uporabe te primarno posvojno tumačenje značenja.[34] O temeljnim je posvojnim glagolima prvi pisao Bendix (1966) kada je međujezično proučavao njihove semantičke osobitosti. Nakon toga temeljni su glagoli kao univerzalna pojava postali plodnom temom međujezičnih istraživanja. Rijetki su jezici koji nemaju eksplicitne posvojne glagole. Takav je primjerice jezik kanadskih Indijanaca Chipewyan u kojemu se umjesto posvojnih glagola koriste glagoli upravljanja rukama, odnosno fizičkog kontakta koji uključuje neku vrstu kontrole i/ili posjeda. Tu se može primijetiti sličnost s tipičnim posvojnim glagolima u drugim jezicima jer je i njihovo značenje dijakronijski i sinkronijski povezano s rukovanjem i fizičkim

[34] Kriteriji za odabir posvojnih primjera navedeni su u 3.2.1.2.

upravljanjem stvarima. Viberg (2006) najčešće rabljene glagole u europskim jezicima naziva temeljnim glagolima te, na temelju korpusne analize, tvrdi kako polovicu glagolskih pojavnica u višejezičnoj građi čini ukupno dvadeset najučestalijih glagola. Među tim glagolima Viberg nabraja engleske posvojne glagole *take* 'uzeti' i *give* 'dati', a ostali spomenuti glagoli jesu glagoli kretanja (*go* 'ići' i *come* 'doći'), glagoli stvaranja (*make* 'praviti'), glagoli verbalne komunikacije (*say* 'reći'), glagoli percepcije (*see* 'vidjeti'), glagoli spoznavanja (*know* 'znati') te glagoli željenja (*want* 'željeti'). Zbog jasnog posvojnog značenjskog sadržaja u građu su osim najučestalijih *give* i *take* uvršteni glagoli *get, belong, own* i *possess*. U nastavku će se razmotriti njihove leksičke značajke te će ih se usporediti s očekivanim hrvatskim ekvivalentima.

2.2.1. Belong

Belong 'pripadati' se u literaturi najčešće pojavljuje suprotstavljen glagolu *have* 'imati'. Prema Heineu (1997:33) asimetrija koju tvore ta dva glagola univerzalnog je tipa jer u svim proučavanim jezicima postoje ustaljena sredstva kojima se ona ostvaruje. U engleskom i hrvatskom jeziku razlika se očitava na pragmatičkoj, leksičkoj i sintaktičkoj razini. Prema dvama jednojezičnim rječnicima, Oxford Advanced Learner's Dictionary (1999) i Cambridge Dictionary of American English (2000), osnovno je značenje glagola *belong* lokacijsko. Radnja koju označuje tumači se kao imanje pravoga mjesta,[35] odnosno kao bivanje na pravom mjestu, ili (za osobu) osjećanje da se osoba nalazi na pravom mjestu.[36] Na drugom je mjestu posvojno tumačenje u kojemu, kako stoji u Cambridgevu rječniku, *belong* znači biti nečije vlasništvo ili biti član neke skupine.[37] Prema Oxfordovu rječniku posjednik može imati osobinu [+živo] i tada glagol ima tri tumačenja: 1) biti nečije vlasništvo; 2) biti dano nekomu; 3) (u nekom vremenskom periodu) biti za nekoga najuspješniji, dominantan.[38] Kada je posjednik osobine [+živo], *belong* znači biti član skupine, obitelji, organizacije itd.[39] Zanimljivo je kako poimeničeni oblik toga glagola – *belonging* 'imovina' – u oba rječnika ima samo posvojno

[35] Oxford Advanced Learner's Dictionary (1999): to have a proper place

[36] Cambridge Dictionary of American English (2000): to be in the right place or (of a person) to feel that you are in the right place

[37] Cambridge Dictionary of American English (2000): To belong means to be the property of (someone) or to be a member of (a group).

[38] Oxford Advanced Learner's Dictionary (1999): 1 to be the property of sb: *Who does this pen belong to?*... 2 to be given to sb fairly: *All the credit for this belongs to our sales staff.* 3 (of a period of time) to be the most successful for sb: *Yesterday belong almost entirely to the Australians* (i.e. their team dominated the game).

[39] Oxford Advanced Learner's Dictionary (1999): to be a member of a group, a family an organization etc.

tumačenje; ta se imenica referira na pokretnu imovinu.[40] Prema Bujasovu Velikom englesko-hrvatskom rječniku (2008) *belong* odgovara hrvatskim izrazima *pripadati*, *spadati u, biti svojstven*. Iako se u rječnicima ne navode vidske mogućnosti spomenutih leksičkih jedinica, valja napomenuti kako je engleski glagol statičan, što znači kako na leksičkoj razini ne razlikuje svršeni od nesvršenoga vida. Za razliku od njega hrvatski ekvivalent može iskazati početak posvojnoga odnosa ili njegovo trajanje, kako tvrdi Kuna (2012:97):

> Vidska razlika utječe na to da dva glagola označuju različite faze u ovladavanju posjedovanog, odnosno stavljanja određenog referenta u sferu posjednika. I dok je glagol *pripadati* pokazatelj pravoga posjedovanja (kao i *imati*), njegov svršeni parnjak *pripasti* označuje sam početak posjedovanja, konkretnije zadobivanja vlasništva …

U Rječniku hrvatskoga jezika Jure Šonje (2000:975) glagolu *pripadati* pripisuje se prije svega posvojno značenje; on znači '1) biti čije vlasništvo: *ta kuća pripada meni* 2) padati u dio: *meni pripada polovina* 3) biti član čega: *~nekom društvu* 4) biti dio čega ~n*ekoj kategoriji, ~nekom skupu, ~nekoj vrsti*.' Jesu li razlike u rječničkim tumačenjima ekvivalenata – *belong* i *pripadati* rezultat međujezične naravi leksičko–semantičkih svojstava dvaju jezika ili proizlaze iz društvenih, povijesnih i ostalih izvanjezičnih utjecaja, dvojba je koja se trenutno neće rješavati. Kontrastivna raščlamba u nastavku rada pojasnit će neke aspekte toga pitanja.

2.2.2. Get

Glagol *get* 'dobiti' jedan je od glagola koji se u literaturi najčešće spominje u kontekstu posvojnosti. Dijelom je to zbog učestalosti njegove uporabe,[41] a dijelom zbog njegovih leksičko semantičkih osobina. Značenjski je najsličniji glagolu *have* 'imati' i dijelom pokriva njegovo semantičko polje (Viberg 2010). Proučavajući dijakroniju posvojnih glagola, Givon (1984: 103) zaključuje kako je *have* proizašao iz glagola s konkretnijim značenjima: *get*, *grab*, *seize* i *take*. Za razliku od *give* i *take*, koji su također u literaturi navedeni među najčešće rabljenim glagolima posvojnoga značenja, *get* i *have* odražavaju visoku razinu specifičnosti unutar

[40] Cambridge Dictionary of American English (2000): the things that a person owns, esp. those that can be taken with them: *Fleeing the flood waters, families here packed their belongings and headed to higher land*. Oxford Advanced Learner's Dictionary (1999): a person's movable possessions, ie not land, bulildings etc: *After his death his sister sorted through his (personal) belongings.*

[41] Prema digitalnom izračunu učestalosti pojavljivanja oko 60000 riječi (lema) na engleskom jeziku koje radi mrežna stranica Word and Phrase.info (http://www.wordandphrase.info/frequencyList.asp), glagol *get* rangiran je kao tridesetdeveti. Alat kojim se stranica služi zasniva se na podatcima *Corpus of Contemporary American English (COCA)* 'Korpusa suvremenog američkog engleskog jezika'.

pojedinog jezika. Iako *get* u pravilu ima ekvivalente u proučavanim jezicima, visoka razina njegove polisemičnosti te velike metaforičke i idiosinkratične mogućnosti otežavaju jasnije određivanje domena njegove uporabe. Osim kao punoznačni taj glagol u engleskom jeziku ima i sljedeće gramatikalizirane uporabe: kao modalni glagol (*I have got to go now.*), kao perifrazni oblik (*How can parents get their children to read more*?) te kao ingresivan glagol (*She got angry.*). Sličnosti s hrvatskim jezikom odnose se na modalnu uporabu, kada se *have got* prevodi s *morati* te na perifraznu uporabu kada se koristi glagol *dati* kao u konstrukcijama *Dala sam popraviti svjetla*; *Morat ću dati izglačati rublje*.

2.2.3. Give

Glagol *give* 'dati' spada u najbolje proučavane glagole posvojnoga značenja.[42] Jedan je to od najčešće rabljenih glagola[43] u germanskim jezicima koji ima odgovarajuće ekvivalente u svim proučavanim jezicima. Iznimka je jezik kanadskih Indijanaca, Chipewyan, koji nema izravnog ekvivalenta glagolu *give*, a na njegovu se mjestu koristi niz glagola sa značenjem koje uključuje rukom uspostavljen kontakt, kontrolu, rukovanje te upravljanje. Slično je značenje gotskoga glagola *giban* iz kojeg je *give* nastao dijakronijskim procesima – polaganje materijalnoga objekta u ruke druge osobe (Viberg 2010). Kada govori o semantičkim domenama glagola give, Newman (1996) razlikuje prostorno–vremensku (*spacio–temporal*), domenu kontrole (*control*), dinamike sile (*force–dynamics*)[44] te ljudskih interesa (*human interests*). Newman (1996: 4) davanje (*giving*) prepoznaje kao jednu od osnovnih značenjskih kategorija dodajući da se ubraja među središnje pojmove ljudskoga iskustva. Svoju tvrdnju potkrepljuje činjenicom da su rečenične strukture s *give* među prvima koje razumiju djeca izvorni govornici engleskoga jezika. Nadalje, Newman smatra da je *give* pripadnik osnovnoga leksika (*core vocabulary*) jer je dijelom univerzalnoga iskustva neovisnoga o kulturi govornika. Budući da *give* ima sposobnost tvoriti jednostavne strukture, Newman ga, povezujući složenost oblika neke riječi s njezinom konceptualnom i iskustvenom složenošću, smatra jednostavnim konceptom. Autor primjećuje kako se, suprotno njegovu mišljenju, *give* ne nalazi na listi semantičkih primitiva

[42] Među autorima koji su proučavali glagol *give* ovdje će se spomenuti Newman (1996), Heine (1997), Herslund, Baron i Sorensen (2001), Stassen (2009) te Viberg (2010).

[43] Prema mrežnoj stranici *Word and Phrase.info*, *give* zauzima devedesetosmo mjesto po zastupljenosti u *Korpusu suvremenog američkog engleskog jezika*.

[44] O dinamici sile posvojnih predikata opsežnije će se govoriti u 3.4.

koju Wierzbicka sastavlja 1992. g. Njezina se lista sastoji od 32 riječi odabrane prema kriterijima kako ih navodi Wierzbicka (1993: 28–29):

> (1) the concepts must be intuitively clear and self-explanatory; (2) the concepts must be impossible to define; (3) the concepts must be demonstrably active as building blocks in the construction of other concepts; (4) the concepts should "prove themselves" in extensive descriptive work involving many different languages; and (5) the concepts should be lexical universale, having their own "names" in all languages of the world.

Za razliku od Wierzbicke Ogden (1968) objavljuje listu od 850 riječi u engleskom jeziku kojima se mogu zamijeniti ili opisati sve ostale riječi u tom jeziku i naziva ih osnovnim engleskim (Basic English). Na toj su listi i posvojni glagoli *take, give* i *get*. Herslund, Baron i Sorensen (2001) tvrde kako je posvojnost dio značenjskog sadržaja glagola te kako je to leksička, a ne gramatička kategorija jer se u pravilu ne realizira gramatičkim morfemima. Međutim ta je tvrdnja, kako kažu, ograničena u teoriji dubinske strukture činjenicom da različiti predikati otvaraju mjesto istoj semantičkoj ulozi posjednika na mjestu subjekta ili na mjestu izravnog ili neizravnog objekta. Da spomenuti autori glagolu *give* pripisuju vrlo važno značenje, dokazuje njihova podjela na tri glavne posvojne konstrukcije. Ta se podjela zasniva na danskom jeziku, ali je primjenjiva na mnoge druge jezike. Riječ je o podjeli na genitivne konstrukcije, konstrukcije s glagolom *imati* te konstrukcije s glagolom *dati*. Te tri vrste konstrukcija mogu izraziti različite semantičke odnose unutar polja posvojnosti. Kada se govori o značenjskim osobinama glagola *give*, nedvojbeno je njegovo pripadanje prototipnoj posvojnosti, takvoj koje podrazumijeva kontrolu, vlasništvo te fizički posjed (Viberg 2010). Prema Vibergu taj glagol može izražavati i trenutni posvojni odnos, no tada ima obilježenu interpretaciju, što prikazuje primjerom *Peter gave Mary a book as a loan (Peter je Mary dao knjigu u posudbu.)*. Brojne su uporabe *give* u izrazima apstraktne posvojnosti, kao u *give an idea* 'dati ideju', *give a chance* 'dati priliku' itd. Iz navedenih primjera na prvi je pogled razvidno kako postoje preklapanja u hrvatskim i engleskim značenjskim poljima prototipne, trenutne i apstraktne posvojnosti. Ostale usporedbe napravit će se u detaljnijoj obradi građe.

2.2.4. Own i possess

Ranije je rečeno kako većina autora prototipnim posvojnim odnosom smatra vlasnički odnos u kojemu posjednik ima fizičku i / ili pravnu kontrolu nad posjedovanim. I sami nazivi semantičkih uloga kazuju kako je upravo posjed, tj. posjedovanje središnji koncept pojma

posvojnosti. Stoga dva glagola, *own* i *possess*, čine leksički najprecizniji prostor u kojemu se takvi odnosi iščitavaju. Herslund i Baron (2001:11) tvrde kako se središnja uloga posjedovanja izražava specifičnim sredstvima kojima se ne mogu izraziti odnosi iz kojih je posjedovanje isključeno. Među takvim su sredstvima glagoli *own* i *possess* 'posjedovati'; njima se izriče samo posjed u pravnome (prototipnom) smislu, no ne može ih se koristiti primjerice uz dijelove tijela ili rodbinske odnose. Engleski rječnici razliku između dvaju glagola napominju u odabiru argumenata; prema Cambridgevu i Oxfordovu rječniku na mjestu objekta uz glagol *own* može se naći samo konkretan entitet, dok uz *possess* može osim konkretnoga stajati i apstraktan pojam poput sposobnosti, vještine ili svojstva (*She possesses an unusual talent of knowing when to say nothing*. 'Ona posjeduje izniman dar, zna kada ne treba ništa reći.').[45] Merriam – Websterov jednojezični rječnik proširuje posvojno tumačenje glagola *own* na mogućnost kontrole i upravljanja te daje primjer: *wanted to own his own life* 'želio posjedovati svoj vlastiti život'. Leksičku razliku između dvaju glagola jasno izražava Farlexov rječnik pravnih pojmova definirajući značenje glagola *own*: „to have legal title or right to something. Mere possession[46] is not ownership". Osnovnu razliku između *own* i *possess* taj rječnik tumači pojmovima kontrole, upravljanja i raspolaganja. Naime *own* i *ownership* se koriste uz entitete koje osoba posjeduje, no nije nužno i da njima u svakom trenutku raspolaže ili ih kontrolira (primjerice stan se može posjedovati, no može se dati nekome u najam, a da posjedovanje nije prekinuto). *Possess* i *possession* imaju šire značenje koje uključuje i unajmljene stvari te se prema pravnom tumačenju mogu okarakterizirati na više načina – kao isključivi, ilegalni, zajednički itd. U hrvatskom jeziku razlika između tih dvaju glagola nije očigledna. Oba se glagola prema Bujasu (2008) na hrvatski jezik prevode s 'posjedovati', 'imati'[47] te 'biti vlasnikom'. Najveća se

[45] Primjer preuzet iz Cambridge Dictionary of American English (2000); prijevod autorice.

[46] Isti rječnik pojam 'possession' pojašnjava na sljedeći način: „The ownership, control, or occupancy of a thing, most frequently land or Personal Property, by a person. The US Supreme Court ha said that „there is no word more ambiguous in its meaning than possession" (National Safe Deposit Co. v. Stead, 232 U.S. 58, 34 S. Ct. 209, 58 L. Ed. 504 [1914]). Depending on how and when it is used, the term possession has a variety of possible meanings. As a result, possession, or lack of possession, is often the subject of controversy in civil cases involving real and personal property and criminal cases involving drugs and weapons for example, whether a renter is entitled to possession of an apartment or whether a criminal suspect is in possession of stolen property. The myriad distinctions between possession and ownership, and the many nuances of possession, are complicated even for attorneys and judges. To avoid confusion over exactly what is meant by possession, the word is frequently modified by adding a term describing the type of possession. For example, possession may be actual, adverse, conscious, constructive, exclusive, illegal, joint, legal, physical, sole, superficial, or any one of several other types. Many times these modifiers are combined, as in "joint constructive possession." All these different kinds of possession, however, originate from what the law calls "actual possession."

[47] Zamjena glagola *have* 'imati' glagolom *own* 'posjedovati' može se smatrati svojevrsnim testom prototipne posvojnosti, smatra Stassen (2009:11). Govornici jezika u kojima takva zamjena nije moguća, tvrdi autor, mogu intuitivno razlučiti „pravu" posvojnost od drugih.

sličnost može uočiti sa semantičkim poljem glagola *posjedovati*, za koji u Šonjinu rječniku između ostaloga stoji: „imati u posjedu vlastitu ili tuđu imovinu.“ Šonjina rječnička definicija sažima navedene definicije dvaju engleskih glagola uključujući i raspolaganje vlastitim posjedom i raspolaganje posjedom u tuđem vlasništvu.

2.2.5. Take

Važnost glagola *take* ‘uzeti’ kao referenta posvojnosti može se promatrati kako u dijakronijskom tako i u sinkronijskom kontekstu. Naime po tom je glagolu naziv dobila skupina predikata (*predikati skupine uzeti* 'take–verbs') iz kojih su povijesnim procesima nastali tzv. *predikati skupine imati* 'have–verbs'. Kriterij za pripadnost skupini predikata uzeti jest značenje povezano s poduzimanjem radnje kako bi se stekao neki posjed ili uspostavila fizička kontrola nad nekim objektom (v 2.4.1.1. i 3.4.2.3.1.). Newman (1996), pišući prvenstveno o predikatu *give*, rabi podjelu na predikate tipa *uzeti, dobiti* i *primiti*, o čemu će deteljnije biti govora u dijelu o dinamici sile. Prema Heineu (1997:48) povijesni izvor glagola skupine *imati* mogu činiti i glagoli čije značenje ne sadržava stjecanje (*non–aquisitive verbs*) poput *držati* 'hold' , *nositi* ‘carry’, *vladati* ‘rule’ itd. Nadalje, *take* je glagol pomoću kojega se bilježi formula za odgovarajuću akcijsku shemu (v 2.3.1.). Iz osnovne formule – „X uzima Y“, tvrdi Heine (1997: 47), proizlazi formula „X ima/posjeduje Y“, zbog čega se čini da su takve konstrukcije bliske ili ekvivalentne samomu središtu posvojnosti. Na mjestu glagola *take* u tim se konstrukcijama osim ‘akcijskih’ mogu pojaviti i glagoli koji ne podrazumijevaju namjernu, svrhovitu radnju, poput *držati* ‘hold’, *naći* ‘find’, steći ‘*acquire*’. I sam glagol *take* ima široko semantičko polje, polisemantičku narav te tvori niz prijedložnih i idiomatskih izraza, zbog čega se nerijetko udaljava od središta.

Rječnici Cambridge Dictionary of American English (2000) i Oxford Advanced Learner's Dictionary (1999) posvojno značenje glagola *take* pojašnjavaju kao stjecanje posjeda nad nečim ili nekim (posebice ako je u stjecanje uključen rad rukama), prihvaćanje, primanje ili osvajanje čega. Zanimljivo je napomenuti kako posvojno značenje toga glagola nije primarno u svim

rječničkim izvorima; primjerice Oxford,[48] Cambridge[49] i Macmillian Dictionary (2010)[50] prije negoli posvojno navode drukčije značenje, dok neki drugi izvori (primjerice Collins English Dictionary (2012), American Heritage Dictionary of the English Language (2009), Merriam – Webster's Online Dictionary, 11th Edition (2008)) na prvo mjesto stavljaju posvojno značenje; ono se tumači kao stjecanje posjeda nad nečim pomoću sile ili napora te dospijevanje u ruke, pod kontrolu ili u posjed, pri čemu se naglašava fizički kontakt.[51] Na samom vrhu Bujasove (2008) liste hrvatskih ekvivalenata nalaze se posvojni glagoli: *uzeti, zgrabiti, pograbiti, uhvatiti, osvojiti, zauzeti, dobiti* itd. Znatno veći dio prijevoda čine glagoli neposvojnoga značenja, takvoga koje se značajno udaljava od prototipnoga (*osvojiti*, *odvesti*, *smatrati*, *svidjeti se*, *naći odziva* itd.). Primjeri iz građe također su najvećim dijelom udaljeni od tipičnoga posvojnog značenja; velik je udio semantički oslabljenih i polisemičnih glagola (v 3.1.).

3. Raščlamba

3.1. Uvod

Cilj je rada usporediti engleske posvojne predikate s njihovim prijevodima na hrvatskome zbog boljeg međujezičnog razumijevanja pojma posvojnosti. Usporedba će utvrditi:

a) leksičkosemantičku poveznicu između predikatnih glagola u dvama jezicima
b) leksičku raznolikost koju hrvatski jezik nudi za navedene engleske glagole (*take*, *get*, *give*, *belong*, *own*, *possess* i druge koji koji budu predmetom analize)
c) kontrastivna sintaktička svojstva
d) tipološku i shematsku postojanost pojma posvojnosti.

Pretpostavka je da se u dvama jezicima posvojni odnosi izražavaju na različite načine i različitim sredstvima, što kazuje o radijalnoj (Lakoff 1987) naravi te kategorije te njezinoj povijesnoj i društvenoj uvjetovanosti.

---

[48] Pod brojem jedan, Oxford navodi sljedeće: „Lay hold of (something) with one's hands; reach for and hold: *he leaned forward to take her hand.*"

[49] Autorima Cambridgeva rječnika prvo tumačenje glagola *take* jest: „to remove something, especially without permission: *Has anything been taken (= stolen)? Here's your pen - I took it by mistake. All her possessions had been taken from her.*"

[50] Prvo je tumačenje glagola *take* u MacMillianovu rječniku: „to move something or someone from one place to another. *Don't forget to take an extra pair of shoes. Remember to take a pen with you*."

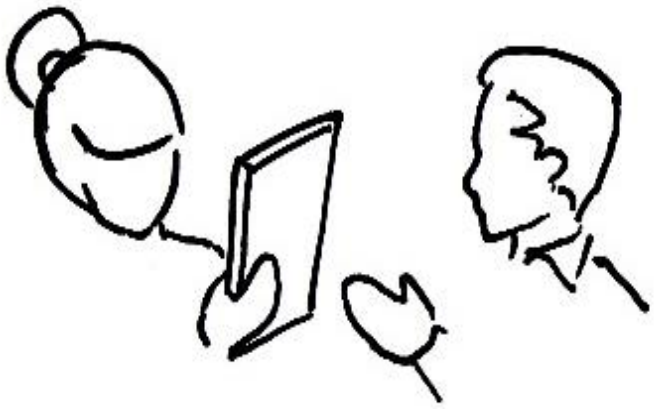
[51] Takvi su opisi značenja, koji sadržavaju tjelesne radnje rukama, rabljeni u dijelu o opisu dinamike sile posvojnih predikata (vidi 3.4.).

3.1.1. Troetapni model

Kao reprezentativni glagoli s primarnim posvojnim značenjem za građu su odabrani engleski glagoli *take, give, get, own, possess* i *belong*. Ti se glagoli s obzirom na svoja semantička svojstva mogu podijeliti u dvije veće skupine, ovisno o tome sadrže li određene dinamične procese, odnosno upućuju li na stanja ili promjene. Tako se glagoli *own, possess* i *belong* primarno odnose na stanja u kojima jedan entitet (posjednik) ima, posjeduje, tj. vlasnik je drugoga entiteta (posjedovanog). Njih nazivamo glagolima stanja. Glagoli *take, give* i *get* sadržavaju određenu dinamiku upućujući na promjenu takvoga stanja tijekom kojeg se pod utjecajem određene sile mijenja entitet koji se smatra posjednikom. Te glagole nazivamo dinamičnim glagolima. Kada se promatra tijek događanja, odnosno dinamični put kojim neka posvojnost prolazi u izrazima s navedenim glagolima, uočava se kako se taj tijek može promatrati u trima osnovnim etapama; 1) početno stanje kakvo se zatiče prije negoli se radnja krene odvijati, stanje kao preduvjet, ono prethodi uloženoj sili, odnosno energiji; 2) promjena koja nastaje pod utjecajem određene sile, dinamični dio radnje, odnosno događaj od trenutka kada prethodno stanje prestane mirovati, a promjena počne nastajati do trenutka kada sila prestane djelovati i započne novo, promijenjeno stanje 3) novonastalo, promijenjeno stanje nakon djelovanja sile koja je uzrokovala promjenu, ostvarenje svrhe radnje. Takva podjela na tri etape objedinjuje vremenski i kvalitativni aspekt događaja.

Pomoću slikovnoga prikaza 1, gdje djevojka ocu daje knjigu, pokazat će se kako se tri navedene etape mogu izraziti pomoću šest glagola iz građe.

Slikovni prikaz 1. Djevojka ocu daje knjigu

Kako je rečeno, prva je etapa stanje prethodno činu davanja, odnosno prethodno radnji sa svrhom prijenosa posjeda. U toj etapi radnja u smislu fizičkoga djelovanja nije vidljiva. Njezin je opis sljedeći: prvi posjednik (djevojka) u stanju je posjedovanja posjedovanoga (knjige), kako govore primjeri (7a–c). Ona ima knjigu (drži ju u ruci), što podrazumijeva da nad njom ima određenu kontrolu te njome može raspolagati po svojoj volji.

7) a. *A girl owns a book.*
'Djevojka ima knjigu.'

b. *A girl possesses a book.*
'Djevojka posjeduje knjigu.'

c. *A book belongs to a girl.*
'Knjiga pripada djevojci.'

Druga je etapa dinamična, u toj je etapi vidljivo fizičko djelovanje sudionika uključenih u radnju. Ta etapa uključuje određenu silu pomoću koje prvi posjednik svoj posjed predaje u ruku drugome posjedniku (ocu), a drugi posjednik pruža ruku i prihvaća posjedovano. Tri dinamična predikata prikazuju cijelo događanje, no ovdje će se rečenicama (8a–c) uzeti za primjer vidljivoga zbivanja u drugoj etapi.

8) a. *A girl gives a book to dad. A girl gives dad a book. A book is given to dad (by a girl). Dad is given a book.*
'Djevojka daje knjigu ocu. Djevojka ocu daje knjigu. Knjiga je dana ocu (od strane djevojke). Ocu je dana knjiga.'

b. *Dad takes a book from a girl. A book is taken (from a girl) (by dad).*
'Otac uzima knjigu od djevojke. Knjiga je uzeta (od djevojke) (od strane oca).'

c. *Dad gets a book from a girl. *A book is gotten by dad.*
'Otac dobiva knjigu od djevojke. *Knjiga je dobivena od strane oca.'

Treća je etapa stanje nastalo nakon radnje davanja / uzimanja / primanja, odnosno prijenosa posjeda. Nakon što je završio utjecaj sile, promijenili su se posvojni odnosi između sudionika događanja; posjednik iz prve etape više nije u posvojnom odnosu s posjedovanim; novi je posjednik primatelj iz druge etape; sada on ima posjedovano i njime raspolaže kako je prikazano u primjerima (9a–c). Primatelj iz druge etape postao je drugi posjednik.

9) a. *Dad owns a book.*
'Otac ima knjigu.'

b. *Dad possesses a book.*
'Otac posjeduje knjigu.'

c. *A book belongs to dad.*
'Knjiga pripada ocu.'

Primjeri u kojima je posjednik konkretan, ljudski entitet, a posjedovano stvar poput knjige tipični su primjeri prototipne posvojnosti prema ranije spomenutim kriterijima (v 2.1.). Međutim u brojnim se izvanjezičnim situacijama parametri poput posjednika, posjedovanog, njihova odnosa, prostora i vremena razlikuju od prototipnih te je i opis posvojnih odnosa drukčiji negoli u navedenim primjerima. Kada bismo primjerice posjedovani entitet *book* zamijenili s *pebble*, tada bi nastala promjena koja uključuje dimenziju vremena te bi se narušio kriterij dugotrajnosti koji je jedan od odrednica prototipne posvojnosti. Naime u uobičajenim bi situacijama kamenčić (*pebble*) bio stvar koja se nalazi u prirodi i uzima se kako bi se kratkoročno njime raspolagalo – npr. bacilo ga se u vodu, pogodilo nešto njime ili se njime trenutno (za)bavilo na neki drugi način. Dakako, moguće je kamenčić ponijeti kući te njime raspolagati u dužem razdoblju, no takva uporaba kamenčića manje je izgledna. Nadalje, zamjena imenice *a girl* imenicom *a librarian* (koja se također odnosi na konkretan, ljudski entitet) utječe na dimenziju odnosa između posjednika i posjedovanog; knjižničar (*a librarian)* knjigu najvjerojatnije ne posjeduje, nije joj vlasnik, nego njome upravlja s ograničenim ovlaštenjima, pa bi se posvojni glagoli stanja ograničeno mogli rabiti za opis prve i treće etape (prije i nakon dinamične situacije prijenosa vlasništva). Iz takvih je primjera vidljivo da je za

detaljniju odredbu leksičkosemantičkih svojstava prvog i drugoga posjednika i posjedovanog te njihova suodnosa potrebno u obzir uzeti složenije semantičke kriterije od konkretnosti ili apstraktnosti te ljudskoga ili neživoga. Takva detaljna odredba nije relevantna za ovaj rad, a o kriterijima (među kojim je i dugotrajnost) za odabir korpusnih primjera za raščlambu govorit će se u nastavku.

3. 1. 2. Polisemija

Iako su u literaturi navedeni kao najčešće rabljeni glagoli s posvojnim značenjem, glagoli *take, give, get, possess* i *belong* sadrže i neka druga, neposvojna značenja koja su irelevantna za trenutnu raščlambu. Pišući o glagolu *give* s kognitivnoga stajališta, Newman (1996: 3) navodi primjere uporabe počevši od konkretnoga, posvojnoga, te tumači kako kognitivni prioritet uvijek imaju konkretna, lako predočiva značenja, koja mogu poslužiti kao polazište za daljnja metaforička značenja. Newman također navodi izvor[52] prema kojemu se *give* u engleskom jeziku u 35% slučajeva rabi sa značenjem prijenosa vlasništva (*transfer of ownership*). Govoreći o polisemnim riječima Lakoff (1987: 196) navodi sedam rečenica s različitim značenjima predikata *take*:

> 1. John took the book from Mary. 2. John took the book to Mary. 3. John took the book to Chicago. 4. John took Mary to the theater. 5. John took a whiff of the coffee. 6. John took a punch from Harry. 7. John took a punch at Harry.

Značenje predikata *take* u prvoj rečenici Lakoff smatra središnjim te tvrdi da je *take* zanimljiv za analizu jer može izraziti osnovnu radnju, nalazi s među 10 – 15 najčešće rabljenih glagola, izražava i kretanje i posvojnost, tvori metaforička i idiomatska značenja te dopušta proširenja značenja.

Iako rječnički podaci govore drukčije, o*wn* je, prema podacima iz građe, jedini od šest glagola koji se pojavljuje samo s posvojnim značenjem.[53] Navedeni se glagoli u uporabi stupnjevito udaljavaju od središnjega posvojnog značenja,[54] kako je prikazano u primjerima (10a–e) te im

[52] Newmanov je izvor Westov popis (West 1953: 208-209) koji se bavi učestalošću određenih značenja glagola.

[53] Oxfordov rječnik navodi još dva značenja: „a) to admit or acknowledge that something is true … *I own (that) it was entirely my fault*. … b) to confess that one is has or is doing something … *She owned a feeling of profound jelaousy.*“ Primjeri s takvim marginaliziranim posvojnim značenjem nisu se pojavili u građi.

[54] Navedeni glagoli pored posvojnoga značenja imaju i druga značenja koja se velikim dijelom mogu smatrati metaforičkim proširenjima posvojnoga značenja, ali se ponekad dovoljno od njega udalje te se radi o polisemiji.

je posvojno značenje ponekad teško odrediti čak i prilikom razlaganja na manje značenjske jedinice.

10) a. *I shall take the gift she gave me.*
'Uzet ću, dakle, njezin dar.'

b. *Take a copy to the interview, however…*
'Međutim, ponesite presliku na razgovor za posao.'

c. …*school heads often took lessons for absent teachers*…
'…ravnatelji često preuzimali nastavu odsutnih nastavnika.'

d. *We get an impression and we hold on to that impression…*
'Stvorimo neku sliku i držimo je se…'

e. *Given your temperament…*
'Uzevši u obzir vaš temperament…'

Kada je razlika između leksičkih osobina dvaju glagola dovoljno velika da etimološki i intuitivno nema dodirnih točaka, tada govorimo o dvama različitim glagolima, odnosno o homonimiji. Ako se značenja mogu povezati, makar ona bila udaljena, riječ je o polisemiji. Saeed (2009: 64) na sljedeći način uspoređuje homonimiju i polisemiju:

> Both deal with multiple senses of the same phonological word, but polysemy is invoked if the senses are judged to be related… polysemous senses are listed under the same lexical entry, while homonymous senses are given separate entries. Lexicographers tend to use criteria of 'relatedness to identify polysemy. these criteria include speakers' intuitions, and what is known about the historical development of the items.

Dinamični glagoli iz korpusa znatno su bogatiji polisemnim interpretacijama negoli glagoli stanja. U najvećem broju slučajeva polisemije unutar građe riječ je o apstraktnoj i / ili trenutnoj posvojnosti, kako ju kategorizira Heine (1977). Tu spada primjerice izraz iz građe: *take initiative at the interview* - 'preuzeti inicijativu na razgovoru'. Pojednostavljeno, izraz se može tumačiti na sljedeći način: posjedovano (inicijativa) jest apstraktne naravi te ograničena trajanja; nije riječ o vlasništvu, fizičkom posjedu, dijelovima cjeline niti o rodbinskim ili društvenim odnosima. Međutim onaj koji preuzima inicijativu stvara si određeno psihološko stanje koje postaje dijelom njegova razmišljanja, planiranja, djelovanja, osobnosti. Posjednik ju kontrolira i njome upravlja. Kada inicijativa prestane (izgubi se, završi), ona više nije dijelom posjednikovih misli i ponašanja i tada posjednik i posjedovano gube odnos. Formalno, taj bi se izraz i na engleskom i na hrvatskom jeziku mogao parafrazirati pomoću konstrukcije s glagolom

imati ‘have’ (*He has the initiative.* – 'On ima inicijativu.') te pomoću atributnoga posvojnog izraza (*his initiative* – 'njegova inicijativa'), što i na dodatni način govori o svojevrsnim posvojnim mu svojstvima.

Kako bi se dobio podrobniji prikaz glagola uvrštenih u raščlambu, pokušat će im se sagledati određena semantička i sintaktička svojstva. Kako su ta svojstva u čvrstoj sprezi, promatrat će se zajedno preko strukture argumenata te dekomponiranja događajnog procesa s dvama prisutnim momentima: vremenom i silom.

3.2. Metodologija

Kao što je već rečeno, svrha rada jest kontrastivno usporediti engleske i hrvatske posvojne predikate kako bi se uočile značenjske i strukturalne sličnosti i razlike. Za polazište je odabran pristup zasnovan na paralelnom korpusu izvornih engleskih tekstova i njihovih prijevoda na hrvatski jezik. Kako ne postoji dostupna baza s prijevodnim korpusom za hrvatski jezik,[55] za potrebe rada ručno je skupljena građa iz odabranih objavljenih djela na engleskom jeziku te njihovih objavljenih prijevoda na hrvatski jezik. Za raščlambu je odabran engleski kao polazišni jezik, odnosno **jezik izvor**, te se kontrastivno obrađuju engleski predikati i odgovarajući ekvivalenti u hrvatskome – **jeziku cilju**. Horizontalno se analiziraju odnosi potpune ili djelomične prijevodne, tj. leksičke i strukturalne ekvivalencije, a uočeni su i slučajevi potpune odsutnosti ekvivalencije. U radu je zastupljeno više razina lingvističke analize koje se međusobno nadopunjuju i nedograđuju – sintaktička, semantička, pragmatička te morfološka. Promatra se red riječi, tematske uloge, služba riječi u rečenici, struktura argumenata, obavijesna vrijednost rečeničnih elemenata (novo i dano) te dinamika sile dinamičnih predikata.

U radu se ne uzima u obzir situacija koja ide u drugome smjeru – od hrvatskoga kao jezika izvora prema engleskome kao jeziku cilju. Razlog je tomu opširna ciljana jednosmjerna raščlamba, no proširenje na dvosmjernost bila bi korisna dopuna trenutnome prikazu.

---

[55] Granger (2003:22) govori o dostupnosti odnosno nedostupnosti prijevodnih korpusa za određene jezike:

> ' The most easily accessible corpora for cross-linguistic research are undoubtedly comparable corpora of original languages. English is particularly well equipped with large balanced corpora such as the British National Corpus or the Bank of English. For other languages, such as Spanish, Dutch, Italian, Greek, Portuguese, Swedish, Czech and Chinese, there are electronic text collections that are regularly used for cross-linguistic research, but on the whole these tend to be less representative than the English mega corpora. Less widespread languages, however, may not have any corpus resources at all or access to them may be severely limited.'

Nakon odabira glagola za analizu važnim se pokazao i odabir tekstova iz kojih će se crpiti primjeri. Radi relevantne zastupljenosti, odnosno raznolikosti, odabrani su tekstovi koji pripadaju različitim stilovima: književnom, pravnom, religijskom i publicističkome. Teme iz korpusnih djela pokrivaju područja koja se očekivano više no ostala bave pojmovima vlasništva, posjedovanja i pripadanja, kao što su pravo i psihologija te religijski diskurs. U spomenutim tekstovima različiti su pristupi posvojnosti te oni pripadaju različitim stilovima i izražavaju se velikim rasponom jezičnih sredstava te se zbog toga pretpostavlja kako su odabrani tekstovi reprezentativni za relevantnu analizu. Raznolikošću stilova i tema korpusne građe nastoji se minimalizirati opasnost od izostavaljanja mogućih semantičkih ekvivalenata u korist formalnih korespodenata na koju upozorava Spalatin (1969).[56] Tvrdeći da je hrvatski jezik bogatiji derivacijskim oblicima, a engleski bogatiji vrstama riječi kojima jedna leksička jedinica može pripadati, Spalatin (1969: 30, 31) također pojašnjava zašto postoje brojni hrvatski prijevodni ekvivalenti engleskih (E) leksičkih jedinica (on piše o srpsko-hrvatskom jeziku za koji rabi kraticu S-C, a zaključci do kojih pri tom dolazi primjenjivi su na hrvatski jezik):

> ... the heavier reliance of E on lexis which is highly specialized and extremely well developed with items often showing narrow collocational ranges and utilizing a very large number of specialized bases; and the predominance of grammatical elements in S-C attached to a much smaller body of bases with consequent wider collocations of lexical elements.

Također je važno napomenuti da su osim stilova i tema izvornih djela na engleskom jeziku različiti i prijevodni stilovi, odnosno da se kod različitih prijevoda / prevoditelja može uočiti manja ili veća prijevodna sloboda. Ta sloboda između ostaloga može utjecati i na značenjsku, odnosno strukturalnu ekvivalenciju u smislu približavanja ili udaljavanja od istih. Ivir (1981: 53), govoreći o procesu prenošenja poruke iz jednoga jezika u drugi, kaže:

> … messages are not communicated absolutely. The original message undergoes modifications in the process of coding (depending on the potential of the language, the sender's command of that language, and the intended audience) … Clearly, such modifications also take place when the translator receives the message, when he codes it again in the target language, when he transmits the coded language through the channel of

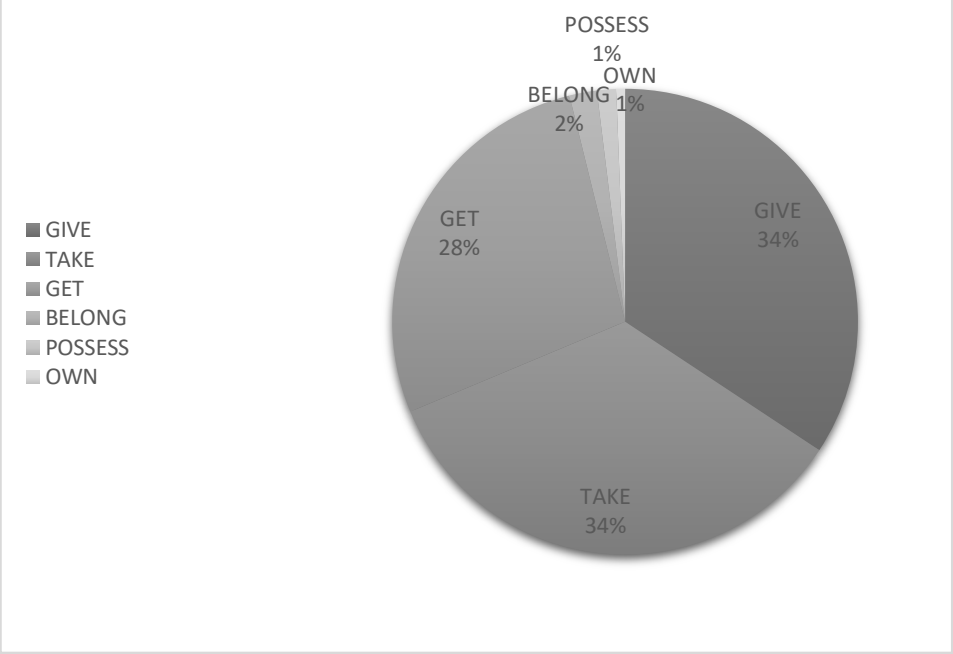
[56] Da je takva opasnost uvijek prisutna u raščlambi paralelnih korpusa potvrđuje i Ivir (1981:str.) "No matter how big our corpus, we can never be sure that we have covered all relevant aspects, that we have not missed certain vital and very revealing points."

> communication linking him with his receives, and when the ultimate receivers decode the translated message.

Iako su uočene razlike u prijevodnim stilovima, ti se stilovi nisu analizirali niti podvrgavali restrikcijskim kriterijima za potrebe rada, već se njihova raznolikost, kao i raznolikost tema i stilova, smatra doprinosom realnoj slici jezične raznolikosti.

Prikupljena građa sadrži ukupno 2472 pojavnica proučavanih glagola u tekstovima na engleskom jeziku. Pokazalo se kako je u polazišnom jeziku najučestaliji glagol *take*, koji se pojavljuje 850 puta, odmah nakon njega su *give* s 848 pojavnica te *get* koji se pojavljuje 679 puta, zatim slijede glagoli sa znatno manjim brojem ponavljanja: *belong* s 47 pojavnica, *possess* s 33 te naposljetku *own* s 15 pojavnica. Zastupljenost svih šest glagola prikazana je grafičkim prikazom 1.

Grafički prikaz 1. Udio glagola u građi

U jeziku se cilju na mjestu ekvivalenata pojavljuje velik broj različitih predikata, ali i bezglagolskih struktura. Glagoli rabljeni u prijevodima jesu: *posjedovati, zaposjesti, biti u posjedu, primiti, imati, polagati pravo, doći u vlasništvo, domoći se, pripadati, biti čiji, biti u vlasništvu / biti vlasnik, biti u posjedu, biti vlasnik prava na što, dati, davati, darivati, pokloniti, nagraditi, podariti, dobiti, pokazati, vratiti, (po)nuditi, (is)plaćati, uzeti, odreći se, predati, dijeliti, pružati, izdati, uručiti, zadati, kupiti, namaknuti, ukrasti, naći, steći, riješiti se, nabavljati, zatražiti, postići, primati, ostvariti pravo na što, vratiti, (od)uzeti, primiti, ugrabiti, hvatati, pružiti, ostaviti, prihvatiti, ukrasti, skupiti, oteti* i *preoteti*. Zastupljenost navedenih glagola u građi brojčano je iskazana u tablici 1. Razvidno je da raspon ekvivalenata u jeziku

cilju znatno premašuje broj proučavanih glagola u izvorišnomu jeziku, što odgovara hipotezi da hrvatski jezik nudi raznolike ekvivalente za proučavane engleske glagole. Zanimljivo je uočiti da je (*od*)*uzeti*, kao rječnički prototipni ekvivalent za *take* zastupljen u 14,78% hrvatske građe u odnosu na gotovo trećinu koju ima u engleskoj građi.

Tablica 1. Prijevodni ekvivalenti u građi

hrvatski jezik	**broj pojavnica**	**udio**	**hrvatski jezik**	**broj pojavnica**	**udio**
posjedovati	12	3,77%	(od)uzeti	47	14,78%
zaposjesti	2	0,63%	odreći se	5	1,57%
biti u posjedu	1	0,31%	predati	2	0,63%
primiti, primati	8	2,52%	dijeliti	1	0,31%
imati	5	1,57%	pružiti	5	1,57%
polagati pravo	1	0,31%	izdati	1	0,31%
doći u vlasništvo	1	0,31%	uručiti	1	0,31%
domoći se	1	0,31%	zadati	3	0,94%
drugo	23	7,23%	dobiti	27	8,49%
pripadati	20	6,29%	kupiti	2	0,63%
biti čiji	4	1,26%	namaknuti	1	0,31%
biti u vlasništvu / biti vlasnik	6	1,89%	hvatati	1	0,31%
biti u posjedu	2	0,63%	ukrasti	2	0,63%
posjedovati	4	1,26%	ostaviti	1	0,31%
imati pravo na / biti vlasnik prava na	2	0,63%	ugrabiti	1	0,31%
skupiti	1	0,31%	naći	2	0,63%

dati,davati	77	24,21%	steći	2	0,63%
darivati	6	1,89%	riješiti se	1	0,31%
pokloniti	3	0,94%	nabavljati	2	0,63%
nagraditi	2	0,63%	zatražiti	1	0,31%
podariti	1	0,31%	postići	2	0,31%
(is)platiti	3	0,94%	(is)platiti	3	0,94%
pokazati	1	0,31%	ostvariti pravo na	2	0,63%
vratiti	7	2,20%	prihvatiti	2	0,63%
(pre)oteti	2	0,63%	(po)nuditi	6	1,89%

Ključni korak u analizi prikupljene građe jest identifikacija primjera u kojima se očituje prava posvojnost, odnosno takvih u kojima se značenjski elementi ostvaruju u središtu pojma posvojnosti. S obzirom na ciljeve rada te odabir metodologije, a vodeći se postojećim promišljanjima o prototipnoj posvojnosti, primjeri uvršteni u raspravu ograničeni su prema određenim strukturno-značenjskim kriterijima. Ti se kriteriji ne poistovjećuju s prototipom i nije im svrha opisati ili ograditi središnje značenje pojma posvojnosti, nego zadržati pozornost na sintagmama koje su se pokazale pogodnim za raščlambu iz sljedećih razloga: mogućnosti jasne selekcije temeljene na sintaktičkim i semantičkim osnovama te transparentnoga odnosa među argumentima.

3. 2. 1. Odabir reprezentativnih glagola za raščlambu

Pri identifikaciji primjera iz korpusa prigodnima za ciljanu raščlambu pokazala se potreba za dvojakim kriterijima, ovisno o tome radi li se o dinamičnom procesu/događanju ili o stanju. Kako je ranije rečeno, glagoli su s obzirom na dinamičnost podijeljeni u dvije skupine – na dinamične glagole i glagole stanja (*action* / *state verbs*). Dinamični glagoli iz građe jesu *take*,

give i *get*, a glagoli su stanja *own, possess*[57] i *belong.*[58] Pokazalo se kako su glagoli stanja semantički jasniji, rjeđe tvore frazalne izraze te se teže daju semantički oslabiti negoli dinamični glagoli, što je brojčano prikazano u tablici 1., a ilustrirano je primjerima (11a–f).

11) a. *I was giving proof of foresight and resolution.*
'Pružala sam ti dokaz predumišljaja i odluke.'

b. *You won't get out tomorrow, either.*
'Ni sutra nećete moći van.'

c. *Such matters took up a great deal of the legislature's time.*
'Za te je teme odvojeno najviše vremena.'

d. *The university owned the house…*
'Kuća je bila u vlasništvu sveučilišta…'

e. *It belongs to the Key Data series…*
'Publikacija je dio serije "Ključni podaci"…'

f. *…or was it that my Soul Had been possessed…*
'…il' mi Dušu zaposjednu…'

Semantička se jasnost glagola stanja također očituje i u odnosu jezika izvora s ciljnim jezikom, u kojemu su ekvivalenti uglavnom očekivani s obzirom na rječničke ekvivalente u rabljenim rječničkim izvorima i uvelike odgovaraju prijevodnim ekvivalentima iz građe. Tako primjerice u Bujasovu rječniku za glagol *own* stoji: *posjedovati, imati* te *priznati*, a u građi se nailazi na sljedeće prijevode: *biti vlasnikom / u vlasništvu, biti u posjedu, posjedovati, imati*; za prijevode glagola *possess* Bujas nudi *posjedovati, imati, biti vlasnik* te *prisvojiti, ovladati nečim* i *zadobiti*. U građi se kao ekvivalenti nalaze *posjedovati, zaposjesti, opsjesti, biti opsjednut, izvlastiti, primiti, imati, domoći se, polagati pravo*. *Belong* je u navedenom rječniku preveden kao *pripadati, spadati u, biti svojstven*, a u građi je preveden glagolima *spadati, biti dijelom, pripadati* te *biti (nečiji)*. Kako se iz tih primjera vidi, dva navedena glagola, *possess* i *belong*, imaju i druga značenja pored posvojnoga. *Possess* bi se kao neposvojni glagol pojednostavljeno

[57] Iznimka u građi kod glagola stanja jest *possess* koji se u građi na polazišnom jeziku jedanput pojavljuje s dinamičnim značenjem (*They were possessed of the journal.-> Domogli su se dnevnika*.).

[58] Podjela u te dvije skupine zasniva se na uporabno najčešćim značenjima. Iako glagol *get* često ne podrazumijeva dinamiku, odnosno utrošenu energiju od strane subjekta rečenice (primatelja/PK2), dinamika uglavnom započinje od strane PK1 koji se može pojaviti u prijedložnoj skupini (*Will I get what I want from them*?). Kod tumačenja takvih primjera uočava se kako se cijeli niz podradnji odvija u vremenu koje prethodi vidljivom činu, odnosno konačnom cilju radnje. Te su podradnje preduvjet ostvarivanju glavne radnje.

mogao tumačiti kao snažno utjecanje neke nadnaravne sile ili kakve ideje, odnosno misli na nekoga.[59] Primjeri s takvim značenjem izostavljeni su iz raščlambe. *Belong* se također pojavljuje s dvama različitim značenjima od kojih je jedno posvojno, a drugo bi se, neposvojno, približno moglo tumačiti kao ubrajanje u nešto prema svojim svojstvima. Iz građe izdvojena dvojaka značenja glagola *possess* i *belong* prikazana su u 12 (a–d). *Possess* je s neposvojnim značenjem oprimjeren u (12a), a s posvojnim značenjem u (12b). Primjer neposvojnoga *belong* jest (12c), [60] a posvojni *belong* u primjeru je (12d).

12) a. *...or was it that my Soul had been possessed…*
'…il mi Dušu zaposjednu…'

b. *The London Library possessed Ash's own copy.*
'Londonska knjižnica posjeduje Ashov vlastiti primjerak.'

c. *The question is to which class the Law of Human Nature belongs.*
'Pitanje je kojoj kategoriji pripada Zakon ljudske naravi?'

d. *The copyright belongs to Lord Ash.*
'Autorska prava pripadaju gospodinu Ashu.'

Glagol *own*, kako je ranije rečeno, u građi se pojavljuje u isključivo posvojnom značenju upućujući na fizičko vlasništvo (*Lee owns four pairs of shoes.* 'Lee ima 4 para cipela') te pravno vlasništvo (*He seems to own the copyrights on most of the Ash's papers*. 'On valjda ima autorska prava na većinu Ashevih rukopisa.').

3.2.2. Reprezentativni posvojni predikati

Za razliku od glagola stanja, *take, give* i *get* znatno su složenije semantike, a rječnički prijevodi sadrže veći broj sinonimnih, polisemnih te idiomatskih izraza. Stoga su, kako bi se raščlamba zadržala na reprezentativnim primjerima, pri odabiru tih glagola primijenjeni dodatni kriteriji, odnosno ograničenja. Polazište za odabir ranije su spomenuta svojstva koja, prema navodima

[59] U Oxfordovu rječniku *possess* se u takvu značenju tumači kao: *„(of a demon or spirit, especially an evil one) have complete power over (someone) and be manifested through their speech or actions*" te se napominje kako se u tome značenju pojavljuje najčešće u pasivnom obliku *be possessed.* U tom smislu, Bujas navodi sljedeće izraze: to possess oneself of – prisvojiti, ovladati nečim, zadobiti (što samo djelomično odgovara navedenomu neposvojnom značenju); what possesses you – što te spopalo. Značenje blisko Oxfordovu u Bujasovu je rječniku značenje pridjeva possessed – opsjednut, sasvim obuzet, opsjednut zloduhom.

[60] Riječ je o neposvojnom značenju, odnosno ubrajanju u nešto prema svojim svojstvima, kako je ranije rečeno.

različitih autora (v 2.1.), posvojnost čine središnjom, tj. prototipnom. To su: konkretan (ljudski) posjednik i konkretno (fizičko) posjedovano, posjed u smislu vlasništva, raspolaganja i kontrole, prijenos vlasništva te dva živa posjednika uključena u radnju (PK1 i PK2). Ta su svojstva kao prototipna načelno prihvaćena od strane brojnih autora, no prisutne su razlike u poimanju određenih segmenata. Strogo određenje prototipne posvojnosti prema svim relevantnim segmentima nije presudno za ciljanu raščlambu, pa se primjeri izdvojeni za analizu neće nazivati prototipnima, nego reprezentativnima. U nastavku su prikazani kriteriji za odabir **reprezentativnih** posvojnih predikata:

a) Konkretan posjednik (ljudski) te konkretno, fizičko posjedovano jedno je od obilježja reprezentativnih primjera iz građe. Primjer (13a) sadrži dva posjednika, PK1 (*me*) i PK2 (*him*) među kojima postoji potencijalni prijenos vlasništva nad PN (*the manuscripts*). Takvi primjeri svrstavaju se u Heineovu akcijsku shemu (v 2.3.1.) te odgovaraju Heineovom posvojnom polju stalne posvojnosti. Osim primjera koji pripadaju polju stalne posvojnosti, u raščlambu su uključeni i takvi koji se prema Heineu tumače fizičkom, kakav je primjer (13c), te privremenom posvojnosti, kao u primjeru (13d). Neotuđiva posvojnost nije pronađena u dijelu građe s dinamičnim glagolima jer je kod njih prisutna promjena posjednika, što nije svojstveno neotuđivoj posvojnosti. Nadalje, primjeri koji imaju apstraktno posjedovano nisu se uzimali u obzir. Takvi primjeri, poput (13b), pripadaju apstraktnoj posvojnosti u Heineovoj teoriji posvojnih polja.

13) a. *Do you want me to give him the manuscripts*?
'Ti bi htio da mu dam rukopise?'

b. *He was getting claustrophobia*.
'Hvatala ga je klaustrofobija.'

c. *Take a pen and notebook so that you can make notes during the interview.*
'Uzmite olovku i bilježnicu kako biste tijekom razgovora mogli voditi bilješke.'

d. *…who pay thieves to get them the Mona Lisa*.
'…unajme lopove da im ukradu baš Mona Lisu.'

b) Vlasništvo, raspolaganje i kontrola sljedeći su kriterij pri odabiru. Govoreći o prototipnoj posvojnosti (koja je uzeta za polazište) Seiler, Heine, Taylor, Herslund i Baron opisuju vremenske i prostorne relacije dugoročnosti i bliskosti, no uočeno je kako dugoročnost nije nužan uvjet kada je riječ o raspolaganju i / ili kontroli, a blizina kada je u pitanju vlasništvo. Vlasništvo, kod kojega je posvojni odnos prisutan na način da uključuje i raspolaganje i

kontrolu, odnosno odlučivanje o njima, načelno uključuje dugoročnost u znatno većoj mjeri negli što ju uključuju samo raspolaganje ili kontrola. S druge strane, ta dva odnosa podrazumijevaju prostornu bliskost koja u slučaju pravnog vlasništva primjerice ne mora postojati. Iz primjera (14) može se vidjeti da prostorni odnos nije uvijek relevantan u odnosu između posjednika i posjedovanoga. Knjižica, ako nije drukčije navedeno, može biti u ruci posjednika, no isto tako može biti na bilo kojoj drugoj lokaciji neograničene udaljenosti, a da još uvijek pripada istomu posjedniku.

14) *It was in a little book I once got for Christmas.*
'… Iz knjižice što sam je jednom dobila za Božić.'

c) Sljedeći je kriterij prijenos vlasništva između dvaju posjednika, gdje se s prvoga posjednika u kronološkom slijedu događanja vlasništvo prenosi na drugoga određenim djelovanjem. To djelovanje ima različite razine dinamičnosti, kako prikazuju primjeri (15a–c).

15) a. …*thieves who took Impression at Sunrise*…
'…kad su ukrali Impresiju…'

b. *He was given a plastic cup of unpleasant tea.*
'Dadoše mu bljutav čaj u plastičnoj šalici.'

c. *What's the trouble, my good man, didn't you get a good meal?*
'Je li sve u redu, dobri čovječe? Je li večera bila u redu?'

Viberg posvojne glagole prema razini dinamičnosti dijeli od dinamičnih prema manje dinamičnima na *causative* 'kauzalne', *inchoative* 'inkoativne' i *state* 'glagole stanja'. Podjela je to koja, prema Vibergovim riječima, pokriva sva semantička polja. Tablica 2. prikazuje Vibergovu podjelu na dinamične i glagole stanja te kauzalne i inkoativne glagole.

Tablica 2. Vibergova podjela po dinamičnosti

Dynamic meaning:	**Source-based**	**Goal-based**
Causative	give	Take
Inchoative		Get
State	Have	

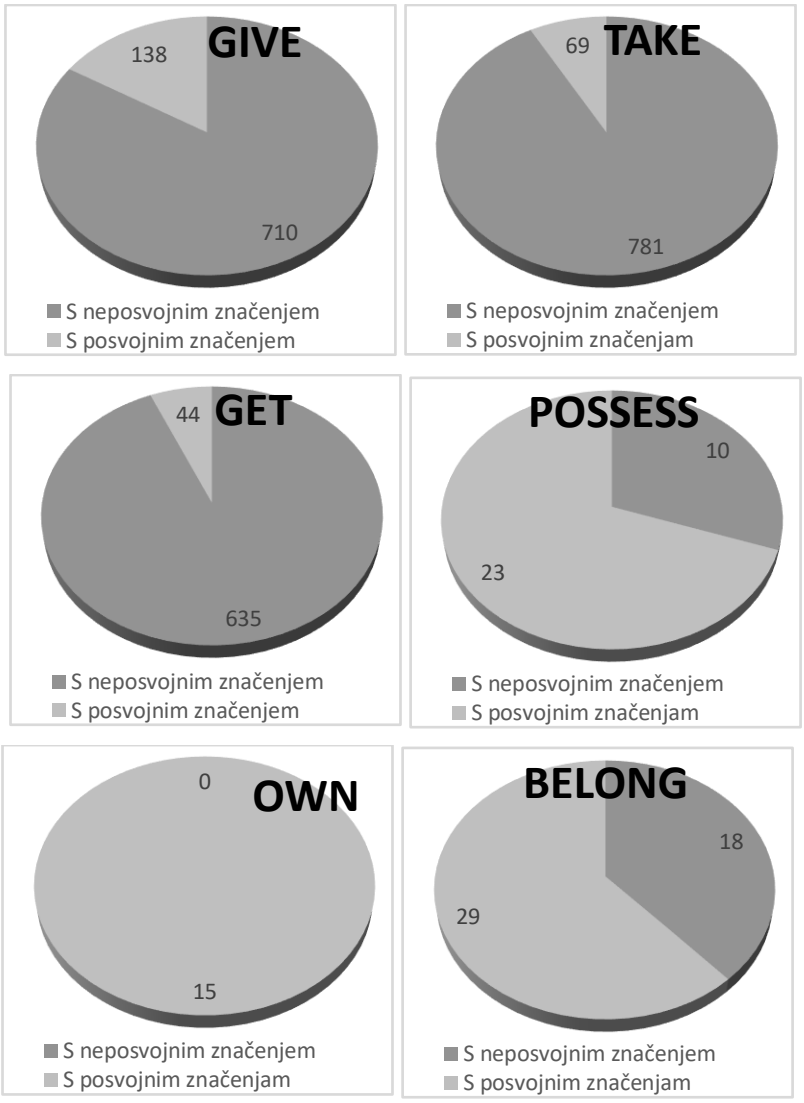
Prema toj podjeli djelovanje može teći u dvama različitim smjerovima u odnosu na rečenični subjekt: od izvora prema cilju, gdje je subjekt krajni cilj ili od cilja prema izvoru, gdje je subjekt izvor. S obzirom na usmjerenost radnje prema izvoru ili prema cilju, Viberg navedene glagole

dijeli na *source based* 'usmjerene na izvor' (kakav je glagol *give*) i *goal based* 'usmjerene na cilj' (kakvi su glagoli *take* i *get*). Vibergova se podjela pokazala korisnom u raščlambi glagola iz građe, posebice u dijelu o dinamici sile uložene u prijenos vlasništva. U nastavku će se s obzirom na tu podjelu rabiti nazivi GUC (glagoli usmjereni na cilj) i GUI (glagoli usmjereni na izvor). Kako kod glagola stanja ne postoji smjer kretanja radnje jer ne postoji ni sama radnja, ti se glagoli ne mogu svrstati u jednu od navedene dvije skupine prema usmjerenosti. Na mjestu glagola *have* u tablici mogu stajati i glagoli stanja uvršteni u analizu: *own, possess* te *belong*.

Nadalje, primjeri s navedenim glagolima koji se ne ubrajaju u reprezentativne jesu sintagme poput: *give somebody a job / a slap in the face / a termination notice* 'dati nekome posao / šamar / obavijest o otkazu'. Iako su u argumentnim strukturama prisutni argumenti koji se mogu smatrati prvim i drugim posjednikom, radnja ipak ne podrazumijeva prijenos posjeda s jednoga na drugog. Iako posao i otkaz imaju velikog utjecaja na primatelja, riječ je o apstraktnoj posvojnosti gdje ne može postojati konkretno vlasništvo, odnosno posjed (v 2.3.1.). Posjedovati se može primjerice ugovor kojim su posao ili otkaz pravno formalizirani, tada PK2 raspolaže njima u određenoj mjeri i na određeni, ograničen način (znatno manje u slučaju otkaza, no ipak se i tada može prihvatiti, tužiti poslodavca itd.). *Dobiti šamar* znači konkretnu, fizičku radnju, međutim ta radnja ne uključuje konkretno posjedovano sa stjecanjem vlasnika, nego je to idiomatski izraz, odnosno perifrastična konstrukcija koja je vrsta izraza s dekomponiranim predikatom. Engleski jezik takve glagole naziva *light verbs* 'semantički oslabljeni glagoli'.

Kako se moglo očekivati, navedeni glagoli ne sadrže u svim izrazima značenjske elemente koji ih, prema ranije spomenutim kriterijima, svrstavaju u središte semantičkog polja posvojnosti; tako je od ukupno 2472 pojavnice samo njih 318 (12,86%) zbog svojih leksičko semantičkih značajki uvršteno u analizu. Glagoli s primarno posvojnim značenjem – *own, possess* te *belong* u najvećem su postotku ostvareni kao posvojni glagoli (*belong* u 61,70%, *possess* u 69,70%, *own* u 100%). Ostala se tri glagola u građi znatno rjeđe pojavljuju kao reprezentativni posvojni; *give* u 16,27%, *take* u 8,12% i *get* u oko 6,48% slučajeva. Grafički prikaz 2. pokazuje koliko se puta određeni glagol pojavljuje u građi reprezentativno posvojnog značenjskog sadržaja te koliko se puta pojavljuje kao neposvojni glagol.

Grafički prikaz 2. Broj posvojnih i neposvojnih glagola u građi

Iako su dinamični glagoli *give, take* i *get*, kao i glagoli stanja *own, possess* i *belong* odabrani za raščlambu prvenstveno zbog svog svojih leksičko-semantičkih osobina, ukupni je postotak njihove uporabe kao posvojnih glagola u građi neočekivano nizak.

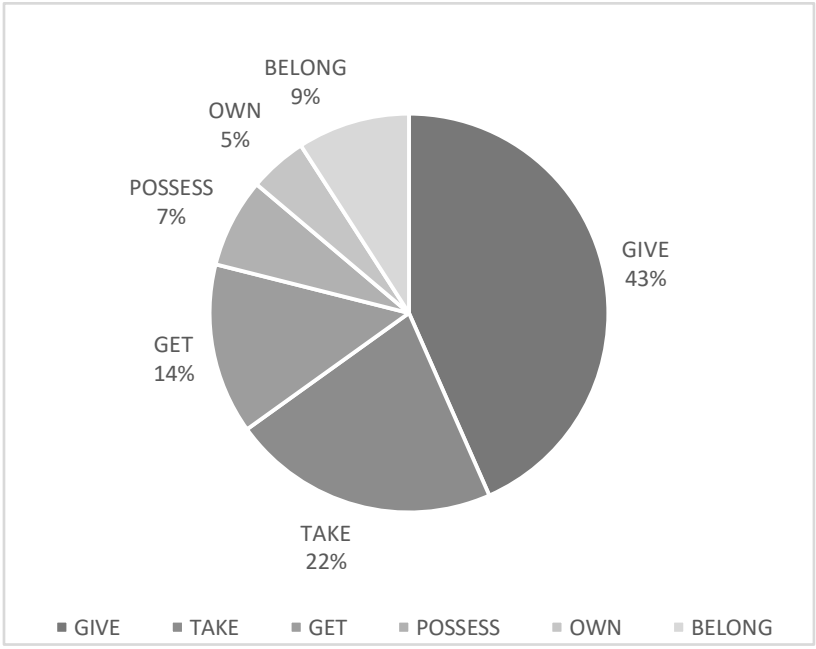
Udio pojedinih glagola posvojnoga značenja u ukupnoj građi od 2472 primjera prikazan je u tablici 3. Zajedno s grafičkim prikazom 2 tablica 3 tvori sliku općenitog stanja posvojnoga značenja kod glagola s primarno posvojnim značenjem. Takvo stanje, kada su dinamični glagoli u pitanju, ne pobija vjerodostojnost rječničkih opisa, već ukazuje na semantičku složenost tih glagola, kako je ranije spomenuto. Budući da ti glagoli, primarno posvojnoga značenja, imaju relativno nizak udio posvojnih ostvarenja, može se zaključiti da ostala njihova (neposvojna) ostvarenja imaju vrlo veliku značenjsku raznolikost.

Tablica 3. Udio u ukupnoj građi

	GIVE	TAKE	GET	POSSESS	OWN	BELONG
S posvojnim značenjem	5,58%	2,79%	1,78%	0,93%	0,61%	1,17%

Nakon prikaza broja reprezentativno posvojnih glagola u odnosu na neposvojne, grafički će prikaz 3. pokazati kakav je, brojčano iskazan, odnos među šest proučavanih glagola kada se ubzir uzmu samo njihova 'prava' posvojna ostvarenja.

Grafički prikaz 3. Međusobni odnos reprezentativno posvojnih predikata iz građe

3.3. Argumentna struktura

3.3.1. Teorijska pozadina

Nakon definiranja kriterija za odabir reprezentativnih primjera za raščlambu te prikaza brojčanoga stanja nastojat će se zasebno i usporedno pokazati neka sintaktičko-semantička svojstva posvojnih predikata u izvorišnomu i ciljnomu jeziku.

Jedan od načina uočavanja povezanosti značenja i strukture jest putem povezanosti tematskih uloga ostvarenih u argumentnoj strukturi određenoga glagola s gramatičkim svojstvima toga glagola. Takvu vrstu povezanosti Lakoff (1987) smatra jednom od logičkih osobitosti

semantike.[61] Iako je u jezikoslovnoj literaturi neujednačen stav prema (ne)autonomiji sintakse, korelaciju između semantike i sintakse valja promatrati neovisno o tome. Dokazuju to i promišljanja nastala u okvirima različitih paradigmi koja, unatoč razlikama, kao zaključak navode svojevrsnu povezanost, odnosno međusobnu uvjetovanost značenja i strukture. Svojim stavovima o autonomiji sintakse i semantike iznesenim u knjizi *Syntactic Structure*, Chomsky (1957) je utjecao na mnoge autore istoga ili sličnog mišljenja. Među njima jest i Jackendoff (1992), koji zagovara autonomiju semantike i autonomiju sintakse, no uviđa kako je njihova interakcija neizostavna iz jezičnih opisa te se služi trećom komponentom kako bi stvorio sučelje između tih dviju domena (Jackendoff 1992). Tu komponentu naziva 'pravilima slaganja' *correspondence rules* ili 'pravilima vezanja' *linking rules*[62]. U nešto kasnijim radovima Chomsky (1987:86–92) priznaje da se sintaktička svojstva određene riječi mogu zaključiti iz semantičkih uz pomoć principa univerzalne gramatike, odstupajući na taj način od pretpostavke izričite autonomije. Značajna pretpostavka u generativnoj tradiciji jest Bakerova (1988) hipoteza uniformnosti dodjeljivanja tematskih uloga *The Uniformity of Theta-Assignment Hypothesis (UTAH)* prema kojoj se tematski odnosi među entitetima ostvaruju odgovarajućim strukturnim odnosima među istim entitetima na razini dubinske strukture. Nadalje, iako uz određena odstupanja, o toj se temi promišlja na sličan način i izvan generativne paradigme. Tako primjerice Dixon (1992) na primjerima dopuna engleskim glagolima zaključuje da postoji načelna interakcija između značenja neke riječi i njezinih gramatičkih svojstava. Dixon (1992: 6) tvrdi:

> Once a learner knows the meaning and grammatical behaviour of most of the words in a language, then from a meaning of a new word he can infer its likely grammatical possibilities; or, from observing the grammatical use of a new word, he may be able to infer a good deal about what it means.

[61] Kao primjere logičkih svojstava semantike Lakoff (1987:195) navodi: '…predicate-argument structure, coreference, binding of variables, scope og logical operators, propositional functions, classical semantic roles, etc.'

[62] Jackendoff (1992: 286), govoreći o pravilima vezanja tvrdi sljedeće:

> Since language understanding by neccessity involves correlating syntactic structures with conceptual structures, these two components cannot be enough. Rather, a third component is *logically* neccessary – the correspondence rule component. Correspondence rules, in order to do their job, have to have structural description of the general form „Syntactic Structure S Corresponds to Conceptual Structure C"; that is, they must crucially involve the vocabularies of both autonomous components. In other words, although (or perhaps because) syntactic and conceptual primitives are strictly segragated in mental representation, there have to be rules that cross the boundaries.

Langacker (1987) i Wierzbicka (1988) smatraju kako i same sintaktičke strukture sadrže inherentno im značenje, pa se neka riječ u određenoj konstrukciji može rabiti temeljem svoga značenja, ali i temeljem značenja dane konstrukcije.

Lyons (1977) govori o valentnosti koja je sintaktičko semantičke naravi. Izraz *valentnost*, potekao od Tesniera (1959) te Hegera (1971) i Helbiga (1971), objedinio je tradicionalne pojmove prijelaznosti i upravljanja (*transitivity and government*) i proširio ih. S obzirom na broj mjesta (argumenata) koje određeni glagol može ili mora otvarati u rečenici Lyons ih naziva jednovalentnim, dvovalentnim ili trovalentnim glagolima.[63] Da je valentnost više od broja otvorenih mjesta od strane glagola, Lyons (1977: 486) pojašnjava na primjeru glagola *give* i *put* koji upravljaju različitim gramatičkim funkcijama: „…'give' governs a subject, a direct object and an indirect object; 'put' governs a subject, a direct object, and a directional locative.“ Za prijelazne glagole u engleskom jeziku Lyons tvrdi da su dvovalentni osim u pasivu, kada postaju jednovalentni, a agens (prijedložna skupina s prijedlogom *by*) prestaje biti dijelom rečenične jezgre, odnosno obavezni gramatički dio rečenice. Agens, odnosno 'agentivni uzrok' kako ga nazivaju Belaj i Tanacković Faletar (2017) ostaje samo kontekstualno neodvojivi dio iskaza, no njegovo je površinsko ostvarenje neobavezno. Opisujući kognitivnu gramatiku hrvatskoga jezika Belaj i Tanacković Faletar (2017:244) takve dopune, kojima je status u hrvatskom jezikoslovlju nepotpuno definiran, nazivaju *neobveznim adverbijalnim dopunama* te ih uspoređuju s kategorijom objekta: „…u kategoriji neobveznih adverbijalnih dopuna uzroka koje označavaju vršitelja radnje može se uspostaviti i hijerarhija prema bliskosti kategoriji objekta: subjektni instrumental (npr. *Polja su natopljena **kišom***) > prijedložni efektori (npr. *Polja su natopljena **od kiše***) > agentivni uzroci (Prozor je razbijen od Ivana).“ Značajno je primijetiti da su u građi brojni primjeri pasiva u kojima agens u vidu neobavezne adverbijalne dopune nije izrečen (v 3.3.4.). U (16a–e) navedeno je nekoliko primjera pasiva iz građe u kojima agens nije izrečen.

16) a. *He was given a set of musical cassette tapes.*
'Dobio je zbirku kaseta.'

b. *Financial support is most often given in the form of free activities…*
'Financijska pomoć se najčešće pruža kroz besplatne aktivnosti…'

[63] Lyons (1977) navodi kako je u svim jezičnim sustavima valentnost glagola prilično ograničena, te kako su rijetki (ako uopće postoje) sustavi s glagolima koji otvaraju više od tri mjesta.

c. …*a European Arrest Warrant in any Member State is given a Letter of Rights*
'…za kim je izdan europski uhidbeni nalog bude uručena obavijest o pravima.'

d. …*appears to have been taken.*
'…čini se da nije uzela ništa.'

e. *Five of the bedrooms were taken.*
'Zauzeto bijaše pet soba.'

U radu će se rabiti pojmovi **argumentna struktura**, **tematske uloge** i **gramatičke funkcije** kada se bude govorilo o mjestima koja određeni glagoli otvaraju, tj. o njegovoj prijelaznosti, valenciji te upravljanju gramatičkim funkcijama.

3.3.2. Raspored argumenata i obavijesnost

Nerazdvojiva povezanost strukture i značenjske interpretacije očituje se i u uspostavljanju obavijesnoga ustrojstva iskaza. Razlikovanje dviju različitih prosudbi jednoga iskaza (imenovanje određenog entiteta te tvrdnja odnosno izjava o tomu entitetu) potječe još od grčkih filozofa Protagore, Platona i Aristotela. Lingvisti su kasnije tu dihotomiju primijenili na razlikovanje subjekta (misli se prije svega na psihološki ili logički subjekt) i predikata koje su smatrali dvama jezičnim univerzalijama, u mislima pošiljatelja i primatelja poruke ostvarenih kao komplementarne pojave. Pojam psihološkog / logičkog subjekta podrazumijevao je tri različita aspekta: kontekstualni, informacijski te aspekt linearnosti. Govoreći o kontekstualnom aspektu, Gabelentz (1869: 378) postavlja pitanje o komu/čemu se radi u poruci te odgovara kako je logički subjekt zapravo objekt razgovora, ono na što je (s određenom svrhom) usmjerena pažnja slušatelja, o čemu želimo da slušatelj razmišlja dok s njim komuniciramo. Informacijski kriterij opisao je Høffding (1910:88) uspoređujući razliku između logičkog subjekta i predikata razlikom između dane (poznate) i nove informacije. Nadalje, aspekt linearnosti logičkoga subjekta zasniva se na linearnim svojstvima jezika te se, prema riječima Paula (1995[1880]:124) može shvatiti kao ideja (prvotno prisutna u svijesti i mislima govornika) na koju se potom nadovezuje psihološki predikat. Logički subjekt, iako prvi na umu govornika, nije nužno i prvi element u jezičnom iskazu, tvrdi Paul. O tome na koji se način poredak riječi odražava na obavijesno ustrojstvo iskaza postojala su krajem 19. st. dvojaka promišljanja. Gabelenz (1869) i Wundt (1922) smatrali su da u jezicima koji dopuštaju slobodniji poredak riječi obavijesna vrijednost opada s položajem u rečenici, odnosno kako

važniji, naglašeniji dijelovi rečenice stoje na početku. Paul (1995[1880]) je s druge strane smatrao da obavijesna vrijednost elemenata raste kako se bliže kraju rečenice, odnosno što je neka ideja važnija, to je bliža kraju rečenice. Predstavnici praške škole (Vachek, Firbas, Daneš i dr.) doradili su tu temu te uveli nazive *tema* i *rema* sa značenjem koje je prisutno u suvremenom jezikoslovlju. Utvrdili su, kako prikazuje Mathesius (2013), da je dihotomija tema / rema[64] povezana sa svim razinama jezičnoga opisa: fonološkom (intonacijski), morfološkom (fleksijska (ne)obilježenost), sintaktičkom (organizacija rečenice), leksičkom (organizacija unosa u leksikon), semantičkom (obavijesna razlika sadržava određeno značenje) te pragmatičkom (povezanost s (kon)tekstom). Za pojavu obavijesne istaknutosti Lyons (1977) rabi naziv tematizacija (*thematization*), a Fillmore (1968) ju naziva topikalizacijom (*topicalization*). O pojmovima *tema* i *rema* Lyons (1977:507) govori sljedeće:

> … the term 'rheme' goes back to the Greek word 'rhēma' („what is said“), which by way of the Latin 'verbum' is the source of the term 'verb' and its correlates in other languages – rheme is employed by Prague School linguists to refer to the expression which contains the information which the speaker wishes to communicate. The theme … is the expression used by the speaker for what he announces as the topic of his utterance: it is the thematic subject.

Prema navedenim autorima (Gabelenz, Wundt, Lyons te mnogim drugima) početno mjesto u rečenici podrazumijeva najveću obavijesnu vrijednost, odnosno status teme. Značajno djelo o toj temi primijenjeno na hrvatski jezik jest Silićeva (1984) knjiga *Od rečenice do teksta*. Argumente koji zauzimaju određeno mjesto u rečenici Silić naziva komponentama, a njihovo ostvarivanje aktualizacijom. Silić smatra da u stilistički neutralnoj (neobilježenoj) rečenici početno mjesto zauzima poznata, dana informacija – tema, a nova – rema smještena je prema kraju. Rečenice u kojima su argumenti ('komponente') drukčije poredane Silić naziva stilistički invertiranima, odnosno stilistički markiranima.[65] Kako je engleski jezik s relativno strogo određenim poretkom riječi u rečenici, a hrvatski, morfološki složeniji, s relativno slobodnim poretkom, očekuje se da će u hrvatskom jeziku biti moguća raznolikija obavijesnost.

---

[64] Za pojam teme, u engleskom se jeziku još mogu susresti nazivi *topic, given* i *old information*, a za pojam reme rabe se *focus*, *comment,new* te *new information*. U hrvatskom se jeziku još koriste nazivi *dano* (za temu, tj. poznatu informaciju) i *novo* (za remu, tj. novu informaciju).

[65] Silić (1984:64) pojašnjava stilističku markiranost: „Odgovori su *Njivu ore Marko* na pitanje *Što ore Marko*? i *Marko ore njivu* na pitanje *Tko ore njivu?* popraćeni „iznenađenjem“. Stoga ih i smatramo stilogenima prema odgovorima *Marko ore njivu* na pitanje *Što ore Marko?* i *Njivu ore Marko* na pitanje *Tko ore njivu?* Drugim riječima, redoslijed D + N nije, a redoslijed N + D jest stilistički markiran.“

U građi se mogu pronaći različite međujezične situacije topikalizacije, a neke su ilustrirane primjerima (17a–d). U prva tri primjera (17a–c) PK1, PK2 te PN se u objema rečenicama, u ishodišnom i ciljnome jeziku, pojavljuju jednakim kronološkim slijedom, što prema spomenutim teorijama pretpostavlja paralelnu obavijesnu vrijednost argumenata. U rečenicama pod (17a) slijed jest: PK1, PK2, PN. U rečenicama je pod (17b) sljedeći: PK2, PN, a u rečenici (17c): PN, PK2. Primjer (17d) razlikuje se od prva tri po tome što je raspored sudionika zbivanja različit u dvama jezicima; u engleskome jeziku na početnom mjestu u rečenici nalazi se PK2, a za njim slijedi PN, dok je u rečenici na hrvatskome jeziku obrnut raspored. Iz navedenoga se naslućuje kako engleski i hrvatski jezik u ekvivalentnim izjavama pažnju primatelja poruke nastoje usmjeriti na različite momente. Više o obavijesnoj vrijednosti posvojnih izraza govorit će se u nastavku.

17) a. *Ariane had indeed given Leonora a photocopy…*
'Arien Leonori bijaše dala fotokopiju…'

b. *He takes a little lump of putty…*
'Uzeo je malo plastelina…'

c. *It was in a little book I once got for Christmas.*
'Iz knjižice što sam je jednom dobila za Božić.'

d. *I did something, I got something…*
'Nešto sam učinio, nešto sam dobio.'

3.3.3. Struktura argumenata glagola iz građe

Tematske uloge koje se nužno ili opcionalno ostvaruju u rečenicama s posvojnim predikatima te struktura koju tvore i obavijest koju prenose govore o specifičnim značenjskim svojstvima određene sintagme, te na taj način i o pojmu posvojnosti kao općenitom jezičnom konceptu. Tablica 4. prikazuje tematske uloge ostvarene u strukturama predikata iz građe. Gramatičkim ulogama (subjektu, izravnom objektu, neizravnom objektu te adverbijalnim dopunama[66]) dodijeljene su tematske uloge posjednika (PK1 i PK2) i posjedovanog (PN),[67] no nisu nužno

[66] vidi Belaj, Tanacković Faletar (2017)

[67] Imenovanje tematskih uloga neujednačeno je u jezikoslovnoj literaturi. Prema Van Valinu (2005) između dvaju krajnjih tematskih uloga – općeg vršitelja i općega trpitelja, nalazi se niz nijansiranih uloga među kojima su i posjednik (*possessor*) i posjedovano (*possessed*).

sve realizirane na površinskoj strukturi.[68] Tablica 4. prikazuje koje su tematske uloge ostvarene u navedenim gramatičkim ulogama kada se promatraju tipične rečenice s navedenim predikatima.

Tablica 4. Argumentna struktura temeljnih posvojnih glagola

	S	**IO**	**NO/adverbijalna dopuna**
Give	PK1	PN	PK2
Take	PK2	PN	PK1
Get	PK2	PN	PK1
Belong	PN		PK
Own	PK	PN	
Possess	PK	PN	

U nastavku će se prikazati stanje u strukturi argumenata predikata iz građe. Polazeći od engleskog kao ishodišnoga jezika kontrastivno će se usporediti raspored argumenata te obavijesna vrijednost.

3.3.3.1. Give

Give je trovalentan glagol, što znači da osim subjektu otvara mjesto dvama objektima – izravnom i neizravnome. U takvoj je argumentnoj strukturi posjedovano na mjestu izravnoga objekta, a ostale su dvije gramatičke uloge – subjekt i neizravni objekt na mjestu posjednika. Kako u najvećem broju jezičnih situacija subjekt i neizravni objekt koreferiraju s dvama različitim entitetima,[69] očigledno je da postoji razlika između dvaju spomenutih posjednika. Razlika je uočljiva u kronologiji događajnog procesa, odnosno u pripadanju jednoj od ranije

[68] Morfologija hrvatskoga jezika omogućava izostavljanje subjekta iz površinske strukture rečenice kada predikat svojim oblikom i pripadanjem kontekstu prenosi podatak o subjektu (tzv. *pro-drop*). Takav je primjer: *He takes a little lump of putty → Uzeo je malo plastelina*. U engleskom jeziku to nije moguće.

[69] Neizravni objekt anafora je subjektu kada je objekt povratna zamjenica, kao što je slučaj u rečenici: *She gave herself some more time to think*. „Dala si je još vremena za razmišljanje." Tada su subjekt i neizravni objekt koreferentni s istim entitetom.

navedene tri etape; jedan je posjednik agens, onaj koji svojim djelovanjem započinje proces prijenosa vlastita posjeda u korist primatelja – drugoga, novog posjednika. Kod sva se tri dinamična glagola iz građe (*give, take, get*) u pravilu pojavljuju dva različita posjednika tijekom događaja – prvi, početni posjednik u prvoj etapi događajnoga procesa (djevojčica u slikovnom prikazu 1.) te konačni, ciljni, drugi posjednik kao rezultat radnje u trećoj etapi (otac u slikovnom prikazu 1). *Give* u površinskoj strukturi najčešće ima ostvarena oba posjednika, dok *take* i *get* uglavnom nemaju ostvarenoga posjednika koji je prvi u kronološkom tijeku događanja (v 3.3.3.1.3., 3.3.3.2.3. i 3.3.3.3.3.). Za dva različita posjednika u kronološkom slijedu rabe se nazivi posjednik 1 (PK1) i posjednik 2 (PK2). U argumentnoj strukturi glagola *give* možemo reći kako je PK1 prototipni rečenični subjekt jer zadovoljava sintaktičke, semantičke, morfološke i pragmatičke kriterije subjekta, a njegov je posvojni odnos s posjedovanim preduvjet za početak radnje davanja. Posjedovano (PN), kodirano izravnim objektom, neizostavno je u površinskoj strukturi neobilježenih neeliptičnih engleskih izraza. Ono jest entitet na koji izravno utječe sila kako bi mu promijenila kontekst. PK2[70] jest neizravni rečenični objekt, a moguće ga je izostaviti iz izraza kada ga govornik smatra nerelevantnim ili ako je jasan iz jezičnog ili izvanjezičnog konteksta, kao u (18).

18) *Ellen had given many of the manuscripts of his poems…*
'Ellen je darovala rukopise brojnih njegovih pjesama…'

Radnju u tim rečenicama inicira PK1 (subjekt), može se reći da radnja od njega započinje, tj. da je on izvor energije / sile uložene u radnju, pa se prema ranije spomenutoj Vibergovoj podjeli svrstava u glagole usmjerene k izvoru (GUI). Ujedno je to i entitet koji služi kao polazište obavijesti – tema, te se na njega nadograđuje daljnja obavijest, o čemu će kasnije biti više govora (v 3.3.3.1.5.).

3.3.3.1.1. Give i ekvivalentni predikati

U građi je pronađeno više od 20 različitih glagola kojima je preveden *give* kao reprezentativni posvojni glagol. Tablica 5. prikazuje postotak u kojemu se pojavljuju određeni prijevodni odabiri.

Tablica 5. Ekvivalenti predikata *give* iz građe

[70] Drugi nazivi za tu tematsku ulogu bili bi primatelj, benefaktiv i cilj.

glagol	**usmjerenost**	**postotak uporabe**	**predikatna posvojnost**	**glagol**	**usmjerenost**	**postotak uporabe**	**predikatna posvojnost**
dati/davati	GUI	55,80%	+	predati	GUI	1,45%	+
dobiti	GUC	5,07%	+	nagraditi	GUI	1,45%	+
darivati	GUI	4,35%	+	izdati	GUI	0,72%	-
(po)nuditi	GUI	4,35%	-	podariti	GUI	0,72%	+
vratiti	GUI	4,35%	+	pokazati	GUI	0,72%	-
odreći se	GUI	3,62%	+	uzeti	GUC	0,72%	+
pružiti/pružati	GUI	2,90%	-	dijeliti	GUI	0,72%	+
drugo		2,17%	-	uručiti	GUI	0,72%	+
pokloniti	GUI	2,17%	+	napojiti	GUI	0,72%	-
zadati	GUI	2,17%	-	staviti	GUI	0,72%	-
(is)platiti	GUI	2,17%	+	zadržati	GUC	0,72%	+

Drugo u tablici podrazumijeva slučaje kada *give* nije preveden glagolom, nego se u jeziku cilju na njegovu mjestu nalazi prijedložna ili imenska skupina (poput primjera 19a-b).

19) a. *She was... given binaural hearing aids…*
's binauralnim slušnim aparatom'[71]

b. *I shall take the gift she gave me.*

[71] Predikatna se posvojnost u ciljnomu jeziku preoblikovala u prijedložnu skupinu koja u navedenom primjeru odgovara Heineovoj pratiteljskoj shemi (v 2.3.1.).

'Uzet ću, dakle, njezin dar.'[72]

Tablica 5. omogućava jednostavan kontrastivan prikaz leksičko semantičkih značajki primjera iz građe. Iz toga se prikaza može vidjeti semantička složenost engleskog glagola *give* koji u hrvatskom jeziku biva preveden brojnim sličnoznačnim glagolskim ekvivalentima i/ili odgovarajućim parafraziranim skupinama. Govoreći o potrebi za sveobuhvatnim sinkronijskim i dijakronijskim bavljenjem tim glagolom, Newman (1996:270) tvrdi:

> GIVE morphemes participate in a great variety of semantic extensions and grammaticalizations, resulting in the extensive polysemy and heterosemy evident syncronically … The studies of GIVE in individual languages, advocated in the preceding section, should be seen as encompassing the diachronic dimension as well as the synchronic.

(Ovdje se neće ulaziti u sveobuhvatnu analizu značenjskih svojstava, nego će se zadržati na reprezentativno posvojnim značenjskim i strukturnim elementima.) Uspoređujući prijevode iz građe s Bujasovim rječničkim ekvivalentima primjećuje se sljedeće: od ukupno 21 glagola u jeziku cilju osam ih se pojavljuje u rječniku; to su dati/davati, darivati, (po)nuditi, pružiti / pružati, pokloniti, zadati, predati i uručiti. Neke od izvedenica spomenutih glagola, poput *podariti* i *izdati*, nisu navedene u rječniku. Nije naveden ni *dijeliti*, nego se pojavljuje njegov svršeni parnjak *podijeliti*, što bi, kada bi se takve razlike zanemarile, brojku od osam podudarnih leksičkih jedinica na neki način moglo podići na njih jedanaest.

Afiksacija je (pri tome se prvenstveno, ali ne isključivo, misli na prefiksaciju) u hrvatskom jeziku usko povezana s pojmom glagolskoga vida koji u engleskom jeziku odgovara opoziciji progresivnosti / neprogresivnosti odnosno svršenom / nesvršenom glagolskom vidu (*perfective / imperfective aspect*).[73] Kako tvrdi Dickey (2000), temeljem proučavanja parametara glagolskog vida u slavenskim jezicima, vidske se razlike u južnoslavenskim jezicima (hrvatski, srpski, poljski jezik) mogu smatrati morfosintaktičkim pojavama jer među parnjacima, koji su morfološki povezani, postoji derivacijski odnos. Osim gramatičke naravi prefiks može biti i leksičkosemantičke naravi jer može znatno promijeniti značenjska svojstva glagola. Primjer afiksacije s leksičkom promjenom jesu glagoli *izdati, dodati, predati* tvoreni od *dati*. Semantički prazni afiksi ne tvore leksičku, već samo gramatičku razliku mijenjajući nesvršeni

[72] Atributna posvojnost u navedenoj imenskoj skupini u ciljnomu jeziku odgovara Heineovoj shemi fizičke, odnosno privremene otuđive posvojnosti (v 2.3.1.).
[73] vidi Dickey (2000)

glagolski vid u svršeni (*dati – davati; pružiti – pružati; nuditi - ponuditi*).[74] Značenjske razlike između parnjaka mogu se podijeliti u nekoliko srodnih skupina definiranih aktionsartom, gdje se glagoli modificirani afiksacijom ne mijenjaju u suštini, već im se u značenjska svojstva dodaju nova vezana uz vrijeme i intenzitet.[75] Pojam *Aktionsart* 'leksički vid' u lingvistiku je uveo Vendler (1957) uočavajući razliku između četiriju vrsta glagola: *activity terms*[76] 'dinamični izrazi', *accomplishment terms*[77] 'izrazi postignuća', *achievement terms*[78] 'izrazi uspjeha' te *state terms*[79] 'izrazi stanja'. Na sličan način, rabeći posvojne predikate u primjerima, Dickey (2000) dijeli Aktionsart na sljedeće vrste: ***rezultativni***, 'rezultative' – koji pretpostavlja uspješno završenu radnju (*If I gave you some of the things to eat that I relish, you'd turn away in disgust*. 'Kad bih vam **ponudio** nešto što ja smatram ukusnim, vama bi to bilo tako odvratno da biste otišli van.'); ***ingresivni***, 'ingressive' – podrazumijeva početak neke situacije, u ovom slučaju početak posvojnoga odnosa (*Nothing that you have not given away will ever be really yours*. 'Ništa od onoga što ste **zadržali**, neće biti stvarno vaše.'); ***delimitacijski***, 'delimitative' – radnja je vremenski ograničena, odnosno odvija se u određenom vremenskom okviru (*Have you been giving her herb-stew?* 'Jesi li joj **davala** uvarak od trava?').

Morfološke razlike stvaranja opozicije glagolskoga vida između engleskoga i hrvatskog jezika jedan je od razloga postojanja brojnih prijevodnih ekvivalenata jednoga engleskog glagola, u ovom slučaju glagola *give*. Perfektivizacija, odnosno stvaranje svršenoga vida od nesvršenoga, u engleskom jeziku uglavnom je gramatički proces koji se tiče progresivnoga i neprogresivnog

---

[74] U duhu kognitivne paradigme Dickey (2000:29) tumači razloge odabira svršenog/nesvršenog glagolskog vida u govoru:

> 'According to CG, a linguistic unit is employed by a speaker when its meaning matches (in the best case) an element of conceptualized meaning that s/he is trying to communicate. For example, in a language with a perfective morpheme expressing totality, that morpheme will be utilized in an utterance if a speaker, assessing a context, conceptualizes the situation in its totality, i.e. if its meaning matches the speaker's aspectual conceptualization of the situation. In this case we say that the speaker's semantic category "perfective" sanctions the assessment of the context of the situation as perfective, and likewise that the phonological unit (morpheme) of perfectivity in his linguistic inventory sanctions the particular instance of use (utterance) of the morpheme… However, if the speaker does not conceptualize the situation in its totality – if the pv does not sanction the categorization - s/he will not choose the perfective morpheme.

[75] Vidi Dickey (2000:8).

[76] Za primjer Vendler (1957:26) navodi: ' A was running at time t means that time instant t is on a time stretch throughout which A was running. '

[77] Za primjer Vendler (1957:26) navodi: 'A was drawing a circle at t means that t is on the time stretch in which A drew that circle. '

[78] Za primjer Vendler (1957:26) navodi: 'A won a race between t1 and t2 means that the time instant at which A won that race is between t1 and t2. '

[79] Za primjer Vendler (1957:26) navodi: 'A loved somebody from t1 to t2 means that at any instant between t1 and t2 A loved that person.'

oblika. Hrvatski jezik, neovisno o odabiru glagolskog vremena, procesom afiksacije stvara takve razlike i omogućava dodatne poput navedenih varijacija aktionsarta.

Nadalje, tablica 5. također navodi koji se od prijevodnih ekvivalenata ne mogu smatrati posvojnima prema ranije navedenim kriterijima reprezentativne posvojnosti. Tako su s popisa reprezentativnih posvojnih predikata izuzeti *(po)nuditi, pokazati, izdati, pružati, zadati, napojiti* te *staviti*. Ti su primjeri navedeni u nastavku (20a–g) kako bi se predočilo međujezično događanje u vidu slabljenja posvojnoga značenja. Naime u tim su primjerima reprezentativni predikatni posvojnici prevedeni glagolskim skupinama koje ne odražavaju reprezentativno posvojno značenje, nego na određeni način odražavaju mogućnost (prijenosa) vlasništva, kontrole ili raspolaganja odnosno odražavaju posvojnost u razloženim značenjskim elementima.

20) a. *Perhaps it gives us more than we can take…*
'Možda nam pri tom nudi više nego što možemo ponijeti…'

b. *May I give you my card?*
'Smijem li vam pokazati svoju posjetnicu?'

c. *The employer must always give you a certificate.*
'Kada napustite tvrtku, poslodavac vam mora izdati potvrdu.'

d. *…he may have something to give to those in need.*
'…kako bi mogao pružiti nešto onima koji nemaju.'

e. *…they were given an irrelevant task.*
'…zadan im je irelevantan zadatak.'

f. *Give the thirsty to drink…*
'Napojite žednoga…'

g. *Maud Bailey gave him potted shrimps.*
'Maud Baily preda nj je stavila račiće iz konzerve.'

Odabir *nuditi* kao prijevodnog ekvivalenta (u 20a) predmnijeva udaljavanje od reprezentativne posvojnosti sadržane u izrazu jezika izvora. Hrvatski glagol podrazumijeva radnju koja bi mogla prethoditi činu davanja, odnosno činu prijenosa vlasništva ili kontrole. Pod uvjetom da su oba sudionika (PK1 i PK2) suglasna, radnja može iz prve prijeći u drugu etapu (v 3.1.1.). U konkretnom primjeru u engleskom jeziku ostvaruje se značenje koje u fokus stavlja drugu

etapu, tj. sam fizički čin prijenosa vlasništva, što predstavlja razliku u ostvarenju posvojnosti između jezika izvora i jezika cilja. Slično se događa i u primjerima (20d) i (20g). Primjer (20b) u fokus stavlja drugu etapu u oba jezika, razlika je u razini raspolaganja drugoga posjednika nad posjedovanim koja je u hrvatskom jeziku ograničena na gledanje, odnosno razgledavanje koje se nudi pokazivanjem. U tom je primjeru značenjska udaljenost manja negoli u prethodnome, no očigledno je slabljenje posvojnosti u jeziku cilju u odnosu na jezik izvor. Slično je i s primjerom (20e). *Izdati* kao prijevodni odabir (20c) sličan je primjerima (20a), (20d) i (20g). Izdati se može primjerice dokument, što je preduvjet njegova dolaska u ruke vlasnika, odnosno drugoga posjednika. Valja napomenuti da je od ukupnog broja reprezentativnih predikatnih posvojnih izraza s *give* njih 14,47% prevedeno neposvojnim izrazima.

3.3.3.1.2. Glagoli usmjereni na cilj i na izvor

Sljedeća zanimljiva pojava uočena je prilikom usporedbe usmjerenosti radnje na cilj ili na izvor (GUC ili GUI). Prema ranije navedenoj podjeli *give* pripada glagolima usmjerenima na izvor (GUI), kao i većina njegovih ekvivalenata u jeziku cilju, sudeći prema građi. Međutim u 6,51% korpusnih primjera, kako je vidljivo u tablici 5., za prijevod su odabrani glagoli usmjereni k cilju (GUC): *dobiti, uzeti* te *zadržati*. Kako se pri toj podjeli u obzir uzima uloga subjekta u zbivanju, za pretpostaviti je da postoje značajne razlike u strukturi argumenata GUC-a i GUI-a, što je i prikazano u (21a–c). U primjeru (21a) GUI se pojavljuje u oba jezika (*give* u jeziku izvoru i *dati* u jeziku cilju), no raspored je rečeničnih elemenata različit: u engleskom jeziku kronološkim slijedom se pojavljuju PK1 i PN (takvu bismo argumentnu strukturu mogli prikazati kao PK1-PN, što i čini tablica 6.), dok je u hrvatskom jeziku na prvom mjestu PN, a nakon njega PK1 (PN-PK1). Kako PK2 nije relevantan dio poruke, u navedenom primjeru taj element nije realiziran ni u jeziku izvoru ni u jeziku cilju. U primjeru (21b) u rečeničnoj je strukturi realiziran PK2, iza njega je PN, a PK1 se ne pojavljuje (PK2-PN). Razlog tomu može biti poznavanje PK1 iz konteksta ili njegova nerelevantnost u razumijevanju ciljane poruke. Također je bitno uočiti da je pasivni oblik *given* u jeziku izvoru preveden aktivnim *dobiti* u hrvatskom jeziku. Unatoč takvoj razlici intuitivno se ne osjeti značajna značenjska neravnoteža između parnjaka jer *dobiti* sadrži svojevrsnu pasivnost, odnosno izostanak aktivnoga djelovanja

subjekta.[80] Gledajući na pasiv kao na 'semantički motivirano sintaktičko ustrojstvo', Belaj (2004:111) takve rečenice naziva leksičkim pasivom[81], odnosno prototipni, gramatički pasiv upotpunjuje 'opisom perifernih, neprototipnih pasivnih ustrojstava'. Slično kao u pasivnoj rečenici, u aktivnoj rečenici s *dobiti* agens može biti spomenut kao neobvezna adverbijalna dopuna (u prijedložnoj skupini s prijedlogom *from* na engleskom i prijedlogom *od* na hrvatskome jeziku), a može biti i izostavljen. S obzirom na nedovoljan broj primjera u građi u ovom se radu ne može zaključiti o tomu je li hrvatskome jeziku kao jeziku cilju shodnije rabiti aktivni oblik od *dobiti* ili pasivni oblik od *dati* kao prijevodni ekvivalent pasivu glagola *give.* Primjer (21c) pokazuje kako je moguće i pasivni *give* prevesti aktivnim *uzeti*, koji, osim što je GUC, sadržava visoku razinu aktivnosti, odnosno dinamičnosti od strane subjekta. Argumentna se struktura u oba jezika može prikazati kao PK2-PN, no među njima postoji velika razlika u dinamičnosti radnje, odnosno uključenosti sudionika u radnju. U engleskom je jeziku, subjekt (*patients*) (PK2) pasivni sudionik, dok je u hrvatskom jeziku subjekt (*pacijenti*) aktivni sudionik radnje.

21) a. *…he would have given much for cognac.*
'…sve bi dao za konjak.'
b. *…who had been given a grant.*
'…koja je dobila stipendiju.'
c. *…patients given a sugar pill…*
'pacijenata koji uzmu šećernu pilulu…'

3.3.3.1.3. Argumentna struktura predikata give *i prijevodnih ekvivalenata*

[80] Uobičajeni engleski ekvivalent glagolu *dobiti* jest *get*. O povezanosti glagola *get* s pasivnim oblicima u engleskom jeziku vidi 3.3.3.3.

[81] Belaj (2004:111):

> 'Leksički je pasiv…otvorenija kategorija od gramatičkoga pasiva, upravo zbog dokidanja unaprijed postavljenih gramatičkih sreedstava za ostvarivanje gramatičke prpedikacije, a zbog postojanja posebnih i raznovrsnih leksičkih sastavnica kao širokoga i otvorenoga okvira pasivizacije. Na taj se način, preko lkeisčkoga pasiva, proces pasivizacije oslobađa iz svoje ustaljene gramatičke čahure i postaje osobitim načinom mišljenja otvorenim prema drugim gramatičkim kategorijama kao sredstvima njegova očitovanja, a motiviran semantičkom ekstenzijom nekih prototipnih obilježja gramatičkoga pasiva. Gramatički okvir tako postaje doista samo sredstvo, a ne preduvjet i znak, ostvarivanje najrazličitijih pasivnih značenja. Drugim riječima, morfologija i sintaksa stavljaju se u službu pasivne semantike kao različiti kalupi njezina ostvarivanja.'

Načini na koje su realizirane argumentne strukture izraza s *give* te njihovih prijevodnih ekvivalenata u građi prikazani su u tablici 6. Tablica govori koliko se puta određeni slijed argumenata pojavljuje u strukturama engleskoga te hrvatskog jezika te koliki to udio čini u ukupnoj građi posvojnih predikata. Raspored argumenata, odnosno poredak tematskih uloga u rečenici govori, između ostaloga, koji rečenični elementi imaju veću, a koji manju obavijesnu vrijednost.

Tablica 6. Raspored i prijenos argumenata iz jezika izvora u jezik cilj

ENG	eng	%	HRV	hrv	%
PK2-PN	14	10,94	PK2-PN	14	10,94
PK1-PK2-PN	33	25,78	PK1-PK2-PN	33	25,78
PN-PK2	5	3,9	PN-PK2	5	3,9
PN	4	3,13	PN	4	3,13
PK2-PN	1	0,78	PK2	1	0,78
PK1-PN	11	8,59	PK1-PN	11	8,59
PK1-PK2-PN	1	0,78	PK1-PN-PK2	1	0,78
PN	1	0,78	/	1	0,78
PK1-PN-PK2	4	3,13	PK1-PK2-PN	4	3,13
PK2-PN	1	0,78	PK1-PK2	1	0,78
PN-PK2	1	0,78	PN	1	0,78
PK1-PK2-PN	13	10,16	PK2-PK1-PN	13	10,16
PN-PK1	1	0,78	PN-PK1	1	0,78
PN-PK1-PK2	1	0,78	PN-PK1-PK2	1	0,78
PN-PK1-PK2	4	3,13	PN-PK2-PK1	4	3,13
PN	1	0,78	PK1-PN	1	0,78
PK1	1	0,78	PK1-PK2	1	0,78
PK2	1	0,78	/	1	0,78
PK1-PN-PK2	4	3,13	PK1-PN-PK2	4	3,13

PK2-PN	1	0,78	PK1-PN	1	0,78
PK1-PN	5	3,9	PN-PK1	5	3,9
PK1-PK2-PN	2	1,56	PK1-PK2	2	1,56
PK2-PN	1	0,78	PK2-PK1-PN	1	0,78
PK2-PN	1	0,78	PN	1	0,78
PK1-PN-PK2	2	1,56	PN-PK1-PK2	2	1,56
PK1-PK2-PN	1	0,78	PN-PK2-PK1	1	0,78
PN-PK1-PK2	1	0,78	PK2-PK1-PN	1	0,78
PK1-PN-PK2	1	0,78	PK2-PN-PK1	1	0,78
PK1-PN	1	0,78	PK1-PK2-PN	1	0,78
PK2-PN	1	0,78	PK1-PK2-PN	1	0,78
PN-PK1	1	0,78	/	2	1,56
PN-PK2	1	0,78	PN-PK2-PK1	1	0,78
PK2-PK1-PN	1	0,78	PK2-PN-PK1	1	0,78
PK1-PN	1	0,78	PN-PK2-PK1	1	0,78
PN-PK1-PK2	2	1,56	PK1-PK2-PN	2	1,56
PK1-PN-PK2	1	0,78	PK1-PN	1	0,78
PK1-PN-PK2	1	0,78	PK1-PK2	1	0,78
PN-PK1-PK2	1	0,78	PK2- PN-PK1	1	0,78

Osam je uzoraka argumentne strukture koji se paralelno pojavljuju u jeziku izvoru i jeziku cilju u 57,03% posvojnih konstrukcija. Gledajući predikat *give* i njegove prijevode, u oba je jezika najučestalija, kao što se vidi, struktura PK1-PK2-PN. Ta se struktura pojavljuje u engleskom jeziku 50 puta, što čini 39,06% od ukupnog broja posvojnih struktura s *give* u građi, i u hrvatskom jeziku 41 put, što čini 32,03% (koliko je puta zasebno realizirana koja struktura u engleskom i hrvatskom jeziku prikazano je u tablici 7.). Primjer argumentne strukture takvoga uzorka jest: *Have you been giving her herb-stew?* 'Jesi li joj davala uvarak od trava?' Sljedeća

struktura po pojavnosti koja se paralelno ostvaruje u oba jezika jest PK2-PN, a odmah je iza nje PK1-PN (brojčane su vrijednosti iskazane u tablici). Uzorak u kojemu se pojavljuje drugi posjednik kojega slijedi posjedovano (PK2-PN) vidljiv je u rečenici: *Participants are given a mildly radioactive form of oxygen*. 'Sudionicima se daje blago radioaktivni oblik glukoze.'. Jedna od rečenica s prvim posjednikom iza kojega je posjedovano (PK1-PN) jest: *A few countries report that they give incentives for participation in school leadership*. 'Nekoliko zemalja navodi da nude poticaje za sudjelovanje u rukovođenju školom.' Četvrta po učestalosti spomenuta argumentna struktura (uzorka PN-PK2) nalazi se u rečenici: *It has not often been given to me.* 'Rijetko mi je dano.'. Zatim dolaze PK1-PN-PK2 (*Only half of the countries give allowances to teachers.* 'Samo polovica zemalja nastavnicima daje naknade za stručno usavršavanje.'), PN (*In Cyprus, support for travelling is given for courses provided by the Cyprus Pedagogical Institute.* 'Na Cipru se potpora za putne troškove daje za seminare koje organizira ciparski pedagoški institut.', PN-PK1 (*Nothing that you have not given away will ever be really yours*. 'Ništa od onoga što ste zadržali, neće biti stvarno vaše.') te PN-PK1-PK2 (… *because the taste of that stuff you have just given me is so strong.* '… jer okus tvari koju ste mi dali sigurno uništava sve ostale okuse.').

Ostale konstrukcije s predikatom *give* (njih 42,97%) zabilježene u građi mijenjaju svoju argumentnu strukturu prilikom prelaska iz jezika izvora u jezik cilj, što govori o strukturalnoj nestabilnosti tih posvojnih izraza prilikom prelaska iz engleskoga u hrvatski jezik.

3.3.3.1.4. Dinamičnost

Kako je u pojedinim prijevodima uočena značajna razlika u dinamičnosti sudionika radnje, ovdje će se brojčano usporediti pojavljivanje dinamičnosti u posvojnim rečenicama na engleskom i hrvatskom jeziku.[82] Stoga je sljedeća usporedba dvaju jezika prema aktivnoj, (voljnoj i svrhovitoj) uključenosti subjekta u radnju, odnosno prema dinamičnosti koju rečenica iskazuje. Ta se dinamičnost može ostvariti odabirom glagola, aktivnog ili pasivnog glagolskog oblika te rasporedom, odnosno strukturom argumenata. Iako se može usko povezati s aktivom (za razliku od pasiva), dinamičnost se ovdje ne promatra kao isključivi gramatički ili leksički fenomen, nego kao pojava koja podrazumijeva voljni, namjerni, fizički angažman subjekta u radnji.

[82] Detaljniji uvid u dinamičnost posvojnih izraza pokušat će se prikazati kroz dinamiku sile u 3.4.

Po svojim značenjskim svojstvima *give* je dinamičan predikat jer u aktivnom glagolskom obliku podrazumijeva aktivno sudjelovanje rečeničnog subjekta (namjeru i voljne tjelesne pokrete), no neki od njegovih prijevodnih ekvivalenata pasivni su (nedinamični) po obliku i / ili po značenju. Rečenice (22a–f) oprimjeruju načine na koje se dinamičnost prenosi ili ne prenosi iz jezika izvora u jezik cilj.

22) a. *Ellen had given many of the manuscripts of his poems, when he died.*
'Ellen je darovala rukopise brojnih njegovih pjesama.'

b. *Later they were given a memory test.*
'Kasnije im je bio dan test pamćenja.'

c. *Bonuses are only given if you achieve your targets.*
'Bonusi se isplaćuju samo ako ostvarite ciljeve.'

d. *This award was given to the city of Berlin.*
'Nagradu je dobio grad Berlin.'

e. *…memory tests may be given.*
'…mogu se koristiti testovi pamćenja.'

f. *…things were quite different when he was given the bit of orange.*
'…da su prilike bile posve drukčije kad su prvi put dijelili naranču.'

Rečenica (22a) primjer je kada se dinamična radnja u engleskom jeziku prevodi dinamičnom radnjom u hrvatskome. U toj se rečenici u oba jezika podudaraju sljedeći parametri: odabir glagola (*give* → *darovati*), aktivno glagolsko stanje te raspored strukture argumenata. U sljedećoj se rečenici (22b) nedostatak dinamičnosti zadržava prilikom prevođenja, odnosno u oba je jezika prisutan pasivno glagolsko stanje, a predikat nije bitno promijenio leksička (*give* → *dati*) ni sintaktičko-semantička svojstva (argumentna struktura). U primjeru (22c) pasivna je engleska konstrukcija prevedena pasivnom '*se* konstrukcijom' (Belaj 2004: 75), što znači da u oba jezika nedostaje dinamičnost. U (22d) vidljiva je promjena u odabiru glagola (*give* → *dobiti*) te glagolskog oblika (pasiv u engleskom jeziku i aktiv u hrvatskome). Iako je u hrvatskom jeziku *dobiti* gramatički gledano u aktivnom obliku, očito je da prema spomenutim kriterijima aktivnost u obliku ne odgovara dinamičnosti u značenju jer rečenica ne govori o voljnom, fizičkom uključivanju subjekta u radnju. Sintagmu u tome primjeru možemo, prema

Belaju (2004), formalno smatrati perceptivno - posesivnim leksičkim pasivom[83] pa se može reći da i u ovom primjeru nedinamičnost prenosi iz jezika izvora u jezik cilj. Da se dinamičnost može mijenjati prilikom prijevoda, dokazuje primjer (22f) u kojemu je pasiv u engleskom jeziku preveden hrvatskim aktivnim oblikom glagola *dijeliti*. Osim dinamičnosti u tom je primjeru promijenjena i argumentna struktura te je umjesto PK2 (*he*) spomenut PK1 (oblik predikata govori da je imenska skupina na mjestu PK1 treće lice množine).

Navedeni primjeri pokazuju tri različite situacije prijenosa (ne)dinamičnosti u jezik cilj iz građe. Najučestalije su situacije kada se dinamičnost prenosi u jezik cilj (poput primjera u 22a), to se događa u 77,95% posvojnih konstrukcija. U 18,9% slučajeva nedinamična konstrukcija u jeziku izvoru ostaje nedinamična u jeziku cilju, što prikazuju primjeri (22b–e). U malom broju slučajeva događa se da nedinamična situacija u engleskom jeziku za ekvivalent ima dinamičnu situaciju u hrvatskome. U svim je takvim primjerima nedinamična situacija u engleskom jeziku izrečena gramatičkim pasivom, a nedinamična situacija u hrvatskome izrečena je aktivom. To se događa u 3,15% primjera iz građe, a oprimjereno je u (22f). Građa ne bilježi nijedan slučaj prelaska nedinamične situacije iz engleskoga jeziku u nedinamičnu situaciju u hrvatskome, što se uklapa u opažanja o učestalijoj uporabi pasiva u engleskom negoli u hrvatskome.[84] Tablica 7. brojčani je prikaz spomenutih situacija dinamičnosti u jeziku izvoru i jeziku cilju.

Tablica 7. Dinamičnost u posvojnim rečenicama s *give* u jeziku izvoru i jeziku cilju

	engleski jezik	**hrvatski jezik**	**udio**
dinamičnost	+	+	77,95%
dinamičnost	-	-	18,9%
dinamičnost	-	+	3,15%
dinamičnost	-	-	/

[83] Belaj (2004:129) za potvrdu leksičkog kriterija perceptivno-posesivnog leksičkog pasiva u rečenicama s *dati* (*udarac, nagradu, podršku, poklon*) uvodi sintaktički kriterij te tvrdi: „…potrebno je uz semantičku klasifikaciju makrouloge općeg trpitelja uvesti i sintaktičke kriterije, bolje rečeno jedan sintaktički filtar prema kojem bi se pasivnima mogle smatrati samo one rečenice u kojima subjekt/opći trpitelj u aktivu korelira s izravnim objektom u akuzativu. Prema tom bi pristupu rečenice… bile pasivne jer sintaktička svojstva glagola *udariti, nagraditi* i *podržati*, iz kojih su izvedene glagolske imenice *udarac, nagrada* i *podrška*, imaju mogućnost upravljanja izravnim objektom u akuzativu pa je samim tim moguća i uspostava aktivnih konceptualnih korelata *Udarili su ga., Nagradili su ga*. i *Podržali su ga.*“

[84] vidi Ham (1990)

Kao što nema velikih odstupanja između jezika izvora i jezika cilja kada se radi o dinamičnost, tako ih nema ni u ostvarenjima tematskih uloga. Naime u oba je jezika najčešće realiziran PN, nakon njega slijedi PK2, a na trećem je mjestu PK1. U engleskom jeziku PK1 je realiziran u 73,44% reprezentativnih posvojnih primjera iz građe; PK2 se pojavljuje u 78,91% primjera, a PN u 98,44%. U hrvatskom se jeziku PK1 pojavljuje u 66,42% primjera, PK2 u 76,56%, a PN u 92,97% reprezentativnih posvojnih izraza. Tablica 8. brojčani je prikaz pojavljivanja argumenata u određenim kronološkim slijedovima. Iz rasporeda argumenata može se dalje zaključivati o njihovoj obavijesnoj vrijednosti u posvojnim konstrukcijama kako u engleskom tako i u hrvatskome jeziku.

Tablica 8. Linearni slijed argumenata u rečenicama s *give* u dvama jezicima

Engleski jezik			**Hrvatski jezik**		
PK2-PN	20	15,63%	PK2-PN	14	10,94%
PK1-PK2-PN	50	39,06%	PK1-PK2-PN	41	32,03%
PN-PK2	7	5,47%	PN-PK2	5	3,91%
PN	6	4,69%	PN	6	4,69%
PK1-PN	18	14,06%	PK1-PN	14	10,94%
PK1-PN-PK2	13	10,16%	PK1-PN-PK2	5	3,91%
PN-PK1	2	1,56%	PN-PK1	6	4,69%
PN-PK1-PK2	9	7,03%	PN-PK1-PK2	3	3,13%
PK1	1	0,78%	PK1	0	0,00%
PK2	1	0,78%	PK2	0	0,00%
PK2-PK1-PN	1	0,78%	PK2-PK1-PN	15	11,72%

3.3.3.1.5. Obavijesna vrijednost

Pogled na argumentnu strukturu posvojnih izraza u kojima se PK1, PK2 i PN pojavljuju u određenim obrascima, odnosno određenim linearnim sijedom, može poslužiti i kao polazište za

utvrđivanje obavijesne vrijednosti posvojnih iskaza. U ovom će se dijelu rada pokušati utvrditi koji su rečenični elementi u dvama jezicima rabljeni kao obavijesna polazišta i koje strategije prijevoda pomažu zadržati obavijesnu vrijednost polazišnih rečeničnih elemenata ili ih promijeniti (bilo iz opravdanih razloga, bilo zbog različite kvalitete prijevoda).

Kako se građa sastoji od isključivo pisanih tekstova, raščlamba je lišena eventualnih prozodijskih obilježja poput naglašavanja i rečeničnog ritma[85] i zasniva se na linearnom slijedu relevantnih elemenata – PK1, PK2 i PN. Pri tome se u obzir nisu uzimali ostali elementi poput veznika, priloga itd., nego samo tri navedena. Imajući u vidu morfološke mogućnosti hrvatskoga jezika, gdje rečenice mogu biti ostvarene s implicitnim subjektom, u linearni su se slijed argumenata ubrajali i takvi koji nisu izrečeni, ali su poznati iz sprege morfoloških osobina predikata i užega ili šireg konteksta. Tako se primjerice iz rečenice *Svakome je poklonila po jednu marelicu* zaključuje da je slijed argumenata PK2 (*svakome*) – PK1 (*je poklonila / ona*) – PN (*marelicu*). Iako na mjestu PK1 ne stoji imenska skupina, iz oblika predikata jasno je da je riječ o jednoj ženskoj osobi (*ona*), a iz konteksta su poznati ostali podaci prema kojima se može reći da je PK1 jedna određena, poznata ženska osoba.

Za razumijevanje značenja koje nosi poredak riječi važno je tipološko određenje engleskoga kao jezika s redom riječi SVO (*subject – verb – object* 'subjekt – glagol – objekt') te hrvatskoga s istim tipološki uvjetovanim redom. Da je poredak riječi sustav temeljen na određenim principima potvrđeno je u svim indoeuropskim jezicima (Givón 1984: 117); međujezični se principi mogu formalno razlikovati na sinkronijskoj, a oni unutar pojedinoga jezika na dijakronijskoj razini. Bitna razlika između engleskog i hrvatskoga jezika jest u mogućnosti promjene reda riječi u odnosu na zadani tipološkom pripadnošću; u engleskom je jeziku red riječi odraz stroge tipološke i gramatičke zakonitosti te se mijenja tek u iznimnim slučajevima poput inverzije u poetskom diskursu (*Hot blood I give them*) ili inverzije sa svrhom naglašavanja (*Nothing that you have not given away will ever be really yours*).[86] Invertirani red riječi u engleskom jeziku upućuje na emotivnu obojanost, odnosno stilističku obilježenost koja može upućivati na naglašeni početni ili završni dio rečenice.[87] Hrvatski je jezik, za razliku od engleskoga, znatno fleksibilnijeg poretka riječi u rečenici, a tipološki zadani red ne predstavlja

[85] vidi Firbas (1992)

[86] *'Mathesius deals with the following word-order principles, regarding them as the most important ones: the principle of grammatical function, the principle of coherence of members, the principle of FSP, the principle of emphasis and the principle of sentence rhythm. The principle of emphasis orders the words in a way that strikes the recipient as more or less out of the ordinary. This is due to the fact that the same words can appear in an order that does not create such an impression of unusualness. The unusual order fulfills an additional communicative purpose not served by the usual order, and is in this sense marked*.' Firbas (1992: 117)

[87] vidi Firbas (1992:126)

toliko gramatičku uvjetovanost koliko predstavlja stilsku neutralnost. Takav poredak riječi Silić (1984) naziva 'osnovnim semantičko-gramatičkim redom riječi' i smatra ga kontekstualno neuvjetovanim i stilistički neutralnim, odnosno 'nemarkiranim'. Suprotno tomu, 'aktualizirani red riječi'[88] ovisan je o suodnosu rečenica unutar konteksta i stilski je 'markiran'. Ranije je rečeno da se različiti autori slažu kako položaj određenog elementa u rečenici utječe na vrijednost njegove obavijesnosti. Također je utvrđeno da inicijalni položaj u rečenici zauzima element s najvećom obavijesnom vrijednosti, odnosno tema. Rema će shodno tome biti smještena na neko / neka od sljedećih položaja u rečenici. O komunikacijskom razlogu takvog rasporeda rečeničnih elemenata Mathesius (1975: 516) govori sljedeće:

> The usual position of the theme of an utterance is the beginning of the sentence, whereas the rheme occupies a later position, i. e. we proceed from what is already known to what is being made known. We have called this order objective, since it pays regard to the hearer. The reversed order, in which the rheme of the utterance comes first and the theme follows, is subjective. In normal speech this order occurs only in emotionally coloured utterances in which the speaker pays no regard to the hearer, starting with what is most important for himself.

U nastavku će se prikazati koja su obavijesna polazišta u posvojnim izrazima na engleskom i hrvatskom jeziku te koje su međujezične sličnosti i razlike. U tablici 9. navedeno je koliko se puta u građi određeni argument pojavljuje na inicijalnom položaju u posvojnim izrazima s *give*.

Tablica 9. Argumenti na inicijalnom položaju u posvojnim rečenicama s *give*

	Engleski jezik	**Hrvatski jezik**
PK1	64,06%	50,78%
PK2	17,19%	25%
PN	18,75%	21,09%

3.3.3.1.5.1. PK1 na inicijalnom položaju

[88] Silićevi su nazivi za poredak riječi *markiran* i *aktualiziran.* Za *aktualiziran* red riječi Mathesius rabi naziv *emotive word order* 'emotivno obojan red riječi' (prijevod autorice).

U 64,06% engleskih posvojnih izraza na inicijalnom su položaju kao obavijesno polazište argumenti s ulogom prvoga posjednika, što je i očekivano s obzirom na to da *give* pripada skupini glagola GUI, kojima prvi posjednik ima ulogu subjekta. Drugim riječima, u uobičajenom redu riječi SVO u takvim je rečenicama PK1 na mjestu subjekta, PN na mjestu izravnoga objekta i PK2 na mjestu neizravnoga objekta, iz čega se pretpostavlja tipičan slijed argumenata PK1-PK2-PN (ili PK1-PN-PK2). To je očekivani tipični slijed za oba promatrana jezika, i engleski i hrvatski.

U svim se primjerima iz građe radi upravo o PK1 na mjestu rečeničnog subjekta (92,68% je primjera indikativa i 7,32% primjera imperativa). Govoreći o obavijesnom ustrojstvu, možemo reći da u više od pola primjera iz građe prvi posjednik ima ulogu teme, odnosno kao entitet poznat iz konteksta (ranije spomenut) služi kao polazište za nove obavijesti. To je dakle entitet koji se u posvojnim izrazima s predikatom *give* u hrvatskim primjerima pojavljuje na inicijalnom položaju u nešto manjem postotku, odnosno neznatno prelazi polovicu (50,78%). Pretpostavka jest da je razlog tome veća mogućnost mijenjanja položaja riječi u rečenici uslijed veće morfološke složenosti hrvatskoga jezika.[89] Na temelju rezultata prikazanih u tablici 9. također bi se moglo pretpostavljati o drugim razlozima za odabir obavijesnog polazišta u hrvatskome jeziku u odnosu na engleski, primjerice takvima poput usmjerenosti na određenu etapu posvojnoga procesa (v 3.1.1.), no o takvim pretpostavkama valja promišljati nakon raščlambe ostalih promatranih predikata. Rečenice (23a–g) primjeri su u kojima PK1 na inicijalnom položaju u engleskom jeziku biva smješten na neko drugo mjesto u prijevodima na hrvatski jezik. Primjer kada se PK1 u hrvatskom jeziku, za razliku od engleskoga, nalazi na početnom položaju, prikazan je u (23h).

23) a. *If you gave them an inch they took an ell.*
'Ako im daš prst, uzmu ti čitavu ruku.'

[89] Comrie (1976:1156), uspoređujući ruski s engleskim jezikom, zaključuje o razlikama između dvaju jezika koje se zasnivaju na razlikama u morfološkoj složenosti:

> Two of the most obvious differences between English and Russian are that Russian has a much more extensive morphology than English, enabling morphological discrimination of surface grammatical relations in a way that is usually impossible in English, and that Russian word order is much freer than that of English, with Russian in general allowing any permutation of the major constituents without loss of grammaticality or change in the basic (cognitive) meaning of the sentence. As was noted very early on in the typological research, these two parameters are surely not unrelated: the richer morphology of Russian permits retrieval of the surface grammatical relations directly from the morphological inflections, whereas English relies heavily on word order for encoding of surface grammatical relations.

Ta se usporedba uvelike može primijeniti na razliku između hrvatskoga (morfološki složenijeg) i engleskog (morfološki jednostavnijeg jezika).

b. *I did not doubt she would give me the aspirin…*
'…iako nisam sumnjao da će mi dati lijek protiv bolova.'

c. *Perhaps it gives us more than we can take.'*
'Možda nam pri tom nudi više nego što možemo ponijeti.'

d. *I give something, I get something.*
'Nešto dajem, nešto dobivam.'

e. *He would have given much for cognac.*
'Sve bi dao za konjak.'

f. Miss Glover gave you this…?
To ti je dala gospođica Glover?

g. *If you give them to me…*
'Ako ih daš meni…'

h. *He was given a plastic cup of unpleasant tea.*
'…dadoše mu bljutav čaj u plastičnoj šalici.

U (23a–c) primjeri su hrvatskih rečenica koji za razliku od engleskih izvornika umjesto PK1 na inicijalnom položaju imaju neki drugi argument. Razlozi takve promjene mogu biti morfosintaktičke naravi, odnosno uvjetovani veznikom na početku rečenice. U navedenim bi se slučajevima linearni slijed relevantnih argumenata mogao zadržati prilikom prijevoda, no tada bi postojeći neutralni iskaz dobio određenu emotivnu, odnosno stilističku obojenost[90] koja uključuje naglašavanje PK1. Te bi alternative bile sljedeće: *Ako ti njima daš prst, uzmu ti čitavu ruku. Iako nisam sumnjao da će ona meni dati lijek protiv bolova. Možda ono nama pri tom nudi više nego što možemo ponijeti.*
(23d) primjer je inverzije u hrvatskom jeziku; na prvom je mjestu objekt (PN), dok na drugom mjestu stoji predikat iz kojega se, kako je ranije rečeno, može zaključiti koji je entitet (u prvom licu jednine) neizrečeni subjekt s ulogom PK1. Inverzija u jeziku cilju upućuje na stilsku obilježenost, odnosno na naglašavanje drugoga ostvarenog elementa – predikata, koji ujedno ostvaruje i prvoga posjednika. U engleskom jeziku takav poredak riječi nije moguć osim u primjerice poetskom stilu ili u znatno drukčije strukturiranoj rečenici (npr. pasivnoj). Odabir invertiranog reda riječi u slučajevima poput (23d) odluka je prevoditelja te može biti motivirana

[90] opaska autorice kao izvorne govornice

semantičkim i pragmatičkim kontekstualnim okolnostima, jezičnom intuicijom ili nekim drugim uvjetima o kojima se ovdje više neće govoriti. Kao i u (23d), (23e) primjer je inverzije u jeziku cilju. I tu je na početnom položaju PN u ulozi objekta, a PK1 je poznat iz oblika predikata koji izvan konteksta govori da je subjekt treće lice jednine, a unutar konteksta sa subjektom ostvaruje anaforički / kataforički odnos.

Oblik izjavne rečenice s namjerom postavljanja pitanja u (23f) također je primjer promjene linearnog slijeda argumenata prilikom prevođenja. Iako je izvorna rečenica u jeziku cilju mogla glasiti *Gospođica Glover ti je to dala?*, prevoditelj je promijenio obavijesno polazište stavivši PN na inicijalni položaj. U jeziku izvoru PN bi se kao obavijesno polazište mogao naći samo u strukturalno drukčijim rečenicama, primjerice u pasivu: *This was given to you by Miss Glover?* Nadalje, (23g) još je jedan primjer u kojem vrsta zavisne rečenice (pogodbena) u jeziku cilju uvjetuje neutralan poredak riječi s linearnim slijedom PN – PK1 – PK2. Promjena rasporeda argumenata značila bi i promjenu u smislu stilske obilježenosti iskaza. Takva bi rečenica, sa slijedom koji bi odgovarao jeziku izvoru mogla biti: *Ako ti njih daš meni…/ Ako ti meni daš njih…*, no tada bi osjetno naglašen element bio posljednji u slijedu: PK2 (*meni*) ili PN (*njih*), što vjerojatno ne odgovara obavijesnom ustrojstvu širega diskursa.

Svi primjeri zabilježeni u građi, u kojima je u jeziku cilju PK1 na inicijalnom položaju iako u jeziku izvoru neki drugi element zauzima taj položaj, slučajevi su kada je pasiv u jeziku izvoru preveden aktivom u jeziku cilju (v 3.3.4.). Takva je konstrukcija prikazana u (23h). Uslijed promjene glagolskoga roda, promijenjena je i argumentna struktura rečenice, subjekt engleske rečenice (*he*) postao je neizravni objekt hrvatske rečenice (*mu*), dok je engleski objekt (*a plastic cup of unpleasant tea*) postao hrvatski izravni objekt (*bljutav čaj u plastičnoj šalici*). Subjekt aktivne rečenice u hrvatskom jeziku (PK1) poznat je iz oblika predikata (treće lice množine), no nije izrečen. U engleskom jeziku PK1 nije spomenut u rečeničnoj strukturi, odnosno ne zauzima ni jednu gramatičku ulogu niti je s ostalim rečeničnim elementima povezan kataforičkim ili anaforičkim odnosima. Odabirom aktiva / pasiva u engleskom jeziku može se uspostaviti željeno obavijesno ustrojstvo rečenice jer se tako može manipulirati linearnim slijedom argumenata. Mathesius (1975:157) piše o tome:

> The usual word order of the English sentence, viz. subject — finite verb — direct object cannot be arbitrarily changed. Hence in such a case the grammatical principle of word order fails to comply with the principle of functional sentence perspective. As we have seen, English resolves this conflict by resorting to the passive construction: *At home I get the help of Father or At home I am helped by Father.* In this way both the requirements of the grammatical principle and those of functional sentence perspective are complied with.

3.3.3.1.5.2. PK2 na inicijalnom položaju

U 17,19% se primjera iz građe PK2 nalazi na inicijalnom položaju u jeziku izvoru i u 25% primjera u jeziku cilju. Ranije je rečeno da je drugi posjednik argument koji u pravilu kodira neizravni objekt te se tipično ne nalazi na inicijalnom položaju u dvama jezicima. Ta se primjedba odnosi na aktivne rečenice; dok u aktivnim konstrukcijama početni položaj zauzima prvi posjednik, u pasivnima na inicijalnom položaju može stajati jedan od dvaju preostalih argumenata – drugi posjednik ili posjedovano. Engleske rečenice iz građe s PK2 na inicijalnom položaju jesu pasivne rečenice. U nastavku će se prikazati kako se te strukture ponašaju međujezično, odnosno što se događa sa strukturama i slijedom argumenata pri prelasku iz jednoga jezika u drugi (24 a-j).

24) a. *A child given treats for solving arithmetic problems…*
'…stoga će dijete koje je nagrađivano…'

b. *Participants are given a mildly radioactive form of oxygen.*
'Sudionicima se daje blago radioaktivni oblik glukoze.'

c. *Much is expected from those to whom much is given.*
'Mnogo se očekuje od onih kojima je mnogo dano.'

d. *things were quite different when he was given the bit of orange.*
'…da su prilike bile posve drukčije kad su prvi put dijelili naranču.'

e. She was... given binaural hearing aids.
'…s binauralnim slušnim aparatom.'

f. *Subjects were given cassette recorders.*
'Sudionici su dobili walkmane.'

g. *…to give the man better raw material for his acts of choice.*
'…dati čovjeku bolju sirovinu za njegov čin odabiranja.'

h. *…we ought to be producing a society in which there were no poor to give to.*
'…trebali bismo ostvariti društvo u kojem neće biti siromaha.'

i. *I did not doubt she would give me the aspirin.*
'…iako nisam sumnjao da će mi dati lijek protiv bolova.'

j. *You're giving it cakes and wine…*
'…kao da mu dajete kolače i vino.'

Niz navedenih primjera upućuje na raznolikost strukturalnih i značenjskih osobitosti u kojima se u jednom jeziku (ili u oba) PK2 nalazi na inicijalnom položaju. Rečenice (24a–h) primjeri su kada PK2, zauzimajući početni položaj, služi kao obavijesno polazište u jeziku izvoru, dok je u (24i–k) PK2 na početnom položaju u jeziku cilju iako je u jeziku izvoru na tomu mjestu PK1. Nisu zabilježeni primjeri prijevoda u kojima je na inicijalnom položaju u jeziku cilju PK2, a u jeziku izvoru PN. Najčešći su slučajevi u kojima je PK2 obavijesno polazište u oba jezika, a rečenične su strukture pasivne. Takav je primjer (24a) gdje na mjestu subjekta pasivne rečenice (na inicijalnom položaju) stoji PK2 – *a child* u jeziku izvoru i *dijete* u jeziku cilju. U (24b) također je naveden primjeri određene vrste pasiva (refleksivni pasiv) u hrvatskom jeziku (v 3.3.4.3.) takav u kojemu je predikat konstrukcija s česticom *se* (*daje se*). Osim značenjskih podudarnosti dviju konstrukcija u (24b) uočava se i djelomična strukturalna podudarnost u vidu linearnog slijeda argumenata; u oba je jezika PK2 na inicijalnom položaju, a PN na sljedećemu. Kako u jeziku izvoru tako i u jeziku cilju PK1 nije ostvaren zbog razloga iz kojih se agens obično ne ostvaruje u pasivnim rečenicama, odnosno zbog svoje obavijesne nerelevantnosti (v 3.3.4.1.). Primjer (24c) također je slučaj kada pasiv biva preveden pasivom i linearni slijed argumenata zadržan je prilikom prijevoda. Od (24a) se razlikuje po gramatičkim ulogama koje PK2 zauzima u oba jezika; dok je u (24a) PK2 na mjestu subjekta pasivne rečenice (*a child; dijete*), u (24c) on se nalazi na mjestu neizravnoga objekta (*to whom; kojima*). Takav red riječi u engleskom jeziku bez značajne stilske obojanosti moguć je primjerice u atributnim rečenicama gdje veznici zavisnih rečenica imaju određene gramatičke uloge. Sljedeću situaciju koja se pojavljuje u građi prikazuje (24d). Argumentna se struktura značajno razlikuje između dvaju jezika; u jeziku izvoru ostvareni su PK2 na mjestu subjekta (*he*) te PN na mjestu objekta (*the bit of orange*), dok se u jeziku cilju PK1 (implicitni subjekt) može zaključiti iz predikatnog oblika (*su dijelili* –treće lice množine), a PN (*naranču*) je ostvaren na mjestu objekta. Osim promjene pasiva u aktiv u tom se primjeru dogodila i leksička promjena, odnosno semantički pomak glagola u jeziku cilju u odnosu na izvorni glagol. I bez opširne značenjske raščlambe glagola *give* i *dijeliti* jasno je da *dijeliti* uključuje više od jednoga primatelja (PK2) i / ili više od jednoga posjedovanog. Značenjske razlike između dvaju glagola ne uključuju i promjenu usmjerenosti; oba glagola pripadaju skupini GUI, odnosno usmjerena su prema izvoru. Slučaj kada predikatna posvojnost biva prevedena atributnom prikazan je u (24e). Pasivna rečenica s PK2 na inicijalnom položaju prevedena je u prijedložnu skupinu u kojoj je ostvaren samo PN

(*binauralnim slušnim aparatom*). (24f) je također primjer leksičke promjene glagola prilikom prevođenja. U tome je slučaju glagol koji pripada skupini GUI preveden glagolom koji pripada skupni GUC (*dobiti*). Takva promjena omogućila je da se bez stilskoga obilježavanja zadrži linearni slijed rečeničnih elemenata unatoč međujezičnoj promjeni pasivnoga u aktivni glagolski rod. Sljedeći je, (24 g), primjer nefinitnih oblika u jeziku izvoru i jeziku cilju kojima su glave glagolskih skupina *give* i *dati*. PK1 nije ostvaren ni u jednom jeziku, PK2 u oba jezika ima ulogu daljega, a PN izravnoga objekta. Struktura argumenata i njihov linearni slijed podudarni su u dvama jezicima. (24h) posljednji je navedeni primjer drugoga posjednika na inicijalnom položaju u jeziku izvoru (*poor*). Taj je element ujedno i jedini ostvareni kako u jeziku izvoru tako i u jeziku cilju. Posvojni izraz u engleskom jeziku (*poor to give to*) preveden je izrazom lišenim posvojnih obilježja – imenicom *siromaha*. Ostala dva primjera u (24i–j) sadržavaju PK2 na inicijalnom položaju samo u jeziku cilju, dok je u jeziku izvoru neki drugi element na tome mjestu. Među razlozima promjene linearnog slijeda elemenata svakako je veznik na početku zavisne rečenice s posvojnim predikatom.

3.3.3.1.5.3. PN na inicijalnom položaju

Posjedovano se u inicijalnom položaju u engleskim primjerima iz građe pojavljuje u 18,75%, a u hrvatskim primjerima u 21,09% slučajeva. Posjedovano kao element u argumentnoj strukturi *give* u pravilu kodira objekt te se po tipološkim pravilima uobičajeno nalazi na drugom ili trećem mjestu u linearnom slijedu rečeničnih elemenata. Takvi primjeri nisu brojni, ali su strukturalno raznoliki i često različiti u dvama jezicima, što upućuje na proizvoljnost prilikom odabira odgovarajućih prijevodnih struktura. Na koji se način pojavljuju u jeziku izvoru i u jeziku cilju prikazano je primjerima (25a–l).

25) a. …*because the taste of that stuff you have just given me is so strong.*
'…jer okus tvari koju ste mi dali sigurno uništava sve ostale okuse.'

b. …*it has not often been given to me.*
'…rijetko mi je dano.'

c. …*which he will willingly give you.*
'…on će ti ga rado dati.'

d. …*any other you choose to give to him.*
'…koju mu podarite.'

e. …*which was given to me.*
'…koji mi je poklonila.'

f. *I shall take the gift she gave me.*
'Uzet ću, dakle, njezin dar.'

g. *Hot blood I give them…*
'Ja im dajem vrelu i rujnu krv…'

h. *Miss Glover gave you this?*
'Ovo ti je dala gospođica Glover?'

i. …*who give them to Sound Beginnings military parents.*
'…te ih darovale svim pripadnicima koji su imali djecu.'

j. *I give something, I get something.*
'Nešto dajem, nešto dobivam.'

k. *If I give my body to be burned…*
'Kad bih tijelo svoje predao da se sažeže…'

l. *The best thing to give money to is the Church.*
'Novac je najbolje dati Crkvi.'

PN se u (25a–g) nalazi na početnom položaju u jeziku izvoru, a u ostalim je primjerima (25h–l) početni položaj zauzeo samo u jeziku cilju. Kako je ranije rečeno, tipološke osobine engleskoga jezika ne predviđaju uobičajenu uporabu rečenica u kojima će PN u strukturi GUI zaposjesti inicijalni položaj. Potvrđuje to i građa engleskih primjera navedenim u (25a–h), koji su ili pasivne konstrukcije ili atributne rečenice. Izuzev primjera (25a) gdje je atributna rečenica u jeziku izvoru prevedena atributnom rečenicom u jeziku cilju, prijevodi su uglavnom različiti po strukturi ili po slijedu rečeničnih elemenata. U (25b) dvije se pasivne strukture razlikuju u slijedu elemenata; u jeziku izvoru inicijalni položaj zauzima PN (*it*), dok je to mjestu u jeziku cilju zauzeo PK2 (*mi*). Nadalje, atributna rečenica u engleskom jeziku (koju prikazuje 25c) prevedena je rečenicom kojoj je subjekt (PK1 – *on*) na početnom položaju, nakon njega se pojavljuje PK2 (*ti*) te naposljetku PN (*ga*). Primjer je to gdje je posvojna zavisna rečenica prevedena jednostavnom glavnom rečenicom. Sljedeći je primjer (25d) u kojemu su atributne rečenice s PN na početnom položaju u oba jezika, no ostatak elemenata nije u istom linearnom slijedu. Slična je situacija s elementima na inicijalnom položaju i u (25e), no u tom je slučaju

pasiv preveden aktivom, a u jeziku cilju je ostvaren jedan element (PK1) više, odnosno taj se element prepoznaje po morfološkim značajkama predikata (ženski rod trećeg lica jednine). Sljedeća je posvojna rečenica u jeziku izvoru (25f) ponovno atributna, a prijevod joj više nema obilježja predikatne nego atributne posvojnosti (*njezin dar*). Inverzija kao sredstvo stilskoga, odnosno emotivnog obilježavanja posvojnog iskaza prikazana je u (25g) gdje je glavna, aktivna rečenica u engleskom jeziku stilski obojena neočekivanim poretkom riječi, odnosno umjesto tipičnoga reda S-V-O, argumenti su poredani na sljedeći način: izravni objekt (PN-*hot blood*) – subjekt (PK1 - *I*) – predikat (*give*) – neizravni objekt (PK2 - *them*). Takav red riječi za svrhu ima usmjeravanje pažnje slušatelja / čitatelja na određeni element koji se u neutralnom redu ne bi mogao tako učinkovito istaknuti. Važno je napomenuti i da se radi o poetskom stilu, gdje je promjena uobičajenoga, tipičnog reda riječi lakše ostvariva i češće ostvarena negoli u drugim stilovima. U sljedećim je primjerima, (25h–l), PN na inicijalnom položaju u hrvatskom jeziku, a u engleskom je na drugom ili trećem u linearnom slijedu elemenata. Razlozi takvim promjenama prilikom prevođenja mogu se s jedne strane tražiti na pragmatičkim, semantičkim i morfološkim razinama šireg diskursa koje nadilaze okvire ovoga rada. S druge strane one mogu biti odraz osobnoga doživljaja, jezičnoga i izvanjezičnog znanja i iskustva prevoditelja.
Ono što je zajedničko primjerima iz građe u kojima je PN na inicijalnom položaju u jeziku izvoru i jeziku cilju jest nestalnost struktura i slijedova rečeničnih elemenata koji nemaju ni ustaljeni ni očekivani obrazac, nego se pojavljuju na različite načine.
To što se linearni slijed argumenata u engleskom i hrvatskom jeziku preklapaju ne znači nužno da im se preklapa i obilježenost, odnosno emotivna obojanost.

3.3.3.1.6. Zaključak

Važna osobina predikata *give* u svim raščlambama u radu jest njegova trovalentna narav. U 57,03% engleskih primjera i 58,6 % hrvatskih primjera iz građe ima ostvarena sva tri relevantna argumenta (subjekt, izravni i neizravni objekt). *Give* pripada skupini glagola usmjerenih na izvor jer subjekt ima ulogu prvoga posjednika. Neznatan dio prijevodnih ekvivalenata usmjereno je cilju, a postoje i takvi koji se ne mogu svrstati u reprezentativno posvojne. Za pretpostaviti je da se razlog tome može potražiti u prijevodnim strategijama i stilovima jer prevoditelji osim doslovnih leksičkih značenja osjećaju i tumače i suptilnija, složenija značenja te se služe raznim jezičnim sredstvima kako bi ih (koliko je to god moguće) u cijelosti prenijeli. Gledajući linearni slijed rečeničnih elemenata, može se donijeti zaključak o relativnoj nestabilnost engleskih i hrvatskih struktura koje na početnom položaju imaju PK2. Mali je udio

takvih koji zadržavaju sve promatrane parametre: linearni slijed argumenata, glagolski rod (aktiv, pasiv) i odabir istoga glagola. Iz toga bi se moglo zaključiti da su takve strukture stilski obilježene te da dva promatrana jezika imaju različite načine iskazivanja implicitnih, emotivno obojanih značenja. Unatoč različitim sredstvima, određene se osobitosti nastoje i uspijevaju zadržati – primjerice: linearni slijed argumenata u dvama jezicima u velikom se broju slučajeva iz građe zadržava prilikom prevođenja, što govori o obavijesnoj stabilnosti.

Prikazani udio posvojnih i neposvojnih prijevoda koji se ostvaruju u hrvatskom jeziku upućuje na svojevrsnu međujezičnu razliku. Kako je blizu 15% prijevoda predikata *give* s reprezentativnim posvojnim značenjem u engleskom jeziku prevedeno neposvojnim izrazima, čini se da hrvatski jezik širokim odabirom prijevodnih ekvivalenata ima sposobnost udaljiti se od izvornog značenja u jeziku izvoru. Međutim kako analiza ne ide dvosmjerno, odnosno ne uzimaju se u obzir hrvatski posvojni predikati koji su ekvivalenti engleskim neposvojnima, ne može se napraviti usporedba učestalosti uporabe reprezentativnih posvojnih predikata u oba jezika niti se može donijeti konačan zaključak o omjeru pojavljivanja predikatne posvojnosti u jeziku izvoru i jeziku cilju. Zaključiti se može da pojam posvojnosti nije potpuno postojan u međujezičnim zbivanjima te da se u određenom postotku u hrvatskom jeziku ublažava, odnosno da se ostvaruje mogućnost posvojnosti, dok sama posvojnost u smislu vlasništva, kontrole te raspolaganja biva jezično neostvarena. U skladu s postavkama Praške škole, također se može zaključiti da zbog veće analitičnosti engleskoga jezika pojedini elementi, primjerice *give*, svojom shematičnošću preuzimaju široki raspon i semantičkih i sintaktičkih uloga.

3.3.3.2.Take

S obzirom na usmjerenost radnje, odnosno svrhu koja se ostvaruje na drugomu posjedniku, glagol *take* spada u glagole usmjerene prema cilju. Cilj tu podrazumijeva konačni ishod radnje, posjedovano koje je prešlo u vlasništvo drugoga posjednika. U svojoj argumentnoj strukturi *take* ima obavezna dva argumenta: subjekt i izravni objekt, pri čemu je objekt posjedovano, a subjekt je posjednik kao rezultat radnje uzimanja. Prvi posjednik, čije postojanje čini preduvjet za radnju uzimanja, ne mora biti ostvaren u iskazu, a ako jest ostvaren, on je neobvezna adverbijalna dopuna u prijedložnoj skupini.

Pravo, reprezentativno posvojno značenje predikata *take* prisutno je u primjeru (26a), gdje je subjekt drugi posjednik (PK2) jer je uzeo / oteo nešto od prvoga (PK1). U takvim slučajevima, u kojima se mijenja posjednik, predikat *take* ostvaruje pravo posvojno značenje jer pozornost sugovornika usmjerava na vlasništvo (v 2.1.) koje u procesu izmjene posjednika doživljava /

trpi određenu dinamiku. Takvoj je dinamici suprotstavljena uporaba glagola *take* u kojoj je pozornost usmjerena na promjenu mjesta ili trenutno raspolaganje, tj. uporabu. Primjeri su takve uporabe (26c), gdje posjednik poseže za vlastitim posjedovanim kako bi ga rabio ili dao drugome (26b) ili uzima stvar koja u pravilu ne pripada nikomu (26c) i neko vrijeme raspolaže njome. U takvim izrazima neobvezna adverbijalna dopuna često može biti izostavljena jer je poznata iz (izvan)jezičnog konteksta ili zato što nema relevantnu obavijesnu vrijednost. Gledajući po etapama, PK1 i PK2 u (26b) predstavljaju isti entitet. Tema tih rečenica nije vlasništvo, odnosno promjena ili stjecanje vlasništva, nego samo raspolaganje, stoga taj primjer ne zadovoljava kriterij prijenosa vlasništva te nije uvršten u analizu kao reprezentativan. Primjer (26c) ne odgovara kriteriju po kojemu oba posjednika moraju biti ljudski entiteti jer je na mjestu prvoga posjednika (kada to mjesto nije ostavljeno prazno) lokacijski izraz. Međutim tu postoji određeno stjecanje vlasništva, makar i samo kratkotrajnoga sa svrhom trenutnog raspolaganja, stoga se taj primjer također smatra reprezentativnim i uvršten je u analizu.

26) a. *But a proud man will not take your girl from you…*
'Međutim, ohol čovjek vam neće oteti djevojku…'

b. *Take a copy of your CV…*
'Ponesite primjerak životopisa…'

c. *He took a twig from the fire and lit it.*
'Uzeo je grančicu iz vatre i zapalio ju.'

Izrazi s glagolom *take* koji podrazumijevaju trenutno raspolaganje prije negoli pripadanje određenom entitetu udaljeni su od prototipa, a na mjestu adverbijalne dopune može stajati prijedložna skupina s lokacijskim značenjem, kao što je slučaj u primjeru (26c). Ostali primjeri uporabe glagola *take* u građi u rubnim posvojnim ili neposvojnim konstrukcijama mogu se tumačiti polisemijom (*take somebody somewhere*, 'odvesti nekoga nekamo'), frazalnom obilježenošću (*take apart*, 'rastaviti') te semantičkom oslabljenošću (*take advantage* 'iskoristiti').

3.3.3.2.1. Take i ekvivalentni predikati

U prijevodima predikata *take* u građi se pojavljuje devetnaest različitih predikata od kojih je (očekivano) najučestaliji *uzeti*[91] (tu se ubrojio i svršeni mu parnjak *oduzeti*). Tablica 10. prikazuje u kojem se postotku pojavljuju određeni prijevodni ekvivalenti, jesu li reprezentativnoga posvojnog značenja te pripadaju li skupini glagola usmjerenih na cilj ili takvih koji su usmjereni na izvor (GUC ili GUI). Od glagola zabilježenih u prijevodima Bujasov rječnik navodi osam: *uzeti, ugrabiti*[92]*, primiti, prihvatiti, pretplatiti*[93]*, objedovati*[94]*, hvatati, zauzeti*. Čak jedanaest predikata koji se u građi pojavljuju kao ekvivalenti predikata *take* nisu primarno navedeni u Bujasovim unosima. To su, kako tablica 10. prikazuje, sljedeći predikati: *oteti* i *preoteti, pružiti, izvući, ostati, doći, nositi, sisati, ostaviti, skupiti* i *ukrasti*. Relativno velik izbor prijevodnih ekvivalenata govori o semantičkoj složenosti predikata *take*. Promjene značenjske naravi primjećuju se i kada se promatra posvojnost kao značenjska odlika predikata jer se devet prijevodnih ekvivalenata ne smatra reprezentativno posvojnima: *pružiti, izvući, ostati, nositi, pretplatiti, skupiti, ostaviti, objedovati* te *doći.* Ti predikati posvojnost u smislu prijenosa vlasništva, kontrole ili raspolaganja mogu sadržavati implicitno, odnosno tek u razloženim značenjskim elementima.

Tablica 10. Ekvivalenti glagola *take* iz građe

glagol	**usmjerenost**	**postotak uporabe**	**predikatna posvojnost**	**glagol**	**usmjerenost**	**postotak uporabe**	**predikatna posvojnost**
(od)uzeti	GUC	64,71%	+	pretplatiti	GUI/GUC	1, 47%	-
primiti	GUC	7,35%	+	ukrasti	GUC	1,47%	+
ugrabiti	GUC	1,47%	+	skupiti	GUC	1,47%	-
prihvatiti	GUC	2,94%	+	oteti	GUC	1,47%	+
preoteti	GUC	2,94%	+	hvatati	GUC	1,47%	+

[91] U Bujasovu rječniku taj se ekvivalent pojavljuje kao prvi navedeni.
[92] Bujas navodi: „zgrabiti“
[93] Bujas navodi: „držati (biti pretplaćen na)“
[94] Bujas navodi: „pojesti, popiti“. Riječ je o dekomponiranom predikatu.

pružati	GUI	1,47%	-	ostaviti	GUI	1,47%	-
izvući	GUC	1,47%	-	objedovati	GUC	1,47%	-
ostati	GUC	1,47%	-	doći	GUC	1,47%	-
nositi		1,47%	-	zauzeti	GUC	1,47%	+
sisati	GUC	1,47%	-				

Za razliku od *give, take* u jeziku cilju nema ekvivalente koji nisu predikatne skupine i koji bi se svrstali u rubriku *drugo*[95] (poput prijedložnih ili imenskih skupina) –predikatna posvojnost s *take* u građi je prevedena predikatnom posvojnošću. Postoje primjeri kada je reprezentativna posvojnost prevedena neposvojnim značenjem iako se takva dva izraza po ostalim značenjskim osobitostima ne udaljavaju znatno. Takvi su slučajevi u građi uglavnom primjeri privremene posvojnosti[96] u jeziku izvoru. U primjeru (27a) vidljivo je kako jedan posvojni predikat poput *take,* koji značenjski sadržava reprezentativnu posvojnost, može biti preveden neposvojnom glagolskom skupinom i to bez veće promjene značenja.

27) a. *…take tea and talk.*
'…ostao na čaju i razgovoru.'

b. *…which can (if they will) be taken right out of nature.*
'…bića koja mogu (ako to žele) biti izvučena iz nje.'

c. *Can I take a message?*
'Želite li joj ostaviti poruku?'

U jeziku izvoru značenje primjera (27a), koji predstavlja deleksikalizaciju, odnosno dekomponiranje, može se tumačiti kao posvojno prema ranije određenim kriterijima reprezentativne posvojnosti – uzeti nešto da bi se koristilo, odnosno konzumiralo. Hrvatski glagolski ekvivalent ne sadrži posvojno značenje prema kriterijima za određivanje

[95] vidi 3.3.3.1.1.
[96] vidi 2.3.1.

reprezentativne posvojnosti, ali se ono može implicitno zaključiti iz konteksta rečenice, odnosno protumačiti u izrazu *ostati na čaju i razgovoru* koji se sastoji od predikata *ostati (na)* i adjunkta *čaju i razgovoru*. Taj izraz pretpostavlja preduvjet za čin izmjene vlasništva između PK1 i PK2, odnosno početak raspolaganja drugoga posjednika posjedovanim. S obzirom na tijek događanja, hrvatski primjer (27a) naglašava prvu etapu iako engleska rečenica pažnju sugovornika usmjerava na drugu. *Ostati na* može značiti prvu etapu konkretnoga, fizičkog uživanja, tj. konzumacije (*ostati na kavi, čaju, kolačima itd.*) ili manje konkretnog i apstraktnog uživanja (*ostati na razgovoru, druženju, predstavi itd.*). U (27b) posvojnost je znatno oslabljena u jeziku cilju u odnosu na jezik izvor, a razlika se očituje prije svega u raspolaganju koje je sadržano u engleskom *take out of*, ali se u hrvatskome *izvući* može zaključiti tek posredno iz šireg jezičnog ili izvanjezičnog konteksta. To je također primjer udaljavanja od posvojnoga značenja u smislu međujezičnog prelaska iz druge etape u jeziku izvoru u prvu etapu u jeziku cilju. U primjeru (27c) prijevod je potpuno promijenio percepciju zamjenjujući prvo lice jednine drugom na mjestu subjekta. Sukladno takvoj promjeni dogodila se i promjena usmjerenja – GUC (*take*) u jeziku izvoru preveden je GUI-om (*ostaviti*) u jeziku cilju. Posvojnost kao značenjska kategorija u tom je primjeru ostala stabilna prilikom prelaske iz jednoga jezika drugi unatoč strukturnim i pragmatičkim promjenama koje su se dogodile.

3.3.3.2.2. Glagoli usmjereni na cilj i na izvor

Kako je ranije rečeno, *take* je predikat koji pripada skupni GUC jer je konačni cilj radnje usmjeren prema subjektu. Tablica 9. prikazuje da usmjerenost nije kategorija koja se potpuno stabilno održava u procesu prevođenja ni kada je *take* u pitanju jer određeni (iako ne značajan) broj prijevoda u građi (4,41%) ostvaruje promjenu iz skupine GUC u skupinu GUI. Takva promjena očekivano podrazumijeva i promjenu rasporeda argumenata u argumentnoj strukturi, odnosno PK1, PK2 i PN s različitim gramatičkim funkcijama i u različitim linearnim sljedovima. Primjer (28) ilustrira sljedeće promjene nastale tijekom prijevoda: promjenu usmjerenja i promjenu argumentne strukture. Naime GUC (*take*) preveden je GUI-om (*pružati*) te je time usmjerenost radnje prebačena s cilja na izvor. Element koji kodira subjekt s ulogom PK2 u jeziku izvoru preveden je objektom, dok je subjekt u jeziku cilju element s ulogom PK1. Unatoč navedenim promjenama linearni je slijed elemenata zadržan, odnosno u oba jezika jest PK2-PN-PK1. Na semantičkoj je razini nastalo slabljenje posvojnoga značenja jer hrvatski prijevodni ekvivalent, osim što drukčije usmjerava pažnju sugovornika, znatno slabi posvojno

značenje, odnosno odmiče ga od prototipnoga (posljedično i od reprezentativnoga) pretpostavljajući svojevrstan preduvjet za stvaranje posvojnoga odnosa prije negoli sam posvojni čin.

28) *…and take this cup from me.*
'…zato vam sad ovaj pehar pružam.'

Takav se prijelaz iz GUC-a u GUI tijekom prijevoda može povezati sa slabljenjem posvojnoga značenja, no s obzirom na mali broj korpusnih primjera, ne može se zaključivati o njegovim razlozima i okolnostima.

3.3.3.2.3. Argumentna struktura predikata take i prijevodnih ekvivalenata

Nakon prikaza načina realizacije izraza s *give* i prijevodnih ekvivalenata u građi isto je prikazano za *take* tablicom 11. Brojčano je opisano koliko se puta određeni linearni slijed rečeničnih elemenata pojavljuje u strukturama pojedinoga jezika te koji je udio takvih struktura u građi. Prikazano je kojim je rečeničnim slijedom preveden svaki navedeni slijed rečeničnih elemenata u jeziku izvoru. Vodeći računa o ranije opisanoj obavijesnoj vrijednosti elemenata prema položaju u rečenici, odnosno mjestu u linearnom slijedu, tablica može poslužiti i kao polazište raščlambe obavijesnog ustrojstva posvojnih izraza, tj. obavijesne vrijednosti elemenata u tim izrazima.

Tablica 11. Raspored i prijenos argumenata iz jezika izvora u jezik cilj

ENG	HRV		%
PK2-PN	PK2-PN	41	65,08%
PN-PK1	/	1	1,59%
PK2-PN-PK1	PK2-PK1-PN	1	1,59%
PK2-PN-PK1	PK2-PN	2	3,17%
PK2-PN	/	1	1,59%
PK2	PK2	1	1,59%
PN-PK1	PK2-PN-PK1	1	1,59%

PN-PK1	PK2-PK1-PN	1	1,59%
PK2-PN	PN-PK2	1	1,59%
PK2-PN	PK2	2	3,17%
PK2-PN-PK1	PK2-PN-PK1	2	3,17%
PN	PN	3	4,76%
PN	PN-PK2	2	3,17%
PN	PK2-PN	1	1,59%
PK2-PN	PK1-PK2-PN	1	1,59%
PK2-PN	PK2-PK1-PN	1	1,59%
PN-PK2	PK2-PN	1	1,59%

Strukture koje se paralelno pojavljuju u oba jezika jesu sljedeće četiri: PK2-PN, PK2 -PN-PK1, PK2 te PN. U ukupno 74,6% posvojnih izraza s *take* nema razlike u linearnom slijedu rečeničnih elemenata između jezika izvora i jezika cilja. Najučestaliji raspored elemenata (65,08% posvojnih izraza s *take*) koji se paralelno pojavljuje jest PK2-PN bez izrečenoga PK1. Zasebno se takve strukture u engleskim primjerima u građi pojavljuju u 74,6% primjera, a u hrvatskom jeziku u 71,43%, što se može vidjeti u tablici 11. Primjeri paralelnih struktura u dvama jezicima ilustrirani su u (29a–e). Reprezentativno posvojno značenje nedvojbeno je ostvareno u (29a) gdje je linearni slijed elemenata PK2-PN, a *take* je preveden s *uzeti*. Slabljenje posvojnoga značenja očigledno je u (29b) gdje je isti slijed elemenata, ali je *take* preveden s *doći na*, što isključuje posvojni čin, ali sadrži preduvjet za njegovo ostvarivanje. Sljedeći primjer (29c) prikazuje slijed PK2-PN-PK1 u oba jezika bez promjene u posvojnome značenju. Promjene nema ni u (29d), gdje je ostvaren samo PK2 kako u engleskome tako i u hrvatskom jeziku. Slabljenje posvojnoga značenja ponovno je prisutno u primjeru (29e) u kojem je realiziran samo PN. Engleski *take home* preveden je hrvatskim *nositi kući*, što se u ostalim primjerima iz građe nije uvrštavalo u reprezentativno posvojne izraze, međutim kako ostatak rečenice jasno usmjerava značenje prema činu kojemu je svrha raspolaganje (*take … to study*), i ta je rečenica uključena u raščlambu. Hrvatski prijevodni ekvivalent ne pojašnjava svrhu samog čina nošenja kući, pa bi se uvjetno moglo reći da je prijevod udaljen od posvojnoga

značenja, odnosno eventualni je preduvjet za ostvarivanje posvojnoga odnosa između posjednika i posjedovanog.

29. a) *We could take them, too.*
'Možemo i to uzeti.'

b) *Will you take tea…?*
'Hoćete li doći na čaj…?

c) *I can take it from you…*
'Ja je od vas mogu uzeti…'

d) …*and he took.*
'…pa i on uze.'

e) …*taking it home to study*. PN
'…noseći je kući.

Ostale konstrukcije zabilježene u građi, takve koje mijenjaju argumentnu strukturu i/ili slijed elemenata prilikom prijevoda, znatno su manjeg udjela (25,4%) negoli konstrukcije ilustrirane u (29a–e). Ako se usporede prijevodi rečenica s *give* i oni rečenica s *take*, primjećuje se da su prijevodi predikata *take* vjerniji izvornim strukturnim karakteristikama i obavijesnim vrijednostima.

3.3.3.2.4. Dinamičnost

Kao i u prijevodima izraza s *give* u pojedinim su prijevodima izraza s *take* primijećene promjene dinamičnosti radnje, odnosno razlike u voljnoj i svrhovitoj uključenosti sudionika na mjestu subjekta u radnju (v 3.3.3.1.3.). Kako je ranije rečeno, razlika između dinamične i nedinamične radnje ne preklapa se uvijek s razlikom u gramatičkom rodu, nego se odnosi na voljnost, namjeru te fizički angažman subjekta, a ostvaruje se odabirom glagola, aktivnog ili pasivnog oblika ili strukturom argumenata (v 3.3.3.1.3.).
Značenjska svojstva glagola *take* upućuju na dinamičnost (v 3.4.2.2), odnosno na namjeru te tjelesne pokrete s ciljem ostvarivanja odnosa posvojne naravi (novoga vlasništva, kontrole ili raspolaganja). Kako *take* ima i brojna druga značenja pored osnovnoga posvojnog te bogato tvori prijedložne skupine s raznolikim semantičkim obilježjima, kao i idiomatske izraze, dinamičnost nije svojstvo koje je uvijek prisutno u izrazima s *take*. Osim toga ono se kao značenjska osobina različito ponaša tijekom prevođenja. Ovdje će se prikazati kako građa

bilježi dinamičnost u posvojnim primjerima s *take*, točnije kako se (ne)dinamičnost održava u prijevodnim procesima.

Tablica 12. Dinamičnost u posvojnim rečenicama s *take* u jeziku izvoru i jeziku cilju

	Engleski jezik	**Hrvatski jezik**	**udio**
dinamičnost	+	+	93,65%
dinamičnost	+	-	/
dinamičnost	-	+	0,03%
dinamičnost	-	-	0,03%

Iz tablice 12 vidljivo je da se gotovo u svim slučajevima dinamičnost u izvornim posvojnim rečenicama s *take* prenosi u jezik cilj. (30a) jest jedan od takvih primjera koji čine gotovo 94% svih posvojnih primjera s *take*. U ostala dva primjera pod (30) radnja u jeziku izvoru nije dinamična – u (30b) nedinamičnost je u oba jezika ostvarena pasivnim oblicima; u (30c) pasivna, nedinamična rečenica prevedena je aktivnom, dinamičnom, kojoj je zadržan glagol (*take → uzeti*), ali je promijenjena argumentna struktura. U toj su rečenici različiti elementi ostvareni u dvama jezicima: u engleskom jeziku to je PN (*nothing*), a u hrvatskome PK2 (*ona*[97]) i PN (*ništa*).

30) a. …*to take whatever she will*.
'…neka uzme što želi.'

b. …*they have been taken.*
'…da bijahu ugrabljena.'

c. …*nothing appears to have been taken.*
'…čini se da nije uzela ništa.'

[97] Element na mjestu subjekta (*ona*) nije ostvaren na površinskoj strukturi rečenice, ali je poznat zbog morfoloških obilježja predikata. (ovo je jasno, pa ne treba to posebno isticati)

Temeljem struktura zabilježenih u građi može se zaključiti da je dinamičnost kod posvojnog predikata *take* prilično stabilna kategorija. To se očituje u dvjema pojavama – 1) veliki udio dinamičnih struktura u građi te 2) snažna tendencija prijenosa dinamičnosti iz jezika izvora u jezik cilj. Također valja napomenuti da, kao i kod primjera s *give*, ni ovdje nije zabilježen slučaj prelaska nedinamične situacije u jeziku izvoru u dinamičnu situaciju u jeziku cilju.

3.3.3.2.5. Obavijesna vrijednost

Prethodni prikaz dinamičke sličnosti između engleskog i hrvatskog odgovara i slici ostvarenih obavijesnih struktura u dvama jezicima koje se u velikom dijelu preklapaju. Sljedeći je prikaz (u tablici 13.) brojčani izraz linearnih slijedova[98] zabilježenih u građi. Iz toga se prikaza može zaključiti o tome koji elementi imaju veću odnosno manju obavijesnu vrijednost te odgovara li obavijesnost kao pojava u jeziku izvoru obavijesnosti u jeziku cilju kada se promatra kroz rečenične elemente i njihov raspored (u vidu linearnoga slijeda) u rečenicama.

Tablica 13. Linearni slijed argumenata u rečenicama s *take* u dvama jezicima

Engleski jezik	**Broj pojavljivanja**	**Udio pojavljivanja**	**Hrvatski jezik**	**Broj pojavljivanja**	**Udio pojavljivanja**
PN	6	9,52%	PN	3	4,76%
PK2	1	1,59%	PK2	3	4,76%
PK2-PN	47	74,60%	PK2-PN	45	71,43%
PN-PK1	3	4,76%	PN-PK2	3	4,76%
PN-PK2	1	1,59%	PK2-PK1-PN	3	4,76%

[98] O načinu odabira rečeničnih elemenata i njihovoj relevantnosti vidi u 3.3.3.1.5.

PK2-PN-PK1	5	83,33%	PK1-PK2-PN	1	1,59%
			PK2-PN-PK1	3	4,76%
			/	2	3,17%

Primjećuje se da je u građi najčešće realizirani agrument u jeziku izvoru PN koji se pojavljuje u 98,41% primjera, tj. u svima osim u jednoj eliptičnoj konstrukciji prikazanoj u (31a). Nakon njega po zastupljenosti od 88,89% slijedi PK2 i najmanje ostvaren element jest PK1 koji se pojavljuje u 12,7% korpusnih primjera. U hrvatskom su jeziku jednako zastupljeni PN i PK2, sa 92,06%, a PK1 se pojavljuje u ukupno 11,11% reprezentativnih posvojnih izraza.

Tablica 12. prikaz je elemenata koji se nalaze na inicijalnom položaju. Kako se u tablici vidi, element koji se u oba jezika najčešće javlja na inicijalnom položaju jest PK2. Znatno je manji udio primjera u kojima se PN pojavljuje na inicijalnom položaju – to se nešto češće događa u engleskom negoli u hrvatskome jeziku. U građi nije zabilježen nijedan primjer prvoga posjednika na inicijalnom mjestu u jeziku izvoru, a samo jedan takav primjer zabilježen je u jeziku cilju i to u upitnoj rečenici (*Can I take a message*? 'Želite li joj ostaviti poruku?'). Položaj u rečenici bitan je u određivanju obavijesne vrijednosti rečeničnih elemenata, a, kako je ranije rečeno (v 3.3.2.), inicijalni položaj podrazumijeva najveću obavijesnu vrijednost, odnosno početnu ideju na koju se nadovezuju ostale ostvarene iskazom (Paul 1995.).

Tablica 14. Argumenti na inicijalnom položaju u posvojnim rečenicama s *take*

	engleski jezik	**hrvatski jezik**
PK2	84,13%	85,71%
PN	15,87%	9,52%
PK1	-	1,59%

Kroz primjere (31a–k) ilustrirat će se različite strukturne situacije u dvama jezicima, kao i neke razlike između njih.

31) a. …*and he took.*
'…pa i on uze.'

b. *He takes a little lump of putty.*
'Uzeo je malo plastelina.'

c. …*that...had been taken from him.*
'Sad su mu i to…oduzeli.'

d. …*to take whatever she will.*
'…neka uzme što želi.'

e. *I shall take the gift she gave me.*
'Uzet ću, dakle, njezin dar.'

f. *And took it from her.*
'Uze kup iz njene ruke.'

g. …*amongst which he took his meals.*
'…dok objeduje.'

h. *I can take it from you.*
'Ja je od vas mogu uzeti.'

i. *Take up the crystal ball.*
'Sad uzmi kuglu.'

j. *Why not take it?*
'Zašto je ne bismo uzeli?'

k. …*and take this cup from me*…
'…zato vam sad ovaj pehar pružam…'

Kako je već rečeno, primjer (31a) jedini je u građi koji u površinskoj strukturi argumenata nema PN ni u jeziku izvoru ni u jeziku cilju. Takve su eliptične strukture rijetke u engleskom jeziku jer je red riječi strogo zadan iz tipoloških razloga (v 3.3.3.1.5.). U hrvatskom jeziku eliptične su strukture znatno češće, no zbog morfoloških se obilježja izostavljeni element nerijetko prepoznaje iako nije realiziran na površinskoj razini. U navedenom se primjeru (31a) izostavljeni element (PN), koji bi imao ulogu izravnoga objekta, ne može prepoznati iz morfoloških osobina predikata, nego je poznat, kao i u engleskom primjeru, iz šireg konteksta. Još jedan primjer eliptične rečenice jest (31f), gdje je izostavljen rečenični subjekt i u jeziku izvoru i u jeziku cilju. U engleskom je jeziku subjekt poznat iz prethodnoga konteksa, a

upotreba elipse podrazumijeva određeno obavijesno značenje, odnosno stilsku obilježenost. U hrvatskom je jeziku subjekt, osim iz prethodnoga konteksta, nužno (barem djelomice) poznat iz morfologije predikata, koja u ovom slučaju govori da je subjekt treće lice jednine. Tipičan, odnosno najučestaliji linearni slijed rečeničnih elemenata u strukturi predikata *take* prikazan je primjerom (31b). Tu su ostvareni PK2 i PN, a PK1 je izostavljen iz iskaza, kao i u velikoj većini primjera iz građe. Suprotno tome, sljedeća je rečenica (31c) primjer kada je prijevod izmijenio i jezičnu i obavijesnu strukturu: pasivni je oblik promijenjen u aktivni te je izmijenjena struktura argumenata, odnosno linearni slijed elemenata – u jeziku izvoru obavijest počiva na posjedovanom, dok u jeziku cilju kreće od drugoga posjednika. Kako uobičajeno biva, u izvornoj pasivnoj rečenici agens (PK2) nije izrečen, a u hrvatskoj aktivnoj rečenici poznat je iz morfoloških obilježja predikata (treće lice množine).[99] U (31d) događa se zrcalna promjena linearnog slijeda, odnosno dva ostvarena elementa (PN i PK2) zamjenjuju mjesta tijekom procesa prevođenja, a time zamjenjuju i obavijesnu vrijednost. Ponovno se u hrvatskom jeziku događa da zbog morfologije određeni argument (u ovom slučaju PK2 na mjestu subjekta) nije ostvaren na površinskoj strukturi, ali se spregom morfoloških osobina predikata i šireg konteksta može točno definirati. U sljedećem su primjeru (31e) ostvareni isti argumenti, ali ne u ravnopravnom odnosu kako bi to strukturni prikaz pokazao. Naime pored PK2 i PN koji su ostvareni u oba jezika, u jeziku se izvoru PK1 smjestio u atributnoj rečenici podređenoj posjedovanom (*that she gave me*). U jeziku cilju PK1 također ima svojstvo atributa, ali je, iz perspektive strukturnog prikaza, u ravnopravnom položaju s posjedovanim, kojeg pobliže određuje. Izvorna rečenica u (31g) jedna je od dviju za koje se smatra da u građi nemaju posvojni ekvivalent u jeziku cilju. Naime iako je posvojno značenje širok pojam, a za prijevodne ekvivalente nisu primijenjeni restrikcijski kriteriji kao za izvorne rečenice na engleskome, glagol poput *objedovati* ovdje se neće ubrajati u posvojne. U rubnom, razloženom značenju taj glagol podrazumijeva uzimanje hrane s određenom svrhom, no značenje takvoga *uzimanja* prilično je specifično i odnosi se isključivo na hranu. Osim značenjski taj predikat i strukturno odstupa od tipičnih posvojnih glagola jer u svojoj argumentnoj strukturi nema izravni objekt kao obavezan argument, nego ga sadržava u svojim razloženim značenjskim svojstvima.

Kako se vidi u tablicama 16. i 17., (31h) jedan je od rijetkih primjera gdje su sva tri elementa ostvarena na povšinskoj strukturi i u istom linearnom slijedu (PK2-PN-PK1). PK 1 se u objema

[99] Konstrukcije s trećim licem množine na mjestu subjekta dijele određene sličnosti s pasivnim konstrukcijama (v 3.3.4.)

rečenicama nalazi u prijedložnoj skupini – u engleskom jeziku s prijedlogom *from*, u hrvatskome s prijedlogom *od*. Jedan od 3 (4,76%) slučaja imperativa oprimjeren je u (31i). U imperativu je subjekt ostvaren na površinskoj strukturi ako je prvo ili treće lice (*Let the earth take them.* → 'Neka ih zemlja uzme.'), a ako je drugo lice jednine ili množine obično je izostavljen. Sljedeća je rečenica (31k) također primjer imperativa u jeziku izvoru, ali je prevedena indikativom. Zanimljivo je u tom primjeru što je glagol koji pripada skupini GUC preveden glagolom koji je GUI, a linearni slijed rečeničnih elemenata ostao je isti.

3.3.3.2.6. Zaključak

Među prijevodnim je ekvivalentima predikata *take* u građi tek neznatni broj hrvatskih predikata promijenjenoga smjera, kako je prikazano u tablici 10. Među tim se ekvivalentima nijedan ne nalazi u Bujasovim rječničkim unosima kod glagola *uzeti*, te se može pretpostaviti udaljenost takvih prijevoda od značenjskoga središta zadanog glagola. O relativnoj međujezičnoj značenjskoj stabilnosti posvojnoga *take* kazuje i velik udio reprezentativno posvojnih prijevodnih mu ekvivalenata. Naime među prijevodima jest 11,76% neposvojnih izraza ili izraza koji posvojnost sadrže tek u razloženim značenjskim svojstvima.

U obavijesnom ustrojstvu rečenica s predikatom *take* prevladava tematska narav drugoga posjednika. Taj se argument u 84,13% primjera nalazi na inicijalnom položaju služeći kao obavijesno polazište. Drugi po zastupljenosti element na inicijalnom položaju jest PN. Uzimajući u obzir da se prvi posjednik rijetko pojavljuje u strukturi tih rečenica, a nikada se ne pojavljuje kao obavijesno polazište, može se reći da je taj argument najmanje relevantan u događajima rečenica s predikatom *take*. Njegova energija u cijeloj radnji ili izostaje ili je minimalna, tj. nevažna za cjelokupno zbivanje, o čemu će više govora biti u dijelu o dinamici sile (v 3.4.2.2.). Najistaknutiji argument u rečenicama s *take* jest PK2 koji je ujedno i inicijator radnje, odnosno agens, entitet koji ulaže početnu i završnu energiju u zbivanje, i entitet kojemu je radnja usmjerena (v 3.3.3.2.2.).

3.3.3.3. Get

Kao i *take, get* u argumentnoj strukturi ima posjednika iz druge etape na mjestu subjekta te posjedovano na mjestu izravnoga objekta. Sličnost između tih dvaju glagola nalazi se i u tome

što jezična realizacija posjednika iz prve etape nije nužna (ili je poznat iz konteksta ili nije relevantan). PK1 se može naći na mjestu neobvezna adverbijalne dopune u prijedložnom izrazu s prijedlogom *from* ‘od' ili s mjesnim ili nekim drugim prilogom, neovisno o argumentima nužno uključenim u događaj. Ako se promatra što se događa s entitetima uključenima u radnju, može se primijetiti kako se tijek radnje uspoređenih glagola odvija s istom usmjerenošću, odnosno istim ishodom – posjedovano postaje vlasništvo drugoga posjednika, subjekta. S obzirom na usmjerenost radnje k cilju, *get* također pripada glagolima usmjerenima k cilju (*goal based*) prema Vibergovoj podjeli. Osnovna semantička razlika između dvaju glagola sadržana je u aktivnosti subjekta tijekom procesa odvijanja radnje. Naime razina aktivnog sudjelovanja u događanju od strane entiteta kodirana subjektom znatno je veća u argumentnoj strukturi glagola *take* negoli u argumentnoj strukturi galgola *get*. Tu pojavu valja promatrati u kontekstu relativno pasivne naravi glagola *get* koji ima određena zajednička značenjska i strukturna svojstva s prototipnim pasivom u engleskom jeziku – pasivom s glagolom *be* ‘biti’ . Givón i Yang (1994: 119) govoreći o engleskom jeziku spominju veliku sintaktičku sličnost između pasivnih konstrukcija s glagolom *be* i konstrukcija s glagolom *get*: „On the syntactic surface, the GET-passive construction in English is remarkably similar to BE-passive. Both are „promotional“, with the topic-of-passive occupying grammatical subject role. Both can appear with or without an agent.“ Razliku između tih dviju pasivnih konstrukcija Lakoff (1971: 156) ilustrira primjerima (32a–b) u kojima rečenica s glagolom *get* podrazumijeva određenu kontrolu subjekta nad radnjom, uključenost u radnju te odgovornost za njezino događanje. S druge strane, u rečenicama s glagolom *be*, kontrola i odgovornost izostaju.

32) a. *Mary got shot on purpose.*
'Namjerno se dala ustrijeliti.'

b. *Mary was shot on purpose.*
'Netko je namjerno ustrijelio Mary.'

U posvojnim se izrazima pasivna narav predikata *get*[100] najbolje uočava u usporedbi s aktivnom naravi glagola *take*. Tako bismo rečenicu *I didn't get it, I took it myself*. ‘Nisam to dobila, sama sam uzela.’ mogli uzeti kako za zorni prikaz značenjske sličnosti dvaju glagola koji imaju istu ne samo usmjerenost radnje ka cilju nego i konačni joj ishod, pa tako i za njihovo razlikovanje

[100] U prikazima dinamike sile predikata *get* također je razvidna pasivna mu narav. Shema dinamike sile toga predikata ne sadrži simbol koji bi prikazao voljno, aktivno djelovanje agensa.

s obzirom na aktivnost subjekta u razloženom procesu događanja. Više o razlaganju događaja govorit će se u 3.4.

3.3.3.3.1. Get *i ekvivalentni predikati*

Petnaest je različitih glagola koji se u građi pojavljuju kao prijevodni ekvivalenti engleskoga *get*. Najčešće je rabljeni leksički najsrodniji *dobiti*,[101] dok se ostali rabe u udjelu koji nije znakovit za analizu. Za analizu jest znakovito da više od pola prijevodnih ekvivalenata čine glagoli koji se u prijevodima rabe samo jednom ili dvaput. Može se pretpostaviti da je razlog tome značenjska raspršenost glagola *get*, odnosno njegova otvorena tvorbena, idiomatična i polisemna narav. Tablica 15. prikaz je glagola koji se u građi pojavljuju kao prijevodni ekvivalenti, navodi njihov udio i usmjerenost (prema cilju ili prema izvoru) te govori čine li oni ili ne čine predikatnu posvojnost u jeziku cilju. Od glagola navedenih u tablici sedam se nalazi u Bujasovim unosima kao primarni prijevodi glagola *get*. To su: *dobiti, postići, steći, primiti,* [102] *imati, nabavljati* i *uzeti*. Među primarnima se kod Bujasa ne nalaze *kupiti, namaknuti, ukrasti, naći, vratiti, zatražiti, postići* i *ostvariti* (*pravo na*). Velik je udio glagola u jeziku cilju koji također tvore posvojne predikate, a oni koji su u tablici označeni kao neposvojni mogu se s posvojnošću povezati tek razloženo, u smislu radnji koje mogu prethoditi (*naći, zatražiti, ostvariti* (*pravo na*)) nekom posvojnom odnosu ili se mogu odnositi na takvu posvojnost koja se u radu ne karakterizira kao reprezentativna, nego primjerice apstraktna (*postići*).

Tablica 15. Ekvivalenti predikata *get* iz građe

glagol	**usmjerenost**	**postotak uporabe**	**predikatna posvojnost**	**glagol**	**usmjerenost**	**postotak uporabe**	**predikatna posvojnost**
dobiti	GUC	45,45%	+	steći	GUC	4,55%	+
kupiti	GUC	4,55%	+	vratiti	GUC	2,23%	+
namaknuti	GUC	2,23%	+	nabavljati	GUC	4,55%	+

[101] Prema navedenim rječničkim izvorima rabljenim u radu *dobiti* je leksički najsrodniji glagolu *get*.
[102] U građi se javlja nesvršenog vida. O glagolskom vidi u 3.3.3.1.1.

uzeti	GUC	4,55%	+	zatražiti	GUC	2,23%	-
ukrasti	GUC	2,23%	+	postići	GUC	2,23%	-
drugo	-	6,82%	-	primati	GUC	4,55%	+
imati	-	2,23%	+	ostvariti pravo na	GUC	4,55%	-
naći	GUC	4,55%	-				

Kao i *give, get* u građi biva preveden i takvim strukturama koje se ne mogu svrstati u predikatno posvojne. Primjeri takvoga prijevoda, koji se u tablici 15 ubraja u ‘drugo’, jesu (33a–b), gdje su nastale određene strukturne i značenjske promjene.

33) a. *…didn’t you get a good meal?*
'Je li večera bila u redu?'

b. *I never knew exactly where he got them letters.*
'Nikad mi nije točno rekao otkud mu pisma.'

c. *He finally got it.*
'Konačno je našao ono što je tražio.'

d. *Teachers can get this maximum wage only after between 10 and 15 years of experience.*
'Nastavnici pravo na maksimalnu plaću mogu ostvariti tek nakon 10 do 15 godina radnog staža.'

U (33a) dogodila se leksička promjena predikata (*get → biti*) i izostavljeno je posvojno značenje. U (33b) također se dogodila strukturna promjena, ali je odabirom priloga *otkud*, koji u toj rečenici upućuje na smjer stjecanja posvojnog odnosa, u velikoj mjeri zadržano izvorno posvojno značenje. Sljedeći je primjer, (33c), takav u kojemu je struktura zadržana, ali je značenjsko polje promijenjeno u smislu pomicanja prema naprijed u etapnom tumačenju posvojnih radnji (v 3.1.1.) U jeziku cilju, za razliku od jezika izvora, posvojni se izraz odnosi

na prvu, a ne na drugu etapu, odnosno na preduvjet za ostvarivanje određene radnje kojom se mijenja posvojni odnos i posjedovano prelazi iz posjeda prvoga u posjed drugoga posjednika. (33d) još je jedan primjer pomicanja s druge etape u jeziku izvoru na prvu u jeziku cilju. Kao što je gore spomenuto, nekoliko je primjera takve promjene značenjskog polja koja se dogodi u procesu prevođenja. Riječ je o slabljenju posvojnoga značenja u hrvatskome jeziku, odnosno o neostvarivanju konkretne radnje koja rezultira novim posvojnim odnosom (vidi kriterije za određivanje reprezentativne posvojnosti u 3.2.1.2.). Uzrok takvim promjenama može biti vezan uz prijevodne stilove, ali i uz pasivnu i značenjsku narav izvornoga glagola, kako je ranije rečeno.

3.3.3.3.2. Glagoli usmjereni na cilj i na izvor

Konačni cilj radnje izrečene glagolom *get* usmjeren je na cilj pa taj glagol pripada glagolskoj skupini GUC. Tablica 15 pokazuje da je u međujezičnom kontekstu usmjerenost kod toga predikata prilično stabilna kategorija. Naime u građi se, među reprezentativno posvojnim primjerima, nije pojavio nijedan drukčije usmjereni glagol u jeziku cilju. Brojni su prijevodi neposvojnih predikata (uglavnom se to odnosi na prijedložne glagole[103]) koji mijenjaju smjer prilikom prelaska iz engleskoga u hrvatski jezik ili su usmjereni prema izvoru u oba jezika, no oni nisu uključeni u analizu. Takav je primjer *get rid of* u građi preveden s *riješiti se* (*You can't get rid of boll weevils on your farm*. 'Ne možete se riješiti pamučnog žiška sa svoje farme.'). Kako se vidi, prijedložni dodatak *rid of* mijenja smjer glagola *get* i on s istim smjerom prema izvoru biva ostvaren u jeziku cilju (*get rid of→riješiti se*).

Kako su svi posvojni predikati u građi istoga smjera, očekivano im je podudarna i argumentna struktura – na mjestu subjekta u svim je rečenicama PK2, a na mjestu izravnoga objekta PN. PK1 je, kako se vidi u tablici 13. rijetko ostvaren, što upućuje na njegovu manju obavijesnu važnost u rečenicama s *get*. On biva ostvaren u prijedložnim skupinama – u engleskom jeziku s prijedlogom *from*, u hrvatskome s prijedlogom *od*.

3.3.3.3.3. Argumentna struktura predikata get i prijevodnih ekvivalenata

[103] Izraz „prijedložni glagol" ovdje se rabi po uzoru na engleski izraz „prepositional verb" te se odnosi na glagol koji s priljedlogom tvori idiomatski izraz, značenje kojega je različito od pojedinačnog značenja glagola i prijedloga.

Get je treći od tri dinamična glagola kojima se bavi rad. U nastavku, u tablici 16., slijedi brojčano iskazano stanje argumenata u strukturi predikata *get* i prijevodnih im ekvivalenata. Prikazano je koliko se puta određeni linearni slijed rečeničnih elemenata (PK1, PK2 i PN) javlja u jeziku izvoru, koji im je udio te je paralelno prikazano stanje u jeziku cilju. Kao i kod prethodne analize predikata *give* i *take* ovaj će se tablični prikaz rabiti kod određivanja obavijesne vrijednosti temeljene na položaju određenog elementa u rečenici.

Tablica 16. Raspored i prijenos argumenata iz jezika izvora u jezik cilj

ENG	HRV	Eng →hrv	%
PN	PK2-PN	5	12,20%
PN	PN	3	7,32%
PK2-PN	PK2-PN	25	60,98%
PK2-PN-PK1	PK2-PN-PK1	2	4,88%
PN	/	1	2,44%
PK-PN	PK-PN	1	2,44%
PK2-PN	PK1-PK2-PN	1	2,44%
PN-PK2	PN-PK2	2	4,88%
PK2-PN	/	1	2,44%

Najučestaliji linearni slijed, PK2-PN, jednako se često pojavljuje u engleskome kao i u hrvatskom jeziku. Osim toga slijeda paralelno se u oba jezika javljaju još strukture u kojima je ostvareno samo posjedovano, zatim one sa slijedom PK2-PN-PK1, PN-PK2, PK-PN. Primjeri takvih struktura nalaze se u (34a–d).

34) a. …*all the other people in the street get the same letters as I do.*
'… moji susjedi primaju jednaka pisma kao i ja.'

b. *Will I get what I want from them, will I not get what I want from them?*
'Hoću li dobiti ono što želim od njih ili neću dobiti ono što očekujem od njih?'

c. *But you've never seen all these letters which you think the other people are getting.*
'Ali vi nikada niste vidjeli pisma za koja mislite da ih drugi dobijaju.'

d. …*when you got pinchbeck and such.*
'…kad su imali tambak i slične stvari.'

(34a) primjer je naučestalijeg linearnog slijeda rečeničnih elemenata gdje je na prvom mjestu drugi posjednik (*all the other people in the street* → moji susjedi), a slijedi ga posjedovano (*the same letters* → jednaka pisma). Ulogu subjekta u takvim rečenicama bez iznimke ima PK2, na mjestu izravnog objekta je PN, a PK1 nije izrečen. Sljedeća je rečenica, (34b), jedina u građi u kojoj jest izrečen PK1. Taj element stoji na mjestu neobvezne adverbijalne dopune, kako je ranije rečeno, PK2 je na inicijalnom mjestu s ulogom subjekta, a PN, izravni objekt, drugi je od tri ostvarena rečenična elementa. Drukčiji je raspored elemenata u (34c): na inicijalnom je položaju PN (*letters* → *pisma*) koji je u nastavku rečenice pobliže određen atributnom rečenicom s drugim posvojnikom (*the other people* → **drugi**). Primjer u kojem *get* ima posvojno, ali ne i dinamično značenje prikazan je u 34(d) (o podjeli na dinamične i glagole stanja vidi u 3.2.1.1. i 3.2.1.2.). Rečenica je to gdje je samo jedan posjednik (PK) umjesto dvaju (v 3.1.1.), kako je uobičajeno za dinamične glagole poput *get*, jer nema promjene vlasnika, odnosno nema radnje kojom bi posjedovano prešlo iz posjeda prvoga u posjed drugoga posjednika. S takvim se statičnim značenjem glagol *get* ne pojavljuje često i s takvim se leksičkim osobinama ne može naći ni u jednom od rabljenih rječničkih izvora. Nije zabilježeno da su se ostala dva promatrana glagola – *take* i *give* – pojavili u građi kao glagoli stanja, ali je *possess*, glagol stanja, u građi zabilježen s dinamičnim značenjem, kako je ranije spomenuto u 3.2.1..

Nakon tabličnog prikaza rasporeda argumenata i njihova prelaska iz jezika izvora u jezik cilj tablicom 17 pokazuje se koliko se puta te strukture zasebno javljaju u svakom od dvaju jezika.

Tablica 17. Linearni slijed argumenata u rečenicama s *get* u dvama jezicima

eng			**hrv**		
PN	9	21,95%	PN	3	7,32%
PK2-PN	27	65,85%	PK2-PN	31	75,61%
PK2-PN-PK1	2	4,88%	PK2-PN-PK1	2	4,88%
PK-PN	1	2,44%	/	2	4,88%

PN-PK2	2	4,88%	PK-PN	1	2,44%
			PN-PK2	2	4,88%

Primjećuje se da je slijed PK2-PN najučestaliji u oba jezika s nešto većim udjelom u hrvatskome negoli u engleskom jeziku. Struktura koja se češće rabi u jeziku izvoru jest ta koja od sva tri elementa (PK1, PK2, PN) na površinskoj razini ima ostvaren samo jedan – PN. Primjer u kojemu je PN jedini ostvareni element u jeziku izvoru preveden dvama u jeziku cilju jest (35a). Razlozi za takvu razliku ne moraju nužno biti značenjske i obavijesne naravi, nego se mogu ticati i morfoloških posebnosti pojedinoga jezika (v 3.2.). Slično prijevodno rješenje pokazano je u primjeru (35b), gdje je oblik glagola *get* participijalni (particip sadašnji u obliku infinitiva s nastavkom *-ing*), kako zahtijeva gramatičko ustrojstvo rečenice. Rečenica s posvojnim *get* prevedna nepredikatnim izrazom navedena je u (35c). Tu su ostvareni različiti argumenti; u jeziku izvoru to su PK2 (*you*) i PN (*a good meal*), a u jeziku cilju se pojavljuje samo PN (*večera*) u neposvojnom izrazu.

35) a. *Because they drained all their energy getting something that was worthless.*
'Uspjeli su napraviti budale od sebe zato što su se iscrpili ne bi li stekli nešto što je bezvrijedno.'

b. *Edith insisted on getting me an electric one.*
'Edith mi je na silu kupila onu na struju.'

c. *…didn't you get a good meal?*
'Je li večera bila u redu?'

3.3.3.3.4. Dinamičnost

Get 'dobiti' se smatra dinamičnim glagolom, točnije rubno dinamičnim jer radnju koja vodi do cilja najvećim dijelom vrši PK1, koji se, kako se vidi u prethodnom prikazu, u građi pojavljuje iznimno rijetko te se kao posvojni glagol nikada ne nalazi na mjestu subjekta. Ranije je spomenuta pasivna narav toga glagola te njegova sposobnost tvorbe pasivnih konstrukcija. Kako *get* 'dobiti' u nekoj mjeri (barem kod konkretnog prijenosa vlasništva, što je navedeno u kriterijima reprezentativne posvojnosti) uključuje voljnu radnju drugoga posjednika, odnosno primatelja, ovdje se svrstava u dinamične glagole za razliku od *own, possess* i *belong,* kod kojih nema nikakvog prijenosa vlasništva, nego se samo radi o stanju (etapa 1 i 3). Tablica 18

prikazuje koliko je često dinamičnost inherentna posvojnim primjerima s *get* u jeziku izvoru te njihovim hrvatskim ekvivalentima zabilježenima u građi.

Tablica 18. Dinamičnost u posvojnim rečenicama s *get* u jeziku izvoru i jeziku cilju

	Engleski jezik	**Hrvatski jezik**	**udio**
dinamičnost	+	+	90,24%
dinamičnost	+	-	7,32%
dinamičnost	-	+	/
dinamičnost	-	-	2,44%

Razvidno je da je u najvećem broju primjera dinamičnost stabilno održana u prijevodnim postupcima. U neznatnom broju primjera dinamičnost nije prešla iz jezika izvora u jezik cilj, no to se dogodilo samo u primjerima gdje *get* nije preveden glagolskom skupinom, nego nekom drugom. Primjeri takvoga prijevoda jesu (35c) i (36b). Nadalje, već je naveden jedan primjer posvojnoga *get* sa statičnim značenjem (34d), koji se također pojavio u neznatnom udjelu u građi.

36) a. *Unless I get what I desire, I refuse to be happy.*
'Ukoliko ne dobijem ono što želim, odbijam biti sretan.'

b. *…your perception of them is clouded by the need to get your drugs.*
'…zato što na njih gledate pogledom koji je zamagljen potrebom za drogom.'

Kako se može primijetiti iz gore navedenih prijevodnih ekvivalenata predikata *get* (tablica 15), cijeli je niz glagola u jeziku cilju koji stupnjevito odražavaju razinu dinamičnosti, odnosno aktivnosti subjekta u radnji. Osim uobičajenoga posvojnog značenja prevedena glagolom *dobiti* *get* biva preveden i drugim glagolima čija značenja sadržavaju dinamičnu uključenost subjekta u radnju. Stupnjevitost te dinamičnosti prikazat će se primjerima (37a–g).

37) a. *I've got to strive to get it…*

'Moram se boriti da je dobijem…'

b. He gets his piece of putty...
'Uzeo je malo plastelina…'

c. *...because they drained all their energy getting something that was worthless.*
…zato što su se iscrpili ne bi li stekli nešto što je bezvrijedno.'

d. *In India, many of our poor people are starting to get transistor radios…*
'Mnogi siromašni ljudi u Indiji počeli su nabavljati radio prijamnike…'

e. *...who pay thieves to get them the Mona Lisa.*
'…unajme lopove da im ukradu baš Mona Lisu.'

f. *He finally got it.*
'Konačno je našao ono što je tražio.'

g. *Teachers can get this maximum wage only after between 10 and 15 years of experience.*
'Nastavnici pravo na maksimalnu plaću mogu ostvariti tek nakon 10 do 15 godina radnog staža.'

Hrvatski su prijevodni ekvivalenti za engleski *get* brojni i raznoliki. Kako je za očekivati, svaki od njih, u kontekstu ili neovisno o kontekstu, pored zajedničkih nosi i zasebne značenjske elemente. Tako i sam glagol *dobiti*, koji je reprezentativni rječnički ekvivalent glagolu *get*,[104] nije uvijek samo rubno dinamičan, što prikazuje primjer (37a). U tom primjeru *dobivanje* dolazi kao rezultat određene *borbe*, odnosno truda, rada, aktivnoga djelovanja od strane rečeničnoga subjekta. Ostala značenja glagola *dobiti* mogu uključivati kupovinu, narudžbu, zaslugu itd. (pa primjerice možemo reći: *Dobila sam torbu za 100kn. Dobila sam ju poštom. Vatreni su dobili srebrnu medalju.*). Takva su značenja po dinamici subjekta značajno različita od značenja koje pretpostavlja samo primanje nečega isključivom voljom i zaslugom davatelja, takva u kojima primatelj – subjekt –svoju volju realizira tek u činu primanja koji odgovara drugoj etapi prema etapnoj podjeli posvojnih dinamičnih glagola (vidi 3.1.1.). Primjer (37b) također je takav u kojemu subjekt aktivno sudjeluje u radnji inicirajući ju, realizirajući i dovršivši ju. Gledajući dinamiku, razlika između jezika izvora i jezika cilja u tom bi primjeru bila gotovo dijametralno suprotna kada bi *get* imao samo značenje *dobiti* u kojem subjekt ne pokreće i ne izvodi radnju

[104] *Dobiti* je u 45,45% korpusnih primjera prijevodni ekvivalent glagolu *get*, što pokazuje tablica 13.

u prvoj etapi, nego ju tek voljno prihvaća po završetku druge i u trećoj. No jasno je da *get*, čak i sa značenjem ograničenim na reprezentativno posvojno, ima različite dimenzije, odnosno da subjekt u argumentnoj strukturi toga predikata može biti ili gotovo potpuno statičan i pasivan ili vrlo poduzetan i aktivan, a može ostvariti i bilo koju razinu dinamičnosti između dviju navedenih. Jedan od primjera poduzetne uključenosti subjekta u radnju koja prethodi samom činu dobivanja, odnosno s*tjecanja*, jest (37c). Tu subjekt u prvoj etapi namjerava, planira, poduzima napore te čini složene radnje ne bi li se dogodile druga i treća etapa, odnosno ne bi li posjedovano prešlo u vlasništvo drugoga posjednika – subjekta. O tomu, osim odabira prijevodnog ekvivalenta *steći*, govori i uži kontekst, odnosno glavna rečenica (*they drained all their energy*) kojoj je zavisna (*getting something that was worthless*) posvojnoga značenja. Slično govori i (37d), gdje je *get* preveden glagolom *nabavljati*, koji također podrazumijeva namjernu aktivnost usmjerenu k stjecanju vlasništva nad posjedovanim. *Ukrasti* u (37e) dinamičan je glagol te u razloženom značenju sadrži namjeru, planiranje te niz složenih radnji kojima je cilj promjena vlasništva u korist subjekta. Primjećuje se da *steći* i *ukrasti* imaju zajedničkih značenjskih elemenata (imaju zajedničku svrhu radnje: prijenos vlasništva, odnosno kontrole i raspolaganja, iste sudionike – PK1, PK2 i PN, subjekt poduzima i izvršava radnju, radnja se izvodi u korist subjekta, rezultat je prijenos vlasništva nad PN s PK1 na PK2). Osnovna je značenjska razlika među njima pravne naravi – *stječe* se zasluženo i pravno opravdano, a *krade* se protivno pravnim i moralnim zakonima. Sljedeći glagol, *naći*, kako kazuje objektna rečenica u (37f), *ono što je tražio*, također ima dinamično značenje jer se ne događa slučajno, već kao rezultat poduzete radnje – traženja. U posljednjem primjeru (37g) *get* je preveden s *ostvariti pravo na*, što ne podrazumijeva promjenu, odnosno stjecanje vlasništva u jeziku cilju u istoj mjeri kao u jeziku izvoru. Međutim *ostvariti pravo na što*, posebice na neku vrstu novčane naknade, znači poduzeti određene radnje kako bi se to pravo steklo i na koncu ostvarilo u vidu stjecanja materijalnih sredstava, tj. primanja plaće, kao što je slučaj u navedenoj rečenici.

3.3.3.3.5. Obavijesna vrijednost

Nakon pregleda argumentne strukture i dinamičnosti rečenica s *get* i prijevodnih im ekvivalenata, pažnja će se usmjeriti na obavijesnu vrijednost rečeničnih elemenata. Kao i kod *give* i *take*, gledat će se linearni sljedovi u rečenicama iz građe te će se isti analizirati nakon tabličnog brojčanog prikaza. Usporedit će se obavijesna vrijednost određenoga argumenta

(PK1, PK2 i PN) u dvama jezicima, ovisno o tomu koje mjesto u linearnom slijedu elemenata zauzima (v 3.3.3.1.5.). Kao što je ranije rečeno, na inicijalnom je položaju obavijesno najvredniji element, čija se vrijednost očituje u sposobnosti uvođenja novih informacija u iskaz. Kako su u strukturi izraza s *get* najvećim udjelom zastupljeni izrazi s dva argumenta (PK2 i PN), značajno je sagledati koji od ta dva elementa služi kao obavijesno polazište (dano), a koji se češće uvodi kao nova obavijest (novo).

Iz tablice 17 može se iščitati da je neizostavno realiziran argument u jeziku izvoru PN, koji se pojavljuje u svim posvojnim primjerima u građi. Nakon njega po učestalosti slijedi PK2 s udjelom od 75,61%. PK1 se u jeziku izvoru pojavljuje u 4,88% posvojnih rečenica. Zabilježen je i jedan (2,44%) primjer stanja bez promjene vlasništva, odnosno sa samo jednim posjednikom (PK). Tu je *get* preveden glagolom *imati* te je i u jeziku cilju također moguć samo jedan posjednik umjesto dvaju, što je slučaj kod dinamičnih glagola. Ta je rečenica navedena ranije u primjeru (34d). U jeziku cilju tri (7,32%) su rečenice prevedene nepredikatnim izrazima, a jedna je od njih (38a) u kojoj je posvojni dio (*to get the wherewithal*) potpuno izostavljen iz prijevoda. Smatra se da u takvim rečenicama nije ostvaren nijedan od relevantnih argumenata. Kao i u engleskome u hrvatskom jeziku PN je ostvaren u 100% posvojnih izraza, nakon njega po učestalosti (87,80%) slijedi PK2, zatim PK1 (4,88%) te naposljetku PK (2,44%).

38) a.…*she'd work for sixteen hours a day to get the wherewithal to support us.*
'Ponekad je radila šesnaest sati dnevno kako bi nas mogla prehraniti.'

b. *Edith insisted on getting me an electric one.*
'Edith mi je na silu kupila onu na struju.'

Kako bi se utvrdilo koji elementi u argumentnoj strukturi predikata *get* imaju najveću obavijesnu vrijednost, brojčano će se pokazati udio određenoga elementa na inicijalnim položajima u zabilježenim rečenicama.

Tablica 19. Argumenti na inicijalnom položaju u posvojnim rečenicama s *get*

	engleski jezik	**hrvatski jezik**
PK2	70,73%	78,05%

PN	26,83%	12,20%
PK1	/	/
PK	2,44%	2,44%

S obzirom na tipološko određenje engleskoga i hrvatskog jezika očekivani je poredak riječi SVO (v 3.3.3.1.5.). Budući da *get* pripada skupini GUC, pretpostavka je da će na mjestu subjekta biti drugi posjednik (v 3.2.1.2.). To i jest slučaj u većini engleskih i hrvatskih korpusnih primjera, kako se vidi iz tablice 19. Može se reći da u rečenicama obaju jezika PK2, s ulogom teme (danoga), ima najveću obavijesnu vrijednost služeći kao polazište pri uvođenju novih obavijesti. Unatoč slobodnijem redu riječi u jeziku cilju PK2 se na inicijalnom položaju u jeziku cilju pojavljuje u više rečenica negoli u jeziku izvoru. Također se, uspoređujući udio određenoga argumenta na inicijalnom položaju u jeziku izvoru i jeziku cilju, primjećuje češća tendencija uporabe posjedovanoga kao polazišnog obavijesnog argumenta u jeziku izvoru. Prvi se posjednik ni u jednom primjeru iz građe nije smjestio na inicijalni položaj kako u engleskome tako ni u hrvatskom jeziku. Sljedeći će primjeri (39a–d) ilustrirati na koje se načine obavijesno ustrojstvo prenosi iz jezika izvora u jezik cilj.

39) a. *George gets what he's set his mind on, as you see.*
'Kad nešto hoće, George to i dobije, vidite i sami.

b. *It was in a little book I once got for Christmas.*
'…iz knjižice što sam je jednom dobila za Božić.'

c. *It is common to get an advance payment…*
'Uobičajeno je primiti akontaciju…'

d. *…to get what we want.*
'…da bismo ono što želimo postigli.'

Situacija kada rečenica započinje drugim posjednikom nakon kojega slijedi posjedovano prikazana je u primjeru (39a). To je uobičajeni linearni slijed rečeničnih elemenata u kojemu PK2 ima najveću obavijesnu vrijednost, odnosno služi kao obavijesno polazište. Prijevod je te

rečenice istoga linearnog slijeda, dakle istoga obavijesnog ustrojstva. U sljedećoj je rečenici, (39b), PN (*a little book* 'knjižica') na inicijalnom položaju u oba jezika, a nakon njega je PK2 (*I*, u jeziku je cilju po obliku glagola poznato da je PK2 prvo lice jednine), ostvaren u atributnoj rečenici (*I once got for Christmas* 'što sam je jednom dobio za Božić'). U građi je zabilježen i primjer kada je samo jedan argument ostvaren na površinskoj strukturi – PN. Rečenica je to zabilježena u (39c). U posljednjem navedenom primjeru, (39d), linearni se sljedovi razlikuju između jezika izvora i jezika cilja, no moglo bi se reći da je razlog tomu morfološke naravi. U jeziku izvoru ostvaren je samo PN (*what we want* 'ono što želimo'), dok je u jeziku cilju iz morfoloških obilježja glagola poznat i subjekt koji ima ulogu PK2.

3.3.3.3.6. Zaključak

U rečenicama s *get*, kao i u rečenicama s *take*, PK1 nije uobičajen argument. Njegov izostanak iz strukture tih rečenica upućuje na njegovu irelevantnost u događaju. Naime PK1 nije uvijek poznat iz konteksta ni iz morfoloških obilježja rečeničnih elemenata te se ne prenosi u poruci koja se odašilje određenim posvojnim izrazom. Ipak, budući da se radi o promjeni vlasništva, njegovo se postojanje podrazumijeva kao što se podrazumijeva i promjena posjednika. Naglasak je u tim rečenicama na PK2 koji svojim pristankom na promjenu vlasništa u svoju korist omogućava dovršetak radnje. Razvidna je u takvim događajima pasivna narav predikata čiji subjekt ima manje aktivnu ulogu u radnji od neizrečenoga argumenta. O pasivnoj je naravi predikata *get* rečeno ranije u tekstu (v 3.3.3.3.), a o shematskim i slikovnim prikazima dinamike sile toga predikata govorit će se kasnije (v. 3.4.2.3.). Slikovni i shematski prikaz potvrđuju povezanost s pasivom jer im opisi ne sadržavaju simbole sudionika koji ulaganjem svoje energije pokreću, tj. iniciraju radnju. Kod prikaza dinamike sile jasno se razlikuju dva tipa predikata *get*, ovisno o tome je li PK2 samo sudionik događaja koji pristaje na promjenu (što odgovara tipičnome značenju) ili je to sudionik koji tu promjenu inicira (kao u rečenicama s *ukrasti*, *kupiti*, *nabaviti* itd.).

Nadalje, uočene su razlike u razini posvojnoga značenja u srodnim strukturama, odnosno istim linearnim sljedovima. Podudaranje tematskih uloga i obavijesne vrijednosti u dvama jezicima ne uvjetuje jednaku razinu posvojnoga značenja u jeziku izvoru i jeziku cilju.

3.3.3.4. Belong

Belong je jedini od glagola u građi kojemu na mjestu subjekta stoji posjedovano. S obzirom na takav položaj posjedovanoga u argumentnoj strukturi, posvojni se glagoli u literaturi dijele u dvije skupine – glagole kojima je na mjestu subjekta posjednik, kao što je slučaj kod glagola *have* (ti se glagoli u literaturi na engleskom jeziku nazivanju *have verbs*) i glagole koji na mjestu subjekta imaju posjedovano (*belong verbs*), kakav je slučaj kod *belong* (v 2.4.3.2.1.). Stoga u odnosu na glagol *have* s kojim dijeli brojne leksičke značajke *belong* posjeduje drukčiju argumentnu strukturu. U konstrukcijama s *belong* na mjestu subjekta nalazi se posjedovano, a posjednik zauzima mjesto objekta, što je asimetrično u odnosu na konstrukcije s glagolom *imati*. U neobilježenom poretku riječi, kako se vidi u (40a–b), očita je obavijesna razlika između dviju konstrukcija; u (40a) topikaliziran je posjednik koji predstavlja temu, tj. početnu, poznatu informaciju (*John*), dok je u (40b) topikalizirano posjedovano (*tools*), a rema, tj. nova informacija, jest posjednik.

40) a. John has tools.
b. Tools belong to John.

Posjednik je u konstrukcijama s *belong* obvezan argument, sadržan u prijedložnoj skupini s prijedlogom *to*, što u hrvatskom jeziku primjereno odgovara dativu, kako se vidi u primjeru (41).

41) *Manuscripts belong to recipients.*
'Rukopisi pripadaju primateljima.'

Ako se prijedložna skupina (ili imenska skupina u dativu ako se radi o hrvatskom jeziku) odnosi na neživi entitet koji može biti prostor, vrijeme, kategorija, skupina i sl. tada se ne radi o posvojnosti, nego o pripadanju, ubrajanju u što (v 3.1.2.), kako prikazuju primjeri (42a–c).

42) a. *It belongs to the same class.*
'On pripada istoj kategoriji.'

b. *…a world you belong in.*
'…svijet kojemu pripadaš.'

c. *Don't those belong in some earlier century*?
'Ne pripadaju li nekom ranijem stoljeću?'

Osim po rasporedu argumenata *belong* se, kao i *own* i *possess*, od *give*, *take* i *get* razlikuju po tome što iskazuju stanje, a ne radnju. U značenjskom sadržaju tih glagola nema promjene vlasništva ni prijenosa bilo kakve sile s jednoga entiteta na drugi.

3.3.3.4.1. Belong *i ekvivalentni predikati*

Glagoli stanja, kako je ranije rečeno (v 3.2.1.), ne podliježu kriteriju promjene vlasništva i u svojoj strukturi argumenata imaju sam jednoga posjednika. Ti glagoli ne podrazumijevaju uloženu energiju i pretpostavljaju duže razdoblje.[105] Glagoli se stanja mogu podijeliti na glagole percepcije, spoznaje i glagole odnosa u koje se ubrajaju i posvojni odnosi. Iako ne sadrže aktivno djelovanje i promjenu stanja, kao i dinamične situacije, također mogu imati početak i završetak, odnosno mogu započeti i završiti pod uvjetom djelovanja neke sile, odnosno dinamične situacije (v 3.2.). Kako stanju u najužem smislu nije inherentna promjena, odnos između dvaju entiteta (PK i PN) u stanju posjedovanja ne uključuje sudionike koji unose promjenu, poput davatelja ili primatelja, nego samo dva navedena entiteta: posjednika i posjedovano. Stoga se očekivano samo ta dva argumenta pojavljuju u argumentnoj strukturi tih glagola.

Kako je ranije rečeno, glagoli stanja znatno su stabilnijega značenja od dinamičnih glagola, što građa potvrđuje i u slučaju glagola *belong*. Svi zabilježeni primjeri posvojnoga značenja u engleskom jeziku prevedeni su posvojnim konstrukcijama, a prijevodni ekvivalenti iz građe jesu: *pripadati* (zastupljen u 74,07% prijevoda), *biti čiji* (18.52%) i *biti vlasnikom* (7,41%). Rečenice (43a–c) primjeri su triju različitih predikata ekvivalentnih posvojnom predikatu *belong*.

43) a. *The copyright belongs to Lord Ash.*
'Autorska prava pripadaju Lordu Ashu.'

b. *...it belonged to my mother.*
'…bio je majčin.'

c. *It belongs to Miss Lamotte*.
'Vlasnica joj je gospođica La Motte.'

[105] Comrie (1976:48–50), raspravljajući o problematici naizgled jednostavne dihotomije stanja i dinamičnih situacija (*states and dynamic situations*), kao razlikovne parametre spominje promjenu, dugotrajnost te uloženu energiju.

Raspored argumenata u strukturama predikata *belong* svodi se na dvije različite, od kojih je jedna (sa slijedom PK - PN) stilski obilježena. Prema podacima iz tablice 20. razvidno je da je tipični slijed rečeničnih elemenata PN – PK.

Tablica 20. Raspored i prijenos argumenata iz jezika izvora u jezik cilj

ENG	HRV	Eng →hrv	%
PN-PK	PN-PK	23	95,83%
PK-PN	PK-PN	1	4,17%

Tipičan raspored argumenata prisutan je u gotovo svim primjerima iz građe, a izuzetak s obrnutim rasporedom pojavio se u samo jednom primjeru, navedenom u (44b). Tipični su primjeri poput (44a), u kojima se, češće negoli kod drugih predikata iz građe, na mjestu PN-a pojavljuje entitet s obilježjima živo i ljudsko.

44) a. *She had once belonged to Fergus.*
'…nekoć je bila Fergusova.'

b. *Happiness is the natural state of little children, to whom the kingdom belongs…*
'Sreća je prirodno stanje male djece kojima Kraljevstvo pripada…'

Takav poredak argumenata također govori o posjedovanome kao temi, odnosno obavijesnom polazištu u rečenicama s *belong*.

Zanimljivo je primijetiti da se među ekvivalentima na hrvatskome jeziku u građi ne pojavljuje nijedan primjer svršenoga vida predikata *pripadati – pripasti* ili nekog drugog sličnoznačnoga predikata[106] u kojemu bi se moglo prepoznati dinamično značenje.

Budući da se među prijevodima ne može naći nijedan predikat dinamičnoga značenja, nema ni smjera radnje, pa primjeri predikata *belong* u dvama jezicima ne mogu biti podijeljeni na GUC i GUI.

[106] O dvovidnosti glagola *pripadati* Kuna (2012: 97) govori:

> I dok je glagol *pripadati* pokazatelj pravoga posjedovanja (kao i *imati*), njegov svršeni parnjak *pripasti* označuje sam početak posjedovanja, konkretnije zadobivanja vlasništva, a dokaz tomu jest i mogućnost uvođenja drugoga glagola iz skupine koja podrazumijeva uključenost drugih fizičkih i pravnih osoba pri stjecanju čega:
>
> 112) a. Bolje da stan pripadne meni nego državi.
>
> a'. Bolje da stan dobijem ja nego država.

3.3.3.5. Possess

Kao i *belong*, *possess* je po svojim značenjskim svojstvima glagol stanja, što znači da podrazumijeva mirovanje, a ne promjenu. Tipičan primjer rečenice s predikatom *possess* jest (44a). U toj je rečenici u oba jezika posjednik na mjestu rečeničnoga subjekta, a posjedovano je izravni objekt. Budući da kao glagol stanja *possess* ne sadrži promjenu, samo je jedan, konstantan posjednik (PK) u njegovoj argumentnoj strukturi, a ne dva (PK1 i PK2) kao kod dinamičnih glagola.

Unatoč primarno statičnome značenju u određenom se postotku primjera *possess* pojavljuje kao dinamični glagol. U kojem se udjelu *possess* pojavljuje s dinamičnim značenjem prikazuje tablica 21.

Tablica 21. Dinamičnost u posvojnim rečenicama s *possess* u jeziku izvoru i jeziku cilju

	engleski jezik	**hrvatski jezik**	**udio**
dinamičnost	+	+	21,75%
dinamičnost	+	-	0,00%
dinamičnost	-	+	0,00%
dinamičnost	-	-	78,25%

S dinamičnim se posvojnim značenjem javlja u sljedećim oblicima, kako je oprimjereno u (44b–e): *come to possess* 'doći u vlasništvo', *be possessed of* 'domoći se', *possess oneself of* 'primiti' te *possess* 'zaposjesti'. Navedeni primjeri potječu isključivo iz književnoga stila.

44) a. *…the London Library possessed Ash's own copy*.
'…Londonska knjižnica posjeduje Ashov vlastiti primjerak.'

b. *The things we come to possess are the extension of who we are…*
'Stvari koje su došle u naše vlasništvo produžetak su onoga što jesmo…'

c. …*when they were possessed of the journal…*
'…kad su se domogli dnevnika…'

d. *He ... possessed himself of one of the little gloved hands…*
'…a on se nagnu naprijed i primi neveliku ruku u rukavici…'

e. *But that fragment we must thoroughly possess and hand to the future.*
'No, taj fragment moramo temeljito zaposjesti i predati ga budućnosti.'

Dinamično značenje podrazumijeva energiju uloženu u promjenu vlasništva, odnosno tri etape i dva posjednika. Takve rečenice imaju više argumenata i različite argumentne strukture, što će se prikazati u nastavku.

3.3.3.5.1. Possess *i ekvivalentni predikati*

Osam je različitih predikata kojima je posvojni *possess* preveden u građi. Od četiri hrvatska ekvivalenta sa statičnim značenjem najčešće se pojavljuje *posjedovati*, što se slaže s rabljenim rječničkim izvorima. Ostala su tri statična ekvivalenta *imati, biti u posjedu* te *polagati pravo*. Zastupljenost hrvatskih ekvivalenata pokazuje tablica 22.

Tablica 22. Ekvivalenti predikata *possess* iz građe

glagol	usmjerenost	postotak uporabe	predikatna posvojnost
posjedovati		47,83%	+
imati		13,04%	+
zaposjesti	GUC	8,70%	+
biti u posjedu		4,35%	+
primiti	GUC	4,35%	+
polagati pravo		4,35%	+

domoći se	GUC	4,35%	+
doći u vlasništvo	GUC	4,35%	+
drugo		8,70%	-

Kako tablica pokazuje, svi su hrvatski predikati ekvivalentni predikatu *possess* posvojnoga značenja. U dvjema rečenicama *possess* nije preveden glagolskom, nego drukčijom skupinom (koja se ubraja u atributnu posvojnost), što pokazuje primjer (45).

45) *…unless you renounce and give up everything you possess, you cannot be my disciple.*
'…tko se god između vas ne odreče svega svoga imanja, ne može biti moj učenik.'

U primjerima s dinamičnim značenjem radnja je usmjerena na subjekt koji započinje radnju i kod kojega radnja završava. Stoga takvi predikati pripadaju skupini GUC.

3.3.3.5.2. Argumentna struktura predikata possess *i prijevodnih ekvivalenata*

Tablica 23 pokazuje u kakvim se linearnim sljedovima pojavljuju argumenti u korpusnim primjerima predikata *possess*. Budući da taj predikat u nekim rečenicama ima dinamično značenje, argumenti mu bivaju raspoređeni raznoliko, a ne samo tipično kao kod ostalih glagola stanja. Kao glagol stanja *possess* tvori predikatne skupine s posjedovanim i nepromjenljivim posjednikom; kao dinamični glagol tvori skupine s drugim posjednikom i posjedovanim. Ni u jednom dinamičnom primjeru u građi PK1 nije realiziran u argumentnoj strukturi predikata *possess*.

Tablica 23. Raspored i prijenos argumenata iz jezika izvora u jezik cilj

ENG	HRV	Eng →hrv	%
PN-PK2	PN-PK2	2	8,70%
PK2-PN	PK2-PN	2	8,70%

PK-PN	PK-PN	8	34,78%
PN-PK	PN-PK	7	30,43%
PN	PN-PK2	1	4,35%
PN	PN	1	4,35%
PN-PK2	PK2-PN	1	4,35%
PN-PK2	PN-PK2	2	8,70%

Kako tablica prikazuje, najučestaliji su sljedovi argumenata u oba jezika PK – PN i PN – PK. Svi su primjeri s tim argumentima iz jezika izvora prešli u jezik cilj zadržavajući argumente te zadržavajući značenjske osobine inherentne glagolima stanja (jedan je posjednik i nema prijenosa vlasništva). U (46a) prikazane su rečenice sa slijedom PK – PN, a u rečenicama (46b) slijed argumenata je PN – PK.

46) a. *You don't possess these things; you surrender to them.*
'Ne posjedujete te stvari; predajete im se.'

b.*We never feel grief when we lose something that we have allowed to be free, that we have never attempted to possess.*
'Nikada ne osjećamo tugu kada izgubimo nešto čemu smo dopustili da bude slobodno, što nikada nismo pokušali posjedovati.'

Ostale se strukture pojavljuju u manjem broju i pojedinačno nisu značajne za analizu, a zbirno upućuju na sposobnost predikata *possess* da tvori dinamične strukture.
Sljedeća tablica (tablica 24) pokazuje zastupljenost pojedinačnih linearnih sljedova rečeničnih elemenata neovisno o tome jesu li isti ili se razlikuju od svojih ekvivalenata.

Tablica 24. Linearni slijed argumenata u rečenicama s *possess* u dvama jezicima

ENG	**eng**	**%**	**HRV**	**hrv**	**%**
PN-PK2	2	8,70%	PN-PK2	3	13,04%

PK2-PN	2	8,70%	PK2-PN	2	8,70%
PK-PN	8	34,78%	PK-PN	8	34,78%
PN-PK	7	30,43%	PN-PK	7	30,43%
PN	2	8,70%	PN	1	4,35%

Primjećuje se da je posjedovano jedini argument koji se obavezno ostvaruje u svim primjerima iz građe, dok posjednik nije ostvaren u 8,70% primjera u jeziku izvoru i 4,35% primjera u jeziku cilju. Kako prikazuje tablica 25, najučestaliji argument na inicijalnom položaju jest PN, a nakon njega slijedi PK. Taj podatak govori o obavijesnom ustrojstvu rečenica s predikatom *possess* u kojima se nijedan rečenični element ne ističe kao obavijesno polazište, već se u toj ulozi podjednako nalaze i posjednik i posjedovano.

Tablica 25. Argumenti na inicijalnom položaju u posvojnim rečenicama s *possess*

	engleski jezik	**hrvatski jezik**
PK2	8,70%	8,70%
PN	47,83%	47,83%
PK1	/	/
PK	34,78%	34,78%

3.3.3.6. Own

Jedini predikat u građi s isključivo posvojnim značenjem jest *own*. Osim što u građi nije zabilježeno nijedno drugo značenje osim posvojnoga, nije zabilježen nijedan primjer dinamičnoga značenja. Stoga se može reći da je *own*, sudeći po korpusnim primjerima, tipičan posvojni glagol stanja. Prema rječničkim izvorima, kao i prema hrvatskim ekvivalentima,

primjećuje se velika semantička sličnost između *own* i *possess*. O leksičkosemantičkoj razlici između tih dvaju glagola govorilo se u 2.4.3.2.4. Primjer (47a–b) ilustrira tu sličnost dvama primjerima iz građe – u prvome je u jeziku izvoru predikat *own*, u drugome *possess*. U oba je primjera hrvatski predikat *posjedovati* poslužio kao prijevodni ekvivalent.

47) a. *Roland wanted badly to own something…*
'Roland žarko poželje posjedovati nešto…'

b. *You don't possess these things…*
'Ne posjedujete te stvari…'

Kao tipični glagol stanja *own* tvori predikatne skupine sa samo jednim posjednikom i posjedovanim, kako i pokazuje tablica 26.

Tablica 26. Raspored i prijenos argumenata iz jezika izvora u jezik cilj

ENG	HRV	Eng →hrv	%
PK-PN	PK-PN	11	73,33%
PN-PK	PN-PK	3	20%
PN	PN	1	0,67%

Sve se strukture paralelno pojavljuju u dvama jezicima, što govori i o strukturnoj stabilnosti toga predikata. Najčešće se kao obavijesno polazište na inicijalnom mjestu pojavljuje posjednik, no u manjem je broju primjera posjedovano tema obavijesti. Primjeri (48a–c) prikazuju tri različita slijeda rečeničnih elemenata koji su zabilježeni u građi.

48) a. *The Baileys seem to own the manuscripts themselves.*
'Baileyevi valjda opet posjeduju same rukopise.'

b. *…and had deposited the Ash manuscripts he owned in the British Library.*
'...pa je Asheve spise u svome posjedu pohranio u Britanskoj knjižnici.'

c. *…most of them were jointly owned.*
'…većina bijahu zajedničko vlasništvo.'

U (48c) izrečen je samo PN, ali je za pretpostaviti da je PK poznat iz širega jezičnog konteksta.

3.3.4. Pasiv

3.3.4.1. Komunikacijski razlozi uporabe

Značajno mjesto u analizi zauzimaju pasivne konstrukcije koje su različito zastupljene u polazišnomu i ciljnomu jeziku. Pasivne se konstrukcije i u hrvatskom i u engleskome jeziku rabe uglavnom iz istih komunikacijskih razloga; Knežević i Brdar (2009) navode slučajeve kada je agens nepoznat, nije u fokusu interesa ili se može lako zaključiti iz konteksta, odnosno kada je nepoznat, irelevantan ili očit. Jespersen (1969), govoreći o pasivu u engleskom jeziku, navodi pet razloga uporabe pasiva: agens je nepoznat ili ga je teško identificirati, podrazumijeva se tko ili što je agens, iz posebnih se razloga izbjegava spominjanje agensa, veće je zanimanje za subjekt pasivne rečenice te potreba za kohezijskim sredstvom u rečenici. Knežević i Brdar također tvrde da brojni lingvisti pasivizaciju smatraju strategijom topikalizacije pacijensa s jedne strane i detopikalizacije agensa s druge strane (v 3.3.2.). Kako je ranije rečeno, u hrvatskom, kao i u engleskome jeziku, tema se obično podudara s ulogom subjekta i u tom je slučaju konstrukcija neobilježena, neutralna. Kada je na mjestu subjekta neki drugi element koji nije tema (za primjer Knežević i Brdar navode prijedložne skupine i priloge), tada je konstrukcija obilježena i implicira dodatno značenje. Autorice naglašavaju semantičku vrijednost pasivnih konstrukcija jer se u njima, u odnosu na aktivne konstrukcije, prenose iste informacije, a različite poruke. O važnosti poruka impliciranih odabirom konstrukcije, odnosno razmještajem danoga (teme) i novog (reme) govore Hatim i Mason (1990): "Thematization is important as the translator has to respect the source text arrangement of information in terms of given/new information and also in terms of the desired thematic prominence." Kao relevantna za potrebe rada spomenut će se i Talmyjeva (1994: 88) tvrdnja o ugnježđivanju pažnje (*Nesting of attention*), gdje autor ističe kako pasiv mijenja krug, odnosno tijek promatranja događaja (*circle of viewing*) preusmjeravajući tako pažnju sugovornika s jednoga elementa na drugi. Element s ulogom agensa također dobiva dio pažnje sugovornika / primatelja poruke, no ta je pažnja ugniježđena unutar pažnje usmjerene na dominirajući element u fokusu. Drugim riječima, Talmy tumači kako je svrha procesa pasivizacije preusmjeravanje pažnje, odnosno svojevrsna hijerarhijska preraspodjela obavijesne istaknutosti elemenata sudionika u istome događaju. O polazištu pažnje (su)govornika kao razlici između aktiva i pasiva govori i Ham (1990: 70) uzimajući u obzir i engleski i hrvatski jezik te napominje kako je u engleskom jeziku uporaba pasiva učestalija negoli u hrvatskome jer „engleski nema drugih sredstava kojima bi

varirao funkcionalnu rečeničnu perspektivu jer nema slobode u redu riječi.“ Ham također napominje kako zbog različitih obavijesnih funkcija aktiva i pasiva nije moguće jednu konstrukciju zamijeniti drugom bez određenih promjena u obavijesnoj funkciji.

Nadalje, Shibatani (2004) također uporabu pasiva smatra skretanjem pozornosti s agensa. U većini proučavanih jezika agens se u pasivu ne spominje, nije izrečen. U nekim je jezicima (poput hrvatskoga[107], turskog i finskog) nemoguće ili nije preporučljivo izreći agensa u rečenici. Čak i u jezicima u kojima nema zapreka izricanju agensa u pasivnim rečenicama znatno su rjeđe rečenice u kojima je on izrečen. Takvu pojavu Shibatani naziva *strategijom defokusiranja* 'Defocusing strategy' te pojašnjava da u jeziku postoje morfosintaktička sredstva kojima se usmjerava pažnja. Defokusiranjem se pažnja skreće s elementa koji ima najmanju vrijednost u poruci, odnosno taj se element sintaktički ne kodira. Shibatani navodi hijerarhijsku ljestvicu važnosti elemenata u poruci kodiranih sintaktičkim funkcijama. U takvoj je ljestvici na prvome mjestu subjekt rečenice, zatim izravni objekt, nakon njega neizravni objekt te na kraju elementi kodirani kosim padežom[108].

3.3.4.2. Morfosintaktička obilježja pasiva

Pasivna se konstrukcija u literaturi uglavnom smatra izvedenom iz aktivne i u njoj se jasno očituje odnos između sintaktičkog i semantičkog plana. Taj je odnos određen rasporedom tematskih uloga s obzirom na sintaktičke položaje i funkcije, tvrdi Vukojević (1992). Mc Enery, Xiao (2006) tumače kako se u engleskom jeziku prototipne pasivne konstrukcije sastoje od glagola *be* i participa perfekta glavnoga glagola. Takav se pasiv još naziva neobilježenim pasivom. Autori navode glagole *get* (v 3.3.3.3.), *become, feel, look* te *remain* kao moguće zamjene glagolu *be* u tvorbi pasiva. Rečenice s izrečenim agensom od rečenica s neizrečenim agensom razlikuju se između ostaloga po duljini, pa se takve s izrečenim agensom nazivaju dugim, a one s neizrečenim kratkim pasivom. Na temelju četiriju građa pisanog i dviju govornoga jezika spomenuti autori zaključuju kako je kratki pasiv učestaliji od dugoga osam do trideset i sedam puta, ovisno o korpusu na kojemu je raščlamba rađena. Pišući o pasivu kao jezičnoj kategoriji Belaj (2004) kao temeljni pokazatelj pasivne dijateze vidi semantičku kategoriju trpnosti. Trpno se stanje tipično ostvaruje uspostavljenjem jednakosti S (subjekt) = T (trpitelj), odnosno objekt / trpitelj aktiva postaje subjekt / trpitelj pasivnoga korelata (Belaj

[107] Vidi Ham (1990)

[108] Hijerarhijska se ljestvica u literaturi većinom pojavljuje u sljedećem obliku: subjekt>izravni objekt>neizravni objekt>kosi padež

2004: 13). Kategorija trpnosti, kao najistaknutija kategorija pasiva, na taj je način utjelovljena u sintaktički najistaknutijem elementu – subjektu. Osim gramatičkoga pasiva, koji je prototipni pasiv po svojim morfološkim svojstvima, Belaj kategoriju pasiva proširuje leksičkim[109], adjektivnim i verbalnim pasivom, ističući kako je status pasivne rečenice prvenstveno semantički uvjetovan. Prototipni, odnosno gramatički pasiv u hrvatskome jeziku podrazumijeva dvije različite strukture: pomoćni glagol *biti* s glagolskim pridjevom trpnim[110] te lični glagolski oblik s česticom *se*.

3.3.4.3. Pasivne rečenice u građi

Primjeri su za raščlambu odabrani polazeći od JI. Radi jasnoće su se rabili pasivi koji su ranije nazvani neobilježenim pasivom, takvi koji se sastoje od glagola *be* i participa perfekta glavnoga glagola. Prijevodni korelati u JC pojavljuju se u različitim oblicima, i u pasivnome i u aktivnom. Iako je za očekivati da dinamični glagoli češće od glagola stanja uzimaju pasivni oblik, statistički gledano, pasiv je podjednako učestao kod jednih i kod drugih glagola. Od tri dinamična glagola sadržana u građi *get* se nijednom nije pojavio u pasivnom obliku, *take* je pasivan u 7%, a *give* u 24% primjera pasivnih oblika. Glagoli stanja dali su slične rezultate; *belong* se u građi ne pojavljuje u pasivnom obliku, *possess* je u 7% slučajeva pasivan, *own* u 21%. Tablica 26 prikazuje broj pojavnica u pasivu u jeziku izvoru (JI) i broj njihovih aktivnih i pasivnih korelata u jeziku cilju (JC).

Tablica 26. Pojavnost pasiva u JI te korelata u JC

	JI pasiv → JC pasiv	JI pasiv → JC aktiv	JI aktiv → JC pasiv	JI aktiv → JC aktiv	ukupno
GIVE	8 (6,35%)	22 (17,46%)	0	96	23,81%
TAKE	2 (2,86%)	3 (4,29%)	0	65	7,14%
GET	0	0	0	40	/

[109] Gledajući na pasiv kao na kategoriju širu od gramatičkih okvira, Belaj (2004:111) govori kako se '…preko leksičkog pasiva, proces pasivizacije oslobađa iz svoje ustaljene gramatičke čahure i postaje osobitim načinom mišljenja otvorenim prema drugim gramatičkim kategorijama kao sredstvima njegova očitovanja … Drugim riječima, morfologija i sintaksa stavljaju se u službu pasivne semantike kao različiti kalupi njezina ostvarivanja.' Ovisno o tome kakve se situacije iskazuju te kojim sredstvima, Belaj leksički pasivne rečenice dijeli na adverbijalni, nominativno – kvalitativni, perceptivni, perceptivno – posesivni te posesivni pasiv.

[110] Takvu strukturu Belaj, po uzoru na strane autore, još naziva perifrastičnim pasivom.

POSSESS	0	2 (9,09%)	0	20	9,09%
OWN	0	3 (21,43%)	0	11	21,34%
BELONG	0	0	0	23	/

Iz tablice 26 vidljivo je kako je engleski jezik skloniji pasivnom obliku od hrvatskoga. Od ukupno 40 pojavnica u pasivu u engleskom jeziku samo ih je 10 prevedeno pasivom na hrvatski jezik, što znači da je čak 30 pasivnih glagola (75%) prevedeno aktivom.

Zanimljivo je primijetiti kako se među primjerima iz građe ne nalazi pasiv tvoren glagolom *get*. Valja napomenuti kako su primjeri za raščlambu izdvojeni po ranije spomenutom kriteriju te nijedan ne sadrži pasivni oblik glagola *get* u primarno posvojnom značenju. Primjeri poput (49) uobičajeni su primjeri pasiva s glagolom *get*,[111] no nijedan nije tipičnoga posvojnog značenja.

49) *You need to get your questions answered…*
'…jer morate dobiti odgovore na svoja pitanja.'

Tu je i značajna morfosintaktička razlika između engleskoga glagola *get* i najčešćega mu hrvatskog ekvivalenta *dobiti*[112], koji se pojavljuje u pasivnom obliku i kao pravi posvojni glagol (*I to ne ukradene, kao njegova damijana, nego pošteno dobivene, koje mi je sam dao!*[113]).

3.3.4.4. Argumentna struktura pasivnih rečenica

Tablice 27 – 30 ilustriraju stanje uočeno u građi. Linearno je prikazano i numerirano kako su u rečenicama smješteni posjednici (PK1 i PK2) i posjedovano (PN) u ishodišnom i ciljnome jeziku te je u posljednem stupcu istaknut broj pojavnica određene strukture. Prije tablica navedeni su simboli rabljeni u prikazu. Simboli ujedinjuju sintaktička i semantička svojstva elemenata iskaza.

PN^{s} – posjedovano je subjekt

[111] Pasiv tvoren glagolom *get*, osim što naglašava ulogu pacijensa, znatno češće negoli pasiv s glagolom *be* uključuje i stav govornika. Promatrajući semantička svojstva pasiva, McEnery i Xiao (2006) uočavaju kako u 41,1% slučajeva pasiv s glagolom *get* izražava stav, odnosno mišljene govornika (u 37,7% primjera radi se o negativnom stavu), dok je izražavanje stava u pasivu s glagolom *be* prisutno u 19,7%.

[112] U dvojezičnim je rječnicima glagol *dobiti* prvi navedeni ekvivalent glagolu *get*. Osim *dobiti*, Bujas (2008) navodi još i *postići, primiti, steći, imati, posjedovati* itd.

[113] Primjer je preuzet iz mrežnoga Hrvatskog jezičnog korpusa.

PN^{PS} – posjedovano je prijedložna skupina

PN^{IO} – posjedovano je izravni objekt

$PN^{NO\text{-}G}$ – posjedovano je neizravni objekt u genitivu

$PK2^{s}$ – drugi posjednik je subjekt

$PK2^{NO-D}$ drugi posjednik je neizravni objekt u dativu

$PK2^{PS}$ – drugi posjednik je prijedložna skupina

PN^{neizr} – posjedovano je neizrečeni objekt

$PK2S^{neizr}$ – drugi posjednik je neizrečeni subjekt

$PK1S^{neizr}$ (hrv - aktiv) – prvi posjednik je neizrečeni subjekt (u hrvatskim aktivnim rečenicama)

Tablica 27. Strukture predikata *give* i ekvivalentne strukture

	1. eng.	**2. eng.**	**3. eng.**	**1. hr.**	**2. hr.**	**3. hr.**	**JC pasiv**	**JC aktiv**	**ukupno**
	PN^{s}	$PK2^{PS}$	-	$PK2^{NO-D}$	PN^{neizr}	-	1	-	1
	PN^{s}	$PK2^{PS}$	-	PN^{s}	$PK2^{NO-D}$	$PK1S^{neizr}$	-	2	2
	PN^{s}	$PK2^{PS}$	-	PN^{neizr}	$PK2^{NO-D}$	-	1	-	1
	PN^{s}	$PK2^{PS}$	-	PN^{IO}	$PK2^{s}$	-	-	2	2
	$PK2^{s}$	PN^{IO}	-	$PK1S^{neizr}$	$PK2^{NO-D}$	PN^{IO}	-	3	3
	$PK2^{s}$	PN^{IO}	-	PN^{PS}	-	-	-	1	1
	$PK2^{s}$	PN^{IO}	-	$PK2^{s}$	PN^{IO}	-	-	4	4
	$PK2^{PS}$	PN^{IO}	-	$PK2^{NO-D}$	PN^{IO}	-	-	2	2
	$PK2^{s}$	PN^{IO}	-	$PK1S^{neizr}$	PN^{IO}	-	-	3	3
	PN^{s}		-	PN^{s}	-	-	5		5

	$PK2^{s}$	PN^{IO}	-	$PK2^{NO-D}$	PN^{s}	-	5	-	5
	$PK2^{s}$	PN^{IO}	-	$PK2^{s}$	-	-	1	-	1

Primjeri navedenih struktura iz građe navedeni su u (50a–l) i prate oznake rabljene u tablici.

50) a. *It has not often been given to me…*
'…rijetko mi je dano…'

b. *…which was given to me.*
'…koji mi je poklonila.'

c. *It is not often given to human beings.*
'Možda je rijetko dano ljudskim bićima uopće.'

d. *This award was given to the city of Berlin…*
'Nagradu je dobio grad Berlin…'

e. *He was given a plastic cup of unpleasant tea.*
'Dadoše mu bljutav čaj u plastičnoj šalici.'

f. *She was... given binaural hearing aids.*
'…s binauralnim slušnim aparatom.'

g. *Each pupil was given a soft lead pencil.*
'Na posljetku je svaki učenik po prvi put dobio mekanu pisaljku.'

h. *Much is expected from those to whom much is given.*
'Mnogo se očekuje od onih kojima je mnogo dano.'

i. *…things were quite different when he was given the bit of orange.*
'…da su prilike bile posve drukčije kad su prvi put dijelili naranču.'

j. *Bonuses are only given if you achieve your targets.*
'Bonusi se isplaćuju samo ako ostvarite ciljeve.'

k. *Later, they were given a list of their cue words.*
'Kasnije im je zadana lista njihovih riječi.'

l. *A child given treats for solving arithmetic problems…*

'Stoga će dijete koje je nagrađivano…'

Primjećuje se kako u građi svi primjeri pasiva s posvojnim glagolom *give* pripadaju tzv. kratkim pasivima jer nemaju izrečenog agensa, tj. u slučaju reprezentativnih posvojnih primjera nemaju izrečenoga prvoga posjednika. Zbog morfoloških svojstava engleskoga jezika jedini je način ostvarivanja PK1 u pasivnoj rečenici dodavanjem prijedložne skupine s prijedlogom *by*. U ekvivalentnim rečenicama na hrvatskom jeziku zabilježene su pasivne strukture u 43,33% primjera, a za čak 56,67% od ukupnog broja pasivnih rečenica s glagolom *give* u jeziku izvoru upotrijebljene su aktivne strukture.[114] Prvi posjednik nije leksički ostvaren ni u primjerima na hrvatskom jeziku, ali je u 26,67% primjera poznat iz morfoloških razloga te je u anaforičkoj svezi s entitetom ranije spomenutim u tekstu.

Predikat *get* nije zabilježen u pasivnom obliku u građi, barem ne u reprezentativno posvojnom značenju, niti su kao pasivi zabilježeni njegovi prijevodi na hrvatski jezik. No primjećuje se da se određeni uzorak argumentne strukture koja se pojavljuje u prijevodima pasivnih oblika predikata *give* nalazi i u prijevodima predikata *get*. Najčešće je riječ o sintagmama s glagolom *dobiti*, no u građi se pojavljuju i sintagme s drugim glagolima koji znače stjecati vlasništvo (*kupiti, namaknuti, uzeti, ukrasti, naći, steći, nabavljati, zatražiti, primati, ostvariti* (*pravo na*) itd.). Takvi glagoli dinamiku događanja pokreću u smjeru suprotnome od dinamike koju pretpostavlja glagol *give*, odnosno nisu usmjereni prema ishodištu nego prema cilju radnje. Kako je za očekivati, kod takvih je prijevoda predikata *give* znatno veća razlika u argumentnoj strukturi sintagmi u polazišnome i ciljnom jeziku negoli je to slučaj kod predikata *get*. U primjerima (51a–c) uspoređene su argumentne strukture glagola *give* i *get* u JI i JC. Razvidno je kako je raspored argumenata u strukturama dviju rečenica s glagolom *get*, u (51c) i (51d), isti u polazišnom i ciljnom jeziku, dok se u strukturama glagola *give* u jednom primjeru (51a) razlikuje, a u drugome (51b) ne. Bitna je razlika u usporedbi struktura tih dvaju glagola da su u polazišnom jeziku rečenice s *give* u pasivnom obliku, a rečenice s *get* u aktivnome. U ciljnome su jeziku sve četiri ekvivalentne rečenice aktivne. U primjerima (51 a–b) osim morfološke značajna je i razlika u smjeru odvijanja radnje u JI i JC; glagol *give* upućuje na radnju usmjerenu na ishodište, dok glagol *dobiti* upućuje na radnju usmjerenu na cilj.

51) a. *This award was given to the city of Berlin*. (PN^{S} - $PK2^{PS}$)
'Nagradu je dobio grad Berlin.' (PN^{IO} - PK^{S})

[114] Aktivnom strukturom ovdje se smatra i rečenica u JI prevedena atributnim posvojnim oblikom, što se vidi u primjeru (19 f)

b.…*who had been given a grant*… ($PK2^{S}$ - PN^{IO})
- '…koja je dobila stipendiju…' ($PK2^{S}$ - PN^{IO})

c. *We'll never get the funds to back the guess.* ($PK2^{S}$ - PN^{IO})
'Nikad nećemo namaknuti sredstva da takvu ponudu podupremo.' ($PK2^{S}$ - PN^{IO})

d. *Unless I get what I desire, I refuse to be happy.* ($PK2^{S}$ - PN^{IO})
'Ukoliko ne dobijem ono što želim, odbijam biti sretan.' ($PK2^{S}$ - PN^{IO})

U nastavku je tablični prikaz linearnog poretka argumenata u pasivnim strukturama predikata *take*.

Tablica 28. Strukture predikata *take* i ekvivalentne strukture

	1. eng.	**2. eng.**	**3. eng.**	**1. hr.**	**2. hr.**	**3. hr.**	**JC pasiv**	**JC aktiv**	**ukupno**
	PN^{S}	-	-	PN^{neizr}	-	-	1		1
	PN^{S}	$PK1^{PS}$	-	$PK1^{NO-D}$	PN^{IO}	-		1	1
	PN^{S}	-	-	PN^{S}	-	-	1		1
	PN^{S}	$PK1^{PS}$	-	PN^{S}	$PK1^{PS}$	-	1		1
	PN^{S}	-	-	$PK1^{neizr}$	PN^{IO}	-		1	1

Primjeri iz tablice 28. prikazani su u (52a–e):

52) a. *They have been taken*…
'…bijahu ugrabljena.'

b. …*that...had been taken from him.*
'sad su mu i to…oduzeli.'

c. *Five of the bedrooms were taken.*
'Zauzeto bijaše pet soba.'

d. …*which can (if they will) be taken right out of nature*…
'…bića koja mogu (ako to žele) biti izvučena iz nje…'

e. *Nothing appears to have been taken.*
'Čini se da nije uzela ništa.'

Kao i ostali glagoli stanja *own* nema promjenu posjednika, ne odvija se u tri etape te nema PK1 i PK2, nego samo PK. Ranije je rečeno (v 3.2.1.) da takvi glagoli zbog svojih leksičkosemantičkih svojstava ne podliježu kriterijima kojima su za potrebe rada podvrgnuti dinamični glagoli. Mada bi bilo za očekivati da se glagoli stanja ne pojavljuju u pasivnome obliku, to ipak nije slučaj u engleskom jeziku s glagolima *own* i *possess*. Jedino se glagol *belong* pojavljuje isključivo u aktivnom obliku u JI.

Tablica 29. prikazuje u kojim se strukturama pojavljuje predikat *own*.

Tablica 29. Strukture predikata *own* i ekvivalentne strukture

	1. eng.	**2. eng.**	**3. eng.**	**1. hr.**	**2. hr.**	**3. hr.**	**JC pasiv**	**JC aktiv**	**ukupno**
a.	PN^{s}	-	-	PN^{s}	-	-	-	1	1
b.	PN^{s}	PK^{PS}	-	PN^{s}	PK^{PS}	-	-	2	2

Primjeri struktura s predikatom *own* navedeni su u (53a–b):

53) a. *…most of them jointly owned, some duplicated.*
'…većina bijahu zajedničko vlasništvo.'

b. *They were lodged with, but not owned by, the British library.*
'Jesu bili pohranjeni, ali nisu bili u njezinu vlasništvu.'

U tablici 30. mogu se vidjeti argumenti u pasivnim strukturama glagola *possess* i ekvivalenata u ciljnome jeziku.

Tablica 30. Strukture predikata *possess* i ekvivalentne strukture

	1. eng.	**2. eng.**	**3. eng.**	**1. hr.**	**2. hr.**	**3. hr.**	**JC pasiv**	**JC aktiv**	**učestalost**
a.	PK^{S}	PN^{PS}	-	$PN^{NO\text{-}G}$	-	-	-	1	1

b.	PN^{S}	PK^{PS}	-	PN^{IO}	PK^{S}	-	-	1	1

Primjećuje sa da primjeri s navedenim predikatom u pasivu nisu brojni u građi te da su u oba primjera prevedena aktivnim oblikom u jeziku cilju, što je vidljivo iz primjera (54a-b).

54) a. …*when they were possessed of the journal*…
'kad su se domogli dnevnika…'

b. *Whereas a defining feature is possessed by every instance of a category.*
'…definirajuće obilježje je ono koje ima svaki član kategorije.'

Primjer (54a) pokazuje kako *possess* iznimno može strukturom upućivati na dinamično značenje. Ranije su spomenuti primjeri dinamičnoga značenja predikata *possess* koji se strukturom ne razlikuju od statičnoga značenja kakvo je uobičajeno s glagolima stanja poput *own, possess* i *belong*. Primjeri u kojima je razlika između stanja i dinamičnosti predikata *possess* samo značenjske naravi znatno je učestalije od strukturne razlike prisutne u navedenome primjeru.

3.4. Dinamika sile

Sljedeći korak u razumijevanju posvojnih glagola iz građe odnosi se na silu prisutnu u događanju koje posvojni glagoli izražavaju. Ranije je spomenuta podjela glagola prema usmjerenosti te sile te je primijenjena Vibergova podjela na glagole usmjerene k ishodištu (GUI) i glagole usmjerene k cilju (GUC). Očigledno je da je sila sadržana u dinamičnim glagolima radnje, no na svojevrstan način, s obzirom na zakonitosti izvanjezične stvarnosti, može se nalaziti i u proširenom značenju glagola stanja, točnije u razdoblju koje prethodi ili slijedi izrečenom stanju jer je za pretpostaviti kako i stanja imaju svoj početak i završetak. O tim se radnjama koje prethode stanjima te ih slijede neće nagađati niti će im se tražiti obrasce jer bi to izlazilo iz okvira jezične realizacije.

U prethodnom su poglavlju dinamične radnje razložene na tri osnovne etape, ovisno istovremeno o vidljivosti i o kronologiji događanja. Za razliku od dinamičnih glagola, u čijem se događajnom procesu sila nalazi u središnjoj, drugoj etapi, vidljivoj u sadašnjem trenutku (trenutku iskaza), dinamika u događajnom procesu glagola stanja može postojati u prvoj i/ili

trećoj etapi (v 3.2.1.1.). Razlažući određenu radnju na povezane, lančane segmente, tu se silu može promatrarti kroz odnos sudionika jednih s drugima te s okolinom i može se reći da određena energija teče od ishodišta prema cilju. O takvim linearnim lančanim segmentima Croft (2015: 3) govori: "The event structure that is proposed in the causal theory of argument realization is a linear causal chain defined by the transmission of force from one participant to another." Croftovu promišljanju o strukturi događanja te prijenosu sile koja se lančano događa među sudionicima prethodi Langackerovo (1987, 1994, 2008). Langacker (2008:355-356) piše o lancu radnje, modelu biljarske kugle i prijenosu energije s jednog entiteta na drugi:

> An action chain is a series of forceful interactions, each involving the transmission of energy (double arrow) from one participant to the next. In principle, an action chain can be of any length. Quite important linguistically, however, is a minimal action chain consisting of just one link: a single, two-participant interaction.

Lančani se prijenos sile jezično očituje u suodnosu rečeničnih argumenata, i bit će jedno od polazišta za analizu dinamike sile reprezentativnih posvojnih predikata iz građe.

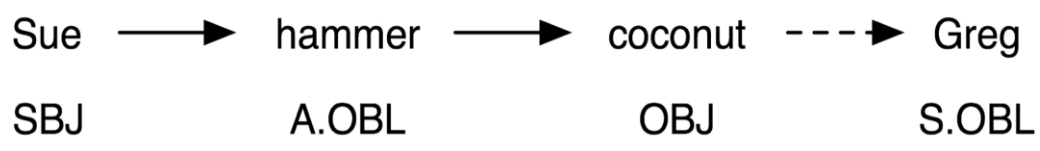
3.4.1. Teorijska pozadina

Teorija dinamike sile primjenjuje se pretežito u okvirima kognitivne semantike, a među autorima koji ju zastupaju jesu Talmy (1976, 1988/2000), zatim DeLancey (1985), Langacker (1987) te (Croft 1991, 1993, 1994, 1998a,b, 2012). Događaji su konceptualizirani kao lanci uzročno povezanih podradnji/poddogađaja koji sudionike povezuju pomoću sile prisutne u događanju. Povezujući organizaciju rečeničnih argumenata s dinamikom sile, Croft (2015: 2) spominje pet teorijskih postavki prisutnih u (gotovo) svim teorijama koje se tiču realizacije argumenata (*argument realization, AR*): 1) *Event structure*[115] 'događajna struktura' predstavlja semantičku strukturu događaja relevantnu za sintaksu; 2) *Participant roles* 'uloge sudionika radnje' temeljene na svojstvima događajne strukture; 3) *Ranking of participant roles* 'kategoriziranje uloga sudionika radnje' tiče se hijerarhije tematskih uloga u argumentnoj strukturi; 4) *Role designation* 'određivanje uloga' temeljem kojih se određenim sudionicima radnje dodjeljuju gramatičke uloge poput subjekta i objekta; te 5) *Mapping rules* 'pravila preslikavanja' su pravila za pridruživanje gramatičkih uloga određenim sudionicima radnje shodno njihovim ulogama u toj radnji. Događajna struktura u okviru takvih postavki temelj je

[115] Prijevodi izvornog nazivlja su autoričini.

za strukturu prikaza razlaganja događaja unutar kognitivne paradigme. Prikaz je linearan, odnosno jednodimenzionalan. Croft (2015: 3) daje primjer takvoga prikaza uzročnoga lanca na rečenici *Sue broke the coconut for Greg with a hammer*. 'Sue je za Grega čekićem razbila kokos':

Slikovni prikaz 2. Croftovo jednodimenzionalno razlaganje događaja

U tome je prikazu sadržana lančana semantička struktura koja može sadržavati različite uzročne odnose. U konkretnom primjeru Sue pokreće radnju dohvaćajući čekić rukama i rabi ga usmjeravajući ga prema kokosu. Ulaže određenu silu i pomoću čekića razbija kokos te ga usmjerava prema Gregu, ostvarujući tako svrhu cijeloga čina. (Zadnji dio odvijanja radnje (*for Greg*) ne precizira je li mu Sue pružila razbijeni kokos ili mu je on namijenjen na neki drugi način, u nekom drugom prostornom i/ili vremenskom kontekstu.) Takva je vrsta prikaza do određene mjere primjenjiva na dinamične predikate odabrane za raščlambu i podvrgnute kriterijima za određivanje reprezentativnog posvojnog značenja.

Talmyjev model dinamike sile opisuje uzrokovanje kroz fizičko djelovanje, iniciranje radnje ili promjenu stanja kao rezultat radnje. Uzrokovanje uspoređuje s učinkom biljarske kugle (*billiard ball causation*) te ga opisuje kao takvo na koje se utječe (do)puštanjem (*letting*), sprečavanjem (*hindering*), potpomaganjem[116] (*helping*) te sličnim radnjama. Kako bi odgovorio na pitanje jesu li u razloženom događaju silom povezani sudionici, poddogađaji ili događaji, Croft je razvio dvodimenzionalni i trodimenzionalni model razlaganja u koji uz samu radnju, odnosno kvalitativna stanja nastala tijekom procesa događanja, uključuje i vrijeme te pojedinačne sudionike.

Uzročnim se strukturama bavi i rana generativna gramatika za razlaganje događaja (*event decomposition*) na poddogađaje. S obzirom na to uključuju li ti poddogađaji djelovanje i/ili proces, generativni ih pristup dijeli na ograničeni broj tipova: *uzrokovanje* 'cause', *postajanje* 'become', *činjenje* 'do' i *stanje*[117] 'state'. O tomu su pisali i pripadnici paradigmi koje nisu generativne: Pinker (1989), Jackendoff (1990), Rappaport Hovav i Levin (1998) te Van Valin

[116] Prijevod autorice
[117] Prijevod autorice

(Foley i Van Valin 1985, Van Valin i LaPolla 1997). Pobornici generativne gramatike tvore prikaze srodne logičkima; ti se prikazi sastoje od semantičkih primitiva, pravila i kombinacija. Način na koji prikazuju razlaganje događaja podsjeća na ugnježđivanje (*nesting*) funkcija s linearnim djelovanjem, kako se vidi u primjeru: [CAUSE [x, [BECOME [FLAT y]]][118]. Kognitivni prikazi pokazuju prijenos sile s jednog sudionika događaja na drugoga. Kao i generativnogramatički pristupi, kognitivni prikazuju uzročnu povezanost među poddogađajima, no za takve prikaze rabe drukčiju metodologju.

3.4.2. Dvodimenzionalni model

U promatranje odvijanja posvojnih događaja u radu uvršten je i vremenski i kvalitativni aspekt (v 3.1.1.) kao i u kognitivnim teorijama dinamike sile, pa će se kognitivne postavke rabiti za potrebe rada. Dvije su aktualne teorije koje se bave razlaganjem događajnoga procesa kroz leksikalizaciju događaja te realizaciju argumenata. Croft (2015) govori o aspektualnoj (*aspectual theory*) te uzročnoj teoriji, odnosno teoriji dinamike sile (*causal theory / force dynamic theory*[119]) te predlaže njihovu integraciju radi kvalitetnijeg razlaganja događajne strukture. Događajna se struktura razlaže na način da se stanja i promjene stanja tijekom događanja karakteriziraju po etapama (*phases*) koje se događaju u određenom vremenskom intervalu. Događaj se razlaže (*decomposition of event*) na diskretne (razlikovne) etape, što Croft (2015: 6) naziva etapnim modelom (*phasal model*):

> The aspectual structure of an event describes how the event unfolds over time. This definition implicitly requires two dimensions. The first, of course, is time. The second is what it means to say an event "unfolds". Unfolding characterizes the states and changes of state that take place over the time interval in which the event occurs. These are its phases.

Dvodimenzionalni model[120] Croft ilustrira pomoću ranije spomenute rečenice *Sue broke the coconut for Greg with a hammer.* 'Sue je za Grega čekićem razbila kokos':

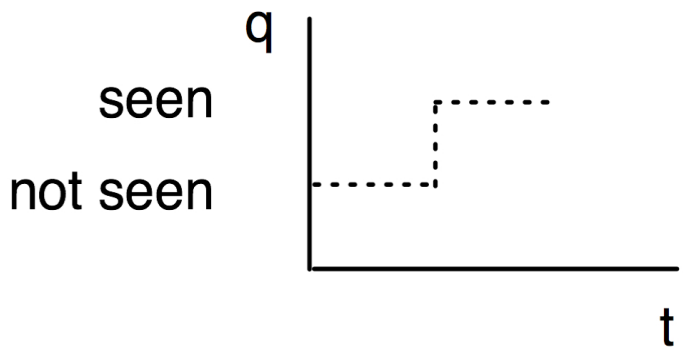
---

[118] Preuzeto iz Croft (2015: 1)

[119] Talmy (1988/2000) prvi put uvodi izraz *force dynamic structure* 'dinamika sile' koji odgovara izrazu *causal structure*.

[120] Croft razvija i trodimenzionalni model kojim događaje razlaže na vremenske, kvalitativne i uzročne sastavnice. Vremenske se odnose na vremenske etape, kvalitativne se odnose na stanja sudionika događaja, odnosno njihovih poddogađaja, a uzročne se odnose na segmente u lančanom slijedu događanja.

Slikovni prikaz 3. Croftova shema dvodimenzionalnog prikaza događaja

Kako se radi o promjeni stanja u određenom vremenu, Croft događaj promatra u dvjema dimenzijama koje odgovaraju dvjema koordinatnim osima – osi x i osi y. Os x (označena slovom *t*) predstavlja vremensku dimenziju i prikazuje dvije etape – prvu, koja prethodi samome događaju (u prikazu označena kao *not seen* 'koje se ne vidi'), te drugu, vidljivu, u kojoj se događaj odvija (u prikazu označena kao seen 'vidljivo'). Os y (označena slovom *q*) predstavlja dimenziju kvalitativnoga stanja, a točkama prikazuje poddogađaje koji sačinjavaju promjenu. Ako bismo Croftov model primijenili na rečenicu *Djevojka je ocu dala knjigu* (v 3.1.1.), morali bismo tri ranije spomenute etape sažeti u dvije. U tom bi slučaju u prvoj etapa obaju modela bilo stanje u kojemu djevojka ima knjigu, dok bi druga etapa sadržavala sve vidljive dijelove radnje – pružanje knjige ocu, očevo uzimanje i prihvaćanje knjige te naposljetku očev posjed nad knjigom.

Na nešto drukčiji način Viberg (2010) razlaže radnje s posvojnim značenjem dodajući rezultat radnje kao zasebnu etapu. Iako linearno prikazano, njegovo razlaganje sadržava odvijanje radnje u nekom razdoblju, pa se odsječci nalaze u kronološkom slijedu. Viberg radnje razlaže na dva glavna dijela: u prvome su tjelesne podradnje kronološki poredane po odsječcima (*Sequence of bodily actions* 'slijed tjelesnih radnji'), a u drugome dijelu navodi cilj, tj. funkciju određene radnje, odnosno događaja. Za razliku od Crofta Viberg kod predikata *take* ne opisuje dio događanja koji se ne vidi (dio u koordinatnom sustavu Croftova dvodimenzionalnog modela naziva *not seen*), a koji prethodi vidljivome odvijanju tjelesnih radnji. Kod predikata *take* to je PK1 koji u ruci drži PN i/ili PK2 koji u ruci nema PN. Ovako Viberg razlaže radnju rečenica s predikatom *take*:

Tablica 31. Vibergovo razlaganje radnje kod glagola *take*

Sequence of bodily actions				**Goal/Function**
Extend arm towards object	Touch object with hand	Grasp object	Move arm while holding object	a) Acquire object as a possession b) Use object as an instrument

Način na koji je radnja razložena u tablici 31. odgovara drugim dvjema etapama posvojnoga događaja – tu su sadržani vidljivi dio radnje te konačni ishod radnje. Ako za tumačenje tablice primijenimo slikovni prikaz 1, možemo reći kako tablica opisuje sam tjelesni čin uzimanja knjige (fokus je na drugoj etapi) te cilj toga uzimanja (treća etapa) – prijenos vlasništva nad knjigom ili uporaba knjige, primjerice za čitanje. Prva etapa, posjed prvoga posjednika (djevojke) nad knjigom nije uvrštena u Vibergovo razlaganje radnje.

Za usporedbu s razlaganjem radnje predikata *take,* koji je GUC, tablicom 32. prikazat će se kako isti autor razlaže radnju predikata *give*, usmjerenoga na izvor. Za početni odsječak radnje u ovome prikazu Viberg navodi početno stanje (PK1 drži u ruci PN), što se podudara s prvom etapom u troetapnom modelu.

Tablica 32. Vibergovo razlaganje radnje kod predikata *give*

Sequence of bodily actions			**Goal/Function**
Hold object in hand	Extend arm towards Receiver while holding object	Loosen grasp and let go of Object when Receiver has grasped Object	a) Physical possession of object by Receiver b) Transfer of ownership

Za razliku od predikata *take give* na mjestu agensa ima prvoga posjednika, a cilj je vlasništvo prenijeti na drugoga, kako govori i tablični prikaz. Newman (1996: 49), koji se opširno bavio raznim aspektima predikata *give*, takve radnje u koje su uključena tri entiteta opisuje tijekom energije od PK1 do PK2[121] te dodaje kako pored tjelesnih kretnji postoje i mentalne kretnje dvaju posjednika. Newman prvoga posjednika naziva inicijatorom radnje, on u početnoj etapi kontrolira posjedovano i služi se njime. Nizom tjelesnih radnji PK1 raspolaže posjedovanim

[121] Newman, govoreći o predikatu *give*, rabi sljedeće nazivlje tematskih uloga: *giver, recepient* i *thing.* (Možda da razgraničite tematske (semantičke) od sudioničkih uloga. U mnogim teorijama ovo ne bi bile tematske, već sudioničke uloge koje su brojnije i raznovrsnije.)

kako bi izvršio prijenos vlasništva u korist drugoga posjednika. Postojanje promjena mentalne naravi upućuje na voljnost obaju posjednika u procesu promjene vlasništva, no jasno je kako je ta voljnost (koja je u svojevrsnom suglasju s uloženom energijom) znatno naglašenija kod prvoga negoli kod drugog posjednika.

Nakon usporedbe Croftova dvodimenzionalnog modela i Vibergova načina razlaganja radnje, primjećuje se da im je zajedničko prikazivanje druge etape u kojoj se odvijaju tjelesne radnje potrebne za stvaranje energije dinamičnoga procesa. U najvećem broju primjera iz građe obavijesni je fokus upravo na toj etapi, što će se i pokazati u raščlambi pojedinačnih dinamičnih predikata.

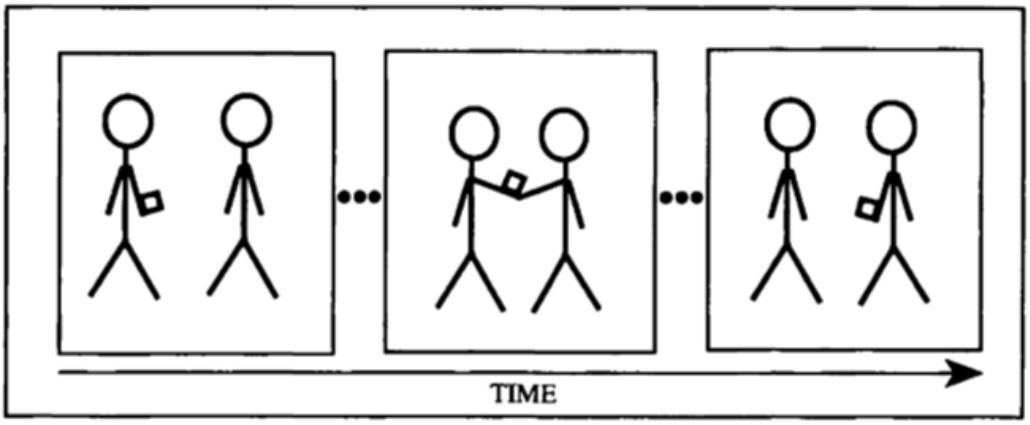
3.4.2.1. Dinamika sile predikata give

Za početak opisa dinamike sila glagola *give* rabit će se Newmanov (1996: 49) opis u kojemu se može prepoznati podudarnost s opisom slikovnog prikaza 1., gdje djevojka ocu daje knjigu.

> Giving is easily construed as a flow of energy from the GIVER to the RECIPIENT. The "energy" in this case is made up of physical movement of all three entities participating in the giving event, together with mental activity on the part of the GIVER and RECIPIENT. The event begins with the GIVER — it is the GIVER who is understood as the initiator of the event, as the initial controller of the thing transferred, and as the locus of the physical region in which the thing is initially situated. It ends with the RECIPIENT, who, by accepting the thing, completes the act of giving, is the final controller of the thing transferred, and is the locus of the physical region in which the movement of the thing comes to a halt.

Newman nizom slikovnih prikaza opisuje i tumači tijek energije, odnosno prijenos sile, te odnose sudionika radnje u odgovarajućem vremenskom okviru. Slikovnim prikazom 4. ilustrira radnju davanja u trima etapama različitima po kvalitativnim i vremenskim vrijednostima. Osim *give* Newman taj prikaz primjenjuje i na ostale glagole slične po načinu prijenosa energije, ulozi sudionika u radnji te konačnom ishodu radnje: *donate* 'donirati', *award* 'nagraditi', *present* 'dostaviti', *bestow upon* 'darovati' te *hand over* 'predati'. Takve glagole Newman svrstava u skupinu *give-type predicates* 'predikate tipa dati'. Može se primijetiti da su ti glagoli, koje Newman opisuje na sličan način kao *give*, također usmjereni na izvor (pripadaju skupini GUI), a neki od tih glagola pojavljuju se i među prijevodnim ekvivalentima predikata *give* zabilježenima u građi, što je prikazano u tablici 5. Newmanov slikovni prikaz u tri etape ilustriran je slikovnim prikazom 4. preuzetim iz Newman (1996: 39).

Slikovni prikaz 4. Newmanov osnovni prikaz predikata tipa dati

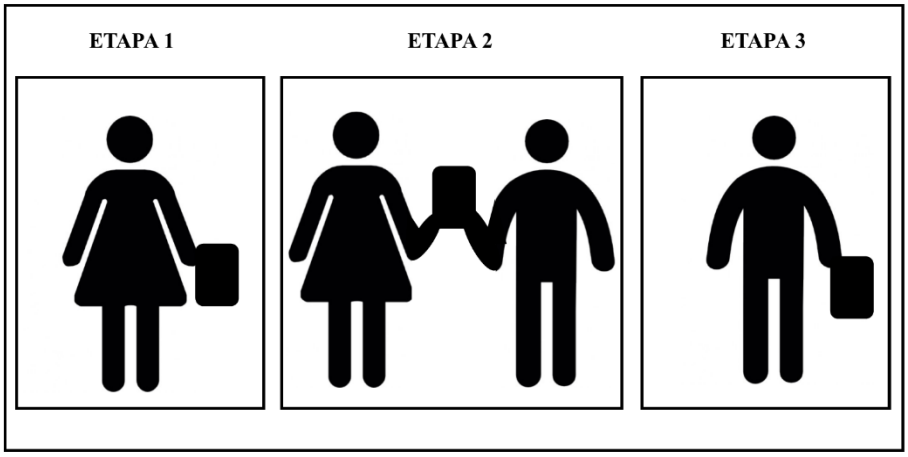
Kao i troetapni model predstavljen u radu (v 3.1.1.) Newmanov se prikaz također sastoji od tri etape koje opisuju radnju od početka do završetka. Takav se opis odnosi na prirodno[122] poimanje čina davanja neovisno o načinu na koji su pojedinačni sudionici toga čina uključeni u radnju. Rabeći nazivlje primijenjeno u radu, može se reći da energija/sila počinje teći od PK1 (djevojke) te završava na PK2 (ocu), koji prihvaćanjem PN-a (knjige) završava radnju, odnosno zatvara okvir unutar kojega se radnja prikazuje. Drugim riječima, u prvoj etapi djevojka ima knjigu i drži ju u ruci, a otac ju nema (nevidljiva etapa prema Croftovu dvodimenzionalnom modelu), u drugoj etapi djevojka poduzima određene tjelesne radnje kako bi knjigu stavila u očevu ruku. Otac pomicanjem ruke prima knjigu u ruku. U trećoj etapi otac drži knjigu u ruci, a djevojka ju više nema. Drugu je etapu radnje Viberg (tablica 30.) razložio na sljedeći način: pružanje ruke prema posjedovanom; doticanje posjedovanoga rukom; dohvaćanje posjedovanoga; pomicanje ruke dok se drži posjedovano. Viberg tabličnom prikazu dodaje i stupac pod nazivom *Goal/Function* 'cilj / namjena' koji odgovara trećoj etapi u Newmanovu slikovnom prikazu, kao i u trećoj etapi u etapnom modelu ovoga rada.

Primjenjujući do određene mjere i Newmanove i Vibergove parametre, a prilagođavajući se potrebama rada, slikovni prikaz koji će se rabiti za ciljanu raščlambu izgledat će nešto drukčije od slikovnog prikaza 4. Uzimajući u obzir obavijesno ustrojstvo i obavijesnu vrijednost rečeničnih elemenata, prva će sličica (sukladna prvoj etapi) sadržavati simbol sudionika koji je jezično ostvaren u rečenici i ima određenu obavijesnu vrijednost. U slučaju predikata *give*

[122] Newman (1996:49) takvo poimanje tijeka energije smatra tipičnim za ljudsku konceptualizaciju čina davanja te ga, po uzoru na Langackera (1991) koji rabi naziv *natural path* 'prirodni put', opisuje kao *'a highly natural way of understanding the act of giving, regardless of how one chooses to integrate the individual parts of the scene into one larger image*'.

tipično (i tipološki uvjetovano u stilski neobilježenim rečenicama) se na inicijalnom položaju nalazi PK1 (agens) koji je u posjedu PN-a. Stoga je na prvoj sličici (u prvoj etapi) slikovnoga prikaza 5. prikazan prvi posjednik koji u ruci drži posjedovano (djevojka s knjigom u ruci). Ta slika stvara kontekst, odnosno priziva predznanje i usmjerava pozornost sugovornika kako bi se pripremio na uvođenje novih podataka (v 3.3.3.1.5.) koje uvode sljedeće dvije etape. Druga sličica prikazuje djevojku, oca i knjigu te simbolizira fizičke radnje kojima djevojka stavlja knjigu ocu u ruke/u. Na trećoj je sličici prikazan rezultat radnje: otac u ruci drži knjigu kojoj je sada, posljedično, on posjednik. Ukratko: simbol djevojke u slikovnom prikazu predstavlja prvoga posjednika, simbol oca drugoga posjednika, a simbol knjige predstavlja posjedovano.

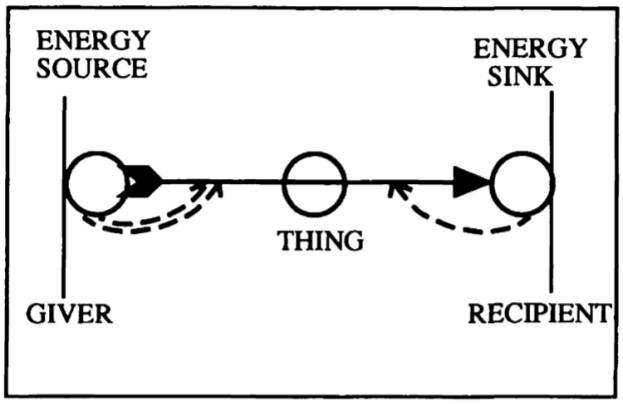
Slikovni prikaz 5. Tipični tijek energije predikata *give*

Takvi slikovni prikazi koji u obzir uzimaju vremenski i kvalitativni aspekt posvojnoga događaja rabit će se kao dio raščlambe dinamike sile posvojnih predikata.

Osim tijeka kojim se usmjerava sila uključena u određenu radnju kao značajan moment u raščlambi pokazao se i intenzitet te sile u vidu voljnosti i dinamičnosti, odnosno aktivnosti kojom određeni sudionik događanja djeluje na ostale sudionike. Za prikaz toga momenta ponovno će se za polazište uzeti Newmanovo promišljanje. Naime budući da se pokazala potreba, Newman stupnjevito razvija shematski prikaz te u jednome od prikaza pokušava uvrstiti razinu sudjelovanja, odnosno aktivnosti te voljnosti sudionika u događaju. Uočavajući razlike u razinama sudjelovanja, u prikaz uvodi strelice kao označivače tijeka energije, odnosno sile, te rabi dvostruku isprekidanu liniju za aktivno sudjelovanje (kao što je iniciranje radnje), odnosno voljno započinjanje radnje (*willful initiation*) i jednostruku isprekidanu liniju za manje aktivno sudjelovanje (kao što je prihvaćanje posjeda).

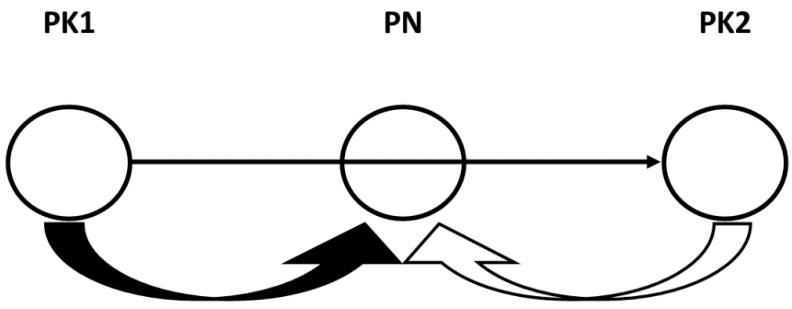
Shematski prikaz 1. Newmanov prikaz dinamike sile glagola *give*

Rabeći nazivlje zastupljeno u radu, možemo reći da Newmanov prikaz tumači PK1 kao aktivnog, dinamičnog, voljnog sudionika radnje od kojega energija teče dvjema isprekidanim strelicama, dok je PK2 manje aktivan sudionik radnje s energijom prikazanom jednostrukom isprekidanom strelicom. To znači da je energija, tj. sila koju PK1 ulaže u radnju intenzivnija od sile koju ulaže PK2, što je i očekivano s obzirom da je PK1 inicijator radnje.

Po uzoru na Newmanov prikaz koji uključuje razinu voljnosti, odnosno aktivnosti u činu davanja, za opis dinamike sile rabit će se sheme poput shematskog prikaza 2., gdje su primijenjeni nazivi rabljeni u radu te će se strelicom s ispunom označiti voljno, aktivno djelovanje sudionika (PK1) u radnji, a strelicom bez ispune označiti manje aktivno sudjelovanje. U slučaju predikata *give* strelica s ispunom odnosi se na voljne fizičke radnje koje poduzima PK1, a strelica bez ispune odnosi se na prihvaćenje posjedovanoga od strane PK2 kako bi ga se dalje kontroliralo, njime raspolagalo i/ili upravljalo.

Shematski prikaz 2. Dinamika sile predikata *give*

Iz prikaza se vidi da energija koju ulažu i PK1 i PK2 biva neposredno usmjerena prema posjedovanom, a tek posredno spaja dva posjednika. PN, prema kojemu je neposredno usmjerena energija obaju posjednika, u strukturi predikata *give* realiziran je u 99,98% primjera

iz građe (kako prikazuje tablica 8.), a najveću obavijesnu vrijednost u rečenici ima u 18,75% posvojnih rečenica iz građe. Sukladno shematskom prikazu može se reći da u tipičnom slučaju predikata *give* i ostalih predikata tipa *dati* PK1 voljno započinje (inicira) radnju, a energija / sila koju u tu radnju ulaže teče prema PN te nastavlja teći prema PK2 gdje i završava. Promatrajući primjere s reprezentativnim posvojnim glagolima, primjećujemo da je radnju moguće dovršiti samo kada PK2 voljno prihvaća PN. PN je na određeni način uključen u taj tijek energije, i to je jedini sudionik koji u radnji reprezentativnih posvojnih glagola sudjeluje bez vlastite voljnosti i uložene energije. U građi prevladavaju primjeri s neživim posjedovanim, no ima i primjera u kojima posjedovano ima obilježja živo i ljudsko. Kada je PN neživ, tada se podrazumijeva da je prisustvo voljnosti nemoguće osim u idiomatskim izrazima koji nisu uključeni u analizu. To pokazuje primjer (55a). Kod ljudskoga posjedovanog voljnost je, kao potpuno irelevantan moment, izostavljena iz obavijesti, kako se vidi iz primjera (55b–c).

55) a. *Maud Bailey gave him potted shrimps.*
'Maud Bailey preda nj je stavila račiće iz konzerve.

b. *In fact, I will give you Myself.*
'Ustvari, dat ću ti samoga sebe.'

c. *Give me back my wife…*
'Vratite mi moju suprugu…'

Taj izostanak voljnosti vidljiv je i u slikovnom prikazu 2 po izostanku strelica koje bi se u slučaju voljnosti i uložene energije trebale kretati od PN-a prema jednom ili oba posjednika.

3.4.2.1.1. Glagoli usmjereni k cilju i glagoli usmjereni k izvoru

Ranije je spomenuto[123] da u korpusnim primjerima među prijevodima predikata *give* ima 6,51% hrvatskih predikata koji pripadaju skupini GUC. To su *dobiti, uzeti te zadržati*. Ti su primjeri prikazani u (56a–c).

56) a. *…he was given a set of musical cassette tapes.*
'…dobio je zbirku kaseta.'

[123] vidi 3.3.3.1.2.

b. *Nothing that you have not given away will ever be really yours.*
'Ništa od onoga što ste zadržali, neće biti stvarno vaše.'

c. *…patients given a sugar pill…*
'…pacijenata koji uzmu šećernu pilulu…'

Međujezični prijelaz iz skupine GUI u skupinu GUC uključuje nekoliko lingvističkih razina. Osim promjene na leksičkoj razini odabirom glagola (*get* – 'dobiti', 'zadržati', 'uzeti') nastaju i promjene na semantičkoj, sintaktičkoj i pragmatičnoj razini. One se očituju u značenjskom sadržaju, argumentnoj strukturi te obavijesnoj vrijednosti rečeničnih elemenata. Od tri primjera koji predstavljaju predikate odabrane za prijevodne ekvivalente, dva (56a) i (56c) sadrže prijelaz pasivne rečenice u jeziku izvoru u aktivnu rečenicu u jeziku cilju. U rečenici (56b) nije riječ o razlici između pasiva i aktiva, već o niječnom i potvrdnom obliku. Niječni oblik u jeziku izvoru (*have not given away*) preveden je potvrdnim (*ste zadržali*) zadržavajući osnovno značenje, te je tako na svojevrstan način potvrdio dijametralnu značenjsku suprotnost koja je inherentna i razlici između GUI i GUC skupine. Engleska je rečenica ilustrirana slikovnim prikazom 8.

Uzmu li se u obzir razlike između tipičnoga pasiva i aktiva (v 3.3.4.) takav prijelaz podrazumijeva promjene u argumentnoj strukturi (objekt aktivne rečenice subjekt je pasivne, a tematske uloge dobivaju drukčije rečenične službe) i obavijesnom ustrojstvu (različiti argumenti zauzimaju inicijalni položaj u rečenici). Budući da je *give* dvostruko prijelazni glagol, razlikuju se tvorbene mogućnosti pasiva u jeziku izvoru i jeziku cilju. Engleski jezik dopušta neizravnom objektu ostvariti ulogu subjekta pasivne rečenice, što u hrvatskom jeziku nije moguće, kako kazuju primjeri (57a–c).

57) a. *They gave him a set of musical cassette tapes.*
'Dali su mu zbirku kaseta.'

b. *A set of musical cassette tapes was given to him.*
'Zbirka kaseta mu je dana. / Dana mu je zbirka kaseta'

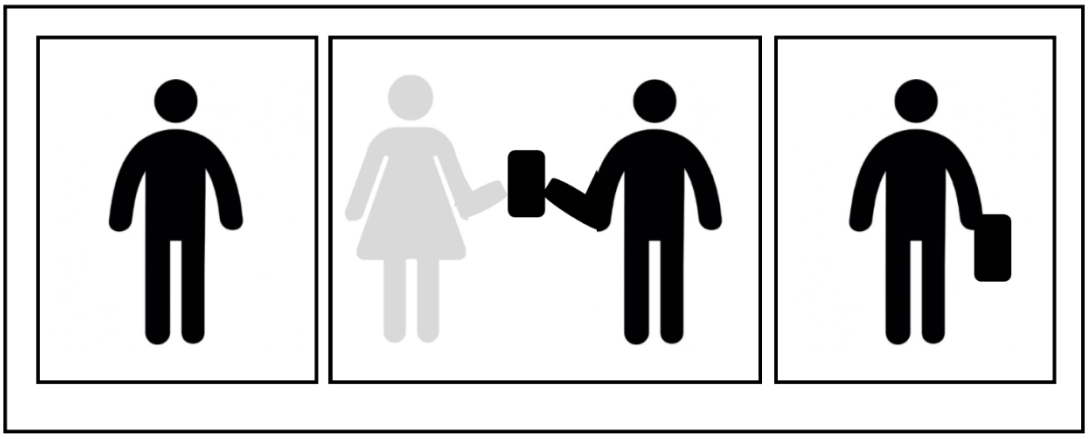
c. *He was given a set of musical cassette tapes.*
*'Dan je zbirku kaseta.'

Svi u građi zabilježeni primjeri prijelaza pasivnog oblika posvojnoga predikata *give* u aktivni popraćeni promjenom smjera upravo su takvi u kojima je na mjestu subjekta pasivne rečenice u jeziku izvoru neizravni objekt. Stoga je, iz tvorbenih razloga, hrvatski ekvivalent morao

odstupati od izvornoga gramatičkog ustrojstva te poprimiti drukčiji oblik. Kako se vidi u primjerima (56a) i (56c), promjene su nastale na leksičkoj i sintaktičkoj razini, no obavijesna struktura nastojala se zadržati nemijenjanjem linearnog slijeda rečeničnih elemenata. U oba je primjera na inicijalnom mjestu PN, a nakon njega slijedi PK2. PK1 nije ostvaren ni u jednom od navedenih pasivnih primjera predikata *give* iz građe.

Shematski prikaz pasivnih rečenica (56a i c) odgovara shematskom prikazu 2. jer i u pasivnim rečenicama PK1 pokreće radnju koja se preko djelovanja na PN-u završava na PK2, kako je ranije rečeno. Također je jednak odnos aktivnog sudjelovanja PK1 i PK2 u radnji, što je prikazano srelicom s ispunom i strelicom bez ispune. Razlika je u obavijesnoj vrijednosti sudionika radnje, kako je spomenuto ranije u 3.3.4.4. No slikovni će se prikaz pasivnih rečenica razlikovati od prikaza aktivnih rečenica jer sudionik radnje u prvoj etapi (koja predstavlja uvodnu informaciju i obavijesno polazište) neće biti PK1 koji ima PN, nego PK2 koji ga nema. U takvim se rečenicama tijek radnje može opisati na sljedeći način: otac (PK2) je jedini voljni sudionik radnje, no njegova voljnost nije dominantna i ne rezultira znatnom aktivnoću. U prvoj etapi koja kao preduvjet prethodi vidljivom dijelu radnje, otac nije u posjedu knjijge (PN-a). U drugoj, vidljivoj etapi, otac pokretom ruke prihvaća knjigu te dolazi u posjed knjige. Inicijator je radnje (agens) sudionik koji nije u fokusu – djevojka (PK1). Značajno je naglasiti da u pasivnim rečenicama u jeziku izvoru nije zabilježen nijedan primjer dugoga pasiva, tj. nijednom nije izrečen agens – prvi posjednik (v 3.3.4.4.). U trećoj etapi otac drži knjigu u ruci i može njome raspolagati. Takva je situacija ilustrirana slikovnim prikazom 6.

Slikovni prikaz 6. Tijek energije predikata *give* u pasivu sa slijedom elemenata PK2-PN

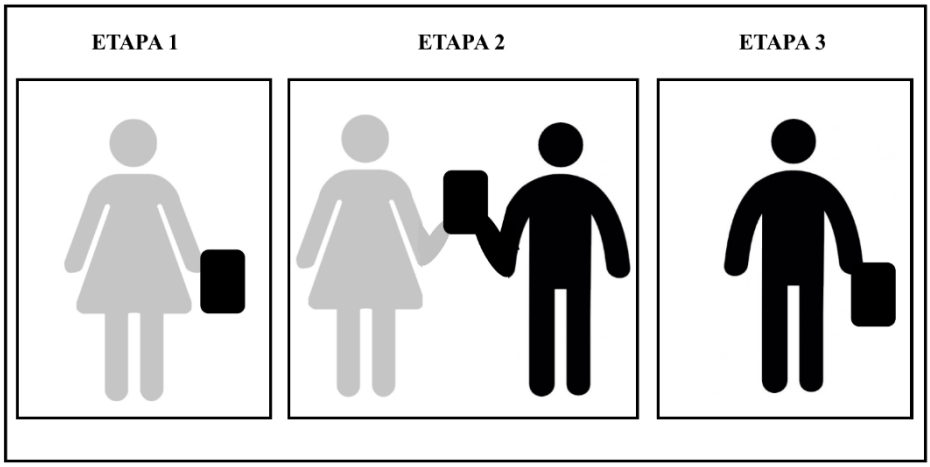
Taj se prikaz razlikuje od slikovnog prikaza 5 po fokusu, odnosno obavijesnoj vrijednosti prvoga posjednika. Iako je PK1 argument koji aktivno vrši radnju, on je iz fokusa izuzet odabirom pasivnoga umjesto aktivnog oblika te izostavljanjem iz rečenične strukture. Iz

slikovnoga prikaza ipak nije potpuno izostavljen jer je kao agens obavezan argument u strukturi tipičnih rečenica s predikatom *give*.

3.4.2.1.2. Argumentna struktura

U nastavku će se promotriti tijek sile u rečenicama iz građe polazeći od argumentne strukture posvojnih predikata, odnosno od pojedinačnih zabilježenih linearnih slijedova ostvarenih rečeničnih elemenata. Već spomenute pasivne rečenice u jeziku izvoru zabilježene su s jednim od dvaju sljedova rečeničnih elemenata: PK2 – PN i PN – PK2. Prijevodi tih rečenica također imaju jedan od dvaju navedenih sljedova jer PK1 nije ostvaren ni u jednom zabilježenom primjeru pasiva u jeziku izvoru, kao ni u prijevodima pasiva na hrvatski jezik. Sila uložena u radnju počinje teći od prvoga posjednika i preko posjedovanog završava na drugom posjedniku, što znači da shematski prikaz 2. odgovara rečenicama s linerarnim slijedom elemenata. Slikovni prikaz 6. odgovara opisu pasivnih rečenica sa slijedom PK2 – PN, gdje je PK2 obavijesno najvredniji element, taj od kojeg kreće obavijest. On je u fokusu i u prvoj i u trećoj etapi – u prvoj kao entitet koji nema PN, u trećoj kao entitet koji kao rezultat radnje ima PN. Pasivne rečenice u kojima je slijed elemenata PN – PK2 imaju drukčiji slikovni prikaz zbog drukčijeg obavijesnog ustrojstva. Element na inicijalnom položaju je PN i on će, za razliku od PK1, biti u fokusu u prvoj etapi, kako je ilustrirano slikovnim prikazom 7.

Slikovni prikaz 7. Tijek energije predikata *give* u pasivu sa slijedom elemenata PN-PK2

U prvoj je etapi početna obavijest postojanje knjige. Knjiga nije u posjedu drugoga posjednika, oca, već je u posjedu djevojke, no taj je argument potpuno izostavljen iz fokusa, njegovo se postojanje podrazumijeva zbog znanja o izvanjezičnoj stvarnosti, ne zbog jezičnoga ostvarenja.

Iz toga je razloga simbol djevojke ispunjen svjetlijom ispunom. Druga etapa prikazuje prelazak knjige iz ruku djevojke u očeve ruke, u fokusu su knjiga i otac pa su njihovi simboli ispunjeni tamnom ispunom. Treća etapa u fukusu ima rezultat radnje – očev posjed nad knjigom, pa su simboli za oca i knjigu ponovno ispunjeni tamnom ispunom.

Spomenuti primjeri imaju isti slijed rečeničnih elemenata u jeziku izvoru kao i u jeziku cilju, no to nije uvijek slučaj (v 3.3.3.1.3.). Za primjer pasivne rečenice koja u dvama jezicima ima različit slijed elemenata uzet će se (58a). Engleska rečenica slijeda je PN – PK2, a hrvatska PK2 – PN. S obzirom na početni položaj u rečenici u engleskom jeziku veću obavijesnu vrijednost, odnosno službu polazišta iskaza ima PN, dok je u hrvatskom jeziku polazište obavijesti PK2. Shematski im je prikaz isti (shematski prikaz 2.), no slikovni se prikazi razlikuju zbog različitih elemenata u fokusu – englesku rečenicu ilustrira slikovni prikaz 7., a hrvatsku slikovni prikaz 6.

58) a. *It has not often been given to me…*
'…rijetko mi je dano.'

b. *…which was given to me .*
'…koji mi je poklonila.'

c. *Ellen had given manuscripts.*
'Ellen je darovala rukopise.'

d. *Nothing that you have not given away will ever be really yours.*
'Ništa od onoga što ste zadržali, neće biti stvarno vaše.'

e. *…any other you choose to give to him.*
'…koju mu podarite.'

f. *…any other you choose to give to him.*
'…koju mu podarite.'

g. *…no one to whom he might give it.*
'…nikoga kome bi ga poklonio.'

h. *You give him a pinch to taste…*
'Date mu malo da kuša…'

i. *Only half of the countries give allowances to teachers.*
'Samo polovica zemalja nastavnicima daje naknade za stručno usavršavanje.'

j. *I do not believe one can settle how much we ought to give.*
'Ne vjerujem da bilo tko može odrediti koliko bismo trebali davati.'.

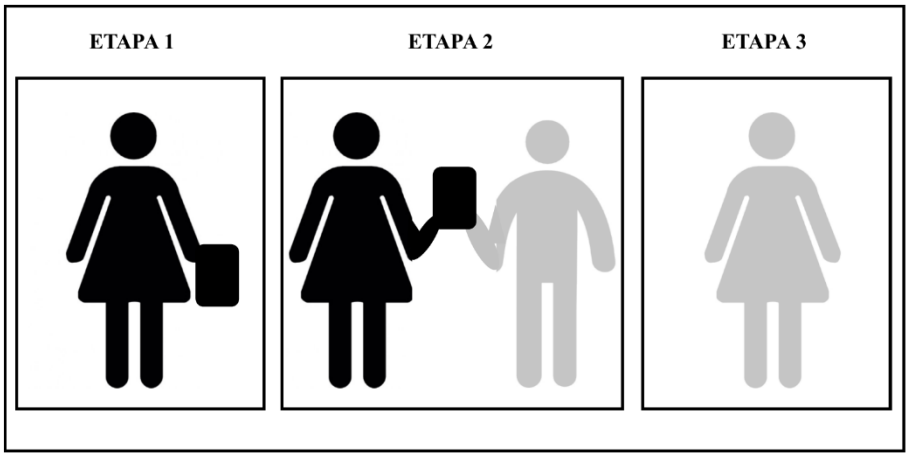
k *…we ought to be producing a society in which there were no poor to give to.*
'…trebali bismo ostvariti društvo u kojem neće biti siromaha.'

l. *Bonuses are only given if you achieve your targets.*
'Bonusi se isplaćuju samo ako ostvarite ciljeve.'

Treći način prijevoda pasivne rečenice zabilježen u korpusu jest prijevod aktivom. Takav je primjer (58b). Pasivna rečenica slijeda PN – PK2 prevedena je aktivnom slijeda PN – PK2 – PK1. U hrvatskoj su rečenici ostvarena sva tri elementa, odnosno PK1 je poznat iz sprege morfoloških osobina predikata (je *poklonila*) i konteksta; morfologija glagolskog pridjeva radnog kazuje da je to jedna ženska osoba, a kontekst nadopunjuje tu informaciju definirajući tu žensku osobu prije ili nakon realizacije navedene rečenice. U tomu je slučaju različito i obavijesno ustrojstvo rečenice i slikovni prikaz dinamike sile, s obzirom na to da su u hrvatskoj rečenici ostvarena sva 3 elementa. Slikovni prikaz 8. odgovara engleskoj rečenici, a slikovni prikaz 5. odgovara hrvatskom ekvivalentu.

Suprotno primjerima s pasivom jesu primjeri gdje je slijed elemenata PK1-PN. Tu PK2 nije izrečen i nije u fokusu, pa će se slikovni prikaz biti drukčiji. Primjer je takve rečenice naveden u (58c) i ilustriran slikovnim prikazom 8. Tu je u prvoj etapi PK1, odnosno simbol djevojke koja posjeduje knjigu (PN). U drugoj etapi djevojka fizičkim radnjama predaje knjigu iz svojih ruku ocu. Kako PK2 nije ostvareni rečenični element, a dijelom je tipičnih rečenica s *give*, ispunjen je blijedom ispunom, ali nije izostavljen iz prikaza. Kao rezultat radnje u trećoj etapi nije naglašen posjed oca nad knjigom, nego se smatra da u fokusu ostaje rečenični element koji ima jezično ostvarenje – djevojka. Djevojka u trećoj etapi više nema knjigu.

Slikovni prikaz 8. Tijek energije predikata *give* sa slijedom elemenata PK1-PN

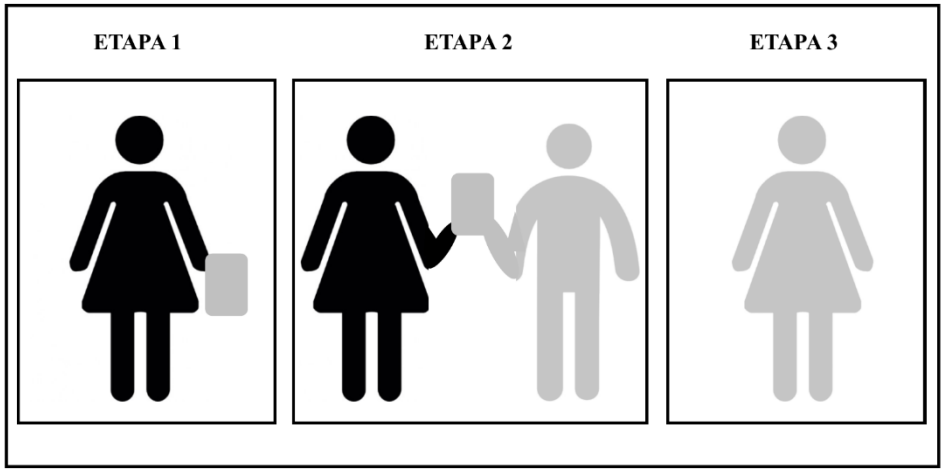
Isti prikaz imaju i rečenice poput (58d) gdje je na inicijalnom mjestu PN nakon kojega slijedi PK1. Izuzme li se niječno obilježje rečenice u jeziku izvoru, u fokusu ostaju isti sudionici i jednako usmjerene radnje koje poduzimaju, odnosno ne poduzimaju.

Sljedeći su primjer rečenice koje u jeziku izvoru imaju linearni slijed elemenata PN-PK1-PK2. Jedna je takva rečenica (58e) koja u jeziku cilju ima slijed elemenata PN-PK2-PK1. Slikovni prikaz tih rečenica sadrži sva tri sudionika radnje simbolizirana tamno ispunjenim simbolima. Bez obzira na poredak riječi, odnosno linearni slijed rečeničnih elemenata, sva su tri elementa ostvarena u rečeničnoj strukturi i sve tri etape slijede jedna drugu kao u slikovnom prikazu 5.

Taj prikaz ilustrira sve rečenice u građi u kojima su ostvarena sva tri relevantna argumenta. Osim navedenih to su rečenice s linearnim slijedom elemenata PN-PK1-PK2 i PN-PK2-PK1 (primjer je naveden u 58f, PK2-PK1-PN (kao u 58g) te tipične rečenice s prvim posjednikom na inicijalnom položaju koje u jeziku izvoru imaju slijed elemenata PK1-PK2-PN (58h) i PK1-PN-PK2 (58i).

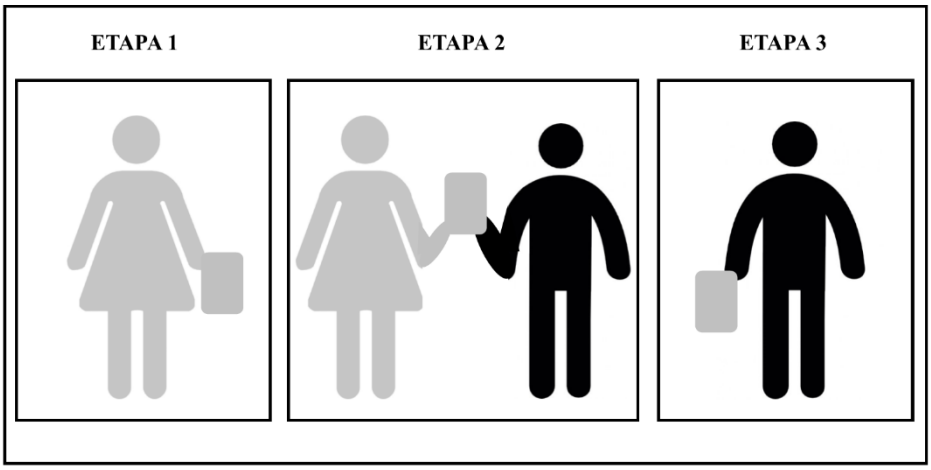
Osim navedenih linearnih sljedova koji se sastoje od barem dvaju rečeničnih elemenata, u građi su zabilježene i rečenice sa samo jednim ostvarenim argumentom – PK1, PK2 ili PN. Rečenica u kojoj je ostvaren samo prvi posjednik navedena je u (58j). Prikaz tijeka radnje s prvim posjednikom u fokusu slikovni je prikaz 9. U prvoj je etapi PK1 simboliziran likom s punom ispunom dok su ostali sudionici radnje (PK2 i PN) prikazani likovima s blijedom ispunom. Radnja koju prikaz ilustrira ne naglašava ni posjedovano ni drugoga posjednika, već samo prvog posjednika koji izvršava radnju što ga lišava posjeda nad određenim entitetom. Stoga je u trećoj etapi prikazan ponovno prvi posjednik bez posjednovanoga, no njegov simbol nema tamnu ispunu jer rezultat radnje u takvim rečenicama nije obavijesno naglašen.

Slikovni prikaz 9. Tijek energije predikata *give* s ostvarenim PK1

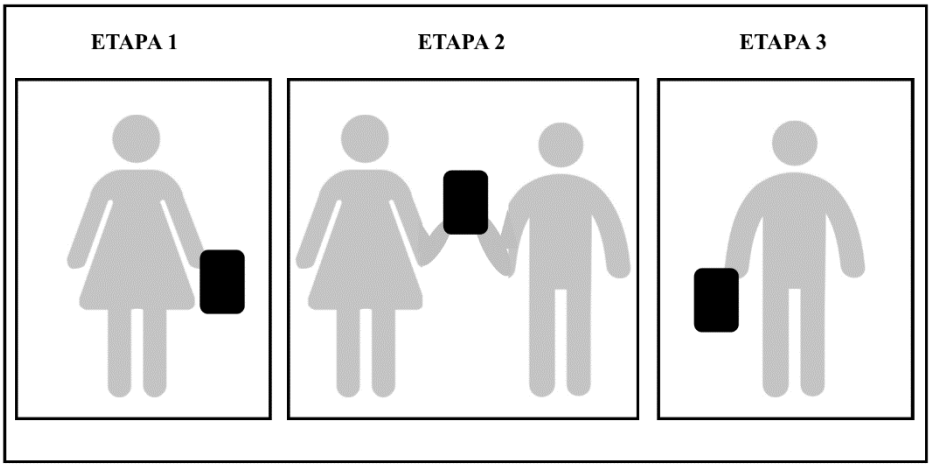
Osim rečenica u kojima je ostvaren samo PK1 građa bilježi i rečenice s PK2 i PN kao jedinim ostvarenim argumentima. Primjeri takvih rečenica jesu (58k) s ostvarenim drugim posjednikom i (58l) s ostvarenim posjedovanim. U slikovnom je prikazu prve rečenice u fokusu PK2 te je simbol oca tamno ispunjen, dok su PK1 i PN izostavljeni iz rečeničnog ustrojstva, a time i izobavijesnoga fokusa te su simbol djevojke i simbol knjige blijedo ispunjeni, kako se vidi u slikovnom prikazu 10.

Slikovni prikaz 10. Tijek energije predikata *give* s ostvarenim PK2

Druga rečenica, (58l), u fokusu ima posjedovano, pa slikovni prikaz 11. tu rečenicu ilustrira na sljedeći način: tamnom je ispunom simbolizirana knjiga u svim trima etapama, a ostala su dva sudionika radnje (PK1 i PK2) prikazani blijedom ispunom jer njihovo postojanje nije jezično ostvareno, ono je poznato, ali ne i definirano, tek iz poznavanja zakonitosti izvanjezične stvarnosti.

Slikovni prikaz 11. Tijek energije predikata *give* s ostvarenim PN-om

3.4.2.1.3. Zaključak

Give kao trovalentan predikat u argumentnoj strukturi u pravilu ima sva tri relevantna elementa ostvarena – PK1, PK2 i PN – što je i prikazano u shematskome i slikovnom prikazu pripadajuće mu dinamike sile. Počevši od slikovnoga prikaza 1. i troetapnoga modela (v. 3.1.1.) te uzimajući u obzir Newmanove prikaze, pokušalo se shematski i simbolično pokazati kako teče sila te kako se mijenjaju odnosi među sudionicima radnje. Shematski prikaz oslikava tijek uložene energije/sile koji započinje od agensa (PK1), dolazi do predmeta posjeda (PN) te se nastavlja do PK2, gdje završava pod uvjetom da PK2 prihvaća događanje. Aktivna, dinamična energija dolazi iz smjera PK1, dok znatno manje aktivna energija dolazi iz smjera PK2. PN je tek posredni entitet prema kojemu je usmjerena energija iz dvaju smjerova. Iako PN u pravilu ima obilježje 'neživo', u nekoliko slučajeva radi se o živomu entitetu, no i tada se njegova voljnost ne spominje i nema utjecaja na odvijanje radnje. Energija koju PK1 ulaže jest početna, voljna, poduzetna iprikazana je strelicom s punom ispunom, dok PK2 ulaže znatno manju voljnu i dinamičnu energiju u tipičnu radnju s predikatom *give*. Ta se radnja odnosi na prihvaćanje PN-a koje je potrebno da bi cijeli proces prijenosa vlasništva bio potpun i završen, a cilj radnje ostvaren. Takva shema odgovara svim zabilježenim primjerima u građi, bez obzira na aktivni / pasivni glagolski rod te argumentnu i obavijesnu strukturu.

Slikovnih prikaza rečenica s predikatom *give* ima sedam. Razliku u tijeku energije tvore struktura argumenata te obavijesno ustrojstvo rečenice. Sudionici radnje prikazani su simbolima djevojke, oca i knjige po uzoru na slikovni prikaz 1. Sva su tri argumenta ostvarena u strukturi tipične rečenice s *give*, pa se sva tri pojavljuju u slikovnim prikazima. U skladu s obavijesnim ustrojstvom, koje je usko povezano s argumentnom strukturom i slijedom

elemenata (v. 3.3.2.), elementi u fokusu ispunjeni su tamnom, a elementi bez obavijesne vrijednosti blijedom ispunom.

3.4.2.2. Dinamika sile predikata take

Osnovna razlika između *give* i *take* relevantna za pregled dinamike sile jest u smjeru: *give* pripada skupini GUI, a *take* pripada skupini GUC (v 3.2.1.2.). S obzirom na pripadnost skupni GUC, odnosno značenjskim svojstvima rečeničnoga subjekta, *take* ima drukčiju strukturu argumenata, obavijesno ustrojstvo i tijek sile prisutne u radnji. Govoreći o značenjskim svojstvima glagola *take* te ga uspoređujući s *give*, Newman (1996: 56) uočava određene sličnosti i razlike tih dvaju predikata:

> The similarities between the two predicates include: the movement of a thing, typically involving the hands of a person; the movement is initiated by a person; the thing ends up in the sphere of control of a person. A striking difference between the two predicates, on the other hand, is the fact that the two predicates involve different directions of movement of a thing with respect to the subject referent. In the case of GIVE, the movement of the thing is away from the subject referent, while in the case of TAKE, the movement is toward the subject referent.

Newmanova tvrdnja o sličnosti odnosi se na prijenos vlasništva nad PN-om, što navedene glagole prema postavljenjim kriterijima čini reprezentativnima. Tvrdnja o različitosti odnosi se na smjer radnje u odnosu na subjekt, tj. na pripadnost GUC- ili GUI-skupini, kako je ranije rečeno. Služeći se slikovnim prikazom 1. radnju opisujemo na drukčiji način, ne polazeći od argumenta koji je u posjedu PN-a (taj je argument PK1), već od argumenta koji na početku radnje nema posjed (PK2). Dosadašnji je opis[124] riječima polazio od djevojke koja ocu daje daje knjigu; opis s predikatom *take* započinje ocem (*otac* ima ulogu subjekta) koji poduzima određene fizičke radnje usmjerene prema knjizi (*knjiga* ima ulogu objekta). Nakon dovršetka tih fizičkih radnji knjiga dolazi u posjed oca. Djevojka se u takvim radnjama može spomenuti (u prijedložnoj skupini s prijedlogom *from* 'od'), no često (u 87,30% posvojnih primjera s *take* iz građe) je izostavljena iz površinske strukture rečenice. Slikovni prikaz tipične radnje s predikatom *take* jest slikovni prikaz 12. Tu su simbolima oca i knjige prikazani samo PK2 i PN, dok je PK1 potpuno izostavljen (nije prikazan ni simbolom s punom ni simbolom s blijedom

[124] Opis se odnosi na radnju u kojoj je *djevojka* subjekt, *knjiga* izravni objekt i *otac* neizravni objekt, a predikat je *dati*.

ispunom) zbog svoje rijetke, tj. netipične uporabe. Za rečenice u kojima su ostvarena sva tri relevantna elementa rabit će se sva tri simbola.

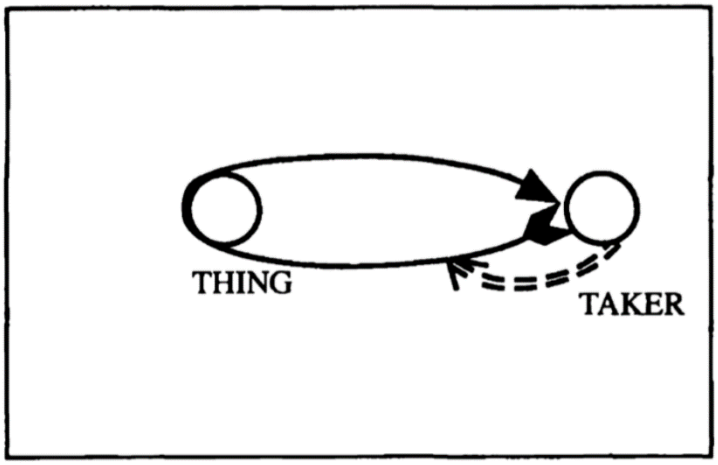
Slikovni prikaz 12. Tijek energije tipične rečenice s predikatom *take*

Takav se prikaz može usporediti sa slikovnim prikazom 6 koji ilustrira pasivnu rečenicu s predikatom *give* kojoj je PK2 na inicijalnom mjestu (*...he was given a set of musical cassette tapes.* '…dobio je zbirku kaseta.'). Za razliku od prikaza 12., prikaz 6. u drugoj etapi sadrži blijedo ispunjeni simbol djevojke – prvoga posjednika – jer je PK1 (djevojka) argument ostvaren u tipičnim rečenicama s prediaktom *give*. Opis je prikaza sljedeći: U prvoj je etapi, kao polazišna obavijest, prikazan otac bez knjige u ruci. U drugoj etapi otac poduzima potrebne tjelesne radnje kako bi primio knjigu u ruku. U trećoj etapi otac drži knjigu u ruci.

Kako takvi slikovni prikazi ne pokazuju količinu, odnosno omjere energije koju određeni sudionici ulažu u radnju te razinu njihove voljnosti, dopunjeni su shematskim prikazima poput prikaza 1. i 2. gdje se može razlikovati aktivno od manje aktivnoga sudjelovanja. Newmanov (1996: 59) se shematski prikaz dinamike sile predikata *take* (shematski prikaz 3.) sastoji od dvaju sudionika – PK2 i PN i pokazuje kojim se smjerom kreće sila te koji je odnos voljnosti i aktivnosti između dvaju sudionika.

Shematski prikaz 3. Newmanov shematski prikaz dinamike sile predikata *take*

Newman smjer kretanja sile prikazuje kružnim tijekom koji polazi od agensa – drugoga posjednika (U Newmanovu prikazu naziv je *taker*.), teče prema posjedovanome (Newman rabi naziv *thing*.), dotiče ga, obavlja sve fizičke radnje potebne za čin uzimanja i vraća se nazad prema drugom posjedniku gdje završava. Tijek sile Newman označava jednostrukom strelicom, a dvostrukom isprekidanom strelicom dodatno naglašava PK2 kao inicijatora radnje kako bi kasnije mogao prikazom jasno razlikovati dinamiku sile glagola *take* od dinamike sile glagola *receive* 'primiti'. Ta je razlika relevantna jer postoji niz začenjskih sličnosti između *receive* i *get*, primjenjivih u usporedbi s dinamikom sile glagola *take*, o čemu će više riječi biti u 3.4.2.3. Radi ujednačenosti shematskih prikaza kao shema dinamike sile glagola *take* rabit će se shematski prikaz 4.

Shematski prikaz 4. Dinamika sile predikata *take*

Shematski prikaz 4 također se sastoji od dvaju sudionika (PK2 i PN) i strelice s ispunom koja se kreće od agensa (PK2) prema predmetu posjedovanja (PN) te se tamo ponovno vraća prema drugome posjedniku, gdje radnja završava ostvarujući svrhu. Tumačeći takvu radnju, Viberg

(2010: 7) tablično prikazuje slijed tjelesnih aktivnosti te definira svrhu radnje (tablica 30.). Tjelesne radnje, kako Viberg primjećuje, započinju pružanjem ruke prema predmetu, nastavljaju doticanjem predmeta, dohvaćanjem predmeta te završavaju pomicanjem ruke držeći predmet. Kao svrhu radnje navodi a) stjecanje predmeta kao svoga vlasništva te b) uporabu predmeta kao pomagala. Iz ovoga je prikaza izostavljen rijetko ostvarivani PK1, no za rečenice kojima se iskazuje radnja u koju je uključen i prvi posjednik rabit će se shematski prikaz 16. Jedna od takvih rečenica s ostvarenim prvim posjednikom jest (59c).

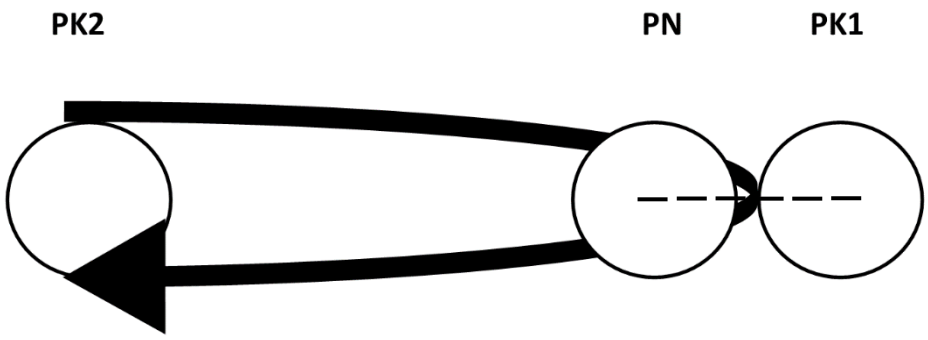
59) a. ***A man****...will take what he may.*
'**Taj** uzima sve što može.

b. *I shall take* ***the gift she gave me****.*
'Uzet ću, dakle, **njezin dar**.'

c. I took your letter from Ariane Le Minier.
'Uzela sam pismo koje je pripadalo **Ariane Le Minier**.'

Valja naglasiti da je energija koju PK2 ulaže u radnju neposredno usmjerena prema posjedovanome, a posjedovano, kao ni u radnjama s predikatom *give*, u otakvim radnjama ne ulaže energiju, nego u radnji sudjeluje bez vlastite voljnosti i aktivnosti. Rečenični argument koji u radnju ulaže najviše voljnosti i aktivnog sudjelovanja jest PK2 i zastupljen je u građi s 85,71%. Primjer je rečenice s ostvarenim PK2 (59a). Iako argument koji u radnju ne ulaže ni voljnost ni energiju, PN je ostvaren u 98,41% posvojnih primjera iz građe (primjer je (59b), što ga čini najčešće ostvarenim rečeničnim argumentom. Najrjeđe rabljen argument, PK1, kako je ranije rečeno i oprimjereno u (59c), u građi je samo u 12,7% posvojnih primjera s *take*. Dinamika sile s ostvarenim PK1 ilustrirat će se shematskim prikazom 5.

Shematski prikaz 5. Dinamika sile predikata *take* s ostvarenim PK1

U shematskom prikazu 5 posjedovano je s prvim posjednikom spojeno isprekidanom linijom koja predstavlja posvojni odnos između njih. Nakon djelovanja drugoga posjednika na posjedovano ta se linija razlama i posvojna povezanost između PK1 i PN prestaje postojati.

3.4.2.2.1. *Analiza primjera*

Rečenice s predikatom *take* najvećim su dijelom prevedene rečenicama čiji su predikati također pripadnici skupine GUC. Samo 2,94% reprezentativnih posvojnih rečenica s *take* iz građe pripada skupini GUI i oni su prikazani u (60a–b).

60) a. *…and take this cup from me.*
'…zato vam sad ovaj pehar pružam.'

b. *Can I take a message?*
'Želite li joj ostaviti poruku?'

Promjena smjera radnje sadržana u leksičkoj promjeni (*take → pružati, ostaviti*) uključuje i semantičke (značenjski sadržaj), sintaktičke (argumentna struktura) i pragmatičke (obavijesno ustrojstvo) promjene, kako je ranije spomenuto i kod predikata *give*. Prijevod naveden pod (60a) na strukturnoj razini sadrži i promjenu imperativa u indikativ. Linearni je slijed argumenata u tom primjeru ostao isti – PK2-PN-PK1 (u jeziku izvoru PK2 nije izrečen, ali se zbog same strukture podrazumijeva da je to drugo lice jednine ili množine – *you;* u jeziku cilju PK1 nije izrečen, ali se iz morfoloških svojstava glagolskog oblika *pružam* prepoznaje da je to prvo lice jednine), što pretpostavlja i isto obavijesno ustrojstvo. Struktura argumenata se promijenila: na mjestu subjekta u jeziku izvoru stoji PK2 (*you*), dok to mjesto u jeziku cilju zauzima PK1 (*ja*); PK1 je u jeziku izvoru na mjestu prijedložne skupine s prijedlogom *from*, a PK2 u jeziku cilju ima ulogu neizravnoga objekta. PN u oba jezika ima ulogu izravnoga objekta. Prijevod u (60b) primjer je promjene linearnog slijeda rečeničnih elemenata, a time i promjene obavijesnoga ustrojstva. Obavijesno najistaknutiji element u jeziku izvoru je PK2 (*I*) nakon kojega slijedi PN (*message*). U jeziku cilju ostvarena su sva tri elementa sa slijedom PK1-PK2-PN, gdje je PK1 poznat iz morfoloških svojstava glagola *želite* (drugo lice množine ili drugo lice množine iz poštovanja), PK2 je dativ osobne zamjenice za žensku osobu (*joj*) i PN je izravni objekt *poruku*.

Temeljem malog uzorka primjera promjene smjera radnje ne može se zaključivati o pravilnostima nastalima uslijed procesa promjene, ali se može zaključiti o relativno visokoj razini stabilnosti smjera radnje reprezentativno posvojnoga predikata *take*.

Pasivni oblici posvojnih predikata *take* nisu brojni u građi i zastupljeni su sa 7,94% (v 3.3.4.4.). Zanimljivo je da, za razliku od prijevodnih ekvivalenata predikata *give*, među prijevodima pasivnih oblika predikata *take* nema glagola usmjerenih prema izvoru. Unatoč tome slikovni prikazi se uglavnom razlikuju od tipičnoga (slikovni prikaz 12.), što će se pokazati na trima primjerima različitih pasivnih struktura u (61a–c).

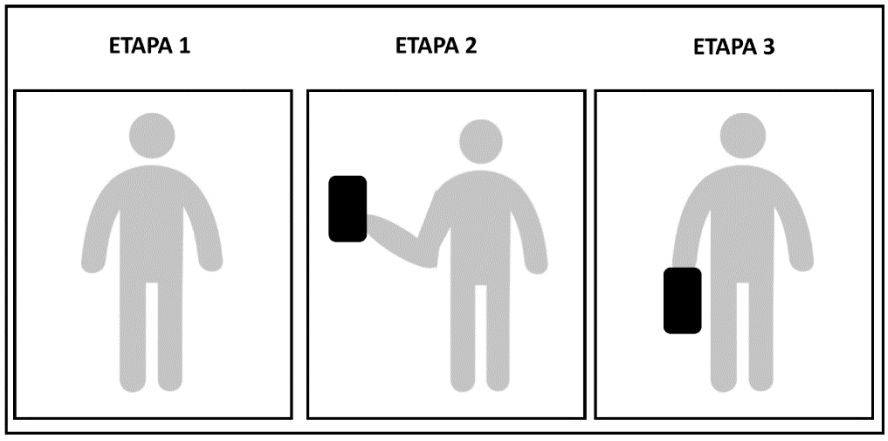
61) a. *They have been taken…*
'…bijahu ugrabljena.'

b. *…that...had been taken from him.*
'sad su mu i to…oduzeli.'

c. *Nothing appears to have been taken.*
'Čini se da nije uzela ništa.'

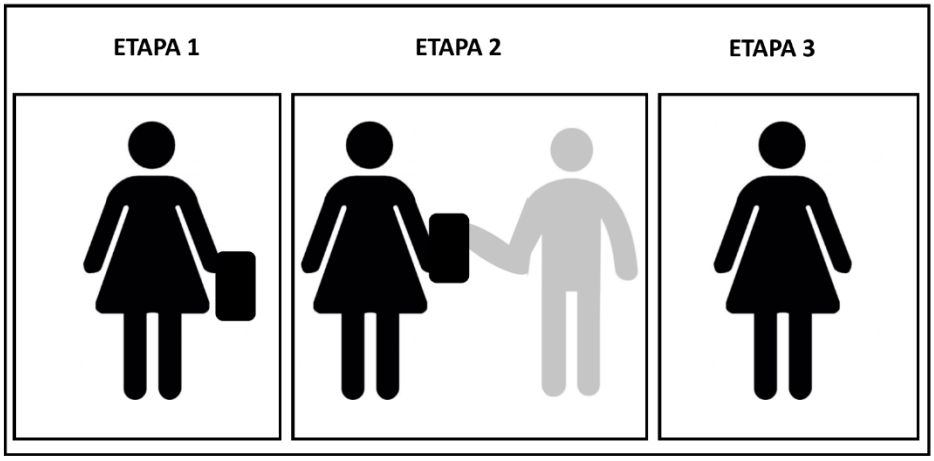
Rečenica s ostvarenim samo jednim argumentom jest (61a) s posjedovanim u površinskoj strukturi. Njezin se slikovni prikaz 13. sastoji od simbola oca (PK2) i simbola knjige (PN). Simbol oca blijedo je ispunjen jer PK2 kao rečenični element nije ostvaren ni u rečenici u jeziku izvoru ni u jeziku cilju, dok je simbol knjige, jedinoga elementa u fokusu, ispunjen tamnom ispunom. U prvoj je etapi prikazana pretpostavka da otac (drugi posjednik) nije u posjedu knjige (posjedovanoga). Druga etapa prikazuje oca kako uzima knjigu da bi u trećoj etapi knjiga bila u njegovim rukama, odnosno on bi se njome mogao služiti.

Slikovni prikaz 13. Tijek energije predikata *take* s ostvarenim PN-om

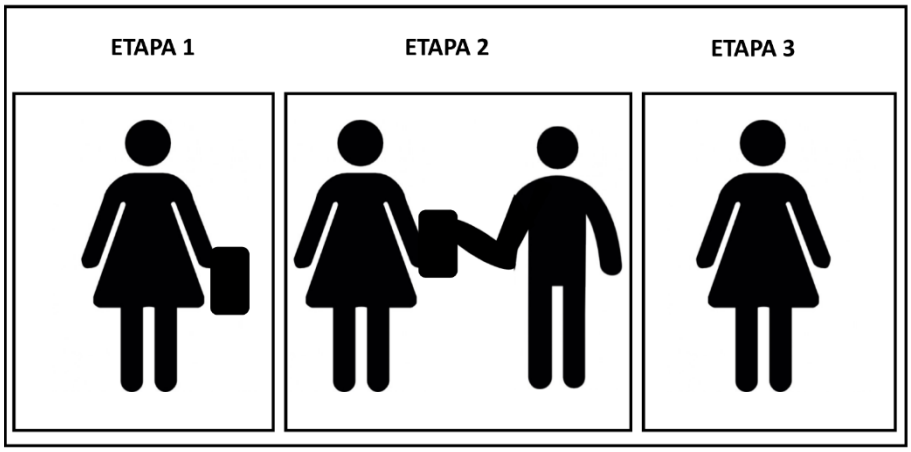
Sljedeći primjer, (61b), u fokusu pažnje ima dva elementa u jeziku izvoru i tri elementa u jeziku cilju, pa će se i slikovni prikazi tih dviju rečenica razlikovati. U engleskom jeziku slijed argumenata jest PN-PK1. Stoga će simboli za ta dva argumenta u prikazu biti tamno ispunjeni, dok će simbol oca, koji predstavlja drugoga posjednika, biti blijedo ispunjen, kako se vidi u slikovnom prikazu 14. U prvoj je etapi tamno ispunjen simbol djevojke, prvoga posjednika, s knjigom u ruci. U drugoj etapi otac uzima knjigu od djevojke i u trećoj etapi, kao rezultat radnje, djevojka više nema knjigu.

Slikovni prikaz 14. Tijek energije predikata *take* sa slijedom elemenata PN-PK1

Rijetki su u građi posvojni primjeri s predikatom *take* gdje je ostvaren prvi posjednik. U engleskoj rečenici primjera (61b) ostvaren je PK1, a PK2 (agens) je izostavljen iz rečenične strukture. Stoga je i fokus promijenjen s uobičajenoga PK2 (oca) na PK1(djevojku). U takvim se rečenicama kao rezultat radnje smatra ostvareni element (PK1) koji je lišen vlasništva/kontrole nad posjedovanim, a ne PK2 sa stečenim posjedom, kako prikazuju tipični slikovni prikazi predikata *give* i *take* te govore njihovi opisi. U jeziku cilju predikat je u aktivnom obliku, a u rečenicu je dodan i PK2, pa se slikovni prikaz u hrvatskome razlikuje od engleskoga. Kako su sva tri relevantna argumenta ostvarena na površinskoj strukturi, sva će tri simbola biti ispunjena punom ispunom, a slikovni je prikaz drukčiji od tipičnoga slikovnog prikaza 12. Opis je sljedeći: u prvoj etapi radnje djevojka (PK1) ima knjigu (PN), u drugoj etapi otac (PK2) poduzima tjelesne radnje kako bi tu knjigu preuzeo iz djevojčinih u svoje ruke, u trećoj je etapi prikazan rezultat – djevojka više nije u posjedu knjige. Svi su simboli ispunjeni punom ispunom jer su sva tri relevantna rečenična elementa ostarena u strukturi rečenice. Takva je radnja ilustrirana slikovnim prikazom 15.

Slikovni prikaz 15. Tijek energije predikata *take* sa slijedom elemenata PK2-PN-PK1

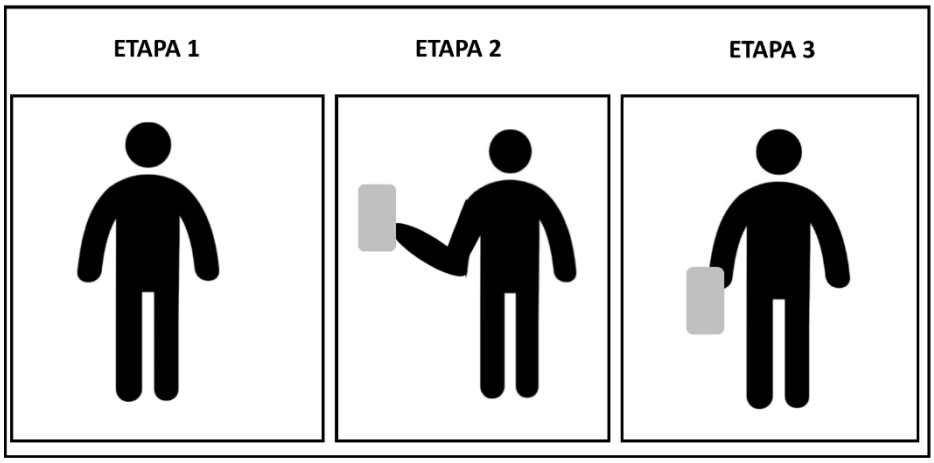
Rezultat radnje prikazan u trećoj etapi ponovno nije PK2 u posjedu PN-a, već je PK1 bez PN-a. Razlog je tomu velika značenjska sličnost i strukturna bliskost (v 3.3.4.2.) hrvatske rečenice u (61b), kojoj je subjekt treće lice množine, s pasivnim konstrukcijama u kojima agens (PK2) nije u fokusu te se najčešće izostavlja zbog obavijesne nerelevantnosti ili nekih drugih komunikacijskih razloga (v 3.3.4.1.). Shematski prikazi za rečenice s predikatom *take* u kojima je ostvaren PK1 odgovaraju shematskom prikazu 5. Nadalje, (61c) je primjer različitih struktura u dvama ekvivalentnim rečenicama. U jeziku izvoru ostvaren je samo PN na mjestu subjekta pasivne rečenice, dok su u jeziku cilju ostvarena dva argumenta – PN i PK2 na mjestu subjekta (treće lice jednine ženskoga roda). Slikovni prikaz 13 ilustrira englesku rečenicu sa samo jednim ostvarenim argumentom (PN), a slikovni prikaz 12 ilustrira hrvatsku rečenicu u kojoj su tipično ostvareni PK2 i PN.

Osim navedenih slučajeva dinamike sile predikata *take* navest će se još jedan koji se pojavljuje u građi, a to je dinamika sile u rečenicama u kojima je ostvaren samo PK2. Primjer je takve rečenice (62), a slikovni je prikaz pod brojem 16.

62) *…and he took.*

'…pa i on uze..'

Slikovni prikaz 16. Tijek energije predikata *take* s ostvarenim PK2

Prva etapa simbolom oca prikazuje drugoga posjednika koji nije u posjedu knjige. U drugoj etapi otac potrebnim tjelesnim radnjama dohvaća knjigu i prima ju u ruku da bi ju u trećoj etapi imao u ruci, odnosno raspolagao njome. Kako je samo PK2 jezično realiziran, simbol oca ispunjen je punom ispunom, dok je neizrečeni PN, predstavljen simbolom knjige, ispunjen svjetlijom ispunom.

3.4.2.2.2. Zaključak

Broj različitih slikovnih prikaza dinamike sile predikata *take* manji je od broja prikaza predikata *give*. Razlog je tomu veći broj argumenata ostvarenih u argumentnoj strukturi predikata *give*, što podrazumijeva i veću raznolikost u poretku riječi, kao i u obavijesnim ustrojstvima rečenica. Zbog toga su brojnije i varijacije ostvarenih argumenata u površinskoj strukturi te poreci riječi u odnosu na rečenice s predikatom *take*. Ukupno je pet slikovnih prikaza tijeka događanja u rečenicama s *take* i dva su različita shematska prikaza (4. i 5.). Shematski prikaz 5. sadrži simbole za PK2, PN i PK1, strelicu s ispunom i isprekidanu poveznicu između PN-a i PK1. Taj se prikaz primjenjuje na rečenice s realiziranim prvim posjednikom. Za tipične rečenice s predikatom *take*, u kojima PK1 nije ostvaren, rabi se shematski prikaz 4. Slikovni se prikazi razlikuju po strukturi argumenata i obavijesnom ustrojstvu rečenice.

3.4.2.3. Dinamika sile predikata get

Za opis dinamike sile predikata *get* iz građe krenut će se od Newmanovog opisa predikata *receive*. Newman (1996), opisujući dinamiku sile predikata *give*, tomu opisu pridodaje i sve

ostale predikate koji se mogu opisati na isti način – imaju iste sudionike, energija počinje teći od istoga elementa, kreće se u istom ismjeru i završava na isti način te im je fokus na istoj etapi. Tu skupinu naziva *give-type predicates* 'predikatima tipa dati' (v 3.4.2.1.). Nakon toga opisa, izdvaja skupinu koju naziva po njezinu predstavniku, predikatu *receive* 'primiti', – *receive-type predicates* 'predikati tipa primiti' te pomoću *receive* opisuje sve predikate koji tom tipu pripadaju. Newman izrijekom navodi neke od predikata tipa *dati*, što je ranije navedeno, no ne navodi koje predikate smatra pripadnicima toga tipa *primiti*. Uzimajući u obzir opise kojima se služi, lako je zaključiti da je *get* jedan od pripadnika[125] toga tipa. Ovdje je korisno spomenuti predikat *give* jer Newman znatno veću sličnost zapaža između *give* i *receive* negoli između *take* i *receive* iako prvi par ne pripada istoj skupini posmjeru radnje. Newman (1996: 51) tvrdi:

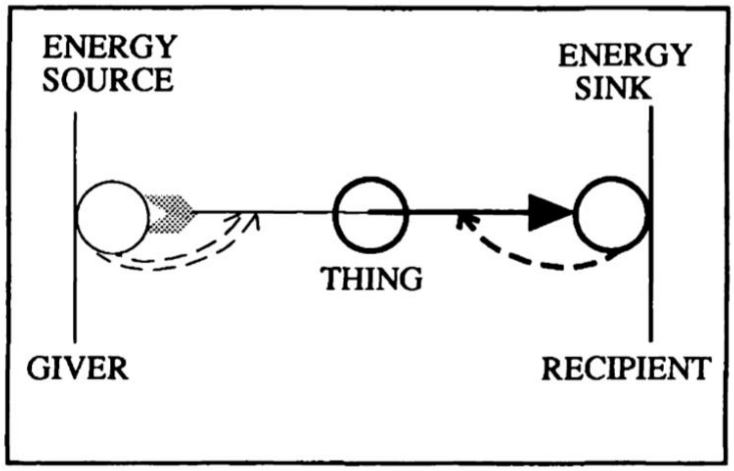
> *Receive* suggests itself as a kind of converse of give, which it is in some ways, although there are special uses of receive which one would not expect simply on the basis that it is a converse of give… we can assume an identical base for both *receive* and *give.* With r*eceive*, however, only part of that base is profiled: the part involving the interaction of the RECIPIENT and THING... It is still the case that the GIVER initiates the whole process, of course.

Svoju trvdnju Newman potkrepljuje i shematskim prikazima tijeka sile koji se znatno razlikuju između predikata *take* i *get*, dok *get* i *give* imaju istu osnovu. Shematski prikazana, razlika između tih dvaju predikata jest u naglašenosti prvoga posjednika koji u oba slučaja ima ulogu agensa. U prikazu predikata *give*, PK1 nije izostavljen iz fokusa i tipični je ostvareni dio rečenične strukture, što je i shematski i slikovno prikazano u 3.4.2.1. Taj argument najčešće ima ulogu rečeničnoga subjekta i zbog toga predikat *give* pripada skupini glagola usmjerenih k izvoru. U tipičnoj argumentnoj strukturi predikata *get* PK1 nije obavezan argument (ostvaren je u 4,88% posvojnih primjera iz građe) iako jest inicijator radnje, odnosno ima ulogu agensa. U tim je rečenicama PK1 dio prijedložne skupine s prijedlogom *from* 'od'. U Newmanovu je

[125] Osim što se mogu razlikovati po učestalosti formalne i neformalne uporabe (Collins English Dictionary navodi za *get*: In most of its uses *get* is a fairly informal word.) ta dva glagola nemaju bitnih značenjskih i strukturnih razlika, što potvrđuju i njihove rječničke definicije u četirima izvorima:
U Merriam-Webster.com za posvojni *get* stoji: *to gain possession of* 'steći posjed nad'; za posvojni *receive*: *to come into possession of* 'doći u posjed čega'. U Oxford Dictionaries za posvojni *get* stoji: *Come to have or hold (something); receive* 'Početi imati ili držati (nešto); primiti'; za posvojni *receive* stoji: *Be given, presented with, or paid (something)* 'Biti dano, podareno ili isplaćeno'. U American Heritage Dictionary of the English Language za posvojni *get* stoji: *To come into possession or use of*; *receive* 'Doći u posjed čega ili kotrolu nad čime; primiti'; za posvojni *receive* stoji: *To take or acquire (something given or offered); get or be given* 'Uzeti ili steći (nešto dano ili ponuđeno); dobiti ili biti dano'. U Collins English Dictionary stoji za posvojni *get*: *To come into the state of having; become the owner or receiver of; receive, win, gain, obtain, acquire, etc*. 'Doći u stanje posjedovanja; postati vlasnik ili primatelj čega; primiti, osvojiti, postići, pribaviti, steći, itd.'; za posvojni *receive* stoji: *When you receive something, you get it after someone gives it to you or sends it to you* 'Kada se nešto primi, dobije se nakon što se nekome da ili pošalje'.

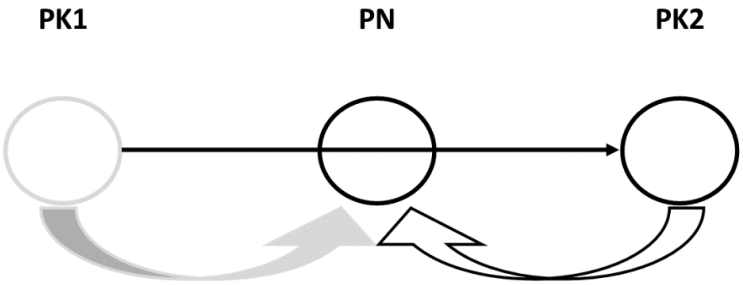
shematskom prikazu simbol prvoga posjednika (krug) posvijetljen jer je taj element izvan fokusa iako energija od njega počinje teći. Uporabom predikata *get* govornik usmjerava perspektivu sugovornika stavljajući obavijesni naglasak na zadnju, treću etapu koja predstavlja završetak radnje s osvarenim ciljem – posjedom PK2 nad PN-om (Newman, 1996: 58). Tijek energije koji kreće od PK1 zahvaća PN i dolazi do PK2 koji prihvaćanjem PN-a završava radnju omogućavajući ispunjenje njezine svrhe – prijenos vlasništva. Shematski prikaz 6 pokazuje Newmanov (1996: 50) shematski prikaz dinamike sile predikata *receive,* koji se odnosi i na *get* te na ostale predikate toga tipa.

Shematski prikaz 6. Newmanov prikaz dinamike sile predikata *receive*

Rabeći istu shematsku osnovu za *give* i *get* (*receive*), Newman potvrđuje svoju tvrdnju o srodnosti dvaju predikata po dinamici sile. Shematski će se prikaz 7 rabiti za prikaz dinamike sile predikata *get*, a pri tome će, po uzoru na shematski prikaz dinamike sile predikata *give*, neispunjena strelica simbolizirati manje aktivno sudjelovanje u radnji, odnosno drugoga posjednika koji usmjeravajući energiju prema posjedovanom prihvaća posjed nad njim. Agens, prvi posjednik, kao i strelica koja simbolizira tijek njegove uložene energije, prikazat će se posvijetljenim simbolima jer su izostavljeni iz fokusa.

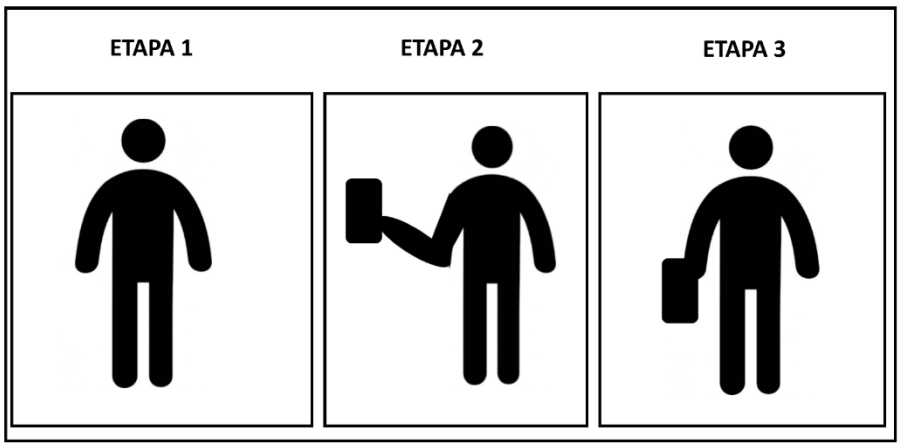
Shematski prikaz 7. Dinamika sile predikata *get*

Nedostatak pokretačke sile, odnosno uložene energije u ilustrirano događanje govori u prilog pasivnoj naravi predikata *get*, o čemu je bilo riječi u 3. 3. 3. 3.

S obzirom na malu zastupljenost prvoga posjednika u rečenicama s predikatom *get* (4,88%) može se reći da se tipična argumentna struktura sastoji od dvaju elemenata – PK2 i PN. Stoga će i tipični troetapni slikovni prikaz (slikovni prikaz 16.) sadržavati simbole oca, drugoga posjednika, te knjige, posjedovanoga. U prvoj je etapi punom ispunom prikazan simbol oca bez posjeda nad PN-om, odnosno bez knjige u ruci. Druga etapa pokazuje oca kako obavlja tjelesne radnje potrebne da bi primio knjigu u ruku, u trećoj etapi otac drži knjigu u ruci, što znači da je radnja u potpunosti ostvarena i otac raspolaže knjigom.

Slikovni prikaz 17. Tijek energije tipične rečenice s predikatom *get*

Tipični slikovni prikaz radnje s predikatom *get* u potpunosti se podudara s tipičnim prikazom radnje predikata *take*, iako se opis razlikuje u dijelu koji govori o tjelesnim radnjama oca, točnije o dinamičnosti i svrsi tih radnji. Kod *take* otac fizički aktivno djeluje u složenim radnjama kako bi stekao posjed nad posjedovanim (v 3.4.2.2.), kod *get* je to djelovanje

jednostavnije, manje dinamično i usmjereno na primanje, prihvaćanje, odnosno pristanak na stjecanje posjeda, što ne mora nužno podrazumijevati fizičko djelovanje[126].

3.4.2.3.1. Analiza primjera

Za razliku od dvaju prethodnih dinamičnih posvojnih predikata, *give* i *take*, *get* među prijevodnim ekvalentima u građi nema nijednoga koji je drugoga smjera, što znači da je 100% hrvatskih ekvivalenata pripadnika skupine GUC. Od druga se dva dinamična posvojna predikata iz građe razlikuje i po tome što ni u jeziku izvoru ni među prijevodnim ekvivalentima nema nijednoga primjera pasivnoga glagolskog roda. Razlike u slikovnim prikazima proizaći će iz argumentne strukture, odnosno ovisit će o ostvarenim rečeničnim elementima. Osim tipičnoga tijeka dinamike sila, prikazat će se još dva primijećena u građi, a predstavljena primjerima (623a– b).

63) a. *It is common to get an advance payment.*
'Uobičajeno je primiti akontaciju.'

b. *Will I get what I want from them, will I not get what I want from them?*
'Hoću li dobiti ono što želim od njih ili neću dobiti ono što očekujem od njih?'

U prvom je primjeru, (63a), ostvareno samo posjedovano, pa će simbol knjige jedini biti ispunjen punom ispunom, dok će simbol oca, drugoga posjednika, biti blijedo ispunjen jer je jezično neostvaren i potpuno izostavljen iz fokusa. Slikovni je prikaz takvoga događaja u 13, gdje se slikovno prikazuje tijek energije predikata *take* s ostvarenim PN-om. Razlika u opisu tijeka energije odnosi se na aktivnost oca koja je kod predikata *take* znatno intenzivnija negoli kod predikata *get*. U prvoj etapi otac nema knjigu, u drugoj etapi knjiga mu se stavlja u ruku, a otac pruža ruku kako bi ju primio. U trećoj je etapi knjiga u očevoj ruci.
U sljedećoj su rečenici, (63b), ostvarena sva tri relevantna argumenta, pa će slikovni prikaz toga primjera sadržavati sva tri simbola ispunjena punom ispunom, poput slikovnoga prikaza 5. Među dvama prikazima nema vidljive razlike ni u slici ni u njezinu opisu; i kod predikata *get* kao i kod *give*, djevojka ima knjigu u prvoj etapi, poduzima potrebne radnje kako bi ju predala

[126] Radi simboličkoga prikaza u radu se navodi kako otac prima knjigu u ruku i kako ju drži u ruci. Te radnje predstavljaju početak posvojnoga odnosa između PK2 i PN te posvojni odnos koji je u tijeku. Fizičkim se radnjama simboliziraju načini prijenosa vlasništva koji mogu uključivati samo voljnost bez konkretnoga fizičkoga djelovanja. Npr. postati vlasnikom kuće, auta, ureda ne znači primiti te stvari u ruke, nego znači relativno svojevoljno raspolagati njima i imati određene obveze u odnosu na njih.

u ruku ocu, otac prima knjigu u ruku te ju naposljetku drži u ruci i njome raspolaže. Razlika je u fokusu – u radnjama s *give* naglašena je druga etapa, a fokus kod predikata *get* stavljen je na treću etapu, tj. rezultat radnje. Iako se slikovni prikazi podudaraju, razlika između dinamike sile dvaju predikata očituje se u shematskim prikazima.

Iako se zbog do sada navedenih svojstava predikata *get* može činiti da nema značajne razlike među rečenicama u dvama jezicima, promatrajući dinamiku sile ovoga predikata primjećuju se dva dijametralno suprotna načina. Razlika je među njima u tematskoj ulozi koju ostvaruju i razini energije koju PK2 ulaže u radnju. Kod tipičnih primjera (shematski prikaz 7. i slikovni prikaz 16.) agens je PK1, a razina energije koju PK2 ulaže u radnju relativno je niska i odnosi se samo na prihvaćanje PN-a. Kako je već rečeno, u tipičnim je primjerima dinamike sile predikata *get* fokus na zadnjoj etapi, a prva je etapa, zajedno s agensom (PK1), izostavljena i iz rečenične strukture i iz fokusa. Drugi je način kada PK2 ima ulogu agensa i njegova je uložena energija na visokoj razini. U građi su zabilježeni brojni primjeri u kojima je agens, kao i u rečenicama s predikatom *take*, drugi posjednik. Promjenom agensa mijenja se i stanje dinamike sile u takvim rečenicama, pa će i shematski prikaz biti drukčiji od tipičnoga. Za demonstraciju te razlike usporedit će se rečenice (64a i b).

64) a. *I could not get what I wanted out of her without getting something more.'*
Nisam dakle mogao dobiti ono što sam želio da uz to ne dobijem i ono što nikako nisam želio.'

b. …*who pay thieves to get them the Mona Lisa.*
'…unajme lopove da im ukradu baš Mona Lisu.'

Za (64a) se može reći da je tipična rečenica s predikatom *get*, takva koju opisuju shematski prikaz 7. i slikovni prikaz 16. Agens (taj koji inicira radnju s ciljem prijenosa vlasništva) je PK1, a fokus je na drugome posjedniku u trećoj etapi. U (64b) ulogu agensa ima PK2 (*thieves* 'lopovi'), od njega sila počinje teći prema PN-u i završava ponovno na PK2. U konkretnom primjeru spomenuti PK2 samo je posrednik u ostvarivanju cjelovitog događaja. Koristeći se nazivljem rabljenim u slikovnim prikazima, ta se razlika opisuje na sljedeći način: u rečenici (64a) otac nema knjigu, no knjiga mu se pruža i, uzmajući ju u ruku, otac prihvaća posjed nad knjigom. Fokus je na rezultatu radnje u zadnjoj etapi. U (64b) otac nema knjigu te sam poduzima potrebne tjelesne radnje i prima ju u ruku. Fokus je na drugoj etapi, kao i kod ostalih predikata tipa uzeti. Kako prijevodni ekvivalenti na konkretan način materijaliziraju razliku između dvaju navedenih predikatnih tipova (uzeti i primiti), oni će se rabiti za podjelu u dvije skupine. Iz podjele su izostavljeni predikati kategorizirani kao neposvojni – *naći*, *zatražiti*,

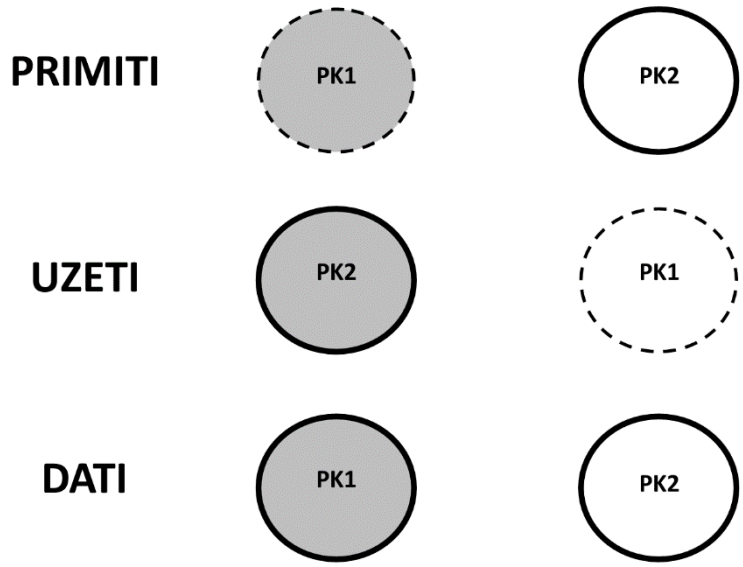
postići i *ostvariti* (pravo na što). U građi su zabilježena dva glagola u jeziku cilju koja čine posvojne predikate tipa *primiti*. To su *dobiti* i *primati*; oni čine 50% prevedenih primjera predikata *get*. Predikati tipa *uzeti* među prijevodnim ekvivalentima predikata *get* zastupljeni su u 24,89% korpusnih primjera ioni su *kupiti, namaknuti, uzeti, ukrasti, steći, vratiti i nabavljati.* Razlika između njih prikazana je u tablici 33.

Tablica 33. Razlika među trima tipovima predikata

	PREDIKATI TIPA DATI	PREDIKATI TIPA UZETI	PREDIKATI TIPA PRIMITI
agens	PK1	PK2	PK1
izvor	PK1	PK1	PK1
cilj	PK2	PK2	PK2
fokus	Etapa 2	Etapa 2	Etapa 3

Kako se vidi u tablici, svim je trima tipovima zajedničko da kao izvor posjeda imaju PK1, a kao cilj PK2. Razlikuju se u tematskoj ulozi i fokusu: tematsku ulogu agensa kod predikata tipa *dati* i *primiti* ima PK1, no razlika je između njih fokus na drugoj etapi kod prvoga i fokus na tećoj etapi kod drugoga tipa. Predikati tipa *uzeti*, kao i oni tipa *dati* imaju fokus na drugoj etapi, a razlika je između njih agens koji je kod predikata tipa *uzeti* PK2. Specifičnost predikata *get* u odnosu na ostale promatrane posvojne predikate jest njegova pripadnost i predikatima tipa *primiti* i predikatima tipa *uzeti*. Navedene će se razlike pokušati sažeti shematskim prikazom 8. Prikaz ne sadrži simbol za PN jer je to stabilan element, prisutan u tipičnim strukturama svih posvojnih predikata iz građe. Krugovi su simboli prvoga i drugog posjednika. Isprekidane kružnice predstavljaju rijetko ostvarene argumente u strukturama, a sivom su bojom ispunjeni agensi.

Shematski prikaz 8. Posjednici u trima tipovima predikata

3.4.2.3.2. Zaključak

Predikat *get* jedini je u građi koji pripada dvama tipovima: *primiti* i *uzeti*, ovisno o tome je li agens PK2 ili PK1. Shematski prikaz 7 ilustrira dinamiku sile tipičnoga *get*, pripadnika tipa *primiti*. Shematski je prikaz 4. slika dinamike energije pripadnika tipa *uzeti*. Dinamika sile tipičnoga *get* (tipa primiti) ima velikih sličnosti s dinamikom sile tipičnoga *give* iako su dva predikata drukčijega smjera. U oba slučaja radnju inicira PK1, sila je usmjerena prema PN-u i završava kod PK2. Kod *give* fokus je na drugoj etapi, vidljivome fizičkom činu, a kod *get* fokus je na ishodu radnje u trećoj etapi. *Get* kao predikat tipa *uzeti* ima isti shematski i slikovni prikaz kao tipični predikat *take*, što znači da je PK2 inicijator i cilj radnje, a PK1 nije obavezni rečenični element.

3.4.2.4. Dinamika sile glagola own, possess *i* belong

Glagoli stanja sa svojim tipičnim značenjskim osobinama izuzeti su iz analize dinamike sile jer im nedostaje prepoznatljiv vremenski okvir i promjene nastale djelovanjem sile unutar toga okvira. Iznimka je predikat *possess* jer se u 22,73% reprezentativnih posvojnih primjera iz građe javlja kao dinamični. Kao takav *possess* pripada tipu *uzeti* i usmjeren je prema cilju. Linearni su sljedovi rečeničnih elemenata u takvim rečenicama PK2-PN i PN-PK2, prikazano primjerom (65a– b).

65) a. …*when they were possessed of the journal…*
'…kad su se domogli dnevnika…'

b. *But that fragment we must thoroughly possess and hand on.*
'No, taj fragment moramo temeljito zaposjesti i predati ga budućnosti.'

Shematski je prikaz dinamike obiju rečenica jednak shematskom prikazu 4 korištenom za predikat *take*. Slikovni prikaz odgovara prikazu tijeka energije tipične rečenice s predikatom *take* u kojoj nije ostvaren PK1.

3.4.3. Zaključak

Opis dinamike sile slijedi značenjske, strukturne i obavijesne opise i služi se njima. Kako bi obuhvatio što širu sliku, taj se opis temelji na dvama načinima prikaza: shematskom prikazu dinamike sile i slikovnom prikazu tijeka energije. Ti prikazi sadrže relevantne rečenične elemente obrađene u prethodnim poglavljima: PK1, PK2 i PN te simbole koji na određeni način oslikavaju njihove odnose u vremenskoj i kvalitativnoj dimenziji – isprekidane i pune kružnice, prazne i osjenčane krugove i strelice s ispunom i bez ispune. Shematski je prikaz usmjeren na kretanje energije, tj. sile u događajnom procesu, a slikovni je prikaz usmjeren na odnos i kronološku promjenu odnosa među sudionicima radnje u danom vremenskom okviru. Slikovni se prikazi razlikuju kada između izvora i cilja postoji razlika u glagolskome rodu, smjeru radnje i ostvarenim rečeničnim elementima. Oba prikaza sadrže vremenski i kvalitativni aspekt.

Svaka pojedinačna situacija dinamike sile opisana je tim dvama prikazima. Shematski prikazi imaju tri osnovne verzije za svaki od tri tipa predikata – predikat tipa *dati*, *uzeti* i *primiti*. Shematski prikaz predikata tipa *uzeti* ima dvije inačice (osnovni je prikaz bez, a inačica s ostvarenim prvim posjednikom).

Osim što svaki predikat ima svoje tipično ostvarenje i prikaze koji ga opisuju, postoje i drukčiji opisi temeljeni na netipičnoj argumentnoj strukturi i obavijesnom ustrojstvu.

Za svaki argument ostvaren u površinskoj strukturi rečenice postoji simbol u shematskom i slikovnome prikazu. Tipičnim se rečenicama s određenim predikatom smatraju takve koje imaju najučestaliju argumentnu strukturu među korpusnim primjerima. Ostvarena argumentna struktura i obavijesno ustrojstvo rečenice određuju koji od simbola u slikovnom prikazu imaju blijedu, a koji tamnu ispunu. Kod predikata *give* takve su rečenice s ostvarenim PK1, PK2 i PN-om pa se simboli tih triju elemenata nalaze i u slikovnom i u shematskome prikazu. S obzirom na svoju trovalentnost *give* ima najviše različitih slikovnih prikaza, ali samo jedan

shematski, što govori o stabilnosti dinamike sile toga dinamičnog predikata u odnosu na druga dva. Tipične rečenice s predikatom *take* imaju ostvarene PK2 i PN, a shematski i slikovni prikazi sadrže ta dva elementa. Prikazi rečenica s ostvarenim PK1 nisu brojni i sadrže pripadajući simbol. Predikat *get* u strukturi tipičnih rečenica ima ostvarene PK2 i PN. To je ujedno jedini predikat u građi kojemu se u potpunosti podudara smjer u jeziku izvoru i u jeziku cilju, dok kod ostalih predikata postoje razlike. *Get* je jedini dinamični predikat bez zabilježenoga pasivnoga korelata u dvama jezicima. Posebnost je toga predikata i u pripadnosti dvama tipovima; ovisno o tome koji je element inicijator radnje, *get* može biti predikat tipa *primiti* (u rečenicama koje su ranije nazvane tipičnima) ili predikat tipa *uzeti*. Ovisno o tipu kojemu pripada, rečenice s *get* iz građe imaju dva različita shematska prikaza. Prava narav dinamike sile svakoga primjera posvojnoga predikata razvidna je u sprezi dvaju prikaza – shematskoga i slikovnog. Tablicom 34. sažet će se uvid u odnose među različitim slikovnim i shematskim prikazima pojedinih predikata obrađenim u ovome ulomku.

Tablica 34. Pregled shematskih i slikovnih prikaza po tipovima posvojnih predikata

TIP	SHEMATSKI PRIKAZ	SLIKOVNI PRIKAZ
		5. Tipični tijek energije predikata *give*
DATI	2. Dinamika sile predikata *give*	6. Tijek energije predikata *give* u pasivu sa slijedom elemenata PK2-PN
		7. Tijek energije predikata *give* u pasivu sa slijedom elemenata PN-PK2
		8. Tijek energije predikata *give* sa slijedom elemenata PK1-P
		9. Tijek energije predikata *give* s ostvarenim PK1
		10. Tijek energije predikata *give* s ostvarenim PK2
		11. Tijek energije predikata *give* s ostvarenim PN-om
		12. Tijek energije tipične rečenice s predikatom *take*
UZETI	4. Dinamika sile preikata *take*	13. Tijek energije predikata *take* s ostvarenim PN-om
	5. Dinamika sile predikata t*ake* s ostvarenim PK1	14. Tijek energije predikata *take* sa slijedom elemenata PN-PK1
		15. Tijek energije predikata *take* s linearnim slijedom PK2-PN-PK1

		16. Tijek energije predikata *take* s ostvarenim PK2
PRIMITI	7. Dinamika sile predikata *get*	17. Tijek energije tipične rečenice s predikatom *get*

Shematski i slikovni prikazi kazuju da među promatranim predikatima postoje značajne razlike, ali i sličnosti. Među predstavnicima pojedinih situacija dinamike sile nema potpunih podudaranja jer slaganje u jednom od dvaju prikaza podrazumijeva nepodudaranje u drugome. Dopunu različitostima među predikatima čini i obavijesni fokus, koji je kao dodatak naveden u tablici 33.

4. Zaključak

Rad se bavi analizom posvojnih predikata u engleskom jeziku i prijevodnih ekvivalenata u hrvatskome. Građa je prikupljena iz tekstova izvorno objavljenih engleskom jeziku te su se bilježili prijevodi posvojnih struktura objavljeni na hrvatskome jeziku. Ciljanoj analizi sintaktičke, semantičke i pragmatičke naravi prethodilo je uspostavljanje kriterija po kojima su se od ukupne prikupljene građe izdvojili primjeri pogodni za ciljanu kontrastivnu analizu. Budući da pojam posvojnosti (pa čak i prototipne, odnosno tipične posvojnosti) u jezikoslovnoj literaturi nije jasno definiran niti na jednoj razini, ti su se kriteriji definirali prema postojećim promišljanjima o prototipnoj posvojnosti (Seiler, Heine, Taylor, Langacker, Herslund i Baron te Stassen). Reprezentativnim se posvojnim predikatima smatraju takvi koji upućuju na konkretne sudionike (ljudski posjednik i fizičko posjedovano) među kojima postoji odnos vlasništva, raspolaganja i/ili kontrole. Uočena je značajna značenjska i strukturalna razlika među dvjema skupinama glagola: glagolima stanja i dinamičnim glagolima. Kada je predikat glagol stanja, taj je odnos značenjski stabilan (jasni su i vremenski stabilni odnosi posvojnosti između sudionika), a struktura u pravilu ne odstupa od očekivane. Kada je predikat dinamični glagol uobičajene su značenjske i strukturalne raznolikosti koje su prikazane unutar troetapnoga modela. Troetapnim je modelom kronološki prikazan dinamični put radnje posvojnih predikata

počevši od odnosa koji prethode radnji, zatim promjene nastale pod utjecajem određene sile i naposljetku je prikazan novonastali odnos, odnosno stanje nakon promjene. Za sudionike posvojne situacije (stanja ili radnje) rabljeni su nazivi *posjednik* i *posjedovano* po uzoru na nazivlje koje se rabi u Kuna (2012). Zbog potreba na koje ukazuje troetapni model prvi se posjednik u tijeku radnje morao razlikovati od drugoga te se za njih rabe nazivi prvi posjednik i drugi posjednik, odnosno kratice PK1 i PK2. Odnosi između posjedovanoga (PN-a) i prvoga i drugoga posjednika mijenjaju se u tijeku radnje iskazane dinamičnim posvojnim predikatom i u značenjskom i u strukturalnom smislu. Takve su promjene, prisutne kod dinamičnih i dijelom kod posvojnih glagola stanja, opisane kroz strukturu argumenata, obavijesno ustrojstvo te dinamiku sile.

Nakon uspostavljanja okvira u smislu određivanja reprezentativne posvojnosti, troetapnoga modela i tipičnoga značenjskog i strukturalnog određenja posvojnih predikata, nastojala se uspostaviti integrirana analiza semantičkih, sintaktičkih i pragmatičkih svojstava proučavanih predikata. Analiza je započela opisom strukture argumenata pojedinačnih proučavanih predikata.

Uočena je neraskidiva veza između argumentne strukture i obavijesnoga ustrojstva posvojnih izraza. Ovisno o linearnom slijedu ostvarenih argumenata (prema tematskim ulogama to su prvi i drugi posjednik te posjedovano; gramatičke su uloge argumenata subjekt, izravni i neizravni objekt te adverbijalna dopuna) promatrani posvojni izrazi mogu ostvariti različita specifična značenjska svojstva, što omogućava uvid u posvojnost kao općeniti jezični koncept. Uočeno je da glagoli stanja u pravilu imaju manji broj argumenata u argumentnoj strukturi, što je očekivano budući da oni ne pretpostavljaju promjenu posjednika, odnosno umjesto prvoga i dugoga (kako je uobičajeno kod dinamičnih glagola), imaju samo jednog posjednika. Sukladno tomu, manji je raspon obavijesne vrijednosti koju izrazi s glagolima stanja ostvaruju. Osim što su obavijesno predvidljivi, ti glagoli imaju i manji broj ekvivalenata kako među rječničkim unoscima tako i među prijevodnim ekvivalentima u građi. Usporedbom strukture argumenata posvojnih predikata uočena su značajna podudaranja među dvama jezicima. U 74,6% rečenica s *take* prijevodni ekvivalenti imaju isti linearni slijed rečeničnih elemenata. Najčešći slijed, PK2 – PN, pojavljuje se u 65% rečenica u jeziku izvoru i u jednakom postotku u jeziku cilju. Slično je i s *get* i njegovim ekvivalentima – u 61% primjera slijed je isti u oba jezika: PK2 – PN. Strukture s *give* zabilježene su s raznolikijim rasporedom rečeničnih elemenata. Najčešće se pojavljuje struktura slijeda PK1 – PK2 – PN (takvih je 39% u engleskom i 32% u hrvatskom jeziku), a rjeđi su slijedovi PK2 – PN i PK1 – PN. Glagoli stanja, *belong*, *own* i *possess*,

zabilježeni su s manjim brojem različitih struktura; *belong* se u 96% engleskih i hrvatskih rečenica javlja sa slijedom argumenata PN – PK, *own* ima strukture PK – PN (u 73% primjera u jeziku izvoru i u jeziku cilju) i rjeđe PK – PN, *possess* u oba jezika podjednako često tvori strukture sa slijedom PK – PN i sa slijedom PN – PK.

Pregled argumentne strukture posvojnih predikata prethodio je analizi obavijesnoga ustrojstva. Temeljem linearnoga slijeda rečeničnih elemenata, odnosno argumenata, uočeno je da izrazi s predikatom *give* najčešće imaju prvoga posjednika (PK1) kao obavijesno polazište (u polovici primjera na hrvatskome i više od pola primjera na engleskome jeziku). Drugi je posjednik (PK2) polazište obavijesti u većini primjera s predikatima *take* i *get*. U izrazima s glagolima stanja *own* i *possess* posjednik je također tematski najistaknutiji rečenični element. Posjedovano se kao obavijesno polazište kao pravilo pojavljuje samo u izrazima s *belong*. Takva je slika obavijesnoga ustrojstva posljedica asimetrije glagola *belong* u odnosu na glagol *have* kojemu strukturno sliče ostali posvojni glagoli odabrani za analizu. Razlika između dvaju spomenutih glagola očita je na pragmatičkoj, leksičkoj i sintaktičkoj razini.

Nakon argumentne strukture, usmjerenosti te obavijesne vrijednosti sagledani su i primjeri pasiva koji su učestaliji u engleskome negoli u hrvatskom jeziku. Uočeno je da pasivne konstrukcije ne mijenjaju informaciju, ali mijenjaju poruku. Prema Belaju pasiv je prvenstveno semantička kategorija koja svoj prototip ostvaruje u gramatičkom pasivu, ali je znatno širi pojam od gramatičkoga. Među svojstvima koja čine razliku između pasiva i aktiva jest i dinamika, no dinamika kojom se rad opširnije bavi nije izjednačena s pasivom, nego se više tiče dinamičnosti sudionika u radnji – prije svega subjekta, odnosno tijeka kojim se energija, tj. sila kreće u vremenu.

Da bi se opisala dinamika sile kako ju vide Langacker, Talmy i Croft, promatrao se lančani prijenos sile očit u suodnosu rečeničnih elemenata. U dvodimenzionalnom modelu su se vremenski i kvalitativno razložili posvojni događaji te su prikazani slikovnim i shematskim prikazima. Ti su prikazi povezali prethodne razine opisa značenja, strukture i obavijesti te jasno odvojili tipične od netipičnih primjera.

Dosadašnje se analize posvojnosti u svjetskoj jezikoslovnoj literaturi velikim dijelom odnose na engleski i druge jezike u kontekstu metodologije nastale na engleskom jeziku. Ovaj je rad nastojao sinkronijski prikazati sličnosti i razlike između engleskih i hrvatskih reprezentativnih posvojnih izraza i na taj način podržati buduće analize posvojnosti kao lingvističkog pojma u hrvatskom jeziku.

5. Popis literature

Aikhenvald, Alexandra Y., and Robert MW Dixon, eds. *Possession and ownership: A cross-linguistic typology*. OUP Oxford, 2012.

Anderson, Stephen R. *On the Linguistic Status of the Performative: Constative Distinction*. Indiana University Linguistics Club, 1971.

Baker, Mark C. "Incorporation: A theory of grammatical function changing." (1988).

Baron, Irène, Michael Herslund, and Finn Sørensen, eds. *Dimensions of possession*. Vol. 47. John Benjamins Publishing, 2001.

Bartlett, Frederic Charles, and Frederic C. Bartlett. *Remembering: A study in experimental and social psychology*. Vol. 14. Cambridge University Press, 1995.

Belaj, Branimir, and Goran Tanacković Faletar. *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika: Sintaksa jednostavne rečenice*. Disput, 2017.

Belaj, Branimir. *Pasivna rečenica*. Filozofski fakultet, 2004.

Bendix, Edward Herman. "Componential analysis of general vocabulary." (1966).

Benveniste, Emile, and Sreten Marić. *Problemi opšte lingvistike*. Nolit, 1977.

Benveniste, Emile. *" Etre" et" avoir" dans leurs fonctions linguistiques*. 1960.

Birtić, Matea. "„Imati ili biti”." *Riječ, god* 7 (2001).

Bondarko, Alexander V. "Problemy grammaticheskoi semantiki i russkoi aspektologii [The problems of grammatical semantics and Russian aspectology]." *SPb., Izd-vo SPbGU* (1996).

Chappell, Hilary, and William McGregor. "Alienability, inalienability and nominal classification." *Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*. Vol. 15. 1989.

Chomsky, N. *Syntactic Structures*. The Hague: Mouton, 1957.

Chomsky, Noam. *Transformational grammar: Past, present, future*. Univ., 1987.

Clark, Eve V. "Locationals: Existential, locative, and possessive constructions." *Universals of human language* 4 (1978): 85-126.

Comrie, Bernard. *Aspect: An introduction to the study of verbal aspect and related problems*. Vol. 2. Cambridge university press, 1976.

Creissels, Denis. "Unités et catégories grammaticales." *Publications de* 1 (1979).

Croft, William. 1991. *Syntactic categories and grammatical relations: The cognitive organization of information*. Chicago: University of Chicago Press.

Croft, William. 1993. Case marking and the semantics of mental verbs. *Semantics and the lexicon,* ed. James Pustejovsky, 55-72. Dordrecht: Kluwer Academic.

Croft, William. 1994. Voice: beyond control and affectedness. *Voice: form and function,* ed. Paul Hopper and Barbara Fox, 89-117. Amsterdam: John Benjamins.

Croft, William. 1998a. Event structure in argument linking. *The projection of arguments: lexical and compositional factors*, ed. Miriam Butt and Wilhelm Geuder, 1-43. Stanford: Center for the Study of Language and Information.

Croft, William. 1998b. The structure of events and the structure of language. *The new psychology of language: cognitive and functional approaches to language structure,* ed. Michael Tomasello, 67-92. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates. 2 5

Croft, William and D. Alan Cruse. 2004. *Cognitive linguistics.* Cambridge: Cambridge University Press.

Croft, William. 2009. Aspectual and causal structure in event representations. *Routes to language development: in honor of Melissa Bowerman*, ed. Virginia Gathercole, 139-66. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Croft, William. 2012. *Verbs: aspect and causal structure.* Oxford: Oxford University Press.

Croft, William. "Force dynamics and directed change in event lexicalization and argument realization."*Cognitive Science Perspectives on Verb Representation and Processing*. Springer International Publishing, 2015. 103-129.

DeLancey, Scott. 1985. Agentivity and syntax. *Papers from the Parasession on*

Dickey, Stephen M. *Parameters of Slavic aspect: A cognitive approach*. Center for the Study of Language and Information, 2000.

Diem, Werner 1986. Alienable und inalienable Possession im Semitischen. Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft 136,2:227-291

Dixon, Robert MW. *A new approach to English grammar, on semantic principles*. Oxford University Press, 1992.

Fillmore, Charles J. "l968. The case for case." *by E. Bach and R. Harms, l-88. New York: Holt, Rinehart & Winston, Inc* (1968).

Firbas, Jan, and Firbas Jan. *Functional sentence perspective in written and spoken communication*. Cambridge University Press, 1992.

Foley, William A., and Robert D. Van Valin. "Information packaging in the clause." *Language typology and syntactic description* 1 (1985): 282-364.

Freeze, Ray. "Existentials and other locatives." *Language* (1992): 553-595.

Gabelentz, Georg von der. "Ideen zu einer vergleichenden Syntax. Wort und Satzstellung." *Zeitschrift für Völkerpsychologie und Sprachwissenschaft* 6.1869 (1869): 376-384.

Givón, Talmy, and Lynne Yang. "The rise of the English get-passive." *Voice: Form and function*(1994): 119-149.

Givón, Talmy. "Iconicity, isomorphism and non-arbitrary coding in syntax." *Iconicity in syntax* (1985): 187-219.

Gradečak-Erdeljić, Tanja. "Proces shematizacije engleskih laganih glagola." *Jezikoslovlje* 10.2 (2009).

Granger, Sylviane. "The corpus approach: a common way forward for Contrastive Linguistics and Translation Studies." *Corpus-based approaches to contrastive linguistics and translation studies* 20 (2003): 17.

Ham, Sanda, „Pasiv i norma”, Jezik: Časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, 1990., br. 37, 3, str. 65–76.

Hatim, Basil, and Ian Mason. "Discourse and tlle Translator." (1990).

Heger, Klaus. "Zur Standortbestimmung der Sprachwissenschaft." *Zeitschrift für romanische Philologie (ZrP)*87.1-2 (1971): 1-31.

Heine, Bernd 1997. Possession. Cognitive forces, sources and grammaticalisation. Cambridge: Cambridge University Press.

Helbig, Gerhard. "Zu einigen Spezialproblemen der Valenztheorie (On Several Special Problems of Valence Theory)." *Deutsch als Fremdsprache* (1971).

Herslund, Michael, and Irene Baron. "Introduction: Dimensions of possession." *Dimensions of possession*. 2001. 1-25.

Høffding, H. "Den nyere filosofis historie, Vol. second. Copenhagen: Gyldendalske Boghandel, Nordisk forlag, German translation 1895–1896: Geschichte der neueren Philosophie, English translation 1900: A History of Modern Philosophy, French translation 1906–1908." *Histoire de la Philosophie moderne* (1895).

Hudeček, Lana. *Izricanje posvojnosti u hrvatskome jeziku do polovice 19. stoljeća*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2006.

Isačenko, Alexander V. "On 'have'and 'be'languages. A typological sketch." *Slavic forum: Essays in linguistics and literature*. The Hague/Paris: Mouton, 1974.

Ivir, Vladimir. "Formal correspondence vs. translation equivalence revisited." *Poetics Today* 2.4 (1981): 51-59.

Jackendoff, Ray. "On Larson's treatment of the double object construction." *Linguistic inquiry* 21.3 (1990): 427-456.

Jackendoff, Ray. *Semantic structures*. Vol. 18. MIT press, 1992.

Jespersen, O. "Analytic Syntax. New York: Holt, Rinehart and Winston." (1969).

Kimball, John. "Seven principles of surface structure parsing in natural language." Cognition 2.1 (1973): 15-47.

Klimov, G. A. "On the Characteristics of Active-type Languages." *Voprosy jazykoznanija—Questions of Linguistics* 4 (1972): 3-13.

Knežević, Božana, and Irena Brdar. "Passive-and passive-like constructions in the translation of a Croatian legislative text into English." *Jezikoslovlje* 11.1 (2010): 25-51.

Kordić, Snježana. *Riječi na granici punoznačnosti*. Hrvatska sveučilišna naklada, 2002.

Kuna, Branko, Belaj, Branimir (2013). "O kategoriji egzistencijalnosti u hrvatskom jeziku", *Hrvatski prilozi XV. međunarodnom slavističkom kongresu*, Turk, Marija, Opašić, Maja, ur., Hrvatska sveučilišna naklada: Zagreb, 85–98)

Kuna, Branko. *Predikatna i vanjska posvojnost u hrvatskome jeziku*. Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera, 2012.

Lakoff, George, and Fire Women. "Dangerous Things." *What Categories Reveal about the Mind, Chicago* (1987).

Lakoff, Robin. *Passive resistance*. University of Michigan, 1971.

Langacker, Ronald W. "Remarks on the English grounding systems." *Grounding: The epistemic footing of deixis and reference* (2002): 29-38.

Langacker, Ronald W. "Possession and possessive constructions." *Language and the Cognitive Construal of the World* (1995): 51-79.

Langacker, Ronald W. "Strategies of clausal possession." *International journal of English studies*3.2 (2003): 1-24.

Langacker, Ronald W. "The limits of continuity: discreteness in cognitive semantics." *Continuity in linguistic semantics* 19 (1994): 9.

Langacker, Ronald W. "Why a mind is necessary Conceptualization, grammar and." *Meaning and cognition: A multidisciplinary approach* 2 (2000): 25.

Langacker, Ronald W. *Concept, image, and symbol: The cognitive basis of grammar*. Vol. 1. Walter de Gruyter, 2002.

Langacker, Ronald W. *Foundations of cognitive grammar: Theoretical prerequisites*. Vol. 1. Stanford university press, 1987.

Langacker, Ronald, and Ronald W. Langacker. *Cognitive grammar: A basic introduction*. OUP USA, 2008.

Langacker, Ronald W. *Investigations in cognitive grammar*. Vol. 42. Walter de Gruyter, 2009.

Lizotte, R. J. 1983. Universals concerning existence, possession and location sentences. Ph. D. Diss.: Brown University.

Locker, Ernst. "Etre et avoir Leurs expressions dans les langues." *Anthropos* H. 3./4 (1954): 481-510.

Lyons, John. "Semantics.(2 vols.) Cambridge." *Cambridge University* (1977).

Mathesius, Vilém. *A functional analysis of present day English on a general linguistic basis*. Vol. 208. Walter de Gruyter, 2013.

Mazzitelli, Lidia. The Expression of Predicative Possession: A Comparative Study of Belarusian and Lithuanian. Vol. 18. Walter de Gruyter GmbH & Co KG, 2015.

McGregor, William. The expression of possession. Vol. 2. Walter de Gruyter, 2009.

Mićanović, Krešimir. "Posvojnost." *Suvremena lingvistika* 51.1-2 (2001): 173-190.

Miller, George A., and Philip N. Johnson-Laird. *Language and perception*. Belknap Press, 1976.

Newman, John. *Give: A cognitive linguistic study*. Vol. 7. Walter de Gruyter, 1996.

Ogden, Charles Kay. *Basic English: international second language*. Harcourt, Brace & World, 1968.

Paul, Hermann. *Prinzipien der sprachgeschichte*. Vol. 6. Walter de Gruyter, 1995 [1880].

Perniss, Pamela M., and Ulrike Zeshan. "Possessive and existential constructions: Introduction and overview." Possessive and existential constructions in sign languages. Ishara Press, 2008. 1-31.

Pinker, Steven. "Learnability and cognition: the acquisition of argument structure. Learning, Development, and Conceptual Change series." (1989).

Rappaport Hovav, Malka, and Beth Levin. "Building verb meanings." *The projection of arguments: Lexical and compositional factors* (1998): 97-134.

Rochat, Philippe. *Early social cognition: Understanding others in the first months of life*. Psychology Press, 2014.

Saeed, John I. "Semantics. UK." (2009).

Seiler, Hansjakob. 1983. Possession as an operational dimension of language. Tübingen: Gunter Narr.

Seliverstova, Olʹga Nikolaevna. "Trudy po semantike." (2004).

Shibatani, Masayoshi. "Voice." *Morphology, II [G. Booij vd.(ed.)]. Berlin-New York: Walter de Gruyter* (2004): 1145-1164.

Silić, Josip. *Od rečenice do teksta:(teoretsko-metodološke pretpostavke nadrečeničnog jedistva)*. Sveučilišna naklada Liber, 1984.

Spalatin, Leonardo. "Approach to contrastive analysis." *The Yugoslav Serbo-Croatian-English Contrastive Project B. Studies*1 (1969): 26-36.

Stassen, Leon. 2009. Predicative possession. Oxford: Oxford University Press.

Šarić, Ljiljana. "On the semantics of the “dative of possession” in the Slavic languages: An analysis on the basis of Russian, Polish, Croatian/Serbian and Slovenian examples." *Glossos* 3 (2002): 1-22.

Talmy, Leonard. "Semantic causative types." *The grammar of causative constructions* (1976): 43-116.

Talmy, Leonard. "Force dynamics in language and cognition." *Cognitive science* 12.1 (1988): 49-100.

Talmy, Leonard. *How Language Structures Space*. 1994.

Talmy, Leonard. *Toward a cognitive semantics*. Vol. 1. MIT press, 2000.

Taylor, John R. *Possessives in English: An exploration in cognitive grammar*. Oxford university press, 2000.

Tesniére, Lucien. "21965: Éléments de Syntaxe structurale." *Paris I959* 21965 (1959).

Tham, Shiao Wei. "A conceptual (re) interpretation of the Possessor-as-Location Hypothesis." *ms., Wellesley College,< http://www. wellesley. edu/sites/default/files/assets/departments/eall/files/stham-possloc. pdf* (2009).

Van Valin, Robert D., Robert D. van Valin Jr, and Randy J. LaPolla. *Syntax: Structure, meaning, and function*. Cambridge University Press, 1997.

Van Valin Jr, Robert D. *Exploring the syntax-semantics interface*. Cambridge University Press, 2005.

Vendler, Zeno. "Verbs and times." *The philosophical review* 66.2 (1957): 143-160.

Viberg, Åke. "Basic Verbs of Possession. A contrastive and typological study." *CogniTextes. Revue de l’Association française de linguistique cognitive* Volume 4 (2010).

Voeltz, Erhard FK. "Inalienable possession in Sotho." *Studies in African Linguistics Los Angeles, Cal.* 7 (1976): 255-266.

Vukojević, Luka. "Sintaksa pasiva." *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 18.1 (1992): 235-258.

West, Michael Philip, ed. *A general service list of English words: with semantic frequencies and a supplementary word-list for the writing of popular science and technology*. Longmans, Green, 1953.

Wierzbicka, Anna. "Reading human faces: Emotion components and universal semantics." *Pragmatics & Cognition* 1.1 (1993): 1-23.

Wierzbicka, Anna. *The semantics of grammar*. Vol. 18. John Benjamins Publishing, 1988.

Wundt, Wilhelm Max. *Die sprache*. Vol. 2. Alfred Kroner Verlag, 1922.

Xiao, Richard, Tony McEnery, and Yufang Qian. "Passive constructions in English and Chinese: A corpus-based contrastive study." *Languages in contrast* 6.1 (2006): 109-149.

str 118.

Izvori:

https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/99c8732c-094a-11e7-8a35-01aa75ed71a1

https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/45311b18-8edd-4809-8580-48ad02cfb867/language-en

file:///C:/Users/Lidija/Downloads/economic_and_monetary_union_and_the_euro_en.pdf

file:///C:/Users/Lidija/Downloads/economic_and_monetary_union_and_the_euro_hr%20(1).pdf

https://publications.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/51feca7d-57f6-48c3-99aa-322328e6fff9/language-hr

Lewis, Clive Staples. *Mere christianity*. Zondervan, 2001.

Campbell, Don G. *The Mozart effect: Using the power of music to heal the body, strengthen the mind and unlock the creative spirit*. Hodder Headline Australia, 1997.

Campbell, Don. "Mozart efekt: Primjena moći glazbe na iscjeljenje tijela, jačanje uma i oslobođenje kreativnog duha." *Dvostruka duga* (1997).

Byatt, Antonia Susan. *Possession: A romance*. Random House, 2012.

https://www.scribd.com/doc/250512313/A-S-Byatt-Zaposjedanje-pdf

Lawrence, Gans Eric. *Bijela krivnja / White guilt.* Kršćanska sadašnjost, 2013.

Sternberg, Robert J., and Karin Sternberg. *Cognitive psychology*. Nelson Education, 2016.

Sternberg, Robert J., and Silvija Szabo. *Kognitivna psihologija*. Naklada Slap, 2005.

https://www.onelook.com/

Bujas, Željko. *Veliki englesko-hrvatski rječnik*. Globus, 1999.

Šonje, Jure. *Rječnik hrvatskoga jezika*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Školska knjiga, 2000.